

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NİLÜFER İLÇESİNDE NÜFUSUN DEĞİŞİMİ:
SOSYO – EKONOMİK VE MEKÂNSAL ANALİZ
(1990-2023)

Recep KOTAN

2501221323

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Özlem SERTKAYA DOĞAN

İSTANBUL – 2024

ÖZ

NİLÜFER İLÇESİNDE NÜFUSUN DEĞİŞİMİ: SOSYO – EKONOMİK VE MEKÂNSAL ANALİZ (1990-2023)

RECEP KOTAN

Nüfus, bir ülkede, bir bölgede, belirli bir zamanda yaşayan insanların oluşturduğu toplam sayıyı ifade ediyor. Nilüfer ilçesi nüfusu dediğimizde, ilçe sınırları içerisinde yaşayan kişilerin toplam sayısı belirtiliyor. Nilüfer ilçesi nüfusunun en önemli özelliklerinden biri, genç nüfus sayısının fazla olmasıdır. Başka bir dikkat çekici özellik ise giderek artan modern kentleşme, nüfusun başka şehirlerden ve kırsal alandan Nilüfer ilçesine doğru kayması olarak ifade edebiliriz. Özellikle son yıllarda ilçe merkezlerindeki nüfusun giderek artarken, kırsal mahallelerde nüfusun da hızla azaldığı gözlemlenmektedir. Bursa ili batı kesiminde yer alan Nilüfer ilçesinde de nüfus hareketleri çoğu zaman kırsaldan kentlere ve doğudan batıya şeklinde gerçekleşiyor. Bu göçler sonucunda kırsal kesimde yaşayan yaşlı nüfus sayısının da artmasına neden oluyor.

Ülkemizde nüfus sayımları her yıl şubat ayı ilk haftası itibariyle Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılarak açıklanmaktadır. TÜİK nüfus sayımlarını 2007 yılından beri Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) ile açıklanmaktadır. Çalışmada Nilüfer ilçesinin 1990 sonrası TÜİK'ten alınan nüfus verileri, nüfus analizde kullanılacaktır.

Son derece hareketli bir olgu olan nüfus, şehirlerin / kentlerin gelişimlerinde belirleyici unsurlardan biridir. Nüfusun belli dönemlerde artış ve azalış göstermesi yaşanan sosyal, siyasal ve ekonomik olaylarla çok yakından ilgilidir. Bununla birlikte kırsal kesimde ve şehirde / kentte nüfusta yaşanan gelişmeler de bölgelerin ve ülkelerin gelişmişlik durumlarını gösteren kıstaslardandır. Türkiye’de 1950 yılından sonra başlayan sanayileşme hareketleri ile tüm yurdumuzda olduğu gibi, çalışma sahamız

olan Nilüfer ilçesi nüfus hareketleri açısından önem kazanmıştır. Özellikle değişik illerden ve ile bağlı kırsal kesimlerden Nilüfer ilçesinde gerçekleşen göç olayları, Nilüfer ilçesinin Bursa gibi bir metropol kentin merkez ilçesi olması, Uludağ Üniversitesi'nin ilçede bulunması, organize sanayi bölgelerin açılması, alışveriş merkezleri, kültür merkezleri ve elverişli yaşam koşulları, nüfus özellikleri bakımından oldukça önemli değişimlerin yaşandığı bir sahadır.

21. yüzyılda, özellikle günümüzde sanayileşme; ekonomiden, siyasetten, kültürel yaşama kadar toplumsal yapının tüm düzlemlerinde meydana gelen değişimleri ifade etmek için kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Çalışmada Nilüfer ilçesindeki kentsel nüfus hareketleri sanayileşme sürecine göre analiz edilmektedir.

Sanayileşme süreci, Nilüfer ilçesini mekânsal, sosyal ve kültürel yapısını da etkilemiştir. Sanayileşme sürecinde, Nilüfer'de meydana gelen mekânsal değişimin izlenebileceği iki temel oluşum söz konusudur: yerleşim bölgelerinde ortaya çıkan yeni oluşumlar ve tüketim mekânlarındaki yapılanmalar. Nilüfer'de kent nüfusunun göçlere bağlı olarak hızla artması sonucunda; farklı gelir gruplarının yaşam alanları birbirlerinden ayrılmaya başlamıştır. Böylece Nilüfer'de farklı toplumsal gruplar arasında mekânsal ayrışma belirginlik kazanmıştır. Tüketim toplumu anlayışının yansımaları neticesinde kentsel mekânda sayısı hızla artan alışveriş merkezlerine bağlı olarak, Nilüfer'in geleneksel tüketim mekânı / mekânları olarak AVM'ler önem kazanmıştır. Tüketim toplumu anlayışının yansımaları, hem Nilüfer'in kentsel makro formunun şekillenmesini etkilemiştir hem de kentsel yaşamda geçmiş dönemlerden farklı yeni sosyal ve kültürel yapılanmalar ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bursa, Nilüfer, Sanayileşme, Teknoloji, Tarih, Turizm, Coğrafi Yapı, Nüfus, Göç, Mekân, Kentsel Dönüşüm ve Sosyo-Ekonomi.

ABSTRACT

NİLÜFER İLÇESİNDE NÜFUSUN DEĞİŞİMİ: SOSYO – EKONOMİK VE MEKÂNSAL ANALİZ (1990-2023)

RECEP KOTAN

Population means the total number of people living in a country, in an area at a certain time. When we refer to the population of the Nilüfer district, it refers to the total number of people living within the district boundaries. One of the most important characteristics of the population in the Nilüfer district is the high number of young people. Another noteworthy feature is the increasing trend of modern urbanization, which can be described as the population migration from other cities and rural areas towards the Nilüfer district. Particularly in recent years, while the population in urban centers of the district is steadily increasing, it is observed that the population in rural neighborhoods is rapidly decreasing. In the Nilüfer district, located in the western part of Bursa province, population movements often occur from rural to urban areas and from east to west. As a result of these migrations, the number of elderly population living in rural areas is also increasing.

In our country, population censuses are conducted by the Turkish Statistical Institute (TÜİK) and announced as of the first week of February each year. TÜİK has been conducting population censuses using the Address Based Population Registration System (ADNKS) since 2007. The population data for the Nilüfer district obtained from TÜİK after 1990 will be used in the population analysis for this study.

Population, a highly dynamic phenomenon, is one of the determining factors in the development of cities. The fluctuations in population, whether increasing or decreasing at certain periods, are closely related to social, political, and economic events. Moreover, developments in population in rural and urban areas serve as indicators of the level of development of regions and countries.

In Turkey, industrialization movements that began after 1950 have gained significance in terms of population movements in all parts of the country, including the Nilüfer district, which is our study area. Particularly, migration events occurring in Nilüfer district from various cities and rural areas affiliated with the province, due to its status as the central district of a metropolitan city like Bursa, the presence of Uludağ University in the district, the opening of organized industrial zones, shopping centers, cultural centers, and favorable living conditions, have led to significant demographic changes in the area.

In the 21st century, particularly in today's world, has become a concept used to describe changes occurring across all levels of social structure, from economy to politics, and cultural life. In this study, urban population movements in the Nilüfer district are being analyzed in accordance with the process.

The process of has also influenced the spatial, social, and cultural structure of the Nilüfer district. Within the process of, two fundamental developments can be observed in Nilüfer: the emergence of new formations in settlement areas and the structuring of consumption spaces. As a result of the rapid increase in urban population in Nilüfer due to migration, areas of residence for different income groups have started to segregate from each other. Consequently, spatial differentiation among various social groups has become apparent in Nilüfer. Reflecting the concept of a consumer society, shopping centers, particularly malls, have gained importance in Nilüfer as traditional consumption spaces. The ramifications of a consumer society have influenced both the shaping of Nilüfer's urban macro form and the emergence of new social and cultural structures different from previous periods in urban life.

Keywords: Bursa, Nilüfer, Technology, History, Tourism, Geographic Structure, Population, Migration, Places, Urban transformation and Socio-economy.

ÖNSÖZ

Tez çalışmamda genel olarak 1990-2023 yılları arasında Bursa ili Nilüfer ilçesinde yaşanan göçler sonucunda nüfus yapısında meydana gelen nitel ve nicel değişim, sosyo – ekonomik, kültürel ve mekânsal analizi ile ilçenin nüfusun dağılışı, gelecekte nüfusta yaşanacak değişim tahminleri ve bu değişimlerin ortaya çıkaracağı sorunlara karşı çözüm önerileri kısımlarından oluşmaktadır.

Beşeri medeniyetin inşa edilmesinden yükselişine kadar geçen her evrede ‘Verimli Hilâl’ olarak adlandırılan coğrafi mekânın varlığı tarihsel bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Marmara bölgesi güneyinde yer alan Bursa, son derece önemli bir jeopolitik noktada konumlanmış ve tarih boyunca da sahip olmuş olduğu siyasi, ekonomik ve sosyal fonksiyonları sebebiyle sanayi kenti konumunda bulunmaktadır. Geçmişte Bursa merkeze bağlı olan Nilüfer, Bursa için önemli olan ve zaman içerisinde daha da gelişen sanayi, teknoloji ve modern kentleşme ile entegre olup 1987 yılı sonrası merkez ilçe olan Nilüfer, doğal ve beşeri özellikleri ile özkaynakları çok fazla önem arz etmektedir.

Gerek lisansüstü eğitimin ders aşamasında gerekse tez konusu belirleyip çalışmamı gerçekleştirdiğim süreçte, sahip olduğu kıymetli tecrübe ve bilgilerini paylaşılarak bu çalışmayı gerçekleştirebilmem danışman hocamın kıymetli katkılarıyla mümkün olabilmektedir. Danışman hocam Sayın Prof. Dr. Özlem SERTKAYA DOĞAN’ a teşekkürü borç bilirim.

Çalışma / Araştırma sahası için ihtiyaç duyduğum verilerin temini konusunda yardımcı olan Nilüfer Belediyesi çalışanlarına, TÜİK Bursa Bölge Müdürlüğü’nden Ekonomist, Arzu ARSLAN’a, saha çalışması boyunca yaptığım mülâkatlarda ilçede uzun yıllar oturan ve sorduğum soruları samimi bir şekilde cevaplayan Nilüfer ilçesi sakinlerine teşekkürü bir borç bilirim.

Eğitim süreci boyunca değerli desteklerini esirgemeyen Eşim, Emekli Öğretmen Şenay KOTAN’a, Araştırma Görevlisi Kızım, Hilal KOTAN’a, Grafiklere ve Tabloların hazırlanmasına yardım eden oğlum, Alper Adem KOTAN’a teşekkürlerimi sunmak isterim. Tez yazım aşamasında göstermiş oldukları anlayış, maddi ve manevi tüm katkıları çalışmanın oluşmasında büyük rol oynamıştır.

İstanbul, 2024

Recep KOTAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
TABLolar LİSTESİ	xi
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xii
HARİTALAR LİSTESİ	xiii
GRAFİKLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Çalışmanın Konusu ve Kapsamı.....	13
1.2. Çalışmanın Amacı ve Önemi.....	14
1.3. Çalışma İle İlgili Literatür Taraması	16
1.4. Çalışmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları.....	22
1.5. Çalışma İle İlgili Hipotezleri	23
1.6. Çalışma Hakkında Veri Toplama Yöntemi Ve Analizi.....	25

İKİNCİ BÖLÜM

NÜFUSUN DEĞİŞİMİNE ETKİLİ OLAN DOĞAL VE BEŞERİ

ÖZELLİKLER

2.1. Coğrafi Konum	27
--------------------------	----

2.2. Doğal Çevre Özellikleri.....	32
2.2.1. Arazi Yapısı	33
2.2.2. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler.....	37
2.2.3. İklim Özellikleri.....	40
2.2.4. Hidrografik Özellikler.....	48
2.2.5. Toprak ve Bitki Örtüsü	51
2.3. Beşeri Coğrafya Özellikleri	52
2.3.1. Yerleşme Tarihi	53
2.3.2. Nüfus Özellikleri.....	55
2.3.3. Şehir Nüfusu	68
2.3.4. Kır Nüfusu	77
2.3.5. Nüfus Hareketleri.....	80
2.3.6. Nüfus Projeksiyonları	81

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NÜFUS DEĞİŞİMİNDE ETKİLİ OLAN EKONOMİK FAKTÖRLER

3.1. Tarım Faaliyetleri	87
3.1.1. Nilüfer İlçesi Organik / Ekolojik Tarım.....	95
3.2. Sanayi ve Ticaret Faaliyetleri	100
3.2.1. Bursa Organize Sanayi Bölgelerinde Firmaların Sektörel Dağılımı	103
3.3. Ulaşım Faaliyetleri.....	105
3.3.1. Nilüfer İlçesi Besleme Hatlar ve Kırsal Kesim Ulaşımı	112
3.4. Turizm Faaliyetleri	115
3.4.1. Nilüfer İlçesi Tarihi ve Kültürel Değerler	115
3.5. Hizmet Sektörü Faaliyetleri	133

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SOSYO-EKONOMİK VE MEKÂNSAL ÖZELLİKLER

4.1. Sosyo-Ekonomik Özellikler	139
4.1.1. Sosyo-Ekonomik Yapı	141
4.1.2. Sosyo-Ekonomik Göstergeler	142
4.2. Kültürel Özellikler	143
4.2.1. Ulusal Eğitim İstatistikleri (2022)	146
4.2.2. Nüfusun Medeni Durumu	147
4.3. Mekânsal Özellikler	149

BEŞİNCİ BÖLÜM

NÜFUSUN MEKÂNSAL DAĞILIMI VE ARAZİ KULLANIMINDAKİ DEĞİŞİM

5.1. Sosyal, Kültürel ve Mekânsal Değişimin Nüfusa Etkisi	155
5.1.1. Nilüfer’de Sosyal, Kültürel ve Mekânsal Değişimin Analizi ..	156
5.2. Nüfusun Mekânsal Dağılımı ve Arazi Kullanımındaki Değişimi	159
5.2.1. Nilüfer İlçesi Kentsel Dönüşüm Süreci	161
5.2.2. Nilüfer İlçesi Eko-Kent Projesi.....	167
5.3. Nilüfer İlçesi Stratejik Plan ve Swot Analizi.....	174
SONUÇ VE ÖNERİLER	181
KAYNAKÇA.....	189

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1: Bursa’da Başlıca Ekonomik Faaliyetler	142
Şekil 5.1: Nilüfer Eko-Kent Projesi 3D Modelleme Görseli 1 (Bursa Nilüfer Belediyesi, 2012)	171
Şekil 5.2: Nilüfer Eko-Kent Projesi 3D Modelleme Görseli 2 (Bursa Nilüfer Belediyesi, 2012)	172

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Doğal Çevre İle Yapay Çevre Karşılaştırması.....	32
Tablo 2.2: Nilüfer İlçesinde Ortalama Sıcaklıkların Aylık Dağılımı (1990-2020)...	43
Tablo 2.3: Nilüfer İlçesinde Ortalama Bağıl Nemin Aylık Dağılımı(1990-2020)....	45
Tablo 2.4: Nilüfer İlçesinde Yağışın Aylara Göre Dağılışı	46
Tablo 2.5: Nilüfer İlçesinde Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı	46
Tablo 2.6: Nilüfer İlçesinde Ortalama Basıncın Aylık Dağılımı (1990-2020)	48
Tablo 2.7: Nilüfer İlçesi Nüfusun Yıllara Göre Dağılımı	56
Tablo 2.8: Bursa ve Nilüfer Yıllara Göre Toplam Nüfus Dağılımı	57
Tablo 2.9: Nilüfer İlçesinde Doğum Miktarları	61
Tablo 2.10: Nilüfer İlçesinde Ölüm Miktarları	62
Tablo 2.11: Nilüfer İlçesi 2022 Yılı Yaş Gruplarına Göre Nüfus Dağılımı	64
Tablo 2.12: Nilüfer İlçesi Şehir ve Köy Nüfusu (1990-2022)	68
Tablo 2.13: Nilüfer İlçesi Şehir ve Köy Nüfusu(1990-2022)	78
Tablo 2.14: 2008 ve 2023 yıllarına göre, Doğum yeri Nilüfer ilçesi olup başka bir ilde ikamet eden nüfus sayısı	82
Tablo 2.15: 2008 ve 2023 yıllarına göre, Doğum yeri başka bir il olup Nilüfer’de ikamet eden nüfus sayısı	83
Tablo 3.1: Nilüfer İlçesinde Tarım Alanlarının Kullanım Durumu.....	89
Tablo 3.2: Nilüfer İlçesi Meyve Veren Ağaç Sayısı 2020	90
Tablo 3.3: Nilüfer İlçesi 2020 Yılı Meyve Ağaçlarından Alınan Verim (Ton)	91
Tablo 3.4: Nilüfer İlçesi 2020 Yılı Sebze Üretim Alanları (Dekar)	91
Tablo 3.5: Nilüfer İlçesi 2020 Yılı Sebze Üretim Miktarları (Ton).....	92
Tablo 3.6: Nilüfer İlçesinde Yer Alan Sanayi Bölgeleri ve Özellikleri.....	103
Tablo 3.7: Bursa İli Organize Sanayi Bölgeleri	104
Tablo 3.8: Bursa Sanayi ve Teknoloji Brifing Verileri 1.....	104
Tablo 3.9: Bursa Sanayi ve Teknoloji Brifing Verileri 2.....	105
Tablo 3.10: BursaRay’ın Tarihçesi	107
Tablo 3.11: Nilüfer İlçesi 2021-2022-2023 Yılları Nüfusun İstihdam Durumu....	136
Tablo 4.1: Nilüfer İlçesi Medeni Durum ve Cinsiyete Göre Nüfus (2013-2023)...	148
Tablo 4.2: Nilüfer İlçesi Medeni Durum ve Cinsiyete Göre Nüfus (2021)	149
Tablo 4.3: Bursa Sanayi Alanları Dağılımı.....	152
Tablo 5.1: Nilüfer Belediyesi Pestel Analizi.....	176
Tablo 5.2: Nilüfer Belediyesi 2020-2024 Startejik GZFT Analizi	178

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 2.1: Tarihi İnkaya Çınarı'ndan Nilüfer İlçesinin Doğu ve Kuzeydoğu Yönlerinden Görünümü 1	36
Fotoğraf 2.2: Tarihi İnkaya Çınarı'ndan Nilüfer İlçesinin Doğu ve Kuzeydoğu Yönlerinden Görünümü 2	36
Fotoğraf 2.3: Ramada Otel'den Nilüfer İlçesinin Görünümü	73
Fotoğraf 2.4: Bursa Nilüfer Barış Mahallesi	74
Fotoğraf 2.5: Bursa Nilüfer Beşevler Mahallesi.....	74
Fotoğraf 2.6: Bursa Nilüfer Altınşehir Mahallesi.....	75
Fotoğraf 2.7: Bursa Nilüfer Ataevler ve 23 Nisan Mahallesi.....	75
Fotoğraf 2.8: Nilüfer Hüdevandigar Park Gece 1.....	76
Fotoğraf 2.9: Nilüfer Hüdevandigar Park Gece 2.....	76
Fotoğraf 2.10: Cumhuriyet Mahallesi Dilek Özer Ortaokulu 8 Şubat 2023.....	77
Fotoğraf 3.1: Nilüfer Belediyesi Tarım Fuarı “Tarım Kenti” Tanıtım Stantları	94
Fotoğraf 3.2: Nilüfer Belediyesi Tarım Fuarı Konaklı Mahallesi Ekoçiftlik Alanı	94
Fotoğraf 3.3: Bursa İzmir Yolu BursaRay 2. Etap Beşevler-Barış İstasyonu	110
Fotoğraf 3.4: BursaRay 2. Etap Üniversite İstasyonu	111
Fotoğraf 3.5: Misi Fotoğraf Müzesi.....	116
Fotoğraf 3.6: Misi Edebiyat Müzesi ve Arşivi	117
Fotoğraf 3.7: Gölyazı (Apollonia)	118
Fotoğraf 3.8: Gölyazı Nekropol Alanı.....	119
Fotoğraf 3.9: Gölyazı Kızada Apollon Tapınağı	120
Fotoğraf 3.10: Gölyazı Antik Tiyatro Kalıntıları	121
Fotoğraf 3.11: Gölyazı Kale ve Kent Surları.....	122
Fotoğraf 3.12: Gölyazı Zambak Tepe.....	122
Fotoğraf 3.13: Gölyazı Antik Liman	123
Fotoğraf 3.14: Gölyazı Kültürevi (Aziz Panteleimon Kilisesi).....	124
Fotoğraf 3.15: Gölyazı Eski Cami	125
Fotoğraf 3.16: Gölyazı Yel Değirmeni.....	126
Fotoğraf 3.17: Gölyazı Ağlayan Çınar	128
Fotoğraf 3.18: Alaaddinbey Cami Dış Görünümü ve Tavan Süslemesi	128
Fotoğraf 3.19: Ayvaini Mağarası İçini Süsleyen Sarkıtlar, Dikitler ve Travertenler	130
Fotoğraf 3.20: Deliktaş Mağarası	132
Fotoğraf 3.21: Özlüce Kültür Evi	133
Fotoğraf 5.1: Ataevler Mahallesinde İçer Dönük Site Yerleşim Örneği	164
Fotoğraf 5.2: Ataevler Mahallesi İçer Dönük Site Yerleşmelerine Bir Örnek: Bakış Sitesi.....	164
Fotoğraf 5.3: Kentsel Dönüşümden Önce Ataevler Mahallesi Bazı Konut Alanlarının Görünümü ve Lokasyonu.....	165
Fotoğraf 5.4: Kentsel Dönüşümden Sonra Ataevler Mahallesi Bazı Konut Alanlarının Görünümü ve Lokasyonu.....	166

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 2.1: Nilüfer İlçesi Lokasyon Haritaları.....	29
Harita 2.2: Nilüfer İlçesi Nüfus Yoğunluğu Haritası	30
Harita 2.3: Nilüfer İlçesinin Arazi Kullanımı Haritası.....	35
Harita 2.4: Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası.....	39
Harita 2.5: Nilüfer İlçesi Topografya Haritası	40
Harita 2.6: Nilüfer İlçesinin mahalli Yerleşim Haritası	58
Harita 2.7: Nilüfer İlçesinin Nüfus Yoğunluğu Haritası	70
Harita 2.8: Nilüfer İlçesinin Yerleşim Haritası	71
Harita 2.9: Nilüfer İlçesinin Nüfus Haritası	79
Harita 3.1: Bursa Raylı Sistem(RS) Ulaşım Ağ Şeması Genel.....	109
Harita 3.2: Bursa ve Nilüfer İlçesi Raylı Sistem (RS) Ulaşım Ağ Şeması.....	110
Harita 3.3: Nilüfer İlçesi Ulaşım Ağı	113
Harita 5.1: Nilüfer İlçesinin Arazi Kullanımı Haritası (2018)	160
Harita 5.2: Nilüfer Eko-Kent Projesi Haritası	168
Harita 5.3: Eko-Kent Proje Alanı ve Planlama Alanı Konumu (Bursa Nilüfer Belediyesi, 2012)	169
Harita 5.4: Eko-Kent Proje Alanı ve Planlama Alanı Sınırları ile Yakın Çevre	170
Harita 5.5: Bursa-Nilüfer Eko-Kent Projesi Tasarımı-1(Bursa Nilüfer Belediyesi, 2012)	173
Harita 5.6: Bursa-Nilüfer Eko-Kent Projesi Tasarımı-2(Bursa Nilüfer Belediyesi, 2012)	174

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1: Nilüfer İlçesinde Ortalama Sıcaklıkların Aylık Dağılımı (1990-2020) .	44
Grafik 2.2: Nilüfer İlçesinde Ortalama Bağıl Nemin Aylık Dağılımı (1990-2020) .	45
Grafik 2.3: Nilüfer İlçesinde Ortalama Yağışın Aylara Göre Dağılışı (1990-2020)	46
Grafik 2.4: Nilüfer İlçesinde Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı (1990-2020).....	47
Grafik 2.5: Nilüfer İlçesinde Ortalama Basıncın Aylık Dağılımı(1990-2020).....	48
Grafik 2.6: Nüfus ve Yıllık Nüfus Artış Hızı (2007-2023)	65
Grafik 2.7: Türkiye Nüfus Piramidi (2007-2023).....	65
Grafik 2.8: Nilüfer İlçesi Nüfus Piramidi	66
Grafik 3.1: Bursaray Yıllık Yolcu Sayısı (2002-2018 bin kişi olarak).....	111
Grafik 4.1: 25 Yaş ve Üstü Nüfusun Bitirilen Eğitim Seviyesine Göre Oranı.....	147
Grafik 4.2: Planlı Sanayi Alanları Dağılımı	153
Grafik 4.3: Sanayi Alanlarının İlçelere Dağılım Oranları	154

KISALTMALAR LİSTESİ

°C	:	Santigrat derece
ADNKS	:	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AVM	:	Alış-Veriş Merkezi
Bkz.	:	Bakınız
CBS	:	Coğrafi Bilgi Sistemleri
Çev.	:	Çeviren
GB	:	Güneybatı
GD	:	Güneydoğu
GNS	:	Genel Nüfus Sayımı
Ha	:	Hektar Alan
IFOAM	:	Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu (<i>International Federation of Organic Agriculture Movements</i>)
KB	:	Kuzeybatı
KD	:	Kuzeydoğu
Km	:	Kilometre
Km ²	:	Kilometrekare
M.Ö	:	Milâttan Önce
m	:	Metre
m ²	:	Metrekare
m ³	:	Metreküp
OSB	:	Organize Sanayi Bölgesi
s.	:	sayfa / sayfalar
SLT	:	Sistemik literatür taraması
SKH	:	Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşları
t.y.	:	Basım tarihi/tarih yok
TOKİ	:	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
WCED	:	Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu
vb.	:	ve benzeri
vd.	:	ve diğerleri (çok yazarlı eserlerde)
y.y.	:	Basım / Yayın yeri yok

GİRİŞ

Sınırları belirlenmiş bir alanda belli bir zaman diliminde yaşayan insan sayısı olarak tanımlanan nüfus, ülkelerin kalkınma plânları için son derece önemli bir yere sahiptir. Geçmişten günümüze dünya nüfusu hem nicel hem de nitel anlamda sürekli artış göstermekle birlikte sürekli gelişim ve değişim göstermektedir. Özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra Dünya nüfusunun hızlı şekilde artışı ile tarihi, coğrafi, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi bakımından sürekli farklı değişimler ve gelişmeler yaşanmaktadır. Doğa olayları, felaketler, sanayi ve teknolojiadaki gelişmeler, yaşanan sıcak ve soğuk savaşlar ile ülkelerde, kentlerde sürekli nüfus değişimleri yaşanmaktadır. Sürekli artan nüfusun için ihtiyaçlar ve istekler zaman içinde artmakta olup akabinde de nüfus sayımlarının yapılması gerekli kılınmaktadır. Nüfus sayımların yapılarak, niteliklerinin de kayıtlara geçirilmesi ülkelerin, şehirlerin, kentlerin geleceğe yönelik nüfus planlamalarında kullanılmaktadır.

Dünya ülkelerinde sanayi başta olmak üzere ekonomi, ticaret, ulaşım, tarım, turizm, sağlık, eğitim vd. faaliyetlerde uygulanabilir kalkınma planlarını hazırlamalarında nüfus oldukça önemlidir. TÜİK verilerine göre dünya nüfusunun 1999 yılında 6 milyara, 2011 yılında 7 milyara ve 2022 yılında 8 milyara ulaştığı tahmin edilmiştir (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2023-49688> Erişim: 25.08.2023).

Nüfusun değişmesine; doğumlar, ölümler ve göçler etkili olduğu bilinmektedir. Bu üç faktör nüfusun dağılışını ve gelişimini de etkilemektedir. Nüfusun dağılışını etkileyen faktörler arasında doğal ve beşeri koşullar, hizmet faaliyetleri, tarih, kültür ve siyasi yapı vb. yer almaktadır.

Bursa, geçmişten günümüze sürekli göç almasına rağmen ve aldığı göçler sonucunda toplam nüfusun sosyo – ekonomik, kültürel ve mekânsal olarak değişim ve gelişim göstermesine imkân tanıyarak Türkiye’de sanayi başta olmak üzere eğitim, kültür, sağlık, ulaşım, tarım ve turizm vd. faaliyetler açısından en çok gelişim gösteren illerin başında gelmektedir.

Anadolu Medeniyet tarihinin önemli coğrafi mekânlardan olan Bursa, Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapan kent olması ve çalışmanın yapıldığı Nilüfer ilçesi de bölgenin bir parçası olduğu için ayrı bir önem taşımaktadır. Nilüfer ilçesi ismini, Osmanlı Devleti'nin 2. padişahı olan Orhangazi'nin eşi Yarhisar Tekfur'u'nün kızı Holofira'dan (Nilüfer) almaktadır. Ayrıca, Uludağ'dan kaynağını alan ve Osmangazi ilçesi ile Nilüfer ilçesi arasındaki akarsu da Nilüfer ismi ile anılmaktadır.

Bursa, Marmara bölgesinde beşeri tarihin farklı dönemlerine ait izlere rastlamak mümkündür. Tarihi çalışmalar, arkeolojik kazılar veya bölgede hâlihazırda bulunan tarihi yapılar, Nilüfer ilçesi arazisinin geçmişte de beşeri faaliyetlerin aktif olarak gerçekleşmekte olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Bursa, farklı potansiyelleri bünyesinde barındıran tarihi bir kenttir. Tarih, kültür, turizm zenginlikleri ve doğal güzellikleri ile tarım potansiyeli ve sanayi gelişmişliği kentin ana dinamiklerini oluşturmaktadır. Bursa ülkenin sanayi kalbi konumundaki Marmara Bölgesinde İstanbul'dan sonra sanayinin ve nüfusun en fazla olduğu şehirdir.

Bu çalışmada, Bursa'da nüfus hareketlerinin en fazla yaşandığı ilçelerden biri olan Nilüfer ilçesinde 1990-2023 yılları arasında nüfusun nitel ve nicel değişimi üzerinde durularak bu değişime etki eden faktörler incelenerek ve toplam nüfusun geçmiş, günümüz ve gelecekteki durumu ele alınmıştır.

Nilüfer ilçesinde ekonomik faaliyetlerin büyük çoğunluğunu sanayi sektörü oluşturmaktadır. Büyük Organize Sanayi Bölgesi, Nilüfer Organize Sanayi Bölgesi, Hasanağa Organize Sanayi Bölgesi, Deri Organize Sanayi Bölgesi, Küçük Sanayi Sitesi ve Üçevler Sanayi Sitesi dışında Çalı ve Kayapa Organize Sanayi Bölgesi ile çok sayıda fabrika yer almaktadır. Bu yönüyle Nilüfer ilçesi, istihdam ve ekonomik gelir kaynakları açısından nüfus yoğunluğunun yaşandığı önemli bir yere sahiptir.

Nilüfer ilçesi; Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara Bölümünde, Bursa ili sınırları içerisinde yer almakta ve yaklaşık 495,8 km² lik yüz ölçüme sahiptir. Nilüfer ilçesi, 50 bin 756 hektardan oluşmaktadır. İlçenin idari sınırları yer yer doğal sınırla örtüşmektedir. Kuzeyinde yer alan Mudanya ilçesi ile sınırını Nilüfer Çayı oluşturur.

Doğu sınırında ise Osmangazi ilçesi yer alır ve sınırın bir kısmı Mudanya karayolunu takip ederken İzmir karayoluna bağlandığı kısımda tekrar Nilüfer Çayı'nı takip eder ve Dağyenice Mahallesi yakınlarında güneybatıya doğru yönelerek Dağyenice Baraj Gölü üzerinden güneyde Orhaneli ilçe sınırına ulaşır. Orhaneli ilçesi ile sınırı dağlık alanların zirvelerinden geçerek güneybatıda Mustafakemalpaşa ilçe sınırına kadar devam eder. Mustafakemalpaşa ile sınırı vadi tabanları ve tepelik alanları geride bırakarak Uluabat Gölü'ne kadar devam eder. İlçenin batı sınırında ise Uluabat Gölü üzerindeki adaları Nilüfer ilçesine dâhil edecek şekilde kavis oluşturarak Karacabey ilçesi ile olan sınır başlar. Bu sınırda kuzeye doğru depresyon sahalarının üzerinden geçerek kuzeyde Nilüfer Çayı'na ulaşır ve Mudanya sınırı başlamış olur (Doğan Uzun, 2019).

Bursa ili, büyüklüğü ve ulusal ekonomiye katma değer yaratma açısından Türkiye'nin 4. büyük kentidir. Bursa birkaç farklı şekillerde tanımlanmıştır; 'endüstri kenti', 'tarihi kent', 'kültür kenti' ve 'tarım kenti' bunlar arasındadır. Özellikle Nilüfer ilçesi de 'Eko / Ekolojik-Kent', 'Ekolojik / Organik Tarım Kenti' ve 'Kentsel Dönüşüm Kenti' projeleri ile günümüze önemli kentsel gelişim yaklaşımlarını katma çabası içindedir. Ayrıca dünyadaki sanayileşme süreci sonucu ortaya çıkan değişimlerin Bursa ve Nilüfer ilçesine olan etkileri de anlatılmaktadır.

Eko-Kent: "Ecocity Builders" (terimi ilk kullanan kişi Richard Register tarafından başlatılan kâr amacı gütmeyen bir kuruluş) tarafından tanımlanan bir eko-kent, *"doğal ekosistemlerin kendi kendini idame ettiren esnek yapısı ve işlevi üzerine modellenen bir insan yerleşimidir"* şeklinde tanımlanmaktadır. Kısaca, bir eko-kent, ekolojik anlamda sağlıklı bir kenttir. Dünya Bankası da ekolojik şehirleri *"ekolojik sistemlerin faydalarından yararlanan ve bu varlıkları gelecek nesiller için koruyan ve besleyen entegre kentsel planlama ve yönetim yoluyla vatandaşların ve toplumların refahını artıran kentler"* olarak tanımlamaktadır (World Bank Eco-city Definition). Mevcut tanımlar arasında evrensel olarak kabul edilmiş bir 'eko-kent' tanımı olmamasına rağmen, bir eko-kentin temel özellikleri üzerinde bazı fikir birlikleri vardır (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Eko-kent> - Erişim: 12.09.2023).

Türkiye’de “eko-kent / ekolojik kent”, “sürdürülebilir kent” gibi kavramlar 1980’li yıllarda kent planlama, kent yönetimi ve çevre mühendisliği yazınında yer almaya başlamıştır. Yerel ve merkezi yönetim politikalarına uygulama yansıması ise 2000’li yıllara rastlamaktadır. Günümüzde yasal mevzuat çerçevesinde bir çok yerel yönetim kurumu tarafından eko-kent uyumlu alt yapı oluşturma konusunda çeşitli hizmetler verilmektedir fakat bu uygulamalara rağmen kentlerde evsel ve sanayi atıklardan kaynaklanan sorunlar, doğal afetler sonucu yaşanan sorunlar, hava kirliliği gibi çevresel sorunlar ile karşılaşilmektedir (Akyol & Sönmez, 2018).

Eko-kent / ekolojik kent, kentlerin sürdürülebilirliğine yönelik bir arayış ve çabalar sonucu ortaya çıkan kavramdır. İnsan, kent, çevre ve arazi yapısı faktörlerinin birbiri ile ilişkini ele alan bir yaklaşımdır. Eko-kent kelimesinin ilk kullanıldığı kaynak Richard Register’in 1987 yılında yayınlanan *‘Ecocity: building cities for a healthy future’* isimli kitabıdır. Register’a göre eko-kent; doğal kaynakların minimal kullanımı ile kent sakinlerine kaliteli bir yaşam sağlayan bir insan yerleşimidir (Tekeci Şengül, 2022).

Eko-kent / ekolojik kent, genellikle yeni inşa edilen veya inşa edilecek yapıya uygun alanlarda odaklandığı görülmektedir. Ekolojik kent olgusu, kent ve çevrenin birbirleri ile ilişki ve etkileşim içerisinde ele alınarak yeni bir kent tasarım ve uygulama yaklaşımıdır. Ekolojik kent olarak ifade edilmekte olup kentsel sürdürülebilirlik konusunda ortaya çıkmış yeni bir yaklaşımdır. Ekoloji, teknoloji ile entegre olarak mekâna yansımakta ve doğa ile uyumlu, ekonomik olarak yetkin, sosyal uyum içerisinde alternatif bir kent vizyonunu ortaya çıkmaktadır. Belirli bir nüfus kitlesi de bu kentlerde yaşamayı tercih etmektedir. Eko-kent planlaması yapılırken yenilenebilir enerji kaynakların kullanımı için minimum düzeyde atık üretimi ile kentin çevreye vereceği olumsuz risklerin azaltılması gibi ilkeler göz önünde bulundurulmaktadır.

Son yıllarda kentleşme ve sürdürülebilir kentler kavramı ile kentlerin gelişimi ve yönetimi, marka kentler oluşturmak ve bu kentler için yapılacak planlamalar için izlenen politikalar genellikle ekonomi ile ekolojiyi kentleşme için karşı karşıya getirmektedir. Kentleşme kapsamında önemli olan kentlerin potansiyelleri göz önüne

alındığında arazi yapısına göre alt ve üst yapı çalışmaları için doğru bir şekilde yönetilmesidir. Bunun için yerel yönetimler, STK lar kentlerin yönetimi için çok çeşitli yasa ve yönetmelikler ile sorumlu ve yetkili kılınmaktadır (Akyol & Sönmez, 2018).

Kentleşme; kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artmasını ifade etmektedir ve kentleşmenin demografik yapısını gösteren bir niteliktedir. Kentleşme sadece nüfus hareketi olarak görülmemelidir. Çünkü kentleşme olgusu, bir toplumun ekonomik ve sosyal yapısındaki değişimlerden meydana gelir.

Kentleşmenin ekonomik, toplumsal ve siyasal boyutlarını da hesaba katan geniş tanımı ise; teknolojiadaki değişimler sonucunda sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye paralel olarak da kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunda ortaya çıkan, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus süreci ortaya çıkmaktadır.

Sürdürülebilirlik; isminden de anlaşılacağı gibi tüm dünyada canlıların sürekli var olabilmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Hedef, bugünkü yaşam konforumuzdan ödün vermeden ve gelecek kuşakların istifade edebileceği, kaynaklarını kontrollü bir şekilde kullanabileceği, içinde sağlıklı ve mutlu yaşayabileceği bir dünya inşa etmektedir. Bunun için yapılan her çalışmanın doğa ile uyumlu olması esastır. Bireysel ve kurumsal düzeydeki hiçbir çalışma, doğanın dengesinin bozulmasına sebebiyet vermemeli; aksine bu dengenin kalıcı olmasına doğrudan veya dolaylı olarak katkıda bulunmalıdır.

1992 yılında Birleşmiş Milletler (BM) Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda sürdürülebilir kalkınma tüm insanlık için ortak hedefi olarak belirlenmiştir (UN, 1993). 1 Eylül 2015 tarihli BM Zirvesi'nde 'Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Gündemi' için Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) kabul edilmiş olup 1 Ocak 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. UNESCO tarafından da 1996 yılında sürdürülebilirlik; "Toplum ve doğa arasında sosyal olarak şekillenen ilişkilerin uzun vadede yaşamasının sağlanabilmesi" olarak tanımlanmaktadır. SKH'nin temel amacı dünyanın karşı karşıya olduğu çevresel, siyasi ve ekonomik sorunları çözebilecek hedefler oluşturmaktır. SKH'nin açlık, yoksulluk, ekonomi, eğitim, sağlık, çevre,

enerji, adalet, barış, karasal ve sucul yaşam ortamlarının korunması, sanayi, altyapı ve şehircilik gibi konuları kapsayan 17 ana hedefi bulunmaktadır (UN, 2015).

Küresel anlamda kamuoyunun sürdürülebilirlik kavramıyla tanışması BM bünyesinde çalışan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED)'nin 1987 yılında yayımladığı “Ortak Geleceğimiz” isimli rapor sayesinde oluşmuştur. Bu raporda sürdürülebilirliğin tanımı şu şekilde yapılmıştır: İnsanlık; doğanın gelecek kuşakların gereksinimlerine cevap verme yeteneğini tehlikeye atmadan, günlük ihtiyaçları temin ederek, kalkınmayı sürdürülebilir kılma yeteneğine sahiptir (Yegin, 2019).

Sürdürülebilirlik kavramı; sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir turizm, sürdürülebilir şehirler, sürdürülebilir mekânlar gibi birçok kavrama temel oluşturmaktadır. Ancak sürdürülebilirliği temel edinen tüm kavramların hedef noktası sürdürülebilir kalkınmadır. Gürlük (2001)'e göre içinde bulunduğumuz yüzyılın kalkınma modelleri doğa ve doğal kaynakları dikkate almadan geliştirilmiş modellerdir (Tıraş, 2012). Sürdürülebilir kalkınma ise insanı ve çevreyi dikkate alarak doğal, kültürel ve sosyal kaynakların optimum kullanımı temelinde ekonomik faydalar üretmeyi amaçlayan uzun dönemli bir kalkınma modelidir (Beyhan, 2008). Sürdürülebilir kalkınma, kalkınmayı çevre ilişkisini kurarak sağlayan, sosyal, çevresel ve ekonomik olmak üzere üç temel odak noktası bulunan bir kalkınma modeli olarak özetlenebilir (Özergiş & Karahan, 2021).

Sürdürülebilir kentleşme; mekânsal gelişme hedeflenirken bugünün ihtiyaçlarını gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılamasına mâni olmayacak yöntemlerle karşılayan, koruma-kullanma dengesi kavramına atıfta bulunarak tanımlanmaktadır.

“Sürdürülebilir kent”, madde ve enerji girişlerini ve atıkların bertarafını kendisini kuşatan çevrenin kapasitesini zorlamadan yapabilen kenttir. Diğer bir deyişle, sürdürülebilirlik için, kentsel tüketimin (talep) doğal sistemin sağlayabildiğiyle (arz) uyumlu olması ve kentsel kirleticilerin (atıksular, katı atıklar, emisyonlar), doğal sistemin insanlara ve sistemin diğer üyelerine kaynak yaratma yeteneğini etkilemeyecek seviyeye düşürülmesi gerekmektedir. Sürdürülebilirlik sosyal, ekonomik, çevresel ve yönetim faktörlerine bağlıdır.

Yarının yaşanabilir ve sürdürülebilir kentleri canlıların hem biyolojik ihtiyaçlarının hem de sosyal gereksinimlerin karşılanmasını gerektirmektedir. Yaşanabilir kent olgusu; kentsel tasarımda, ulaşımda, enerji ve su kullanımında sürdürülebilir çözümler, doğal kırsal ve kentsel çevre arasında bir denge oluşturmak gibi kriterleri içermektedir. Çevre ile kent ilişkisinde, sürdürülebilir kentler, doğal ve yapay mekânlarda çevre kalitesinin yükseltilmesi için tasarlanan kentler ile kurulabilecektir. Kentler birçok meselenin odak noktasını oluştururken, çevresel sorunların da yoğun olarak yaşandığı mekânlardır. Dolayısıyla sürdürülebilir kentleşme bağlamında çevre kalitesinin artırılması, öncelikli konular arasında yer almaktadır (Tosun, 2017).

Ekolojik kentleşme, kentsel etkinlikleri artıran, korumayı teşvik eden, üretkenliği artıran ve tekrar kullanımı teşvik eden bir yaklaşımdır. Eko-kent modelinde, yerel malzemelerin tercih edilmesi, şehir içi tarımın desteklenmesi, araç kullanımının azaltılması ve ulaşımda toplu taşıma, bisiklet ve yaya trafiğinin teşvik edilmesi önceliklidir. Ayrıca, eko-kentler çağın teknolojik gereksinimlerine uyum sağlayan bir modeldir. Eko-kentlerin evrimi, demografik, sosyolojik, ekonomik, teknolojik ve kültürel değişikliklerle ilişkilidir.

Ekolojik kentleşme yaklaşımının temelinde, ekolojik planlamanın belirgin bir rolü vardır. Ekolojik planlamanın ana hedefi, ekolojik, mekansal, ekonomik, sosyal ve kültürel sürdürülebilirliği sağlamaktır. Bu planlama sürecinde, insan ihtiyaçları karşılanırken doğal kaynakların en uygun ve sürdürülebilir şekilde kullanılması sağlanmalı ve ekolojik denge korunmalıdır."

Çalışma kapsamında Nilüfer ilçesi kent yönetiminde ekolojik sürdürülebilirlik amacına ulaşmak için yapılması gerekenler irdelenmiş, örnek alan olan 4 Büyükşehir (İstanbul, İzmir, Ankara ve Bursa) için detaylı bir çalışma yapılarak Türkiye’de eko-kent yapısına uygun il ve ilçe belediyeleri için rehber olabilecek sürdürülebilir kent yönetimi kapsamına uyacaklar için öneriler sunulmuştur (Akyol & Sönmez, 2018). Ayrıca, “Bursa Nilüfer Belediyesi Eko-Kent Projesi Örneği” tez çalışması örnek olarak kullanılmıştır (Başar, 2019).

Ekolojik / Organik Tarım: Üreticilerin, doğayı ve tarım alanlarını tahrip etmeden, insanlara olumsuz yan etkileri olmayan bitkisel ve hayvansal üretimde bulunmasına ekolojik, organik veya biyolojik tarım denilmektedir.

Organik tarım, tarımsal ekosistemin sağlığını biyoçeşitlilik, biyolojik döngüler ve toprağın biyolojik aktivitesi de dahil olmak üzere teşvik eden ve geliştiren bütünsel bir yönetim sistemidir. İşletme dışından sağlanan girdiler yerine bölgesel koşulları dikkate alan yerel koşullara adapte olmuş sistemlerin ve uygulamaların kullanımını vurgular.

Ekolojik, biyolojik ve organik tarım aynı kavramlardır. İngilizce konuşulan ülkelerde, tarımsal metod yöntemi kullanılarak yapılan üretimlerde ekolojik prensipler uygulayanlar “Organik Tarım” terimini, Almanca ve Kuzey Avrupa dillerinde de “Ekolojik Tarım” terimi kullanılmaktadır. Fransızca, İtalyanca, İspanyolca konuşulan ülkelerde ise “Biyolojik Tarım” terimi kullanılmaktadır. Türkiye’de de “Ekolojik / Organik Tarım” eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. “2092 / 91 sayılı AB Regülasyonu hazırlanırken Avrupa Komisyonu her üç (Organik, Ekolojik, Biyolojik) terimin de korunacağını, AB resmi dillerinde Bio veya Eco kelimelerinin de kullanılabileceğini belirtmiştir” (Eyiler, 2014).

Çalışmamızda “Ekolojik / Organik Tarım” kavramı kullanılacaktır. Ekolojik tarım / organik tarım, ekstansif tarım¹ sonucu hatalı uygulamalar ile kaybolan doğal dengeyi yeniden kurmaya yönelik, insan ve çevreye dost üretim sistemlerini kapsayan entansif tarım² yöntemi ile tarım yapılan toprakta, üretilen üründe eksi bakiye bırakmayan girdiler kullanılabileceği gibi organik ve yeşil gübreleme, ekim nöbeti, toprak muhafazası, dayanıklı çeşit, zararlılara karşı parazit, predatörlerden

¹ **Ekstansif Tarım** (kaba tarım, kuru tarım): Az emek ve az giderle yapılan tarım. Modern tarım yöntemlerinin uygulanmadığı, geleneksel yöntemlerle yapılan ekme, dikme işleri. Nadasın sıklıkla uygulandığı kaba tarımda birim alandan alınan ürün ve verim düşüktür.

² **Entansif Tarım** (yoğun tarım, ince tarım, sulu tarım): Ekilen, dikilen topraktan en çok en geniş ölçüde ürün alınan tarım. Bu yöntemde gübrelerden, kimyasal ilaçlardan ve sulamadan bilimsel yöntemlerle yararlanılır.

faydalananarak kaliteli bir üretim yapılması amaçlanmaktadır. Kısacası ekolojik tarım modern tarım teknolojisinin sağladığı tüm imkanları, ekolojik tarım esasları çerçevesinde dikkatli, bilgili ve özverili bir şekilde kullanmayı gerektiren çevre dostu bir sistemdir (Süzer, t.y.).

Organik tarım, son yıllarda gündemde oldukça sık yer almaktadır. Aslında atalarımızdan kalan ve 50-60 yıl öncesine kadar da dedelerimiz, babalarımız tarafından kullanılan en eski tarımsal faaliyetlerden birisidir. Dedelerimiz veya babalarımızın yıllar önce, petrol kaynaklı inorganik gübrelerin ve pestisid'lerin (tarımsal ilaçlar) yokluğunda yapmaya çalıştığı tarımsal üretimler, bugünkü anlamı ile organik tarım olarak tanımlanmazsa da organik tarımın temelini oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Kentsel Dönüşüm: İngilizce olan “*regeneration*” kavramının Türkçe sözlük karşılığı; “yeniden hayat verme, canlandırmadır”. “*Urban Regeneration*” kavramı ise, bazı kaynaklarda Türkçeye “kentsel yenileme” olarak da çevrilmiş, fakat Türkçede “kentsel yenileme”, “urban renewal” kavramının karşılığı olarak, fiziksel bir mekânın yer yer yıkılması eylemini de içerecek şekilde yeniden yapılandırılması uygulamalarının bütününe kapsamaktadır (Duman, 2020).

Bertrand Russell, “*Birçok durumda yeniden yapmanın başlangıcı olarak yıkmak gerekir*” sözü ile akıllı şehirler oluşturmak için eski yapıların ve yerleşimlerin yıkılarak kentsel dönüşüm ile yeniden imar edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Kentsel dönüşümde, mevcut bir yapının veya alt yapının iyileştirilmesi, canlandırılması, eskiyen ve yorgun kent yapılarının yenilenmesi, gecekondü alanlarının sağlıklılaştırılması / iyileştirilmesi, tarihi dokunun ve kültürün korunması gibi amaçlarla sahada uygulanabilmektedir. (Duman, 2020).

Nilüfer ilçesinde birçok mahallede kentsel dönüşüm çalışmaları ve uygulamaları yapılmaktadır. Özellikle Ataevler bölgesindeki kentsel dönüşüm çalışmaları, ülkemizdeki ulusal literatürde kent ve kent unsurlarının, multidisipliner yapısı gereği çeşitli disiplinler tarafından irdelenmiştir (Duman, 2020).

Nilüfer ilçe arazisi üzerinde çeşitli toplu konutlar, modern / akıllı binalar, sanayi bölgeleri, ticaret ve alışveriş alanları (merkezleri), hastaneler, okullar gibi

çeşitli yapılarla kaplıdır. İlçe arazisi üzerinde yerleşim için yapılan alt yapı ve üst yapı uygunluğu çalışmalarında, kentsel dönüşüm çalışmalarının yapıldığı bölgeler gözlemlenmiştir. Kentsel dönüşümün yapıldığı bölgelerde oturan Nilüfer ilçesi sakinleri ile yapılan görüşmelerde kentsel dönüşüm çalışmalarının doğal afetlere karşı ve ulaşımında güvenli bir ortam sağlaması açısından halk tarafından olumlu yönde karşılanmaktadır.

Ertürk ve Tosun (2009) yaptıkları çalışmada, Bursa ve Nilüfer’de meydana gelen mekânsal, sosyal – kültürel değişimi ve bu değişimin hangi süreçlerle ortaya çıktığını kavramsal olarak analiz etmektir. Analiz sonuçları, çalışmada örnek olarak ele alınan Nilüfer’de ortaya çıkan mekânsal, sosyal – kültürel dönüşüm süreçleri ile karşılaştırılacaktır. Sanayileşme sürecinin yarattığı etkiler sonucunda kentlerde, farklı ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklere sahip kişilerin, yaşam bölgeleri birbirlerinden ayrılmıştır. Kentlerde tanık olunan mekânsal ayrımlaşma sürecine paralel olarak farklı sosyal ve kültürel özelliklere sahip olan kişilerin sosyal ve kültürel yaşamları da birbirinden ayrılmaya ve kopmaya başlamıştır. Sanayileşmeye bağlı olarak kentlerde farklı özelliklere sahip kişiler arasında meydana gelen mekânsal, sosyal ve kültürel ayrımlaşma olgusu Bursa kentinde de gözlenmektedir (Ertürk & Tosun, 2009).

Nilüfer ilçesinde yapılan yeni yerleşim bölgelerine; farklı tipteki konut / işyeri projelerine; tüketim toplumu anlayışının etkisiyle sayıları hızla artan alışveriş mekânları, restoranlar / kafeler ve parkların, bölgenin mekânsal coğrafyasında oluşturduğu yapısal değişime paralel olarak, Bursa kentinde sanayileşme sürecinin etkilerinin en çok hissedildiği ve bu etkilerin kentsel mekânda yansımalarının yoğunlaştığı bölge konumundadır (Ertürk & Tosun, 2009).

Sanayi devrimi ile bir sürü teknolojik yeniliğin üretim alanında kullanılmasının, ekonomik, sosyal, politik ve kültürel alanlara yansımaları kapsayan bir süreç olarak gerçekleşmiştir. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte iletişim teknolojisinin geliştirdiği imkanlar içinde sanayileşme süreci başlamıştır. Diğer bir ifade ile, bilgi toplumu ile birlikte sanayileşme süreci doğmuştur (Paksoy, Paksoy & Alancioğlu, 2013).

“Nilüfer İlçesinde Nüfusun Değişimi: Sosyo-Ekonomik ve Mekansal Analiz (1990-2023)” başlıklı tez çalışması beş ana bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın giriş kısmında; Nilüfer ilçesi hakkında coğrafi konum, nüfus hareketleri ve etkileri, sanayi, tarım, ticaret, turizm, sosyo-ekonomik etkiler ve arazi yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Sanayinin etkisi ile kentleşme, sürdürülebilir kentleşme, ekolojik kentleşme, ekolojik tarım, kentsel dönüşüm konuları ele alınmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın metodolojisi, alt bölümleri ile birlikte genel hatlarıyla açıklanmıştır.

İkinci bölümünde araştırma sahası olan Nilüfer’de nüfusun değişimine etkili olan doğal ve beşeri özellikler; coğrafi konum, doğal çevre, beşeri coğrafyası, yerleşme tarihi, nüfus ve nüfus özellikleri, şehir ve kırsal nüfusu, nüfus hareketleri ve projeksiyonları anlatılmaktadır. Ayrıca nüfus yapısındaki değişimler üzerine yoğunlaşarak nüfusun nitel ve nicel özellikleri, kırsal nüfusu, şehir / kent nüfusu, nüfus hareketleri ve nüfus projeksiyonları, resmi kurum ve kuruluşlardan alınan veriler ışığında hazırlanan şekil, tablo, grafikler ile kent hakkında analizler yapılarak yorumlanmıştır.

Üçüncü bölümde nüfus değişiminde etkili olan ekonomik faktörler; tarım ve hayvancılık, sanayi ve ticaret, teknoloji, ulaşım, turizm ve hizmet faaliyetleriyle ilgili toplanan veriler analiz edilerek kavramsal çerçeve altında anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde Nilüfer ilçesinin sosyo-ekonomik ve mekânsal özellikleri; sosyo-ekonomik, kültürel ve mekansal özellikler konuları olarak detaylı anlatılmıştır.

Beşinci bölümde nüfusun mekânsal dağılımı ve arazi kullanımındaki değişimler, sanayileşme süreci, kentleşme ve kentsel dönüşüm süreci, eko-kent projesi ve Nilüfer ilçesi hakkında stratejik plan ve swot analizi çalışması özellikleri ele alınmıştır.

Çalışmanın tartışmalar ve sonuç kısmında araştırma sahasında demografik değişime bağlı olarak meydana gelen nüfus ve göç sorunları ile ilgili tartışmalar ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Sonuç olarak; Nilüfer ilçesinde nüfusunun gelişimine etki eden doğal ve beşerî unsurlar ile sanayileşme sürecin etkileri incelenerek, nüfusun geçirdiği değişim ele alınmış ve nüfus projeksiyonları aracılığıyla gelecekte meydana gelecek değişim hakkında fikir yürütülmüştür. Ayrıca, mevcut ve oluşması beklenen sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur.

Nilüfer ilçesinin genel organizasyonuna bakıldığında; sosyo-ekonomik, kültürel, demografik yapı, ekonomik yapı, arazinin kullanımı ve mekânların gelişimi, bölgenin doğal ortamı ve beşerî süreçlerini karşılıklı etkileşimi incelenerek anlaşılabilir. Bahsedilen karşılıklı süreçler bilimsel yaklaşımlarla ele alınarak, ilçenin gelişimi ve değişiminde etkili olan siyasî, politik, kültürel, ekonomik ve demografik süreçler analiz edilmektedir. TÜİK istatistiklerinden, tarihi kaynaklardan, akademik ve bilimsel çalışmalardan, gazete ve dergi arşivlerinden ile ekonomi yazıları ile Nilüfer Belediyesi kaynaklarından yararlanılmış olup; fotoğraf, tablo, şekil, grafik ve haritalar ile ilçenin doğal ve beşerî gelişimlerin nüfus değişimlerine olan etkilerin analizi yapılmıştır. Haritalar “Google earth ve Harita Genel Komutanlığı” verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Çalışmanın Konusu ve Kapsamı

Çalışmanın kapsamı, Nilüfer ilçe sınırları içerisinde 1990-2023 yılları arasında ilçedeki nüfus değişimi, nüfus değişimini etkileyen unsurlar yerelde, genelde, araştırma sahasında ve basın yoluyla araştırılıp analiz edilmiştir.

Konu üzerinde çalışma ve araştırma yapılan Bursa'nın Nilüfer ilçesi, Marmara Bölgesi'nin güneydoğusunda bulunmaktadır. Nilüfer ilçesi ile ilgili olarak nüfusun gelişimi ve değişimi üzerinde durularak, oluşan bu değişime etki eden etmenler incelenecek, nüfusun dağılımı ele alınacak ve gelecekte oluşacak değişimler üzerinden öneriler sunulacaktır.

Nilüfer ilçesi, Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara Bölümünde, Bursa ili sınırları içerisinde yer almaktadır. Doğusunda Osmangazi, batısında Karacabey ve kısmen Mustafakemalpaşa, kuzeyinde Mudanya, güneyinde ise Orhaneli ilçesi ile çevrili olup toplam yüzölçümü 552 km² dir. Nilüfer İlçesi 64 mahalleden ve 50 bin 756 hektardan oluşmaktadır. 2023 verilerine göre nüfusu 543.734 kişidir, km² ye 985 kişi düşmektedir.

TBMM'nde Nilüfer ilçesi 18.06.1987 yılında 3391 sayılı Bursa ili merkezinde Osmangazi, Yıldırım ve Nilüfer adıyla üç ilçe kurulması hakkında kanunla bugünkü konumuna ulaşmıştır. 3391 Sayılı Bursa İli Merkezinde Osmangazi, Yıldırım Ve Nilüfer Adıyla 3 İlçe Kurulması Hakkında Kanun, Resmi Gazete Tarihi: 27.06.1987, Resmi Gazete Sayısı: 19500 ve Kabul Tarihi: 18.06.1987

3391 Sayılı Kanun Madde 1 – Bursa İl Merkezinde; Ek 1 sayılı listede adları yazılı mahalleler merkez olmak ve Ek 2 sayılı listede adları yazılı köy, kasaba ve bucaklar aynen bağlanmak üzere **Osmangazi**, Ek 3 sayılı listede adları yazılı mahalleler merkez olmak ve Ek 4 sayılı listede adları yazılı köy, kasaba ve bucaklar aynen bağlanmak üzere **Yıldırım**, Ek 5 sayılı listede adları yazılı mahalleler merkez

olmak ve Ek 6 sayılı listede adları yazılı köy, kasaba ve bucaklar aynen bağlanmak üzere **Nilüfer**, adlarıyla 3 ilçe ve bu ilçelerin merkezlerinde aynı adlarla 3 belediye kurulmuştur.

3391 Sayılı Kanun Madde 4 – Bursa İli Merkez İlçesi Merkez Bucağına bağlı Minareliçavuş, Fethiye, Beşevler, Odunluk, Gümüştepe Köyleri ile Görükle Bucağına bağlı Özlüce, Ürünü Köyleri ve Çalı Bucağına bağlı Ertuğrul, Alaattinbey ve Demirci Köyleri tüzelkişilikleri kaldırılarak, Nilüfer Belediyesine mahalle olarak bağlanmıştır.

2009 yılında Nilüfer’de bulunan belde belediyelerinin kapatılması ile ilçedeki beldeler Nilüfer Belediyesi’ne bağlanması ile birlikte toplam mahalle sayısı 42’ye ve köy sayısı da 22’ye çıkmıştır (2014 yılı yerel seçimleri ile birlikte köy statüsü kaldırılarak tüm köyler mahallelere dönüşmüştür, Büyükşehir Belediye Kanunu). Nilüfer ilçesinde toplam mahalle sayısı 64 olmuştur.

“Nilüfer ilçesi, Bursa’da nüfusun hızla artması sonucunda ortaya çıkan toplu konut talebini karşılamak ve şehrin batı yönünde gelişimini planlamak amacıyla açılmıştır. Sanayi bölgelerinin şehirden uzakta konumlandırılması ve kırsal alanlardaki uygun arazi fiyatları, yeni sanayi bölgelerinin Nilüfer ilçesinin kırsal kesimlerine kurulmasını teşvik etmiştir. Sanayi yatırımları, çevresel altyapının gelişmesine katkı sağlamış ve işgücü talebi nüfusun bu bölgelere yönelmesine neden olmuştur. Sanayileşmeye bağlı olarak ekonomik yapıda meydana gelen değişiklikler, yerleşimlerin hızlı gelişimini hızlandırmıştır.”

1.2. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı: Nilüfer ilçesinde 1990 – 2023 yılları arasında nüfusun zaman içerisinde gösterdiği değişim ve gelişim ile demografik yapının sosyopolitik, sosyoekonomik, kültürel ve mekânsal analizinin incelenmesidir. Ayrıca, sanayileşme süreci ile birlikte kentlerde meydana gelen mekânsal, sosyokültürel değişimler ve bu değişimlerin hangi süreçlerle ortaya çıktığını kavramsal olarak analiz etmektir. Analiz sonuçları, çalışmada örnek olarak ele alınan Nilüfer ilçesinde ortaya çıkan mekânsal, sosyokültürel dönüşüm süreçleri ile karşılaştırılacaktır. Böylece sanayileşme

sürecinde kentlerde meydana gelen mekânsal, ekonomik, sosyal ve kültürel değişimler incelenecektir.

“Nilüfer ilçesinde 1987’de kuruluşundan günümüze (2022 yılı dahil) kadar olan nüfus hareketleri, nüfusun değişimi incelenecektir. 1985 nüfus sayısına göre 56131 olan nüfusun 2020 yılında 484 832 ye yükselmesi, bu yükselmeye iç ve dış göçlerin etkileri, nüfusun değişim oranları incelenecektir. Nilüfer ilçesinde nüfus yaklaşık 30 yıl içerisinde yaklaşık %860 civarında artışı incelenecek. Nilüfer ilçesindeki organize sanayi bölgelerinin kırsal alanların yakın çevresinde kurulması, kırsal yerleşmelerin hızlı bir şehirleşme sürecine girmesi ile sürekli nüfus artışına neden olduğu için, Nilüfer ilçesindeki hızlı kentleşme ve yaşanan iç göç nedenleri araştırılacaktır.”

Bu çalışmanın amacı doğrultusunda birtakım sorulara cevap aranmıştır, sorulardan bazıları ise şunlardır:

- Araştırma sahasındaki mahalle yerleşmelerinin doğal çevre özellikleri ve yapısı nelerden oluşmaktadır?
- Mahalle yerleşmelerinin genel olarak kırsal mahalle ve kentsel mahalle olarak ayrılmasına sebep olan durumlar nelerdir?
- Nilüfer ilçesindeki mahalle yerleşmelerinin demografik yapısında, geçmiş zamandan bu yana, ne gibi değişimler olmuştur?
- Nilüfer ilçesine doğru gerçekleşen nüfus hareketlerinin temel sebepleri nelerdir?
- Nilüfer ilçesinin kentsel mahalle yerleşmelerine doğru gerçekleşen nüfus hareketlerinin olumlu ve olumsuz sonuçları nelerdir?
- Nilüfer’deki bazı kırsal mahallelerde üretilen ticari meyve ürünlerinin Bursa ve ülke ekonomisine katkısı nedir? Bu katkının daha da artırılması için söz konusu kırsal mahalle yerleşmelerinde ne gibi çalışmalar yapılabilir?
- Nilüfer ilçesindeki mahalle yerleşmelerinde eğitim, sağlık, ulaşım ve turizm olanakları hangi durumdadır ve geliştirilmesi için neler yapılabilir?
- Nilüfer ilçesinde “Eko-Kent” projesinin amaçları nelerdir?

- Nilüfer ilçesinin “Tarım Kenti” oluşumu için “Ekolojik / Organik Tarım” projeleri ile amaçlanan hedefler nelerdir?
- Nilüfer ilçesi “Kentsel Dönüşüm Kenti” projelerinin amacı nedir? Hangi semt ve mahallelerde uygulanmış veya uygulanacaktır?

Çalışmanın Önemi; Nilüfer ilçesine bağlı kırsal yerleşmelerin sahip olduğu konum, çeşitli nedenlerle yaşanan göçler ve çevreleriyle yaşadıkları etkileşim gibi dinamikler bu yerleşmelerin barındırdığı nüfusun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını değiştirmiştir. Etnik köken olarak manav ve muhacir olarak adlandırılan grupların meydana getirdiği yerleşme şekillerinin incelenmesi, kültürel etkileşimlerin ortaya konulabilmesi açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Literatür incelendiğinde, Nilüfer ilçesindeki yerleşmelerde daha önce bu bakımdan ele alınmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışmanın alan literatürüne de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada Nilüfer ilçesindeki mahalle yerleşmelerin, 1990 dan sonra kısa sayılabilecek bir zaman diliminde çok hızlı değişmesi ve gelişmesi, kentsel dönüşüm projelerin fonksiyonel özelliklerinin öne çıkarılması ve bu işlevlerin kullanılabilir olması açısından mekânsal olarak analiz edilmektedir. Özellikle sanayi bölgelerinin çok olması ve faaliyetlerinin yoğunluğu, hizmet sektörünün hızlı bir şekilde yaygınlaşması ve modern tarımın ön plana çıkmasıyla Nilüfer ilçesinin bazı mahallelerinin mekânsal analizi, gelecekte bu ilçe ve mahallelerin hangi yönde bir değişime uğrayacağına, nüfusun artmasının ve yoğunluğunun ilçenin kalkınabilmesi noktasında nasıl bir fayda sağlayacağına da ışık tutacaktır.

1.3. Çalışma İle İlgili Literatür Taraması

Literatür çalışması: Bir konu ile ilgili geçmişte yapılan çalışmaların incelemelerine ve bulgularına dayalı olarak ele alınıp mantıksal olarak sentezlendiğinde o konuyla ilgili daha fazla ilerleme sağlanabilmektedir. Bir araştırma metodolojisi olarak literatür taraması farklı alanların kavramsal, metodolojik ve tematik gelişimlerine katkıda bulunulabilir. Araştırmayı mevcut bilgiler üzerine inşa etmek ve bu bilgilerle ilişkilendirmek, araştırma alanlarından bağımsız olarak tüm akademik araştırma faaliyetlerinin temel taşıını oluşturmaktadır. Özellikle her geçen

gün akademik çalışmaların sayısının arttığı, içeriklerinin genişletildiği ve değiştirildiği düşünüldüğünde bu çalışmaların incelenmesi ve sonuçların sistematik, şeffaf ve yeniden üretilebilecek şekilde sentezlenerek ortaya konması önemli hale gelmiştir. Sistematik literatür taraması (SLT) bu sürecin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğini ortaya koyan araştırma metodolojisini tanımlamaktadır. Bu metodolojinin uygulanmasında belirli bir soruna cevap oluşturmak amacıyla, belirlenmiş kriterler dahilinde ilişki kurulabilen tüm çalışmaların sistematik bir şekilde incelenmesi söz konusudur (Yıldız, 2022).

Nilüfer ilçesine bağlı yerleşimlerin sahip olduğu konum, çeşitli nedenlerle yaşanan göçler ve çevreleriyle yaşadıkları etkileşim gibi dinamikler bu yerleşmelerin barındırdığı nüfusun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını değiştirmiştir. Etnik köken olarak manav ve muhacir olarak adlandırılan grupların meydana getirdiği yerleşme şekillerinin incelenmesi, kültürel etkileşimlerin ortaya konulabilmesi açısından ayrı bir önem taşımaktadır. Literatür incelendiğinde, Nilüfer ilçesindeki kırsal yerleşmelerinin daha önce bu bakımdan ele alınmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışmanın alan literatürüne de katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Doğan Uzun, 2019).

Nilüfer ilçesinde birçok mahallede ‘Kentsel Dönüşüm’ çalışmaları ve uygulamaları yapılmaktadır. Kentsel dönüşüm çalışmaları, ülkemizdeki ulusal literatürde kent ve kent unsurlarının, multidisipliner yapısı gereği çeşitli disiplinler tarafından irdelenmiştir. Coğrafi araştırma olarak lisansüstü araştırma tezi yazım kapsamında 3 doktora tezi olmak üzere 7 adet kentsel dönüşüm araştırması tespit edilmiştir³.

Tez çalışması konusu hakkında detaylı literatür taraması yapıldı, çalışma sahası veya yakın çevresini ve benzer konuları ele alan çeşitli kitap, makale, dergi, rapor ve

³ Coğrafyacılar tarafından ele alınan lisansüstü tez çalışmaları kronolojik olarak şu şekilde sıralanabilir: Mirioğlu 2013; Ayık 2014; Hardal 2014; Göközkut 2016; Angın 2017, Ayık, 2018 ve Hardal 2019’dur. Ayrıca bu araştırmacılarından bazılarının konuya yönelik bildiri ve makale türünde de yayınları da mevcuttur.

tez çalışmaları gibi yazılı kaynaklar ile akademik yayınlar temin edilerek ayrıntılı bir şekilde incelendi. Çeşitli resmi kurum ve kuruluşlardan çalışma sahası ile ilgili istatistik veriler derlenerek, araştırmanın amacı doğrultusunda şekil, tablo ve grafiklere dönüştürüldü. Arazi çalışmalarından da faydalanılarak Nilüfer’de yapılan gözlemler tez çalışmasına aktarıldı. Araştırmanın konusu ve kapsamı ile ilgili ve benzer konularda daha önce yapılan akademik çalışmalar aşağıda örnek olarak sunulmuştur:

Ateş & Aktimur (t.y.) “*Arazi Kullanım Planlaması Yerbilim Verileri Ve Araştırma Yöntemleri: Bursa Örneği*” çalışması kapsamında jeoloji, hidrojeoloji, doğa kaynaklı afetler, mühendislik jeolojisi, jeomorfoloji, eğim analizleri konularında araştırmalar yapılmış ve haritalar üretilmiştir. Bu çalışmada ayrıca, “Bursa İli ve Kentsel Alanların Yerbilim Verileri Projesinde (Ateş vd., 2009)” üretilen haritalardan örnekler verilerek arazi kullanım planlamasının altyapısı, yerbilim verileri çerçevesinde tanımlamalar anlatılmaktadır.

Şerbetçi (2018), “Bursa Kentinde Mekânın Kullanımını Etkileyen Doğal Faktörlerin İrdelenmesi” adlı çalışmasında mekân kullanımında doğal çevre faktörlerinin kente etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla mekanın kullanımını etkileyen jeomorfoloji, yükselti, eğim, bakı, iklim, hidroloji, bitki örtüsü ve toprak parametreleri Bursa kenti örneğinde mekânı etkileyen faktörler ayrıntılı olarak analiz edilmiştir.

Pekel (2010), “Bursa Metropol İlçelerindeki Köy Yerleşmelerinin Kasabalaşma Süreci” adlı doktora tezi çalışmasında Bursa ili Metropol semt ilçelerini oluşturan Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım ilçelerine bağlı köy yerleşmelerinin il merkezine olan uzaklıklarına göre gelişmişlik düzeyleri incelenmiştir. Diğer bir ifade ile il merkezine yakınlık köylerin gelişme düzeyini etkiler tezinden hareketle durumun gerçekte böyle olup olmadığı sorgulanmaya çalışılmıştır (Pekel, 2010).

Bahçalı & Kahraman (2016), “Artvinlilerin Göç Tercihlerinde Bursa'nın Yerinin Sosyal - Ekonomik Ve Mekânsal Analizi” konulu Coğrafya Dergisi makalesinde, Artvin'in göç verme nedenleri, Artvin'lilerin göç tercihlerinde Bursa'nın yeri, Bursa'daki uyum süreçleri ortaya konulmuştur. Artvin'den Bursa'ya

gerçekleştirilen göçlerin nedenleri üzerinde etkili olan faktörleri ele almıştır (Bahçalı & Kahraman, 2016).

Duman (2020), “*Kentsel Dönüşüm Projelerinin Mekânsal Etkilerinin Coğrafi Açıdan Analizi* (Bursa İli Nilüfer İlçesi Ataevler Mahallesi Örneği)” konulu Yüksek Lisans Tezi’nde; kentsel yenileme sahası olarak ilan edilen, Ataevler Mahallesi incelenmeye çalışılmıştır. Mahalle, ülkemizde son yıllarda yaygınlaşma eğiliminde olan ekonomik ömrünü tamamlamış yapıların yenilenmesini esas alan kentsel yenileme uygulamalarını içermektedir.

Arınç (2011), “Ekolojik Yönleriyle; Bursa Ovası’nda Arazi Kullanılışı Ve Çevresel Etki Değerlendirmesi” konulu Doğu Coğrafya Dergisi’nde Bursa ovası inceleme alanını teşkil etmektedir; alüvyonların dağılışına bağlı olarak, iki bölüme ayrılarak incelenmektedir.

Ertürk (2021), “Bursa ili Gürsu İlçesindeki Mahalle Yerleşmelerinin Mekânsal Analizi” başlıklı çalışmada; Bursa’nın Gürsu ilçesinin mahalle yerleşmelerinin mekânsal analizi kapsamında kırsal ve kentsel mahallelerin fiziki, beşeri ve iktisadi farklılıkları ortaya konularak üzerinde çalışma yapılmıştır.

Karakurt Tosun (2007), “Sanayileşme Sürecinde Kentlerde Mekansal, Sosyal ve Kültürel Değişim: Bursa Örneği” konulu çalışmada; sanayileşme sürecinde kentin anlamı, rolü ve fonksiyonlarında meydana gelen değişim süreçleri genel hatlarıyla ortaya konulmuş, bu bağlamda sanayileşme ve kültürel değişim irdelenmiştir. Ayrıca tüketim toplumunun oluşumu ve kentsel yapıya yansımaları analiz edilmiştir. Ekonomik, kültürel, sanayi olguları ve bunların günlük yaşama etkileri ele alınmıştır.

Ilıca Erzene (2013), “Kentsel Dönüşüm Ve Uygulanabilirliği İle İlgili Bir Yöntem Yaklaşımı” konulu tez çalışmasında; son yıllarda dünya ekonomik ve siyasal düzeninde yaşanan gelişmeler, yani sanayileşme etkisiyle kentlerde meydana gelen değişimler ve kaçınılmaz hale gelen bu değişim ve dönüşüm süreçleri ile kentsel alanlarda yapısal değişimler anlatılmaktadır. Ayrıca, ekonomideki değişimler veya ekonomik düzenin değişmesi ile birlikte kentsel alanlarda birtakım değişimler ile dönüşümlerin yaşandığını, kentlerdeki farklı siyasal, sosyal, fiziksel ve ekonomik

değişimlerden dolayı oluşan kohne ve çöküntü bölgeler ve alanlar kentsel dönüşüm süreci ile yeniden canlandırılma yapıldığı anlatılmaktadır.

Boz (2021), “Sürdürülebilir Kentsel Dönüşüm Modeli Üzerine Bir Çalışma” konulu tez çalışmasında; Türkiye’deki kentsel dönüşüm çalışmalarının eksik ve geliştirilmeye açık yanlarının ortaya çıkarılması, geçici çözümler yerine sürdürülebilir bir yaklaşım ortaya konulması adına mümkün olduğunca çok sayıda paydaşa ulaşarak sorunlar tespit edilmeye; bizzat uygulayıcıların ve araştırmacıların görüş ve fikirleri doğrultusunda daha iyi, daha sağlıklı, daha uzun ömürlü bir kentsel dönüşümün nasıl sağlanacağına yönelik öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Akyol & Sönmez (2018), “Kentın Yönetiminde Ekolojik Yaklaşımlar: Ankara, İstanbul ve İzmir Uygulamaları Üzerinden Bir Değerlendirme” konulu çalışmasında; kent yönetiminde ekolojik kentleşme, eko-kent, sürdürülebilir kentleşme olarak amacına ulaşmak için yapılması gerekenler irdelenmiş, dört büyükşehir (İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa) örnek alan seçilmiş ve üzerinde detaylı çalışma yapılarak Türkiye’deki tüm ilçe belediyeleri için rehber olabilecek sürdürülebilir kent yönetimi kapsamında öneriler sunulmuştur. Bursa-Nilüfer Eko-Kent projesi, Bursa merkezinin desantralizasyonu bağlamında, gerek fiziki koşullar gerekse sosyo-ekonomik koşulların uygunluğu bakımından çok olumlu fırsatlar sunduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla, bu fırsatlar ışığında planlamanın ve uygulamanın başarısı ülke genelinde örnek bir model olarak değerlendirilebileceği vurgulanmıştır. Doğan Uzun (2019), “*Bursa İli Nilüfer İlçesindeki Kırsal Yerleşmelerin Mekânsal Analizi*” konulu çalışmada; Nilüfer ilçesindeki kırsal yerleşmelerin mekânsal özellikleri fiziki ve beşeri olaylar çerçevesinde ele alınmış ve bu özelliklerdeki değişim neden-sonuç ilişkisine dayalı olarak analiz edilmiştir. Mekânsal analizler, gözlem ve mülakat yoluyla ve çeşitli kurumlardan sağlanan verilerin Coğrafi Bilgi Sistemleri aracılığıyla değerlendirilmesi, fiziki ve beşeri özelliklerle ilişkilendirilmesi neticesinde bulgular elde edilerek kullanılmıştır.

Eyiler (2014), “Ekolojik Tarım Ve Sürdürülebilir Kalkınma: Türkiye Örneği” konulu çalışmada; Çalışmada, dünya genelinde sürdürülebilir kalkınma ile birlikte ele alınan ekolojik tarımın gelişmesinde rol oynayan kurum ve kuruluşlar bu tip tarımsal

Üretim gerçekleşmesi için yapılan araştırmalar ve çalışmalarla birlikte ele alınmış olup ekolojik tarımla ilgili veriler, ekolojik tarım alanında faaliyette bulunan uluslararası ve ulusal kuruluşların kaynaklarından yararlanılarak ortaya konmuştur.

Tekeci Şengül (2022), “Kent Planlamada Ekolojik Yaklaşımlar Ve Eko-Kent rneklerinin Değerlendirilmesi” konulu çalışmada; ekolojik yaklaşım kavramı, planlamada ekolojik yaklaşımların nasıl ele alındığı ve bir eko-kentin ekolojik yaklaşımlarda hangi kriterler çerçevesinde geliştirildiği incelenmektedir. Bu araştırmada kavramların taraması yapılarak dünyada ve Türkiye’de var olan eko-kent örnekleri irdelenmekte ve bu örneklerin kriterleri incelenmektedir. Başarılı eko-kentlerin kriterleri doğrultusunda “başarılı bir eko-kent için olması gereken kriterler nelerdir?” sorusuna cevap aranmaktadır.

Başar (2019), “Yaşanabilir Kente Katkısı Bağlamında Eko-Kentler: Bursa / Nilüfer Belediyesi Eko-Kent Projesi rneği” konulu tez çalışmada; Türkiye’deki en önemli eko-kent projelerinden biri olan Bursa / Nilüfer Belediyesi Eko-Kent Projesi’ne dair elde edilen bilgi, veri ve dokümanlar içerik analizi yöntemiyle incelenmiş ve bir model olarak tartıılmıtır.

Yağız & Doğan Sertkaya . (2023), “Nüfus Coğrafyası Açısından Bir Değerlendirme: İstanbul Gaziosmanpaşa İlçesi rneği” konulu çalışmada; İstanbul Gaziosmanpaşa ilçesi için 1927 yılından günümüze kadar olan süreçte Gaziosmanpaşa ilçesinin değişen nüfusu, sosyo-kültürel özellikleri, nüfusun nitelik ve nicelikleri ile mekânsal dağılımı çeşitli verilerle incelenmiş tablo, grafik ve haritalar kullanılarak yorumlanmıştır.

zdemir (2020), “Bayrampaşa İlçesinin Nüfus Coğrafyası: Sosyo-Kültürel Ve Mekansal Analiz” konulu tez çalışmasında; Bayrampaşa ilçesinin 1927 - 2019 yıllarında bölgenin göstermiş olduğu beşeri ve mekânsal gelişim siyasi, ekonomik ve sosyokültürel süreçlerin; nüfus sayımları, tarihi kayıtlar, yazılı medya kaynaklarının incelenmesiyle anlatılmaktadır. Yapılan çalışmada medeniyet tarihinin en önemli kentlerinden İstanbul’u meydana getiren 39 ilçeden biri olan Bayrampaşa ilçesinin organizasyondaki yeri ve önemine dikkat çekilerek, nüfus hareketleri için akademik çalışma yapılmıştır.

1.4. Çalışmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları

Varsayım; mevcut araştırma sürecini ve sonucunu önemli ölçüde etkileyebileceği düşünülen, doğruluğu tartışmalı olmamakla birlikte, belli sınırlılıklar içerisinde; kuram ilke ve uygulamalar hakkında araştırmacının yaptığı gerekçeli kabul ya da yargıdır. Varsayım, belli bir araştırmaya özgüdür; doğruluğu peşinen kabul edilir ve o araştırmada ayrıca sorgulanmaz. Varsayımlar, genellikle; problem, sınırlılıklar, yöntem ve araştırmayı temel alan bazı kuramlarla ilgilidir. Buna göre bu çalışmanın varsayımları şunlardır (Duman, 2020).

- Çalışmada uygulanan mülakatlar için katılımcıların, soruları özenle tam ve doğru cevapladıkları kabul edilmiştir.
- Araştırmada elde edilen verilerin objektif olduğu, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının geçerliliğe sahip olduğu varsayılmıştır.

Bir araştırmada mevcut sınırlılıkların çeşitli kaynakları olabilir ve bu durum olağan bir haldir. Kuramsal nedenler, teknik zorunluluklar, zaman ve maliyet de yetersizlik gibi unsurlar bilimsel bir çalışmada sınırlamalara neden olabilir. Araştırmada yer verilen kavramlara, kuramlara, yöntemlere, araştırmanın araç ve gereçlerine yönelik tüm kısıtlıklar net olarak ortaya konulmalıdır (Arıkan, 2017: s. 42).

Bu çalışmada, coğrafya bilimindeki konuya ilişkin sınırlı araştırma sebebiyle mimarlık, şehircilik ve bölge planlama, işletme, mühendislik, pazarlama, kamu yönetimi, turizm ve işletmecilik gibi bilim alanlarının kentsel dönüşüme yönelik çalışmalarından da faydalanılmıştır. Öte taraftan çalışma, kentsel dönüşüm olgusunun; kentlerdeki mekânsal, sosyo-ekonomik etkileri ve sonuçlarına odaklanmıştır (Duman, 2020).

Çalışma sahasında morfometrik unsurlar ve beşeri unsurların dağılışının çakıştırılması ile özgün bir arazi kullanım haritası oluşturulmak istenmiş fakat bu verilerin araziden toplanması, işlenmesi ve analizi için yeterli donanım ve maliyet oluşturulamadığı için çalışma, bu yönden eksik kalmıştır. 2020 yılı Mart ayında Türkiye'deki yeni tip koronavirüs hastalığı etkisi ile ortaya çıkan pandemi sürecinin, çalışmanın veri toplama aşamasına rastlamasına istinaden çalışma sahasına yönelik

veri toplama süreci olumsuz etkilenmiştir. Bu bağlamda mülakatlar yolu ile elde edilen verilerin nicel ve nitel yönü sınırlı kalmıştır (Duman, 2020).

1.5. Çalışma İle İlgili Hipotezleri

“Hipotez yazmak, araştırmanın kuramsal temellerine dayalı olarak tahminler yürütmenize, araştırmanın sonucu üzerine daha derinlemesine düşünmenize ve konunuzla ilgili unsurların arasında bir neden sonuç ilişkisinde ortaya çıkarmanıza yardımcı olabilir. Nitel araştırmalarda hipotezler araştırma süreci boyunca güncellenebilir (Büyüköztürk vd., 2018: s. 67-258). Soru halinde oluşturulan problem cümlesine araştırma planlanırken verilen yanıt, araştırmanın hipotez cümlesini oluşturmaktadır. Aslında araştırmanın problemine ve alt problemlerine önceden verilebilecek cevaplar veya yargılar hipotez olarak yorumlanabilir. Araştırmacı daha sonra bu soruların peşine düşecek teoride öne sürmüş olduğu bu ön kanaatleri, çeşitli veri toplama araçları ile incelemeye koyulacaktır” (Arıkan, 2017: s. 40-41).

H1: Nilüfer ilçesinde kamu ve özel kuruluşların politika ve stratejileri doğrultusunda teknolojik imkânları kullanarak hızlı ve güvenli hizmetler sunmaktadır.

H2: Nilüfer ilçesindeki mekân algısı yüksek, çekici ve kaliteli kentsel alan tasarlamak ve kent kimliğini güçlendirmek için çalışmalar yapılmaktadır.

H3: Nilüfer ilçesinde doğal, tarihi ve kültürel miras yapının korunarak yaşatılması için çalışmalar yapılmaktadır.

H4: Nilüfer ilçesi doğal afetlere karşı bilinçli ve hazırlıklı bir kent haline getirmek için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır.

H5: Nilüfer ilçesinde kültür ve sanat faaliyetlerin kentin her noktasına ulaşım imkanı sağlanmaktadır.

H6: Çocuklar ve gençlerin gelişimine yönelik yapılan çalışmalar ile topluma katılım kapsamının artırılarak yeni nesillerin teşviki ve güçlendirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır.

H7: Nilüfer ilçesinde gelir eşitsizliği için, engellili ve yaşlı nüfus için, cinsiyet kimliği ve ayrımcılığı yapılmaması için, sosyal risk altındaki grupların karşılaştığı fırsat eşitsizliğinin azaltılması için ve eşit şartlarda yaşam kültürünün güçlendirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır.

H8: Nilüfer ilçesinde ömür boyu sağlıklı yaşam için spor kültürünün içselleştirilmesi ve spor kenti haline getirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır.

H9: Nilüfer ilçesinin daha temiz ve yaşanılabilir bir kent olmasını sağlamaya ve çevre temizliğine duyulan memnuniyeti arttırmaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

H10: Nilüfer ilçesinde yaşayanlar için ve yaşayacak olanlara yönelik ekolojik denge içerisinde sürdürülebilir ve yaşanabilir yeşil bir çevre çalışmaları yapılmaktadır.

H11: Nilüfer ilçesinde kırsal kalkınma ve tarımsal kalkındırmayı güçlendirmek için çiftçiler ve tüketicilerin kazandığı bir kent haline gelmesi için çalışmalar yapılmaktadır.

H12: Nilüfer ilçesinde iş ve meslek edindirme programları desteği ile istihdama katkı sağlamak için çalışmalar yapılmaktadır.

H13: Nilüfer ilçesi bölgede sosyal girişimcilik ve ekosistemin geliştirilmesini sağlamak yönündeki çalışmalar yapmaktadır.

H14: Nilüfer ilçesinde gelişen teknolojiyi kullanan genç ve eğitimli nüfusun fazla olması, teknoloji kullanımının hızının yaygınlaşması ile ilgili geliştirici çalışmalar yapılmaktadır.

H15: Nilüfer ilçe nüfusunun hızla artması, yerleşim alanlarının çoğalması, cadde ve sokakların artması nedeni ile ilgili çevrenin temizlenmesi, süpürülmesi gereken alanların çoğalması, evsel ve sanayi atıkların nüfusa bağlı olarak her geçen gün artması, tadilat ve kullanılmayan eşya atıklarının artması, ibadethanelerin artması ile temizliğinin talep edilmesi ve yeraltı çöp konteynerlerinin ve el çöpü kovalarının ilçe genelinde artırılması talepleri ve ihtiyaçların giderilmesi için sürekli çalışmalar yapılmaktadır.

H16: Nilüfer ilçesinde kentsel dönüşüm yapılan mahallelerde kentsel yenileme uygulamalarından sonra kentsel morfolojik unsurlar açısından değişiklikler gözlenmiştir.

H17: Nilüfer ilçesinde kentsel dönüşüm mahallelerde, kentsel yenileme uygulamalarından sonra ortaya çıkan konut alanlarının mekânsal yayılımı yatay ve dikey yönlerde olmuştur.

H18: Nilüfer ilçesinde kentsel dönüşüm yapılan mahallerdeki kentsel yenileme uygulamalarından sonra nüfusun, sosyo-ekonomik, kültürel ve mekansal profilinde çok fazla değişiklikler olmuştur.

H19: Nilüfer ilçesinde kentsel dönüşüm yapılan mahallelere kent içi ve kent dışı nüfus göçü oldukça artmıştır.

1.6. Çalışma Hakkında Veri Toplama Yöntemi Ve Analizi

“Araştırmalar, temel aldıkları felsefeye göre nicel (quantitative), nitel (qualitative) ve karma (mixed) araştırma yöntemi olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Bu çalışmada nitel yöntem ile ele alınmıştır. Durumları ve olayları katılımcının gözünden anlamaya çalışan, gerçeklerin sosyal bir zeminde birçok gerekçe ile ilişkilendirilebileceğini savunan, temelde nitel verilerin toplanması ve analizi sürecini kapsayan araştırmalar nitel araştırma olarak tanımlanmaktadır” (Büyüköztürk vd., 2018: s. 67-258).

Çalışmanın omurgasını oluşturan nüfus verilerinin elde edildiği eski adı Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) olan Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’dur. TÜİK’in 1987-2022 döneminde gerçekleştirdiği Genel Nüfus Sayımlarının (GNS) yayımlanmış tüm sayım verilerine ve 2007 yılında uygulamaya konulan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi’nin (ADNKS) 2007 yılı ve sonrası nüfus kayıt sistemi verilerine, <http://www.tuik.gov.tr> bağlantısı aracılığıyla ulaşılmıştır. Bunun yanında direkt olarak TÜİK aracılığıyla elde edilen nüfusun sosyo-ekonomik yapısına ilişkin doğum, ölüm, evlenme, boşanma, medyan yaş, nüfusun yaş gruplarına dağılımı, nüfusun bağımlılık oranı ve göç verileri kullanılmıştır. Nüfusun gelişimini etkileyen doğal unsurları

aydınlatıcı olması adına, Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM) tarafından temin edilen iklim verileri kullanılmıştır.

Tez yazım çalışması kapsamında <https://tez.yok.gov.tr> ve <https://scholar.google.com/> adreslerinden ayrıntılı literatür taraması yapılarak çeşitli kaynaklar incelenmiştir. Ayrıca tez konusu hakkında detaylı literatür taraması sonucunda çalışma sahası veya yakın çevresinde ve benzer konularda çeşitli kitap, makale, dergi, rapor ve tez çalışmaları gibi yazılı kaynaklar ile akademik yayınlar temin edilerek ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Çeşitli kamu kurum ve kuruluşlardan çalışma sahası ile ilgili istatistik veriler derlenerek, araştırmanın amacı doğrultusunda şekil, tablo ve grafiklere dönüştürülmüştür. İlçenin fotoğrafları Teknoloji kullanılarak çekilmiştir. Çalışmayı ortaya koyarken yerinde gözlem metodu kullanılmış ayrıca kamu idarecileri, STK ve yerel halk ile çeşitli mülakatlar yapılarak çalışma sahası hakkında fikir alış-verişinde bulunulmuştur. İnceleme alanının arazi ve ulaşım haritalarının oluşturulmasında Nilüfer Belediyesi İmar ve Plân Bölümü ile irtibata geçilerek çeşitli kaynaklara ulaşılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

NÜFUSUN DEĞİŞİMİNE ETKİLİ OLAN DOĞAL VE BEŞERİ ÖZELLİKLER

Nüfus dağılışı üzerinde etkili olan doğal faktörler su kaynakları, iklim ve yer şekilleridir. İlk olarak nüfus dağılışını etkileyen doğal faktör iklim olarak karşımıza çıkar. Sıcaklık koşulları elverişli olan yerler, bol yağış alan yerler nüfus bakımından fazla olan yerlerdir. Sıcaklığın düşük olduğu iç kesimlerde, yüksek dağlarda ya da platolarda nüfus seyrek olur. Yer şekilleri de nüfusun dağılışını etkileyen bir diğer etkidir. Yüksekliğin çok olduğu yerler yaşama çok elverişli değildir.

Yükselti sıcaklığın düşmesine sebep olduğundan ekonomik etkinliklerin gerçekleşmesini de zorlaştırır. Engelibeli bölgelerde de çok fazla nüfus ile karşılaşmak mümkün olmaz. Nüfus dağılımını etkileyen diğer etmenlerden biri de su kaynaklarıdır. Yerleşim birimleri ilk çağlardan bu yana her zaman su kaynaklarına yakın yerlerde kurulmuştur. Su insan yaşamı üzerinde oldukça önemli bir yere sahip olduğundan suya ulaşmak insanlar için çok önemlidir.

Fiziki özellikler itibariyle Nilüfer'in güney kısmı dağlık ve engelibeli arazilerden, kuzeyi ise ova ve plato sahasından oluşmaktadır. Yer şekillerindeki bu farklılık mahalle yerleşmelerinin beşeri özellikleri üzerinde önemli değişimler meydana getirmektedir. Ova ve plato sahaları nüfusun en fazla yoğunlaştığı yerlerdir.

2.1. Coğrafi Konum

Bursa ili Nilüfer ilçesi güneyinde Orhaneli, kuzeyinde Mudanya, doğusunda Osmangazi ve Yıldırım, batısında ise Mustafakemalpaşa, Uluabat Gölü ve Karacabey ilçeleri ile çevrilidir. Denizden yüksekliği 100-150 metredir.

Bursa ili konum olarak Marmara Bölgesi'nin güneydoğusunda; 40°17' - 40°33' kuzey enlemleri ile 28°95' - 29°32' doğu boylamları arasında yer almaktadır. Araştırma sahasını oluşturan Nilüfer ilçesi ise; Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara

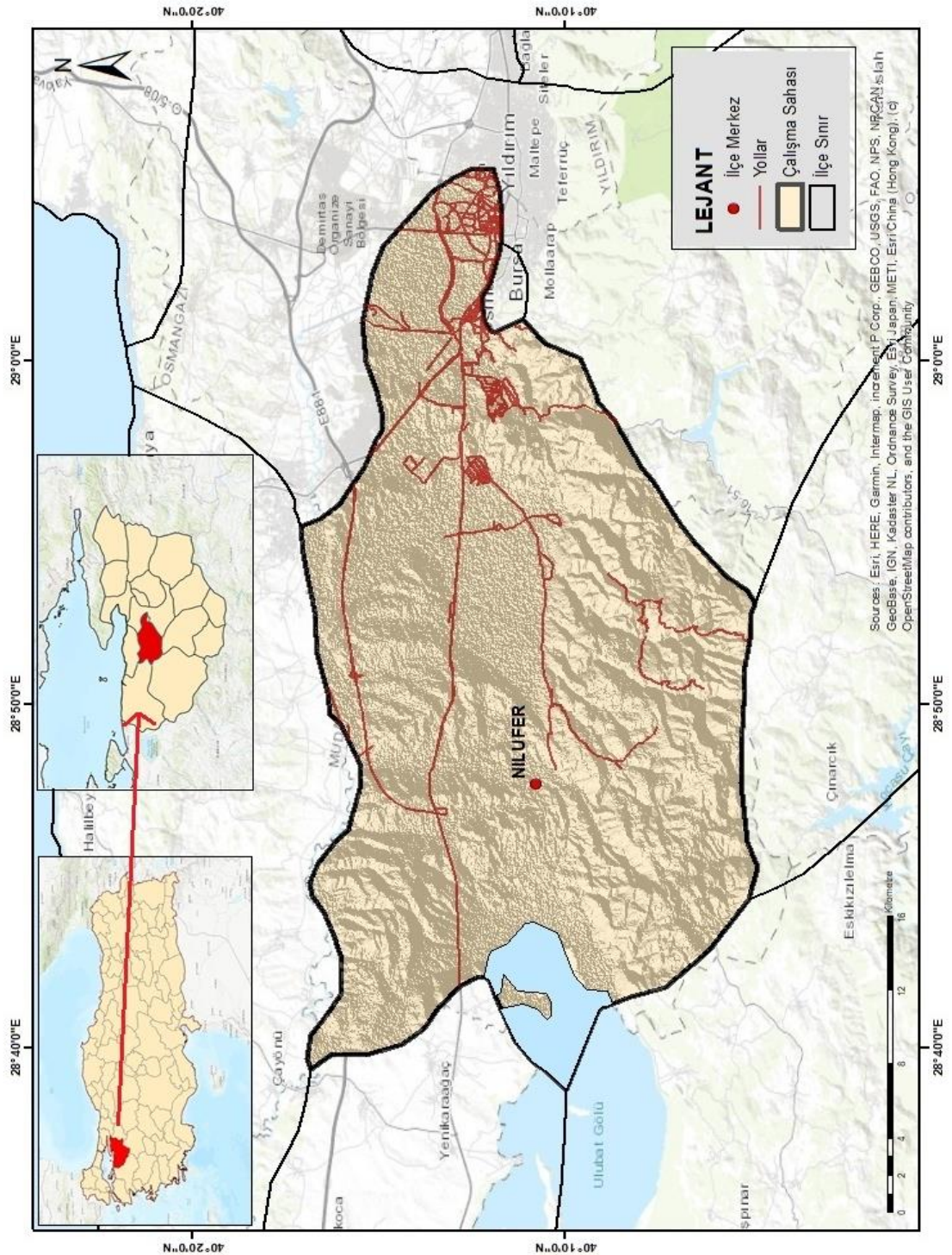
Bölümünde, Bursa ili sınırları içerisinde yer almaktadır. Yaklaşık 495, km²lik yüz ölçüme sahiptir. (**Harita 2.1**)’de Bursa ili Nilüfer ilçesi lokasyon haritaları görsel olarak sunulmuştur.

Nilüfer ilçesi en önemli akarsuyu Nilüfer Çayı’dır. Uludağ’ın güney yamaçlarından doğarak Bursa Ovası’nı suladıktan sonra Susurluk’a katılır. Nilüfer çayı üzerine yapılan barajlar sebebiyle yaz mevsiminde suyu çok azalmakta kuruma durumuna gelmektedir. Ayrıca sahanın kuzeyinde Nilüfer Çayı’na katılan Hasanağa ve Ayvalı deresi bulunmaktadır. Fakat bu akarsular yoğun sanayi ve evsel atıkları tarafından kirletilmektedir.

Nüfus: Nilüfer ilçesi yeni ilçe olması nedeniyle, Bursa’da nüfus artış hızı en fazla olan yerleşim yeridir. İlçe nüfusu 1990-2000 arasında yıllık %13, 2000-2007 yılları arasında yıllık %5,6 gibi büyük bir hızla artmıştır. İlçenin nüfusu 2022 nüfus sayımına göre 536.339 kişidir (https://tr.wikipedia.org/wiki/Nil%C3%BCfer,_Bursa - Erişim: 04.08.2023).

Nilüfer ilçesi (**Harita 2.2**)’de görüldüğü gibi: 19 Mayıs, 23 Nisan, 29 Ekim, 30 Ağustos, Ahmet Yesevi, Akçalar, Alaaddinbey, Altınşehir, Ataevler, Atlas, Ayvaköy, Badırğa, Balat, Balkan, Barış, Başköy, Beşevler, Büyükbalıklı, Cumhuriyet, Çalı, Çamlıca, Çatalağıl, Çaylı, Dağyenice, Demirci, Doğanköy, Dumlupınar, Ertuğrul, Esentepe, Fadıllı, Fethiye, Gökçe, Gölyazı, Görükle, Gümüştepe, Güngören, Hasanağa, Işıktepe, İhsaniye, İnegazi, İrfaniye, Kadriye, Karacaoba, Karaman, Kayapa, Kızılcıklı, Konak, Konaklı, Korubaşı, Kurtuluş, Kuruçeşme, Kültür, Maksempınar, Minareliçavuş, Odunluk, Özlüce, Tahtalı, Unçukuru, Üçevler, Üçpınar, Ürünlü, Yaylacık, Yolçatı ve Yüzüncüyıl mahallesi olarak toplam 64 mahalleden oluşmaktadır.

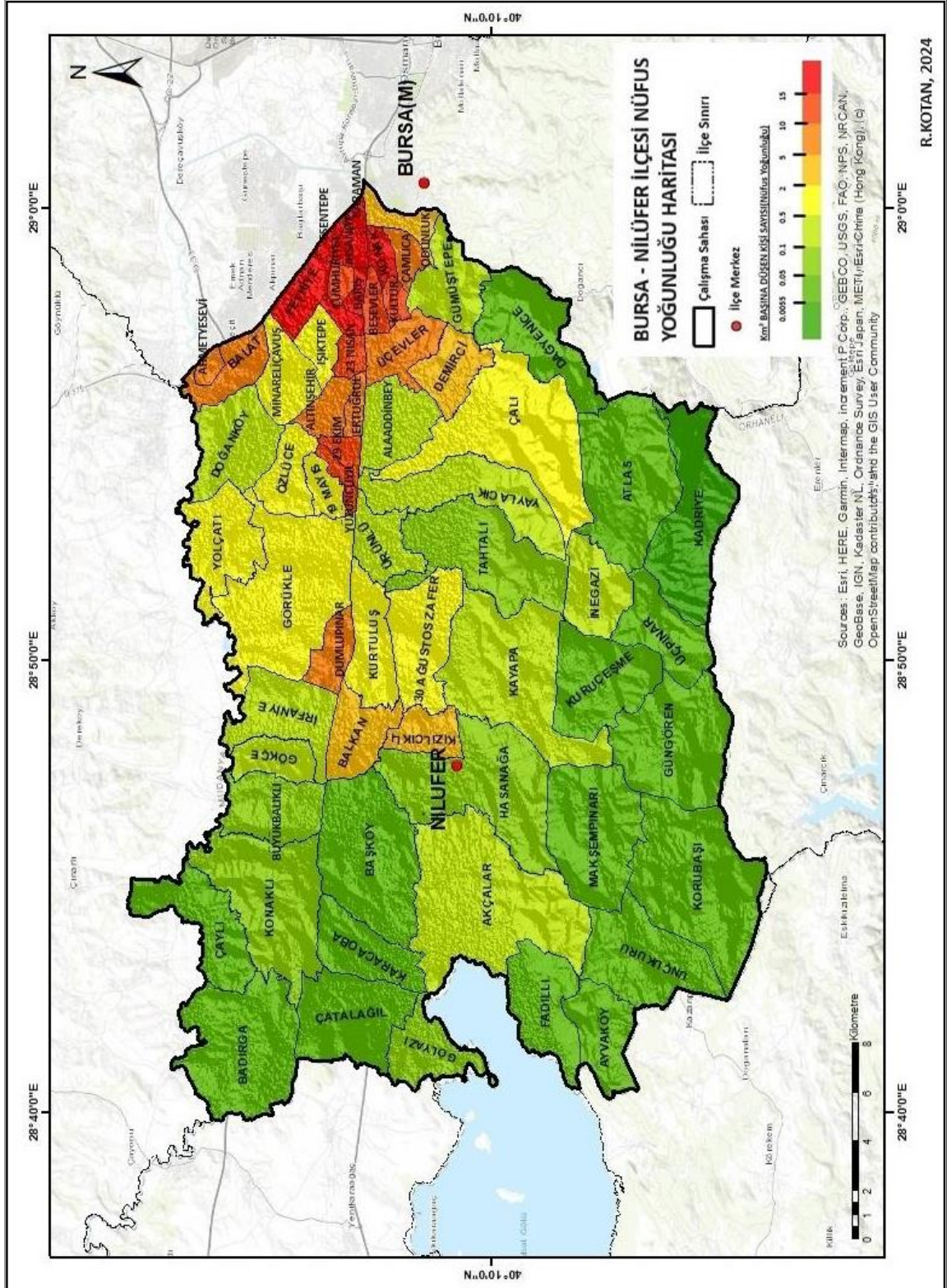
Harita 2.1: Nilüfer İlçesi Lokasyon Haritaları

R.KOTAN, 2024

Kaynak: Google earth ve Harita Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Harita 2.2: Nilüfer İlçesi Nüfus Yoğunluğu Haritası

Kaynak: Google earth ve Harita Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Çalışmada kullanılan bazı tablolar Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi elektronik veri tabanları (İçişleri Bakanlığı, TCMB, TÜİK, MERNİS, BİRÜNİ) kullanılarak oluşturulmuştur. Yerli ya da yabancı kaynaklı akademik çalışmalar konunun incelenmesinde başvurulmuş diğer kaynaklar olmuştur. Bu kaynaklardan nitel ve nicel verilerin yanı sıra; harita, şekiller de gerekli tüm atıf veya referans kuralları gözetilmek şartıyla kullanılmıştır. Bölge ile ilgili hazırlanan nüfus, arazi kullanım haritalarının oluşturulmasında Nilüfer Belediyesi İmar ve Planlama bölümüyle irtibat kurulmuş olup, veriler resmi kaynaklardan alınmıştır.

Tez süreci boyunca ayrıntılı literatür taraması yapılarak yeni kaynaklar incelenmiştir. İlçenin fiziki ve beşeri özellikleri Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi elektronik veri tabanları kullanılarak şekil, tablo ve grafikler halinde desteklenmiştir. Çalışmayı ortaya koyarken yerinde gözlem metodu kullanılmış ayrıca idareciler ve yerel halk ile çeşitli mülakâtlar yapılarak çalışma sahası hakkında fikir alış-verişinde bulunulmuştur. İnceleme alanının arazi ve ulaşım haritalarının oluşturulmasında Nilüfer Belediyesi İmar ve Plân Bölümü ile Kentsel Dönüşüm Bölümleriyle irtibata geçilerek çeşitli kaynaklara ulaşılmıştır.

"Sanayileşme faaliyetlerine bağlı olarak araştırma alanında gözlemlenen hızlı şehirleşme, kırsal bölgelerde yoğun baskı ve sosyo-ekonomik dönüşüme yol açmıştır. Şehir ile kırsal alan arasındaki etkileşim artmış ve şehre özgü fonksiyonlar kırsal bölgelere de yayılmıştır. Bu durum, büyükşehir yasasının kır ve kenti bir bütün olarak ele alması ve hizmet politikalarının değişmesiyle etkilenmiştir. Kırsal kesimde yaşayan insanların çoğunluğu sanayi sektöründe çalışmaktadır ve ekonomik faaliyetlerde değişim yaşanmaktadır. Tarımsal üretim merkezi olarak bilinen kırsal alanlar, günümüzde tüketim toplumunun bir parçası haline gelmiştir."

Kırsal alanlar aynı zamanda doğal ortamıyla da şehrin gürültüsünden ve stresinden uzaklaşmak isteyen insanlar tarafından yoğun ilgi görmektedir. Araştırma sahasında Gölyazı, Gümüştepe, Dağyenice mahalleleri, şehrin yakın çevresinde yer

aldıklarından günübirlik rekreasyonel⁴ faaliyetler için en çok tercih edilen yerlerdir. Bu mahallelerde tarım faaliyetlerinin yerini turizme yönelik faaliyetler almıştır. Dağyenice mahallesi bulunduğu konumu itibariyle Nilüfer ilçesinin yanı başında ve üst gelir grubunun ikincil konut olarak kullandığı bir kırsal yerleşme haline dönüşmüştür.

Araştırma sahasında kırsal yerleşmelerin planlama ve gerekli hazırlık sürecinin tamamlanmadan sanayi faaliyetlerine açılması nedeniyle şehirsel fonksiyonların hızla yayılması arsaların değerlenmesine tarım arazilerinin amaç dışı kullanmasına yol açmıştır (Doğ n Uzun, 2019).

2.2. Doğ l  evre  zellikleri

Doğ l  evre; canlı ve cansız varlıkların denge içerisinde bulundukları doğ l ortamdır. Doğ l  evre, canlı ve cansız varlıkların insanlar tarafından fazla zarara uğratılmadığı alanlardır. Doğ l çevrenin havası, suyu temizdir ve insanların atıkları, sanayi atıklar ve gürültüleri yoktur.

Tablo 2.1: Doğ l  evre İle Yapay  evre Karşılaştırması

Doğ�l �evre	Yapay �evre
Kendiliğinden oluşmuş ortamlardır.	İnsanlar tarafından oluturulur.
Doğ�l çevrede canlı çeşitliliği çoktur.	Yapay çevrede daha az canlı çeşidi vardır.
Doğ�l çevrenin havası ve suyu temizdir.	Yapay çevrede hava su toprak kirliliğine rastlanabilir.
Doğ�l çevrede insan ve araç gereçlere az rastlanır.	Yapay çevrede insan ve araçlara sık rastlanır.
�ayır�lar, ormanlar, akarsular ve g�ller örnek olabilir.	Alışveriş merkezleri, mağazalar, parklar, hayvanat bahçeleri, binalar ve çevresi, havuzlar, spor alanları örnek olabilir.

⁴ **Rekreasyon;** insanların boş zamanlarında kendilerini mutlu edip ve haz alabilecekleri her türlü etkinliği kapsayan aktiviteleri ve faaliyetleri içerir. Rekreasyon, genel olarak “insanın yaşamını canlandırması ve yenilemesi” demektir. “Boş zaman değerlendirme etkinlikleri” olarak da bilinir.

İnsanlar doğal çevreye uygun olacak biçimde doğal ortamı ve benzer ortamları oluşturma çalışmalarını başlatmışlardır. Bu şekilde oluşturulan çevreye “yapay çevre” denilmektedir. Bunlar piknik alanları, hayvanat bahçeleri, parklar, bahçeler, yapay göller, çeşitli bitkilerin bulunduğu alanlar (botanik bahçesi), yürüyüş ve spor alanları vb. dir.

Doğal çevre veya doğal dünya, sadece doğal süreçlerle oluşan canlı ve cansız varlıkların tümünü içerir. Genellikle Dünya ve belirli bölgeler için kullanılan bir terimdir. Bu kavram, insanın yaşamını sürdürmesini ve ekonomik etkinliklerini etkileyen tüm canlı türleri, iklim, hava durumu ve doğal kaynakların etkileşimini kapsar. 'Doğal çevre' terimi, bitki örtüsü, mikroorganizmalar, toprak, kayalar, atmosfer ve sınırları içinde gerçekleşen tüm doğa olaylarını, modern insan müdahalesi olmaksızın kendi başlarına doğal sistemler olarak var olabilen ekolojik birimler olarak inceler. Hava, su ve iklim gibi kesin sınırları olmayan evrensel doğal kaynaklar ve modern insan etkinliklerinden kaynaklanmayan enerji, radyasyon, elektrik yüklü manyetizma gibi fiziksel olaylar da bu kavrama dahildir.

Doğal çevre ile beşerî çevre arasında bir karşıtlık vardır. Beşerî çevre, insanların kentler ve tarım arazileri gibi alanları insan müdahalesiyle değiştirdiği yerlerdir ve bu alanlar doğal çevreye kıyasla daha basit bir yapıya dönüştürülmüştür. Bir kerpiç ev inşa etmek veya çölde bir güneş paneli sistemi kurmak gibi görünüşte doğaya az müdahale eden işler bile, insan etkisiyle değiştiği için beşerî çevre kategorisine girer.

2.2.1. Arazi Yapısı

Nilüfer ilçesinin arazi yapısı, “*Bursa İli Ve Kentsel Alanların Yerbilim Verileri Projesinde (Ateş vd. 2009)*” konulu çalışmada; haritalardan örnekler verilerek arazi kullanım planlamasının altyapısı, yerbilim verileri çerçevesinde kısaca tanıtılmıştır. Bursa il merkezi ile ilçe merkezleri ve çevresinde yer alan birimler, kayatürü ve mühendislik özellikleri açısından kaya birimleri ve genç çökeller (toprak zemin) olmak üzere iki temel gruba ayrılmaktadır. Mühendislik jeolojisine yönelik çalışmalarda, kaya özellikleri taşıyan birimler, kayatürü ayırımına dayalı olarak

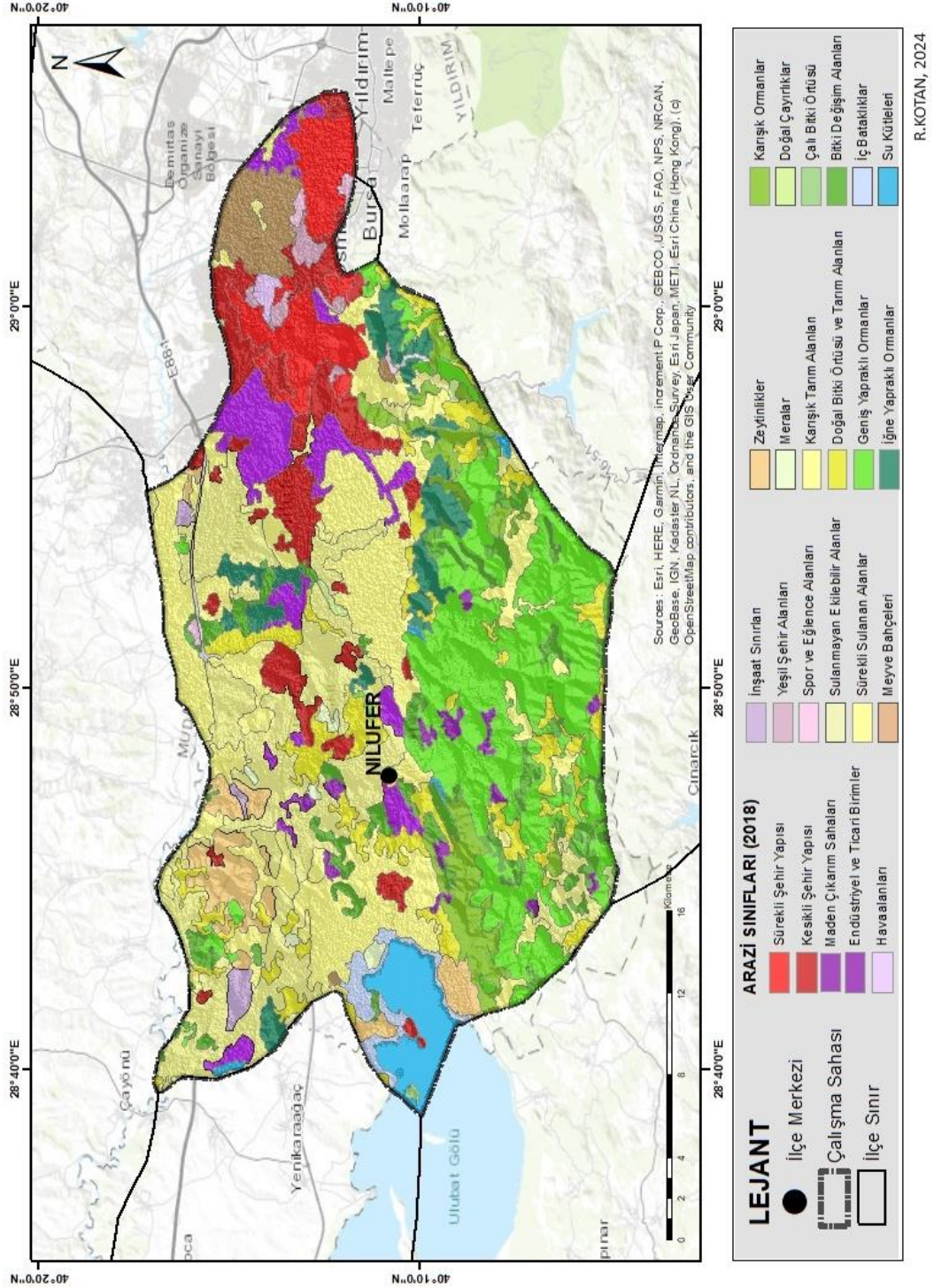
haritalanmış, litolojik özellikleri, dayanımları, bozunmaları ve süreksizliklerin özellikleri araştırılmıştır. Kayaçların dayanımı, bozunmaları ve süreksizliklerin özelliklerinin belirlenmesinde ISRM (1981) ölçütlerinden yararlanılmıştır.

Toprak zemin özellikleri sunan Kuvaterner yaşlı genç tortullar ise çökel ortamları ve çökelmeyi denetleyen etmenler gözetilerek fasiyes özelliklerine göre haritalanmıştır. Kuvaterner yaşlı genç alüvyal çökeller, deprem dalgalarını birkaç katı arttırabilmekte, ayrıca yeraltısuyunun yüzeye yakın olduğu, uygun tane boyuna sahip kesimleri de sıvılaşmaya duyarlı olup, sıvılaşma özelliği taşımaktadır. Zayıf zemin özellikleri taşımaları ve depremlerde gösterdikleri olumsuz zemin davranışları nedeniyle bu genç çökeller, özel önem verilerek araştırılmıştır” (Ateş & Aktimur, t.y.).

Nilüfer ilçesinde litolojik yapı ise kuzeyinde yer alan arazilerde akarsuların faaliyetlerine bağlı olarak alüvyonlardan ve Neojen⁵ çökellerini oluşturan killi kumlu malzemelerden oluşmaktadır. Güneyinde yer alan araziler daha çok kireçtaşı ve kırıntılı malzemelerle birlikte mermerlerde bulunmaktadır (Doğan Uzun, 2019: s. 2).

⁵ **Neojen:** Üçüncü Zaman'ın bölündüğü dört büyük devirden son ikisi olan pliyosen ile miyoseni birden kavrayan sistem. Uluslararası Stratigrafi Komisyonu'nun (ICS) jeolojik zaman cetveline göre 23,03 milyon sene evvel başlar ve 2,58 milyon sene evvel biter. Senozoik Zaman'daki ikinci periyot, Paleojen Periyot'tan sonra gelir ve Kuaterner Periyodu onu takip eder. Neojen, iki zamana bölünmüştür: evvela Miyosen sonra Pliosen.

Harita 2.3: Nilüfer İlçesinin Arazi Kullanımı Haritası

Kaynak: Google earth ve Harita Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Fotoğraf 2.1: Tarihi İnkaya Çınarı'ndan Nilüfer İlçesinin Doğu ve Kuzeydoğu Yönlerinden Görünümü 1

Fotoğraf 2.2: Tarihi İnkaya Çınarı'ndan Nilüfer İlçesinin Doğu ve Kuzeydoğu Yönlerinden Görünümü 2

Nilüfer ilçesinin genel topografik görünümü, güneyinde dağlık ve engebeli arazilerle karakterizedir. Bu bölgelerde, yoğun bitki örtüsü ve yeryüzü şekilleri nedeniyle tarım arazileri sınırlıdır ve genellikle geçim için meyvecilik ve küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Ayrıca, arazinin parçalı yapısı ulaşımı zorlaştırmaktadır. Bu bölgelerdeki yerleşimlerde ekonomik faaliyetlerin sınırlı olması, yaz aylarında tarım ve hayvancılık için kırsal alanlara geri dönen nüfusun kışın tekrar şehirlere dönmesiyle nüfus azalmaktadır. Kuzeyde ise topografya daha düz bir yapıdadır, alçak platolar ve depresyon sahalarından oluşur. İlçenin güneyindeki ovada ise verimli tarım arazileri bulunmakta olup, çeşitli meyve ve sebzeler yetiştirilebilmektedir. Platolar ve vadilerde ise genellikle zeytin tarımı yapılmaktadır.

Nilüfer ilçesi nüfusun yoğunlaştığı yerler ova ve vadilerdir. Bu alanlarda sanayi faaliyetlerinin gelişmesine bağlı olarak gerçekleşen hızlı nüfus artışı söz konusudur ve bu nedenle tarım arazileri yoğun şehirleşme baskısı altındadır.

2.2.2. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler

Bursa ovası Marmara Bölgesinin güneydoğusunda, Uludağ etekleri ile Gemlik Körfezi arasında E–W doğrultusunda uzun, N–S doğrultusunda dar dikdörtgen şeklinde uzanan bir ovadır. Bursa ovasının batı bölümü Nilüfer ilçesi sınırları içerisindedir. Bursa ovası E–W doğrultusunda 30 km uzunluğu bulurken, N-S yönünde 3–8 km genişliğindedir.

“Bursa ovasının orta bölümünde yer alan Murat Hüdavendigâr Camii önünde ki tepeden bakıldığında, Nilüfer çayı batısında ortalama yükseltisi 140–150 m kadar olan tepeler bulunmaktadır. Dalgalı bir şekil gösteren tepeler, kuzey ve güney kenarlara yaklaşıldıkça yükselmektedirler” (Ardel A, 1945: s. 1).

“Uludağ, ova toprakları ve su kaynakları ile gelişen Bursa’nın oluşmasına zemin hazırlamıştır (Erten & Gündüz, 2011: s. 111). Toprağın oluşumu anakaya özellikleri, jeomorfolojik özellikler ve iklim gibi fiziki coğrafya özelliklerine bağlı olarak şekillenmektedir. Orman alanlarında orman ölü örtüsünün neden olduğu organik materyallerin birikimi sonucunda toprak özellikleri ve buna bağlı olarak toprak tekstür, strüktür ve infiltrasyon özellikleri değişmektedir. Aynı şekilde tarım

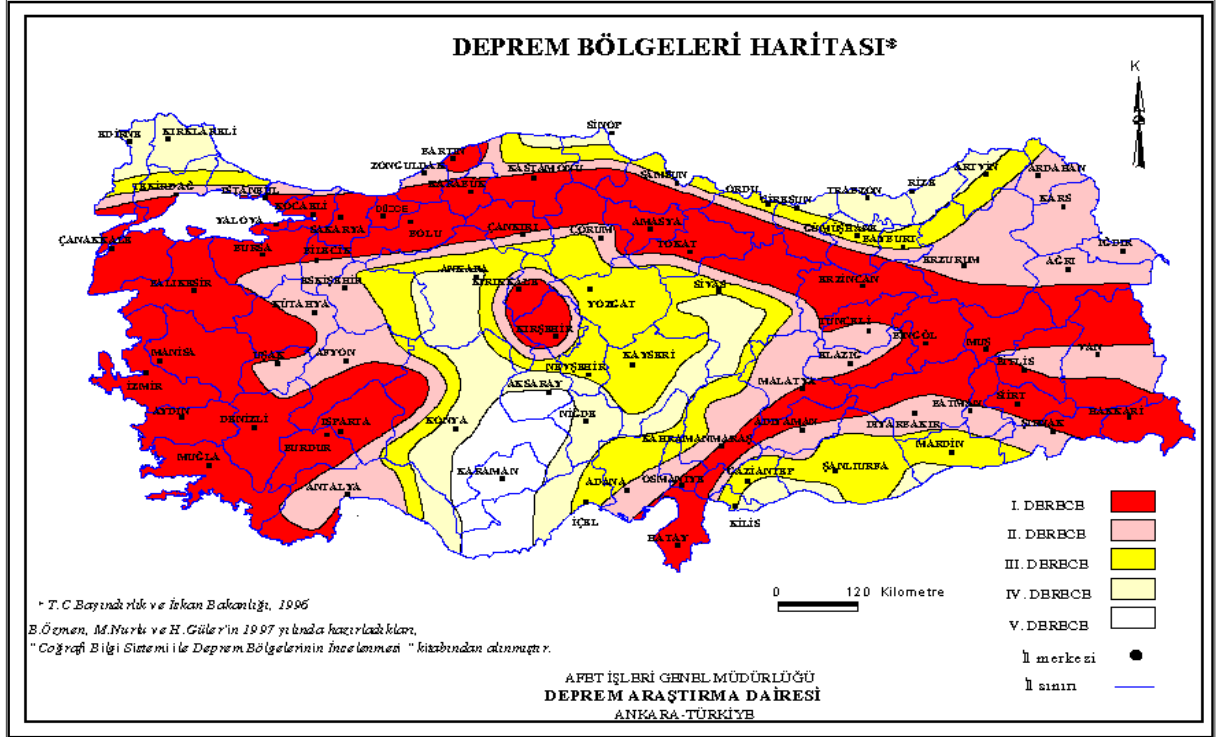
alanlarında tarımsal faaliyetler sonucunda toprak 123 fiziksel ve kimyasal özellikleri değişmektedir. Arazi yetenek sınıfı ve toprak türüne uygun olarak yer seçimi yapılması gerekirken, arazi kullanımı da toprak özelliklerini değiştirmekte ve kirlilik riskleri üzerinde belirleyici olmaktadır (Küçükali, 2012: s. 89). Tarıma uygun olan alüvyon topraklar, yerleşime uygun değildirler. Yeraltı suyu bulundurması, gevşek yapısı ve olası depremde sıvılaşma gibi tehlike arttırıcı etkileri olması neden olmaktadır” (Demirtaş & Erkmen, 2000: s. 248).

Bursa Ovası'nın batı ve kuzeybatı bölümü, yumuşak Neojen arazilerinden oluşmaktadır ve Nilüfer ilçesini içermektedir. Uludağ'ın eteklerinden gelen sellerin taşıdığı alüvyon, kum ve çakıl gibi materyaller geniş alanları kaplamaktadır. Bu arazilerin alt kısımları, çimentosu kalker olan irili ufaklı çakıllardan oluşmaktadır. Farklı renklerde kum, çakıl, konglomera ve kalker tabakaları bulunmaktadır. Bursa Ovası'nın batısında, yumuşak Neojen arazilerde, akarsuların oluşturduğu vadilerin erken olgunlaşmasına neden olmuştur. Topografya, vadilerin olgunlaşmasında erken bir aşamaya gelmiştir.

“Prof. Dr. Chaput’a göre; Bursa ovası ve çevresindeki tepeler tektonik ve stratigrafik bakımından önemli bazı problemler bulunmaktadır. Kuvarsitlerin hemen hemen yatay durumda olan Neojen gre ve çakılların “Çekirge Fayı”nın uzantısı olduğu, bu fay kuvarsitlerden değil, konglomeralardan geçmektedir. Fay aşınma ile silinmiş topografyada iz bırakmamıştır. Çekirge ve çevresinde ki sıcak su kaynakları bu fayın göstergesidir” (Chaput E. Paris, 1936: s.191).

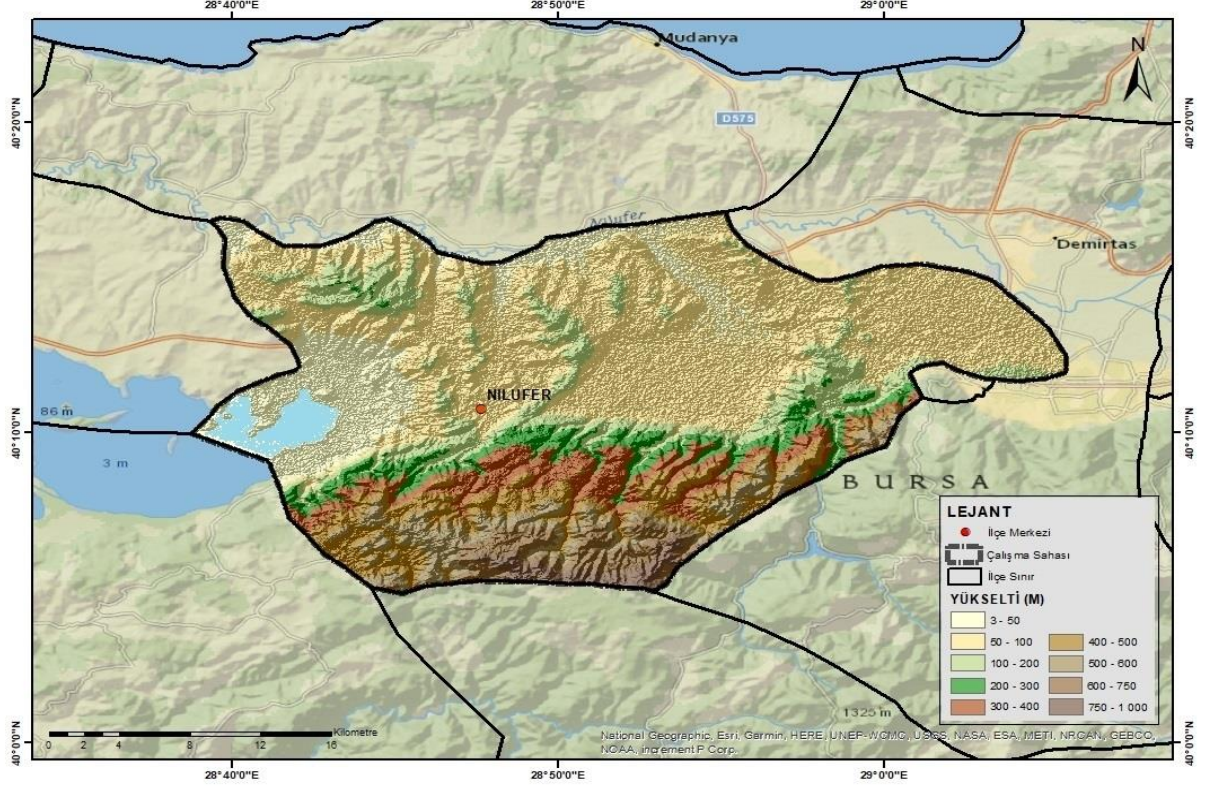
“Bursa Ovası birinci derece deprem riski taşımaktadır ve ova tabanının altında örtülü faylar bulunmaktadır. Bursa şehri ise dağ eteği ovası üzerine kurulmuştur. Etek ovalarının toprak yapısı ve yüksek düzeydeki su potansiyeli ile tarıma tanıdığı olanaklarla yerleşme üzerinde etkisi bulunmaktadır (Tunçdilek, 1985: s. 80’e atfen Şerbetçi, 2017: s.15). Fakat ovaların en tehlikeli yanı etek ovalarını meydana getiren malzemenin iri elemanlı ve gevşek dokulu olması ve aynı zamanda taban suyu seviyesi yüzeye yakın olması nedeniyle ilk büyük depremde en fazla tahribat, ovanın alüvyon tabanında gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu alanlardaki depremler çevreye kıyasla daha şiddetli geçmektedir” (Arınç, 2003: s. 111).

Harita 2.4: Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası

Kaynak: <https://www.afad.gov.tr/turkiye-deprem-tehlike-haritasi>

Harita 2.5: Nilüfer İlçesi Topografya Haritası

R.KOTAN, 2024

Kaynak: Google earth ve Harita Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

2.2.3. İklim Özellikleri

“İklim bir sahada uzun süre içinde değişmeyen ortalama hava koşullarıdır (Dönmez, Y. 1979: s. 7).

İklim, yeryüzünün şekillenmesinde ve insanların yaşam faaliyetlerinde belirleyici olan en önemli coğrafi faktörlerden biridir. Özellikle sıcaklık ve nem koşullarındaki değişimler, kayaçların fiziksel ve kimyasal olarak parçalanmasına ve yeryüzünü oluşturan dış kuvvetlerin şekillenmesinde ana etkindir. Akarsuların türleri ve rejimleri, göllerin dağılımı, göl sularının kimyasal özellikleri de iklimle bağlantılıdır. Doğal bitki örtüsünün dağılımı doğrudan iklimin kontrolü altındadır. İnsanların yerleşim yerleri ve konut tipleri tarımsal faaliyetler, sanayi, ticaret, turizm ve ulaşım gibi çeşitli etkinliklere doğrudan veya dolaylı olarak iklim tarafından belirlenmektedir.

Nilüfer ilçesinin de doğal ve beşeri çevre özelliklerinin şekillenmesinde de iklimin önemli bir rolü vardır.”

Bursa Nilüfer ilçesi konumu itibariyle Akdeniz iklimi ile Karadeniz iklimi arasında geçiş özelliği gösteren iklim sahasında yer almaktadır. Yıllık ortalama sıcaklık 14,7°C’dir. Aylık ortalama sıcaklığın yıl içindeki dağılışında en soğuk ay Ocak (5,4° C), en sıcak ay ise Temmuz ve Ağustos (24,7° C) aylarıdır. Sahada ortalama yağışın en düşük olduğu ay Ağustos iken en yüksek olduğu ay Aralık’tır. Yıllık toplam yağış miktarı ise 719 mm’dir.

“Genel olarak araştırma sahasının bitki örtüsünü kuru ormanlar ve maki toplulukları oluşturmaktadır. Kuru ormanlar araştırma sahasının güneyindeki dağlık alanlar ve iç kesimlerdeki tepelerin hâkim bitki topluluğudur. Kuzeyde ise plato düzlükleri ve alçak sahalarda ormanların tahrip edilmesiyle psödomaki formasyonları bulunmaktadır” (Güngördü, 1982: s. 82-95).

Araştırma sahasındaki en önemli akarsu, Nilüfer Çayı’dır. Bu çay, Uludağ’ın güney yamaçlarından doğar, Bursa Ovası’nı suladıktan sonra Susurluk’a dökülür. Ayrıca, sahanın kuzeyinde Nilüfer Çayı’na katılan Hasanağa ve Ayvalı dereleri bulunmaktadır. Ancak, bu akarsular yoğun sanayi ve evsel atıklarla kirletilmiştir. Bunların dışında, araştırma sahasının güneyinde mevsimlik akarsular da bulunmaktadır.

İklim olarak Nilüfer’de Akdeniz ve Karadeniz İklimi geçiş özellikleri hakimdir. Nilüfer ilçesi ve yakın çevresinde yer alan sahalarda iklimin oluşmasındaki etmenler bölgesel ölçekte etkili olan basınç merkezleri ve hava kütleleridir “Ülkemiz coğrafi konumu nedeniyle belirli bir hava kütlelerinin kaynak sahası üzerinde değildir bu yüzden yıl içerisinde farklı hava kütlelerinin etkili olduğu geçiş sahası üzerinde yer almaktadır. Bu geçiş sahası da subtropikal kuşakta kıtaların batı tarafında gerçekleşen ve Akdeniz iklimi tipi olarak bilinen genetik bir makroklima tipinin sahası içinde ve onu oluşturan faktörlerin etkisi altında bulunur. Bu sahanın kuzeyinde polar hava kütlelerinin, güneyinde ise tropikal hava kütlelerinin çekirdek sahaları yer almasından dolayı kışın polar, yazın ise tropikal hava kütlelerinin etkisi altında kalmaktadır” (Erol, 2010: s. 345; Erinç, 1996: s. 295).

Araştırma sahası, kışın polar hava kütlelerinin etkisi altındayken tropikal hava kütleleri Ekvator'a doğru çekilir. Polar cephenin etkisi altında, bazen günler süren yağışlar görülebilir. Yaz aylarında ise tropikal hava kütleleri ülke geneline yayılır ve etkisi hissedilirken polar hava kütleleri kuzeye doğru çekilir. Bazı istisnalar dışında, yaz mevsiminde genellikle tek bir hava kütleinin etkisi altında olduğundan yağış azdır. Bahar mevsimlerinde ise araştırma sahası ve çevresi, hem tropikal hem de polar kökenli hava kütlelerinin ortak etkisi altında kalır, bu durum ülkemizin diğer bölgelerinde de gözlemlenir.

Araştırma sahasının iklimi atmosferin genel sirkülasyonuna göre ekillenmiş fakat geniş iklim bölgeleri içerisinde dağların uzanışı, yükselti, bakı, denize yakınlık-uzaklık gibi çeşitli coğrafi faktörler yerel farklılıklara yol açabilmektedir. Araştırma sahası genel hatlarıyla ova ve plato yüzeylerinden oluşmakta ve genellikle dağlar doğu-batı yönünde uzanmaktadır. Bu durumda kuzeyden gelen hava kütleleri Uludağ'ın kuzey yamacında bulunan bölgelerin bol yağış almasını sağlamıştır. Ayrıca bakı faktörü sayesinde dağın güney yamaçları kuzey yamaçlarına göre daha çok ısınmaktadır. Dağlar kuzeydeki denizlere paralel olarak uzandığından nemli hava kütlelerinin iç kesimlere gitmesi engellenmekte ayrıca denize uzak olan diğer yamaçlarda fön etkisine neden olmaktadır. Hakim rüzgar yönünün dağların uzanışından etkilendiği düşünüldüğünde, Bursa'daki hakim rüzgar yönlerinin doğu sektörlü olması bu durumla açıklanabilir (Abi, 2010: s. 26). Bu nedenle kısa mesafelerde yükseltinin artması hava kütlelerini iklim elamanlarının mevsimlik değer ve miktarlarının değişmesinde etkili olmaktadır.

2.2.3.1. Sıcaklık

İklim elemanları içerisinde sıcaklık önemli bir yere sahiptir. Sıcaklık; buharlaşma, don olaylarının meydana gelişi, karların erimesi, canlıların enerji ihtiyacının karşılanmasında önemli bir role sahiptir. Bu nedenle; fiziki, beşeri ve ekonomik faaliyetlerin olumlu ya da olumsuz yönde gelişmesinde sıcaklık önemli bir etkiye sahiptir. Nilüfer İlçesinde iklim elamanlarını belirlemek için Bursa merkezde 100 m yükseltide yer alan meteoroloji istasyonun 1991-2020 yılları arasındaki verileri kullanılmıştır (**Tablo 2.2**).

Tablo 2.2: Nilüfer İlçesinde Ortalama Sıcaklıkların Aylık Dağılımı (1990-2020)

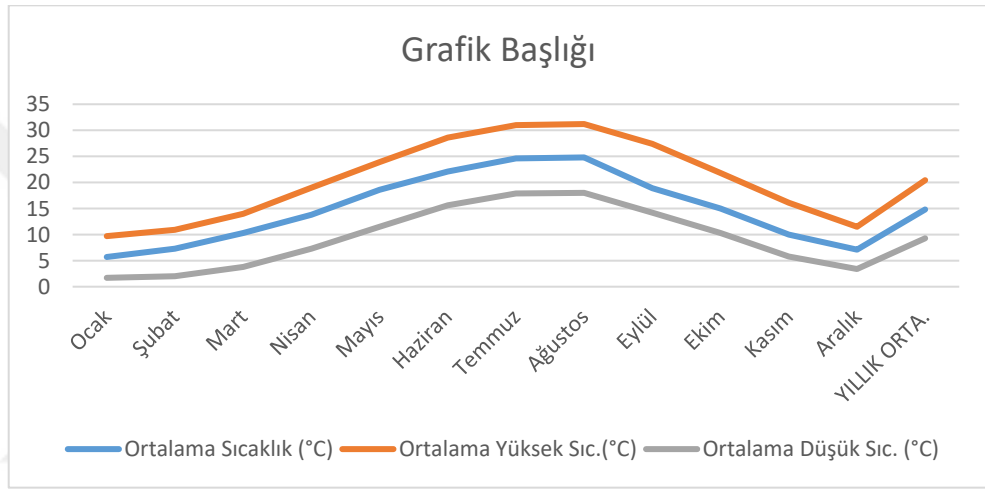
Yıl/Ay	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	ORT.
1991	5	5	8	12	17	20	22	25	19	17	8	7	13,8
1992	4	6	11	14	18	22	25	24	17	13	9	3	13,8
1993	5	7	11	15	19	22	24	24	17	15	10	8	14,8
1994	5	7	12	14	19	22	23	23	18	13	9	8	14,4
1995	4	6	11	16	20	22	25	24	17	9	7	6	13,9
1996	6	7	12	14	20	22	26	25	18	13	10	8	15,1
1997	4	7	11	16	20	22	24	24	18	16	10	6	14,8
1998	6	7	9	12	18	23	26	24	17	16	9	7	14,5
1999	7	8	10	14	18	22	25	25	20	17	11	9	15,5
2000	10	9	10	15	19	23	25	26	19	16	10	8	15,8
2001	4	7	9	13	18	22	25	25	19	14	10	9	14,6
2002	5	5	8	12	17	20	22	26	19	17	8	7	13,8
2003	4	6	11	14	18	22	25	26	17	13	9	3	14,0
2004	5	7	11	15	19	22	24	24	17	15	10	8	14,8
2005	5,2	7,2	11,8	14,1	19,2	22,0	23,4	24,2	18,1	13,2	9,0	7,8	14,4
2006	4,8	6,3	11,2	15,1	20,0	22,2	24,4	24,9	17,1	10,8	7,9	6,8	13,9
2007	6,8	7,1	11,6	14,1	19,8	22,1	24,9	25,1	18,1	13,1	10,2	7,8	15,1
2008	4,2	6,9	10,8	15,8	19,7	22,2	24,8	25,4	18,2	16,2	10,1	6,1	15,0
2009	5,9	6,8	9,8	12,2	18,6	23,0	25,4	25,6	17,2	16,3	9,0	7,1	14,5
2010	7,0	7,9	10,1	13,8	18,2	22,2	24,8	25,1	18,9	17,1	10,9	9,0	15,4
2011	9,8	9,2	10,0	14,9	19,1	22,9	24,9	26,0	19,0	16,1	9,9	8,0	15,8
2012	5,1	6,9	9,9	13,1	18,1	22,1	23,8	24,6	18,8	15,1	10,1	7,1	14,5
2013	7,9	9,1	10,2	11,8	18,1	21,9	24,8	26,2	18,0	16,2	11,1	9	15,4
2014	9,2	8,4	10,2	13,9	17,6	21,6	24,8	25,1	20,3	16,3	11,2	9,1	15,6
2015	5,6	7	8,7	11,2	18,4	20,7	24,6	25,8	23	16,1	12,6	5,2	14,9
2016	4,9	10,8	10,7	15,7	17,7	24,5	24,9	25,4	20,9	15,4	10,8	2,8	15,4
2017	3,2	7,4	9,7	12,2	17,2	22,1	24,6	24,5	22,9	14,4	10,7	9,7	14,9
2018	6,3	8,8	12,2	14,8	18,8	22,6	25,2	25,7	21,3	16,7	12	5,9	15,9
2019	6,6	6,7	9,9	12,5	19,3	23,6	23,7	24,4	20,9	17,1	14,6	8,2	15,6
2020	5,2	8	10	12	17,5	21,7	24,8	24,7	23	18,4	10,4	9,9	15,5
ORT.	5,7	7,3	10,3	13,8	18,6	22,1	24,6	24,8	18,9	15,0	10,0	7,2	14,8

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü iklim verileri

Nilüfer İlçesinde yıllık ortalama sıcaklık 14,8°C'dir. Aylık ortalama sıcaklığın yıl içindeki durumuna bakıldığında en soğuk ayın Ocak (5,7 °C), en sıcak ay ise Ağustos (24,8°C) olduğu görülür. Sıcaklıklar Nisan ayından Ağustos ayına kadar düzenli olarak yükselir. Bu sıcaklıkların artmasında güneyden gelen sıcak hava

kütleleri ve güneş ışınlarının geliş açısının değişmesiyle radyasyon miktarının artması etkili olmuştur. Sonbahar mevsimin başlangıcı olan Eylül ayından itibaren Mart ayına kadar sıcaklıklarda düşüş gözlemlenir. Nilüfer İlçesinde sıcaklıkların 0°C derecenin altına düştüğü görülmezken aylık ortalama en düşük ve yüksek değer arasındaki farkın (19,1) çok fazla olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum da Nilüfer İlçesinde denizel etkilerin görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Grafik 2.1: Nilüfer İlçesinde Ortalama Sıcaklıkların Aylık Dağılımı (1990-2020)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü İklim Verileri

2.2.3.2. Nem ve Yağış

“Bağıl (nispi) nem havadaki mevcut su buharı miktarının, havanın doymuşken alabileceği miktarına oranıdır. Bağıl nem havadaki mevcut nem ve sıcaklık ile yakından ilgilidir. Havadaki su buharı miktarı azalıp artması bağıl nemi etkiler. Çünkü sıcaklık yükseldikçe bağıl nem azalmakta, sıcaklık azaldıkça bağıl nem artmaktadır” (Erol, 2010: s. 205).

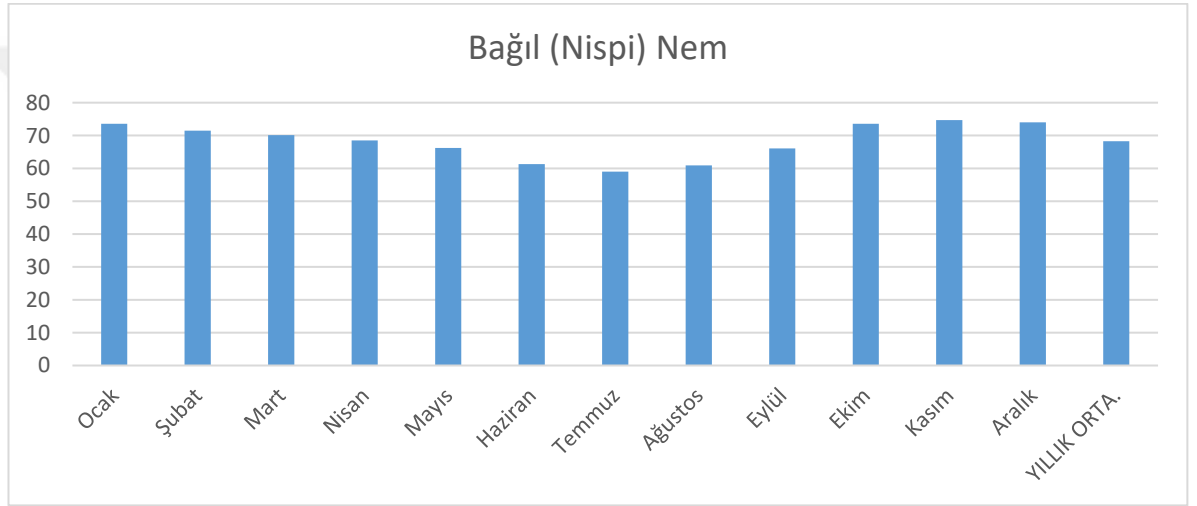
Nilüfer İlçesinde aylık ortalama bağıl nemin dağılışı incelendiğinde aylar arasında çok az bir fark olduğu görülmektedir. Bağıl nemin en yüksek olduğu ay Kasım (% 73,6) en düşük olduğu ay ise Temmuz (% 59)’dur. Yıllık ortalama bağıl nem ise % 68,3’tür (Meteoroloji Genel Müdürlüğü 1990-2020 iklim verileri).

Tablo 2.3: Nilüfer İlçesinde Ortalama Bağlı Nemin Aylık Dağılımı(1990-2020)

Nilüfer İlçesi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Y. ORT.
Bağıl (Nispi) Nem	73,6	71,5	70,1	68,5	66,2	61,3	59	60,9	66,1	73,6	74,7	74	68,3

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü İklim Verileri

Grafik 2.2: Nilüfer İlçesinde Ortalama Bağlı Nemin Aylık Dağılımı (1990-2020)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü İklim Verileri

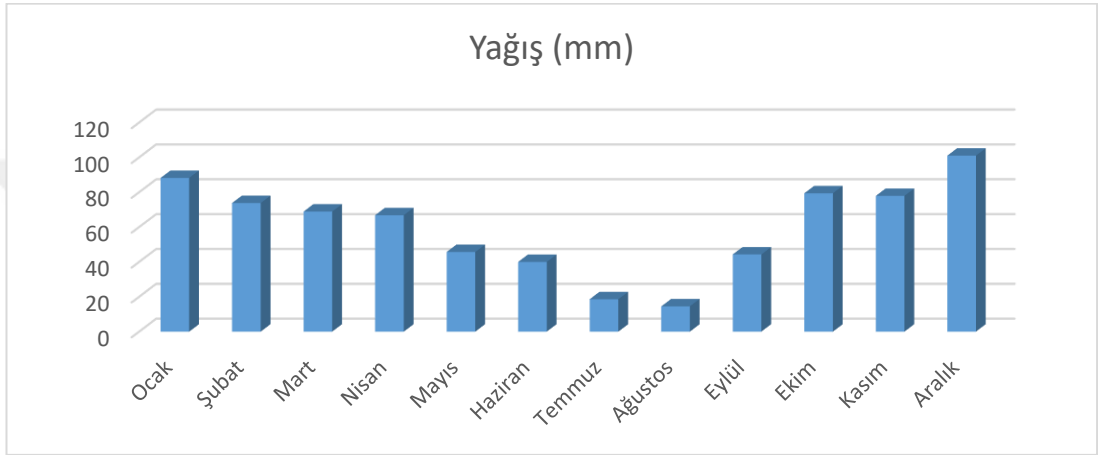
“Nilüfer İlçesinde yağışın dağılışını etkileyen coğrafi faktörler içerisinde dağların uzanış doğrultuları ve cephesel depresyonların geçiş yollarına karşı yamaçların konumu (bakı) ve mevsimlere göre değişen hava kütleleri önemli role sahiptir (Erinç, 1996: s. 139)”. Nilüfer İlçesinde yağışı etkileyen en önemli faktörler yükselti ve orografik şartlar olmuştur. Kuzeyden gelen nemli hava kütlesi Uludağ’ın yükseltisi sonucu bu hava kütlelerinin içerisindeki nemin önemli bir bölümünü yükselme esnasında kuzey yamaçta bırakması (orografik yağış), güney yamaçlarda yağışların azalmasına neden olur. Nilüfer İlçesinde ortalama yağışın aylara göre dağılışı incelendiğinde en düşük yağışın Ağustos ayı (14,5mm), en yüksek yağışın ise Aralık (101mm) ayında olduğu gözlemlenir. Yıllık ortalama toplam yağış 719 mm’dir.”

Tablo 2.4: Nilüfer İlçesinde Yağışın Aylara Göre Dağılışı

Nilüfer İlçesi	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	YILLIK
Yağış (mm)	88,2	73,8	68,9	66,8	45,7	40	18,6	14,5	44,3	79,4	77,9	101	719,1

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü İklim Verileri

Grafik 2.3: Nilüfer İlçesinde Ortalama Yağışın Aylara Göre Dağılışı (1990-2020)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü İklim Verileri

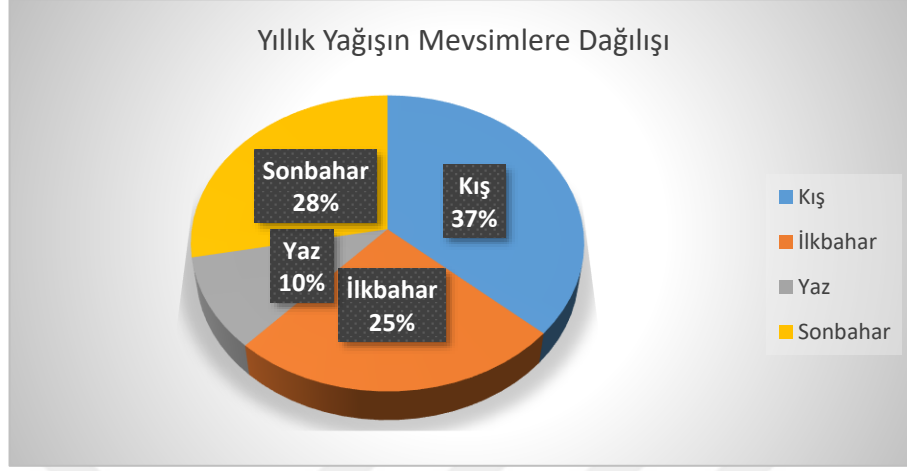
“Nilüfer İlçesinde yağışların mevsimlere dağılışı incelendiğinde Akdeniz ikliminin etkisiyle en çok yağış kış, en az yağış ise yaz mevsiminde düşmektedir. Ayrıca Akdeniz yağış rejimi tipine oranla yaz kuraklığının hafiflediği, buna karşılık ilkbahar yağışlarının arttığı ve bütün bu özellikleriyle Marmara geçiş tipi yağış rejiminin etkili olduğu görülmektedir” (Atalay, 2013: s. 527).

Tablo 2.5: Nilüfer İlçesinde Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı

Mevsimler	Kış	İlkbahar	Yaz	Sonbahar
	263,1	181,4	73,1	201,6

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü İklim Verileri

Grafik 2.4: Nilüfer İlçesinde Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı (1990-2020)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü İklim Verileri

2.2.3.3. Basınç ve Rüzgarlar

“Ağırlığı olan her cisim gibi hava da bulunduğu yüzeye basınç yapar. Bir yerdeki atmosfer basıncı, atmosferin o noktadaki ağırlığıdır (Erinç, 1996: s. 77).” Sıcaklık ve yükseltiye bağlı olarak basınç değerleri farklılık göstermektedir. Sıcaklığın arttığı yerlerde ısınan hava yükselir ve çevreye yaptığı basıncın etkisi azalır. Buna karşın sıcaklık değerlerinin düşmesiyle birlikte soğuyan ve yoğunluğu artan hava alçalır ve dolayısıyla çevreye yapmış olduğu basıncın etkisi de artar” (Erol, 2010: s. 112).

Nilüfer İlçesi'nde basınç verileri incelendiğinde, genellikle yaz aylarının kış ve ilkbahar aylarına göre daha düşük değerler sergilediği görülür. Yaz ve kış ayları arasındaki basınç farkı oldukça belirgindir ve bunun nedeni, mevsimler arasında değişen sıcaklık değerlerinin hava basıncını etkilemesidir. Çünkü sıcaklık ile basınç arasında negatif bir ilişki vardır. Soğuyan ve alçalan hava kütlelerinin yüzeye baskısı olarak bilinen termik yüksek basınç, sıcaklığın düşmesiyle gerçekleşir. Sonbahar aylarında sıcaklığın düşmeye başlamasıyla birlikte basınç artar.

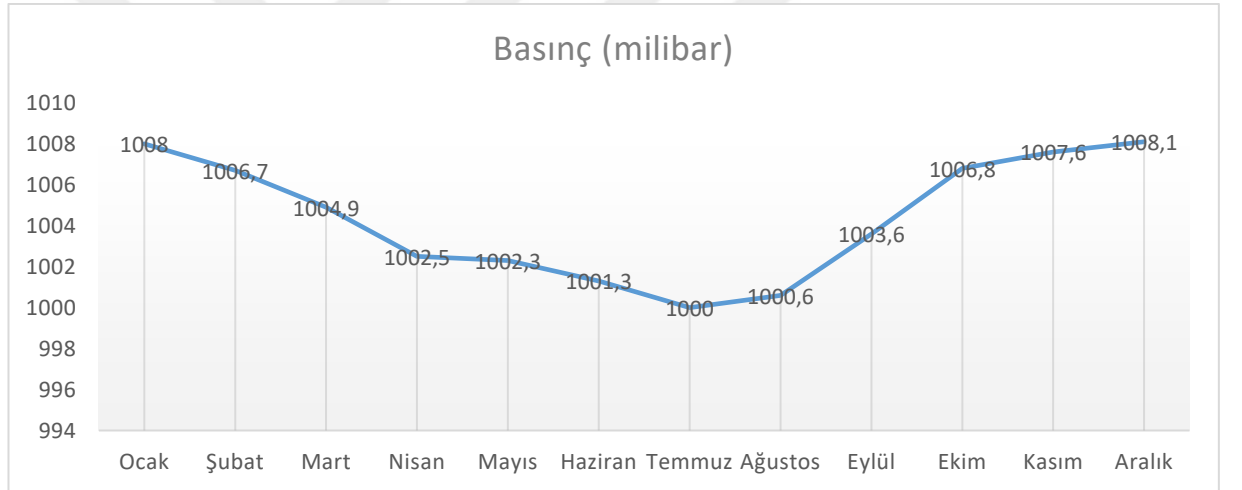
Nilüfer İlçesinde sıcaklık değerlerinin en düşük olduğu kış aylarında Aralık, Ocak (1008 hPa) en yüksek, aylık ortalama basınç değerlerine ulaşıldığı görülür ve yıllık ortalama basınç (1004,4 hPa) olarak tespit edilmiştir.

Tablo 2.6: Nilüfer İlçesinde Ortalama Basıncın Aylık Dağılımı (1990-2020)

Nilüfer İlçesi	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Basınç (milibar)	1008	1006,7	1004,9	1002,5	1002,3	1001,3	1000	1000,6	1003,6	1006,8	1007,6	1008,1

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü İklim Verileri

Grafik 2.5: Nilüfer İlçesinde Ortalama Basıncın Aylık Dağılımı(1990-2020)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü İklim Verileri

2.2.4. Hidrografik Özellikler

Su kaynakları, bir bölgede yerleşimlerin kurulması ve gelişmesinde önemli rol oynar. Özellikle akarsular, şehirlerin içme ve kullanma suyu ihtiyaçlarını karşılar. Soğuk su kaynakları, yerleşim yerlerinin konumlanmasında içme suyu kaynağı olarak belirleyici bir faktördür. Akarsular da benzer şekilde içme suyu kaynağı ve sulama amaçlı olarak yer seçiminde etkilidir. Sıcak su kaynakları ise kaplıca kullanımı açısından önemlidir ve kaplıcalar genellikle sıcak su kaynaklarının etrafında gelişir.

Göl ve akarsu kıyıları, sulak alanlar ve baraj gölleri kente ekolojik katkı sağlamaktadır. Kentlerdeki doğal ve kültürel çevreyi olumlu olarak etkilemektedirler.

Bursa kentinin kuruluş ve gelişmesinde akarsular, soğuk su ve sıcak su kaynakları etkili olmuştur.

Akarsular, Bursa Ovası'nın batısında yoğunlaşmıştır. Nilüfer Çayı, ovanın en önemli akarsuyudur. Bursa Ovası'nın batısında yer almaktadır. Nilüfer Çayı kaynağını Uludağ'ın güney yamaçlarından almaktadır. Aksu Deresi, ovanın doğu kısmının sulanması açısından çok önemli olan Gölbaşı Barajı'na dökülmektedir. Ayrıca ovalar yer altı suları bakımından da zengindir. Ovalardaki tarım alanlarının sulanmasında yüzeye çıkarılan suların önemli bir kısmı kullanılmaktadır. Bursa kenti içinden geçen diğer önemli akarsular; Kuru, Ayvalı, Gökdere, Cilimboz, Deliçay ve Nilüfer Çayı'dır.

Uludağ'ın güneybatı etekleri boyunca uzanan Nilüfer Çayı Keles ilçe merkezinin 10 km kuzeydoğusundaki Tepel Dağı'nın (2012 m) güneybatı yamaçlarından doğmaktadır. Gümüştepe Mahallesi'nde akışı kuzeye yönelerek Bursa Ovası'na girmekte ve genişçe bir yay çizmektedir. Abdal köprüsünün kuzeyinde ikiye ayrılmaktadır. Nilüfer Çayı'nın geçtiği mahalleler; Yeniceabat Mahallesi, Panayır Mahallesi, Altınova Mahallesi, Küçükbalıklı Mahallesi, Fatih Mahallesi, Soğanlı Mahallesi, Sırameşeler Mahallesi, Mehmet Akif Mahallesi, Odunluk Mahallesi, Dikkaldırım Mahallesi, Doburca Mahallesi, Gümüştepe Mahallesi'dir”

“Antik çağ kaynaklarında adı “*Odrys*” çayı olarak geçen Nilüfer Çayı'nın vadisidir. Lodos, hem dağlardaki karları eritmekte, hem de şiddetli yağışlara ve fırtınalara neden olan yağmur bulutlarını sürüklemektedir. Kar ve yağmur sularının debisini arttırdığı Nilüfer, Deliçay, Kaplıkaya, Gökdere, Cilimboz ve öteki küçük akarsular, o çağlarda önlenmesi zor olan taşkınlara yol açmıştır. Nilüfer'in dar vadisi taşkın sularını denize taşımaya yetersiz kaldığı için de, ova, tarıma elverişsiz ve baştanbaşa bataklık ve sazlık durumda olabilir. Bu nedenle aranan bir yerleşme yeri niteliğini taşımamaktadır” (Kıraş, 2010: s. 23).

“Nilüfer Çayı, Roma ve Bizans döneminde ise; ovayı boydan boya ikiye ayıran, Uludağ'dan inen ve adı o dönem tam olarak bilinmeyen, bir nehir olarak geçmekteydi. Bu nehir hakkında Strabon ve Plinius dışında herhangi kaynaktan bilgi edinmek mümkün değildir, ancak her ikisinde de bir karışıklık dikkat çeker; Strabon'a göre bu

nehir Nilüfer idi, Plinius'a göre ise bu nehir Orisius olarak adlandırılıyordu. Bizanslar zamanında bu nehrin adı Lambes'di (Kandes, 2008: s. 71).

Osmanlılar döneminde ise; Nilüfer adını, Orhan Gazi'nin eşi, Murat Hüdavendigâr'ın annesi Nilüfer Hatun'dan alır.”

“Günümüzde Bursa ili sınırları içinde yer alan su kaynakları önem sırasına göre Nilüfer Çayı, Bursa Ovası yeraltı suyu, Deliçay, Aksu Deresi ve Uluabat Gölü ile Orhaneli Çaylarından ibarettir. Uluabat Gölü kirlilik nedenleri ile gözden çıkarılmış durumdadır. Nilüfer İlçesi'ne adını veren ve Bursa'nın en önemli akarsuyu olan 103 km uzunluğundaki Nilüfer Çayı, Keles ilçe merkezinin 10 km kuzeydoğusundaki Tepel Dağı'nın (2012 m) güneybatı yamaçlarından doğar. Bursa Ovası ve civarının bütün derelerini ve Çayırköy Ovası'ndan Ayvalı Dere'yi alarak Uluabat Gölü'ne girer, çıkar ve havza dışında Susurluk Çayı (Simav Çayı) ile birleşerek Karacabey Boğazından Marmara Denizi'ne dökülür (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2011: s. 71). Uludağ'ın güneybatı etekleri boyunca uzanır. Misi Köyü kesiminde akışı kuzeye yönelerek Bursa Ovası'na girmektedir.”

Nilüfer Çayı, Bursa kentinin önemli su kaynaklarından biridir. Nilüfer Çayı'nın geçtiği ovalarda sulamalar da kısmen Nilüfer ve kollarından yapılmaktadır ayrıca şehrin içme ve kullanma suyu da temin edilmektedir. Nilüfer Çayı gerek evsel gerekse endüstriyel atık suların büyük çoğunluğunun doğrudan boşaltımına maruz kalmaktadır. Örneğin, 1997 yılına kadar havzada bulunan yerleşimlerin büyük kısmının evsel atık suları Nilüfer Çayı'na boşaltılmıştır. Halen kentin batı bölgesinde Ürünlü, Tahtalı, Çalı, Demirci, Kayapa, Yaylacık ve Alaadinbey yerleşim yerlerinin atık suları DSİ Sulama kanalları ve Ayvalı Deresi vasıtasıyla Nilüfer Çayı'na ulaşmaktadır. Ayrıca Nilüfer Çayı Havzası'nda yer alan çeşitli sanayi tesisleri de atık suları ile havzayı kirletmektedirler.

“Bursa şehir merkezinin içme, evsel ve endüstriyel su ihtiyacı 1975-1983 yılları arasında inşa edilen Doğancı Barajından temin edilmektedir. Bursa'nın içme suyunun büyük bir kısmını karşıladığı için büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca çevresinde piknik alanları ve kır lokantaları ile sosyal ihtiyacı karşılamakta ve yapay gölün olması, bölgeyi ziyarete gelenlere de görsellik sunmaktadır. 1995 yılında inşa

edilen Nilüfer Barajı da kentin içme suyu gereksinimini karşılamaktadır. Nilüfer Barajı ile mevcut Selahattin Saygı (Doğancı) Barajları müşterek işletildiğinde yılda yaklaşık 170 hm³ içme suyu sağlanabilmektedir”(Şerbetçi, 2017: s. 131).

“Nilüfer Çayı, Bursa Ovası’nda ve sonrasındaki akış güzergâhındaki tarım arazileri için alternatifsiz bir sulama kaynağıdır. Atıksu arıtma tesisinin olmaması veya kapasitelerinin yetersizliği nedeniyle, ağır metaller ihtiva eden sulama suyundaki toksik maddeler toprağa karışırken bitkiler yoluyla da besin zincirine katılmakta ve sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Nilüfer Çayı’nın kirlilik derecesi artmakla birlikte bu ortamlarda yaşayan canlılarda olumsuz etkilenmektedir. Yüzeysel su kirliliğinin diğer bir sonucu da, yer altı sularının kirlenmiş olmasıdır. Bursa ili Nilüfer ilçesinde şehir yerleşmesi Bursa Ovası üzerine yayılmıştır ve ova sahasında serbest yeraltı suyu ve aktiflerin toplam rezervi 115,0 (hm³)’tür. Sanayi tesislerinde ve ziraat faaliyetlerinde kullanılmaktadır. Yeraltı suyundan aşırı miktarda çekilmesi, sanayi ve evsel atıkların arıtılmadan toprağa deşarj edilmesi, tarımda aşırı miktarda kullanılan tarım ilaçlarının ve kimyasal gübrelerin kullanılması yeraltı suyu kirliliğinin başlıca nedenleridir” (Ertürk, 2008: s. 118; Arınç, 2003: s. 107; Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2017: s. 119).

2.2.5. Toprak ve Bitki Örtüsü

“Genel olarak araştırma sahasının bitki örtüsünü kuru ormanlar ve maki toplulukları oluşturmaktadır. Kuru ormanlar araştırma sahasının güneyindeki dağlık alanlar ve iç kesimlerdeki tepelerin hâkim bitki topluluğudur. Kuzeyde ise plato düzlükleri ve alçak sahalarda ormanların tahrip edilmesiyle psödomaki⁶ formasyonları bulunmaktadır” (Güngördü, 1982: s. 82-95).

6 Psödomaki (yalancı maki): Özellikle Karadeniz ve Marmara bölgesinde tahrip olan ormanların yerine bu çalı toplulukları görülmektedir. Bu bitki türleri kış aylarında genellikle yaprak dökmektedir. Bu sebeple de genelde yalancı maki ismi ile nemcil çalı toplulukları olarak da bilinmektedir.

Nilüfer ilçesinin iklimi; Akdeniz iklimi ile Karadeniz iklimi arasında bir geçiş iklimi tipi olan Marmara ikliminin etkisiyle çevresindeki bitki örtüsü de, bu iklim şartlarına göre şekillenmiştir. Ancak saha genelinde yükselti, eğim, bakı ve toprak şartlarının değişiklik göstermesi ve aynı zamanda insan faktörünün de etkisiyle bitki örtüsünde farklılıklar görülmektedir.

“Nilüfer ilçesinde kuru ormanların tarım arazisi açma veya yerleşme için tahrip edildiği alanlarda maki ve psödomaki formasyonları gelişmiştir. Psödomaki dağlık alanların kuzey kesimleri ve deniz etkisinin hissedildiği vadilerin iç kesimlerinde görülür. Psödomaki Nilüfer’de saçlı meşe ormanlarının tahrip edildiği Gümüštepe Mahallesi ve Nilüfer vadisi boyunca 500-800 metrelerce kadar çıkabilmektedir. Bu sahada psödomakiyi oluşturan başlıca türler; akçakesme, erguvan, katran ardıcı, koca yemiş, zeytin, delice, melengiç, katırtırnağı, funda, laden, fındık, kızılıçık, sumak, sivri meyveli dişbudak, karaçalı, muşmula, geyik diken, akçağaçtır” (Güngördü, 1982: s. 91).

“Nilüfer ilçesi elverişli iklim koşulları ve verimli toprak özellikleri açısından tarımsal üretim için önemli bir potansiyele sahiptir. Aktif olarak 142.281 dekar arazide tarla bitkileri, sebze ve meyve yetiştiriciliği yapılmaktadır. Plato sahalarında daha çok zeytin ve meyvecilik yapılırken ova sahasında her türlü meyve sebze tarımı ve dağlık sahada ise uygun iklim koşullarına göre çilek ve tahıl tarımı yapılmaktadır” (Doğan Uzun, 2019).

2.3.Beşeri Coğrafya Özellikleri

Nüfusun dağılışını etkileyen faktörleri doğal ve beşeri olarak ikiye ayırmak mümkündür. Doğal faktörler içinde su kaynakları, iklim ve yeryüzü şekillerini saymak mümkündür. Beşeri faktörler ise sanayi, ticaret, turizm, ulaşım, tarım ve yer altı kaynaklarıdır. İlk yerleşim yerlerinin kurulmasından günümüze kadar nüfus dağılışını etkileyen faktörler bunlar olmuştur. Su kaynaklarının bol olduğu yerler, yer şekillerine bağlı olarak arazi yapısı ve tarım iklimi ve sanayileşmeye elverişli olan bölgelerde nüfus yoğunluğu oluşmaktadır.

“İlk çağlardan günümüze kadar dünya nüfusu hem nicelik hem de nitelik bakımından artarak sürekli değişim ve gelişim içerisinde olmuştur. Artan teknolojik gelişmeler sonucunda yeni yerlerin keşfedilmesi, savaşlar, kıtlık sorunu, salgın hastalıklar gibi faktörler nüfusun yeryüzündeki dağılışını etkileyen diğer faktörler arasında yer alır.

2.3.1. Yerleşme Tarihi

“Anadolu’nun en eski yerlerinden biri olan Bursa ve çevresi, çok eski çağlardan bu yana yerleşime sahne olmuştur. Nilüfer ilçesinde Osmanlı, Bizans ve tarihin daha önceki dönemlerine ait yerleşme izlerine ve o dönemlere ait yapı kalıntılara rastlanmıştır. Araştırma sahasında Neolitik Çağın köyleri günümüze höyük yerleşmeleri olarak gelmiştir. Höyükler yerleşim katmanlarının üst üste yığılmasıyla tepe görünümünü alan yapılardır. Prehistorik araştırmaların konusunu oluşturan höyükler eski dönemlere ait yerleşmelerin fiziki ve beşeri coğrafya özelliklerini yansıtmaı açısından önemlidir” (Doğaner, 2013: s.22-23’e atfen Şerbetçi, 2017: s. 163).

“Akçalar mahallesinde yer alan Aktopraklık Höyüğü’nde M.Ö. 6000 ve M.Ö 5200’lere kadar iskân izlerine rastlanmıştır. Aktopraklık Höyüğü, Uluabat Gölü’ne doğru uzanan iki küçük derenin yamaçlarına kurulmuş birbirleriyle kültürel ve kronolojik olarak ilintili üç yerleşim biriminden oluşmaktadır. Avcı-göçebe yaşamdan tarım kültürüne dayalı yerleşik yaşama geçilen süreç yansıtan höyük yerleşmesi Fikirtepe kültürüne ait özelliklerin burada da gözlenmesi açısından önemli bir yere sahiptir (Karul, 2017: s. 22). Günümüzde höyük alanı arkeopark ve açık hava müzesi olarak kullanılmakta ve bölgenin tarih öncesinden günümüze kadar kültürel aşamaları tanıtılmaktadır” (Doğan Uzun, 2019).

“Nilüfer ilçesindeki önemli antik kent yerleşmelerinden biride Gölyazı mahallesinde yer alan ve Uluabat Gölü’nün kıyısında kurulmuş olan Apollonia kentidir. Ancak Anadolu’da bulunan aynı isimli diğer altı kentten ayırt edilebilmesi için “Mustafakemalpaşa Çayı üzerindeki Apollonia” anlamına gelen “Apollonia ad Rhyndacum” olarak kurulmuştur. Yarımada üzerinde kurulan yerleşmenin tarihi M.Ö.

6. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Tarihi yerleşmenin izlerine ait birçok kalıntılıının bulunduğu alan arkeolojik sit alanı ilan edilerek koruma altına alınmıştır. Antik kentin 500 m kadar kuzeyinde yer alan Kız Adası üzerinde olduğu düşünülen Apollon Tapınağı, Deliklitaş olarak bilinen yerde ise su kemeri, lahit tipi mezar yapıları ve yarımadaının etrafını çevreleyen sur kalıntıları bulunmuştur” (Aybek & Öz, 2004: 25; Kaplan, E., 30.03.2019, <http://Bursadazamandergisi.com>).

“Zambaktepe bölgesinde Roma döneminden kalma antik tiyatro alanı olduğu söylenmektedir (Şen, 2018: s. 37). Fakat günümüzde tahribattan dolayı sahaya düzenlenen arazi çalışmaları neticesinde antik tiyatro izlerine rastlanmamıştır. Ayrıca 19. yy bölgede yaşayan Rumlar tarafından yapılan bir kilise restore edilerek Kültür Evi olarak kullanılmaktadır”.

“Nilüfer ilçesindeki eski yerleşim yerlerinden biriside Ürünü mahallesidir. Yerleşmenin tarihi Roma döneminde kurulmuş olan Kite köyüne kadar uzanmaktadır. Günümüzde bir bölümü ayakta kalmış antik surların çevrelediği bir kale kalıntısı bulunmaktadır. Kite Kalesi’nin bulunduğu bu alanda tarihi M.Ö. 3. yüzyıla kadar uzanan seramik parçaları bulunmuştur. Romalılar’ın Mora Yarımadası’nı fethettiğinde, bu yarımadaının Kite adı verilen kentinden göçen kişilerin buraya yerleştikleri ve daha önce yaşadıkları kentin adını verdikleri söylenmektedir. Kite, Osmanlı Devleti’nin kuruluş yıllarından itibaren, 19. yüzyıla kadar bölgenin en büyük yerleşim yerlerinden biri olma özelliğini korumuştur. O zamanlarda Kite ilçe merkezi konumundayken, Gemlik ve Mudanya ise Kite’ye bağlı birer köydü. Günümüzde Ürünü, 2. derece arkeolojik sit alanı olarak koruma altına alınmıştır” (Nilüfer Belediyesi,13.03. 2019, <http://www.nilufer.gov.tr>).

“Araştırma sahasındaki en eski yerleşim yerlerinden birisi de Tahtalı mahallesidir. Yerleşim yerinde bulunan kalıntılardan Bursa’nın bugünkü yerleşim sahasına gelmeden önce bu bölgede kurulduğu düşünülmektedir. Mahallede Bizans döneminde kalma ören yerleri bulunmaktadır. Ayrıca Osmanlı döneminde yaşayan Rumlara ait eski evler Yunanlı turistler tarafından ziyaret edilmektedir” (Nilüfer Belediyesi, 13.03. 2019, <http://www.nilufer.gov.tr>).

Günümüzde Nilüfer ilçesi 18.06.1987 yılında 3391 sayılı Bursa ili merkezinde Osmangazi, Yıldırım ve Nilüfer adıyla üç ilçe kurulması hakkında kanunla bugünkü konumuna ulaşmıştır. Nilüfer ilçesi, sanayileşme ve göç hareketlerine bağlı olarak Bursa’da nüfusun hızlı artması sonucunda ortaya çıkan toplu konut ihtiyacının karşılanması ve şehrin batı yönünde gelişiminin planlanması doğrultusunda yerleşime açılmıştır. Sanayi bölgelerinin şehirden uzakta planlanması ve kırsal alanlardaki ucuz arsa fiyatları nedeniyle yeni sanayi bölgeleri Nilüfer ilçesinin kırsalında kurulmaya başlamıştır. Sanayi yatırımları, çevredeki alt yapı hizmetlerinin gelişmesini sağlamış ve iş gücü ihtiyacı nüfusu bu alanlara yöneltmiştir. Sanayileşmeye bağlı olarak ekonomik yapıda meydana gelen değişimler yerleşmelerin gelişimini de hızlandırmıştır.

2.3.2. Nüfus Özellikleri

“Nüfus, belirli bir sınır içinde ve belirli bir zaman diliminde yaşayan insanların toplam sayısı olarak tanımlanmaktadır (Doğanay, 2014: 167). Bir bölgede yaşayan insanların yeryüzüne dağılımlarının, sosyal ve ekonomik durumlarının, nüfus hareketlerinin belirlenebilmesi, nüfus özelliklerinin analiz edilmesiyle ortaya çıkmaktadır (Tanoğlu, 1969: s 67).

Bu nedenle Nilüfer ilçesinin nüfus özelliklerinin belirlenmesi, araştırma sahasındaki insan-çevre etkileşiminin analizi ve genel coğrafi özelliklerin ortaya konulması açısından önem taşımaktadır.

Nilüfer ilçesinin nüfus özellikleri incelendiğinde 1990 yılı sayımlardan itibaren nüfus verilerine ulaşılmaktadır. Çünkü 1990 yılında Bursa’nın büyükşehir olmasıyla üç merkez ilçe Yıldırım, Osmangazi, Nilüfer, olarak ayrıldıktan sonra nüfus verileri ayrı olarak değerlendirilmiştir. İlçe olduktan sonra ilk sayım 1990 yılında yapılmış ve bu tarihten önceki nüfus sayımları Bursa merkez ilçesi ile birlikte değerlendirilmiştir.

Tablo 2.7: Nilüfer İlçesi Nüfusun Yıllara Göre Dağılımı

Nilüfer İlçesi Nüfusun Yıllara Göre Dağılımı (1990-2023)				
Sayım Yılı	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Toplam Nüfus	Yıllık Ortalama Artış Hızı ‰
1990	34.398	30.901	65.299	-
2000	92.734	85.918	178.652	-
2007	125.535	125.809	251.344	-
2008	134.356	136.146	270.502	‰ 73,46
2009	141.194	141.797	282.991	‰ 45,14
2010	148.902	150.009	298.911	‰ 54,73
2011	157.543	159.300	316.843	‰ 57,98
2012	168.337	171.290	339.627	‰ 69,84
2013	177.093	181.172	358.265	‰ 53,31
2014	185.546	189.928	375.474	‰ 46,92
2015	196.893	200.410	397.303	‰ 56,51
2016	206.658	209.160	415.818	‰ 45,55
2017	211.013	213.896	424.909	‰ 21,63
2018	218.838	222.445	441.283	‰ 37,85
2019	230.492	234.680	465.172	‰ 54,37
2020	240.812	244.008	484.820	‰ 39,71
2021	253.071	260.502	513.573	‰ 66,91
2022	263.277	273.062	536.339	‰ 34,10
2023	268.186	275.748	543.734	‰ 16,92

Kaynak: TÜİK, ADNKS ve Nilüfer Belediyesi verilerinden alınarak hazırlanmıştır.

1990 öncei ülkemizde sonu sıfır ile biten her 10 yılda bir nüfus sayımı yapılyordu bu sebepten dolayı 1987 ile 1990 arası veriler bulunmamaktadır.

2.3.2.1. Toplam Nüfus

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre araştırma sahası olan Nilüfer ilçesinin nüfusu 2023 yılında toplam 543.734 kişidir. Nilüfer ilçesi, Bursa’da nüfus artış hızının oldukça yüksek olduğu ilçelerden biridir. Bunda etkili olan faktörler ise; iş imkânlarının fazla olması, göçlerin bu alanlara yönelmesi sonucu toplu konutların yapılması, eğitim ve sağlık imkânların gelişmesidir (Doğan Uzun, 2019).

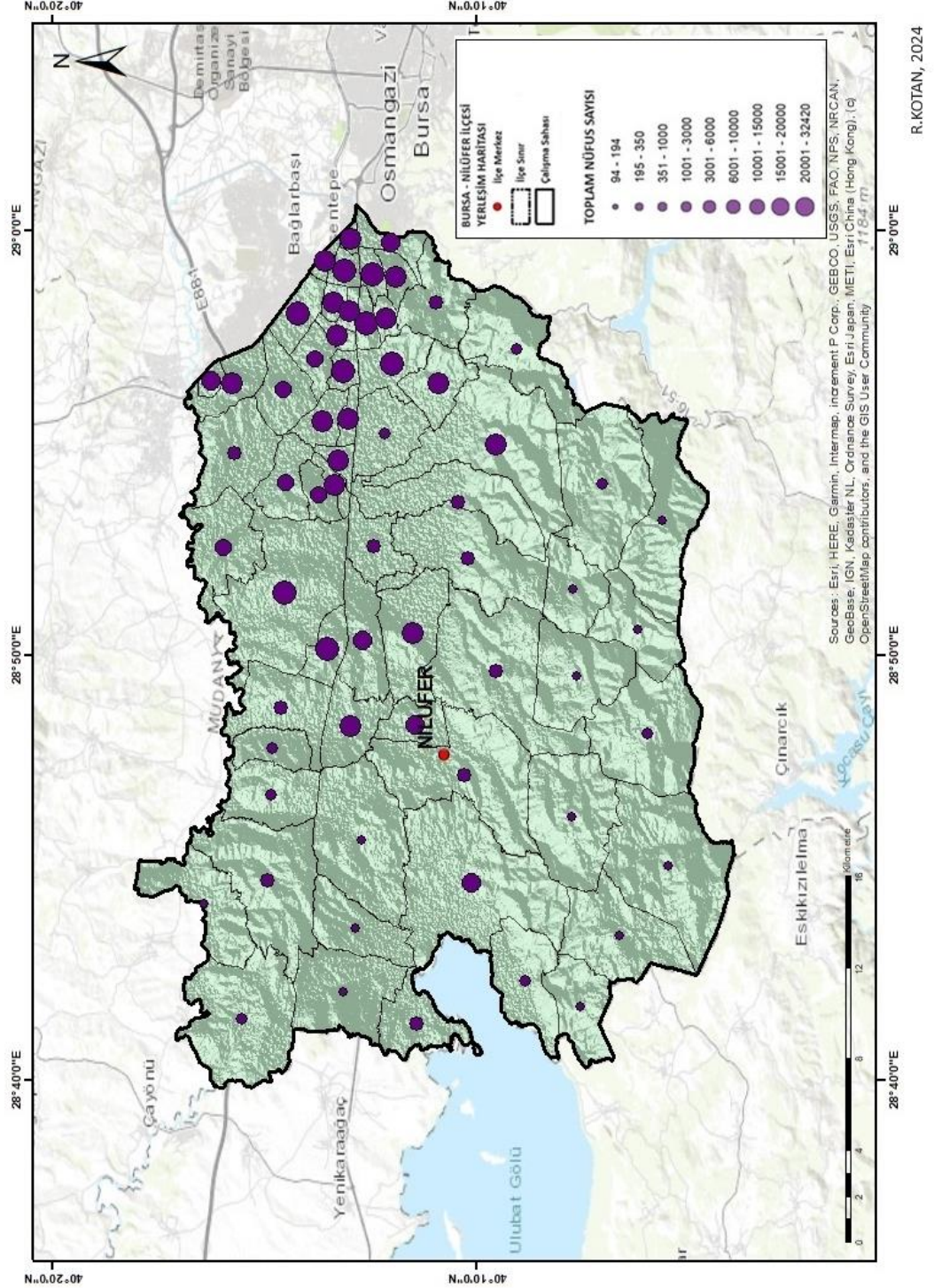
Tablo 2.8: Bursa ve Nilüfer Yıllara Göre Toplam Nüfus Dağılımı

Bursa ve Nilüfer Yıllara Göre Toplam Nüfus Dağılımı (1990-2023)						
Sayım Yılı	Nilüfer			Bursa		
	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Toplam Nüfus	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Toplam Nüfus
1990	34.398	30.901	65.299	810.923	792.214	1.603.137
2000	92.734	85.918	178.652	1.064.560	1.060.580	2.125.140
2007	125.535	125.809	251.344	1.218.749	1.221.127	2.439.876
2008	134.356	136.146	270.502	1.253.151	1.254.812	2.507.963
2009	141.194	141.797	282.991	1.273.491	1.277.154	2.550.645
2010	148.902	150.009	298.911	1.300.283	1.305.212	2.605.495
2011	157.543	159.300	316.843	1.325.715	1.326.411	2.652.126
2012	168.337	171.290	339.627	1.343.894	1.344.277	2.688.171
2013	177.093	181.172	358.265	1.371.914	1.369.056	2.740.970
2014	185.546	189.928	375.474	1.394.715	1.392.824	2.787.539
2015	196.893	200.410	397.303	1.423.583	1.418.964	2.842.547
2016	206.658	209.160	415.818	1.454.059	1.447.337	2.901.396
2017	211.013	213.896	424.909	1.470.341	1.466.462	2.936.803
2018	218.838	222.445	441.283	1.498.219	1.496.302	2.994.521
2019	230.492	234.680	465.172	1.530.956	1.525.164	3.056.120
2020	240.812	244.008	484.820	1.550.767	1.551.066	3.101.833
2021	253.071	260.502	513.573	1.573.362	1.574.456	3.147.818
2022	263.277	273.062	536.339	1.595.869	1.598.851	3.194.720
2023	268.186	275.748	543.734	1.605.941	1.608.630	3.214.571

Kaynak: TÜİK, ADNKS ve Nilüfer Belediyesi verilerinden alınarak hazırlanmıştır.

1990 öncei ülkemizde sonu sıfır ile biten her 10 yılda bir nüfus sayımı yapılıyordu bu sebepten dolayı 1987 ile 1990 arası veriler bulunmamaktadır. Geçmişten günümüze Nilüfer'in toplam nüfus miktarında hızlı bir değişim meydana gelmiştir. 1990 yılından itibaren sanayi faaliyetlerinin Nilüfer'de yoğunluk kazanmasına bağlı olarak işçi ihtiyacının artması yurdumuzun dört bir yanından bu şehre yapılan göçlerin de artmasına neden olmuştur. Dolayısıyla Nilüfer nüfusunun daha çok göçlerle arttığını ve günümüzde de bu özelliğini devam ettirdiğini söylemek mümkündür.

Harita 2.6: Nilüfer İlçesinin Mahalli Yerleşim Haritası

Kaynak: Google earth ve Harita Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

2.3.2.2. Aritmetik Nüfus Yoğunluğu

“Sınırları belirli herhangi bir sahada yaşayan nüfus ile o sahanın yüzölçümü arasındaki oran nüfus yoğunluğunu tanımlamaktadır. Nüfus yoğunluğunu ölçmek için aritmetik yoğunluk, fizyolojik yoğunluk ve tarımsal yoğunluk kullanılmaktadır. Bunlar arasında en çok kullanılanı toplam nüfusun sahanın yüzölçümüne bölünmesiyle elde edilen aritmetik nüfus yoğunluğudur. Aritmetik nüfus yoğunluğu kullanılarak elde edilen sonuç ortalama bir değeri ifade ettiğinden genel bir bilgi verir. Toplam nüfusun tarımsal alanın yüzölçümüne oranı olarak adlandırılan fizyolojik nüfus yoğunluğu bir ülkenin ya da bölgenin kendi nüfusunu besleyebilme yeterliliğini ortaya çıkarması bakımından son derece önemlidir. Tarımsal nüfus yoğunluğu ise tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan nüfusun tarımsal alanlara bölünmesiyle elde edilmektedir. Tarımsal nüfus yoğunluğu hesaplamalarında şehirde yaşayanlar hariç tutularak tarım alanlarındaki çalışan nüfus yoğunluğunu belirlenmesi amaçlanmaktadır” (Yağız & Doğan S., 2023).

Özellikle büyük şehirlerde sanayi ve ticaretin gelişmesiyle birlikte göçlerin artması, nüfusun kent merkezi veya çevresinde yoğunlaşmasına yol açmıştır. Bu durum, büyük şehirlerde nüfus yoğunluğunu azaltmak ve planlı yerleşimi teşvik etmek amacıyla organize sanayi bölgelerinin kırsal alanlara doğru kaymasına neden olmuştur. Araştırma sahasında bulunan organize sanayi bölgelerinin çoğu kırsal alanlarda yer almaktadır. Sanayi faaliyetlerinin kırsal alanlara kayması, hem şehirli hem de kırsal nüfusun bu alanlara yönelmesini sağlamıştır. Sanayi bölgeleri ve toplu konut yapıları, bu alanlara nüfusun yoğunlaşmasına ve kır-kent etkileşiminin hızlanmasına katkıda bulunmuştur. Aynı zamanda, kırsal alanlarda yaşayanların fabrikalarda çalışmayı tercih etmeleri, insanların büyük çoğunluğunun şehirlere bağımlı hale gelmesine yol açmaktadır, bu da bu süreci etkilemektedir.

2023 yılı verilerine göre Bursa ili nüfusu 3.214.571 olarak tespit edilmiştir. Nüfus yoğunluğu ise **295/km²** dir. Yine 2023 yılı verilerine göre Nilüfer ilçesi nüfusu 543.734 olup, nüfus yoğunluğu ise **985/km²** dir

2.3.2.3. Nüfus Artış Hızı

“Doğal nüfus artış hızı, bir yerde meydana gelen doğum ve ölüm oranları arasındaki farkı ifade etmektedir. Bu kapsamda doğumlar ve ölümler bir yerin nüfus değişimi ve gelişiminde son derece etkili olurken (Doğanay, 1994: s. 152) bir ülkede yaşanan dış göçler de bu değişime neden olan bir diğer faktördür (Cillov, 1960: s. 169). Ülkelerin kalkınmalarında ve ekonomik gelişimlerinde uygun fiziki şartların yanısıra beşeri faktörler de büyük önem taşır. Beşeri özellikler arasındaki en önemli unsur nüfustur. Ancak kalkınmada üzerinde durulması gereken asıl konu nüfustaki nicel artış değil, nüfusun nitelikleridir. Bu doğrultuda Türkiye’de nüfus miktarının geçmişten günümüze hızla artması kalkınmayı geciktiren nedenlerin temelini oluşturmaktadır (Karadağ, 1999: s. 295-297).

Nilüfer ilçesinde nüfus hızlı bir şekilde artmaktadır. 2008 yılında 270.502 nüfusa sahip ve Yıllık Nüfus artış hızı ‰ 73,46 dir. 2010 yılında ise nüfus miktarı 298.911 iken nüfus artış hızı ‰ 54,73 dür. 2015 yılında Nilüfer ilçesi nüfusu 397.303 olurken nüfus artış hızı ‰ 56,51 olmuştur. 2020 yılında ise araştırma sahamızda nüfus sayısı 484.820, nüfus artış hızı ise ‰ 39,71 olmuştur.

“Nüfus artış hızında meydana gelen bu değişim demografik dönüşüm kuramı olarak da adlandırılabilir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri demografik dönüşümde belirleyici bir unsurdur. Demografik dönüşüm kuramı genel bir ifadeyle “yüksek doğurganlık ve ölümlülük hızlarının hüküm sürdüğü bir durumdan ölüm hızlarının da düşmüş olduğu ve doğumların bilinçli olarak kontrol edildiği yeni bir duruma geçişi öngörmektedir” (Yücesahin, 2011: s. 11)."

2.3.2.4. Doğum Miktarı

Doğum miktarları ükelerin gelişmişlik seviyelerini belirlemede kullanılan kriterlerdir. “Ülke nüfusunun 15-49 yaş dilimleri içinde kalan toplam kadın nüfustan, 1000 kadın başına düşen yıllık doğum sayısına genel doğum miktarı (=doğurganlık) denilmektedir” (Doğanay & Orhan, 2019: s. 152).

“Sanayi Devrimi’nden sonra dünya genelinde doğum oranlarının yüksek olması beraberinde çevre kirliliği ve doğal kaynakların hızla tüketilmesi gibi çeşitli sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu tür sorunların çözümü için her toplum bulunduğu fiziki ve beşeri şartları göz önünde bulundurarak nüfus politikaları uygulamıştır. Nüfus politikaları “Nüfusun nitel ve nicel özellikleriyle ilgili olarak alınan kararlar ve uygulanan hukuki, sosyal ve ekonomik nitelik taşıyan doğrudan veya dolaylı etkili bütün tedbirleri kapsayan tüm nüfus artış hızının dengede tutulması için belirli tarih aralıklarında farklı nüfus uygulamalar” (Doğan Sertkaya, 2021: Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, s. 45) şeklinde tanımlanmaktadır. Türkiye’de bu politikaları uygulanmıştır.

“İlk nüfus sayımının yapıldığı 1927’den 1965 yılına kadar nüfus artış hızını arttırmaya yönelik olan Pronatalist Nüfus Politikası uygulanmıştır. Ancak bu dönemde nüfus miktarında meydana gelen hızlı artış beraberinde sosyal ve ekonomik sorunlar yarattığından nüfus politikasında değişikliğe gidilmesi kararlaştırılmış ve bu doğrultuda 1965- 2014 yılları arasında nüfus artış hızını düşürmeye yönelik olan Antinatalist Nüfus Politikası uygulanmıştır. Fakat bu dönemde uygulanan nüfus politikasının genç nüfusun azalmasına neden olduğu düşüncesiyle 2014 yılından günümüze kadar İkinci Pronatalist Nüfus Politikasına geçilmiştir. Günümüzde nüfus artış hızını arttırmaya yönelik uygulanan bu politika ile beklenen artış henüz gerçekleşmemiştir” (Yağız & Doğan Sertkaya., 2023).

Tablo 2.9: Nilüfer İlçesinde Doğum Miktarları

Nilüfer İlçesinde Doğum Miktarları(Canlı)			
	Kız	Erkek	Toplam
2014	2828	2880	5708
2015	2965	2977	5942
2016	2967	3162	6129
2017	2819	3021	5840
2018	2850	2985	5835
2019	2580	2808	5388
2020	2604	2817	5421
2021	2643	2736	5379
2022	2487	2622	5109

Kaynak: Nilüfer Belediyesi ve TÜİK Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

Nilüfer ilçesinde nüfus artışında önemli bir veri olan doğum oranları 2014 yılından itibaren giderek azalmaktadır.

NİLÜFER	TÜRKİYE
2014 yılında % 1,52 olan canlı doğum miktarı,	% 2,17
2016 yılında % 1,47	% 2,10
2020 yılında % 1,12	% 1,70
2022 yılında ise % 0,95 olmuştur.	% 1,62

2.3.2.5. Ölüm Miktarı

Yıl içinde ölen kişi sayısının toplam nüfusa bölündükten sonra ortaya çıkan değer 1000 ile çarpılmasıyla kaba ölüm hızı (KÖH) elde edilir. Nilüfer’de 2009-2022 yılları arasında meydana gelen ölüm sayılarındaki değişiklik kaba ölüm hızının da değişmesine neden olmuştur. 2009 yılında ölen kişi sayısı 1094 iken 2022’de ise ölüm sayısı 2088’e ulaşmıştır.

2019 yılında TÜİK nüfus istatistiklerine göre Türkiye’de kaba ölüm hızı % 5,3 değerinde iken Nilüfer’de bu oran % 4,1 değerindedir.

Tablo 2.10: Nilüfer İlçesinde Ölüm Miktarları

Nilüfer İlçesinde Ölüm Miktarları			
	Kadın	Erkek	Toplam
2009	505	589	1094
2010	482	585	1067
2011	549	618	1167
2012	533	644	1177
2013	512	712	1224
2014	552	667	1219
2015	609	768	1377
2016	697	834	1531
2017	716	840	1556
2018	676	875	1551
2019	730	867	1597
2020	856	1117	1973
2021	1044	1305	2349
2022	914	1174	2088

Kaynak: Nilüfer Belediyesi ve TÜİK Verileri Derlenerek Hazırlanmıştır.

2.3.2.6. Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

“Dünya üzerindeki herhangi bir yerin sosyal ve ekonomik yönden değişimini ve gelişimini takip edebilmek için nüfusun yaş gruplarına göre değerlendirilmesi son derece önemlidir. Nüfustaki her yaş grubunun istek ve ihtiyaçları birbirinden farklı olduğundan hangi yaş aralığının fazla ya da az olduğunun bilinmesi demografik araştırmalarda büyük önem taşır. Nüfus geçmişten günümüze bir güç kaynağı olarak değerlendirildiğinden askeri ve siyasi planlamalar açısından da nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı ayrı bir önem taşır” (Şahin, 2020b: s.51).“Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımının gösterildiği yaş piramidi, bir ülkedeki nüfusun artış ve azalış durumuna göre gelişme derecelerini göstermektedir (İzbırak, 1975: s. 338). Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı kadar nüfusun cinsiyetinin de bilinmesi geleceğe dönük nüfus planlamalarının yapılmasına kolaylık sağladığından kişilerin yaş ve cinsiyeti baz alınarak çeşitli nüfus piramitleri yapılabilmektedir.”

Tablo 2.11: Nilüfer İlçesi 2022 Yılı Yaş Gruplarına Göre Nüfus Dağılımı

Yaş Aralığı	Toplam		
	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	30.155	15.499	14.656
5-9	37.682	19.246	18.436
10-14	36.807	18.926	17.881
G.B.N.*	104.644	53.671	50.973
15-19	35.809	18.082	17.727
20-24	41.964	20.022	21.942
25-29	44.049	20.567	23.482
30-34	44.572	21.429	23.143
35-39	47.143	22.739	24.404
40-44	49.067	24.015	25.052
45-49	41.592	20.767	20.825
50-54	33.998	17.101	16.897
55-59	27.852	13.958	13.894
60-64	22.840	11.260	11.580
F.N.**	388.886	189.940	208.156
65-69	17.819	8.609	9.210
70-74	12.052	5.699	6.353
75-79	6.751	2.976	3.775
80-84	3.760	1.569	2.191
85-89	1.770	652	1.118
90+	683	178	505
Y.B.N.***	42.835	19.683	23.152
TOPLAM	536.339	263.277	273.062

Kaynak: TÜİK, ADNKS ve Nilüfer Belediyesi verilerinden alınarak hazırlanmıştır.

(* Genç Bağımlı Nüfus, **Faal Nüfus, *** Yaşlı Bağımlı Nüfus)

Nüfus Piramidindeki Yapısal Değişim

“Türkiye’de ikamet eden nüfus, 31 Aralık 2023 tarihi itibarıyla bir önceki yıla göre 92 bin 824 kişi artarak 85 milyon 372 bin 377 kişi oldu. Erkek nüfus 42 milyon 734 bin 71 kişi olurken, kadın nüfus 42 milyon 638 bin 306 kişi oldu. Diğer bir ifadeyle toplam nüfusun %50,1’ini erkekler, %49,9’unu ise kadınlar oluşturdu.”

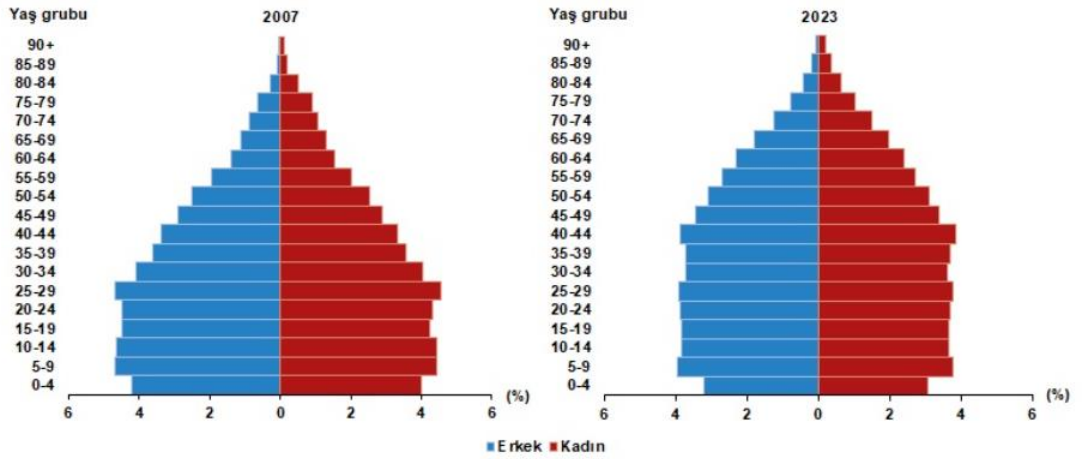
“Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre, ülkemizde ikamet eden yabancı nüfus bir önceki yıla göre 253 bin 293 kişi azalarak 1 milyon 570 bin 543 kişi oldu. Bu nüfusun %48,6’sını erkekler, %51,4’ünü kadınlar oluşturdu. Yıllık nüfus artış hızı 2022 yılında binde 7,1 iken, 2023 yılında binde 1,1 oldu.”

Grafik 2.6: Nüfus ve Yıllık Nüfus Artış Hızı (2007-2023)

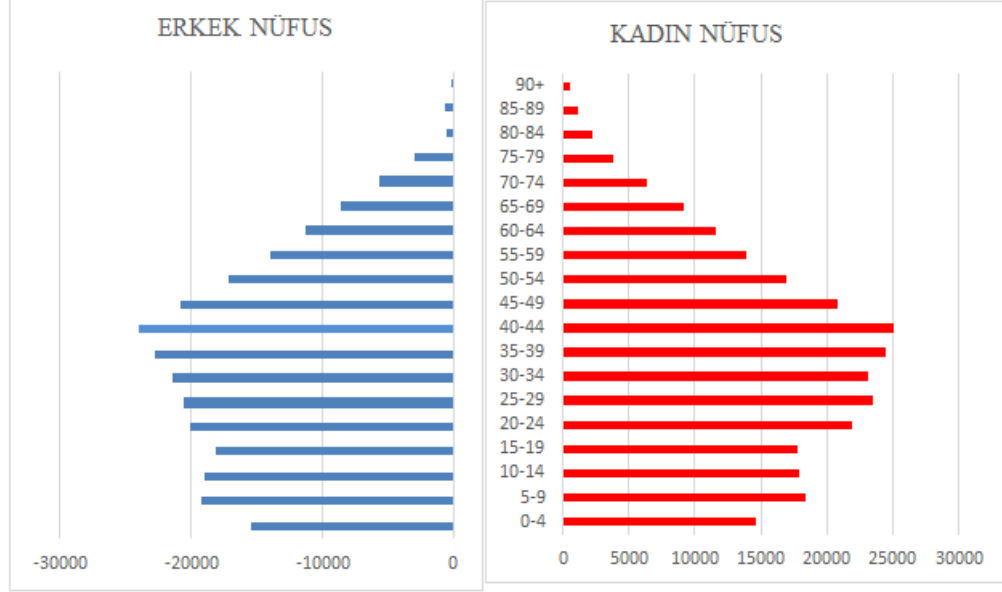
“Nüfus piramitleri, nüfusun yaş ve cinsiyet yapısında meydana gelen değişimi gösteren grafikler olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'nin 2007 ve 2023 yılı nüfus piramitleri karşılaştırıldığında, doğurganlık ve ölümlülük hızlarındaki azalmaya bağlı olarak, yaşlı nüfusun arttığı ve ortanca yaşın yükseldiği görülmektedir.”

Grafik 2.7: Türkiye Nüfus Piramidi (2007-2023)

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684> Erişim: 08.02.2024

Grafik 2.8: Nilüfer İlçesi Nüfus Piramidi

Kaynak: TÜİK, ADNKS ve Nilüfer Belediyesi verilerinden alınarak hazırlanmıştır.

Nilüfer ilçesi nüfus pramidi incelendiğinde özellikle genç bağımlı nüfus 0- 14 yaş arası ile faal nüfus dediğimiz 15 – 45 yaş arası nüfusun pramidin geniş tabanını oluşturmaktadır. 45 yaş üstü nüfus pramidde azalmaya başladığı görülmektedir. Yine pramid incelendiğinde özellikle kadın nüfus sayısının erkek nüfusa göre biraz daha fazla olduğu dikkat çekmektedir.

2.3.2.7. Nüfusun Bağımlılık Oranı

“İstatiksel olarak toplam nüfustaki 0-14 yaş aralığı ile 65 yaş ve üzerindeki kişiler tüketici konumunda olmaları nedeniyle bağımlı nüfus olarak bilinmektedir. Sağlık problemi ve işsizlik gibi özel durumlar olmadığı sürece çalışabilir durumda olan 15-64 yaş aralığı ise faal nüfus olarak adlandırılmaktadır. Toplam bağımlı nüfusun faal nüfusa bölünüp 100 ile çarpılmasıyla nüfusun bağımlılık oranı hesaplanabilmektedir. Günümüzde dünya nüfusu sürekli arttığından çalışabilir durumdaki nüfusun bakmakla yükümlü olduğu bağımlı nüfus da giderek artmaktadır” (Yağız & Doğan S., 2023).

“Nüfusun bağımlılık oranının yüksek olduğu bir ülkede (genç bağımlı) kalkınmanın olumsuz yönde etkilenmesi kaçınılmazdır. Çünkü yüksek orandaki toplam genç bağımlı ve yaşlı bağımlı nüfusun istek ve ihtiyaçları da artacağından bu yaş grupları milli gelirden en çok faydalanan tüketici durumundadırlar. Genç bağımlı nüfusun artmasıyla okullarda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı da yüksek olacağından eğitim kalitesi düşmektedir. Bu gibi sorunların giderek artması sanayi, ulaşım, tarım, ticaret gibi sektörlerle yönelik yatırımların kısıtlanması kalkınmada hedeflenen düzeye ulaşmayı da zorlaştıracaktır. Buna karşın gelişmiş ülkelerde doğum oranının az olması nedeniyle bağımlılık oranı oldukça düşüktür” (Tandoğan, 1998: s. 120).

Nilüfer ilçesinde Genç bağımlı nüfus sayısı 104 644 olup toplam nüfusa oranı % 19,51 dir. Bu oran yaklaşık olarak ilçe nüfusunun 1/5 ni oluşturmaktadır. Bu oran önemlidir. Buna karşılık Yaşlı bağımlı nüfus sayısı 42 835 olup toplam nüfusa oranı %7,99 dur. Genç bağımlı nüfus ile yaşlı bağımlı nüfus karşılaştırıldığında; genç bağımlı nüfusun yaşlı bağımlı nüfusa oranı yaklaşık ikibuçuk kat daha fazladır.

2.3.2.8. Medyan (Ortanca) Yaş

“Medyan yaş, nüfusu oluşturan kişilerin yaşları küçükten büyüğe doğru sıralandığında ortada kalan kişinin yaşını ifade etmektedir. Ortanca yaş olarak da adlandırılan medyan yaş nüfusun yaş yapısının yorumlanmasında son derece önemlidir (www.data.tuik.gov.tr). Medyan yaşın düşük olması nüfusun genç olduğunu, yüksek olması ise nüfusun yaşlandığını gösterir” (Gürtan, 1969).

“Ülkemizin her yerinde medyan yaş aynı değerde değildir. Bunun temel nedeni genel doğurganlık hızı ve iç göçlerdir (Yakar, 2014: s. 572). Yapılan hesaplamalar sonucunda medyan yaşın üzerinde yer alan nüfus büyük yaş grubunu temsil ederken; medyan yaşın altında kalan nüfus ise küçük yaş grubuna dahil edilir. Ülkelerin gelecekte nüfus-yaşlanma arasındaki ilişkiyi tespit etmeleri bakımından medyan yaşın hesaplanması büyük önem taşır”.

2.3.3. Şehir Nüfusu

“Literatürde genel kabul edilen bir tanımı olmamakla birlikte birçok bilim dalının araştırma konuları arasında yer alan şehir için geçmişten günümüze kadar farklı tanımlar yapılmıştır. Şehir plânlama, tarih, sosyoloji ve coğrafya gibi farklı alanlarda çeşitli kriterlerin ele alınıp değerlendirilmesi sonucunda tanımı yapılan şehir, Prof. Dr. İsmet Akova’ya göre “*uygar insanın yaşadığı ve bu insanın yüksek kültür düzeyi, çeşitli fonksiyonların bir arada bulunduğu, nüfusun kalabalık olduğu, ortak duygu ve düşüncelere sahip insanların oluşturduğu yerleşme*” (Akova, 2021: s. 90) şeklinde tanımlanmaktadır.

Tablo 2.12: Nilüfer İlçesi Şehir ve Köy Nüfusu (1990-2022)

Bursa / Nilüfer İlçesi	Şehir Nüfusu	Köy Nüfusu	%(Ş/K)	Toplam nüfus
1990	36 897	28 902	%56,1 - %43,9	65 799
2000	136 311	42 371	%76,3 - %23,7	178 682
2012	325 911	13 766	%95,9 - %4,1	339 677
2022	536 339	-	%100	536 339
2023	543 734	-	%100	543 734

Kaynak: TÜİK, ADNKS ve Nilüfer Belediyesi verilerinden alınarak hazırlanmıştır.

NOT: 2021’den itibaren köyler Büyükşehir Yasasına göre mahalle kabul edildiği için kırsal nüfus verileri sağlıklı olarak alınamamaktadır.

1990 yılında Nilüfer’de toplam nüfus; 65799 kişidir. Bu nüfusun 36897 kişisi ilçe merkezinde iken, 28902 kişisi de köylerde yaşamaktadır. Yüzde olarak ifade edecek olursak % 56.1 şehir merkezide, % 43.9 köylerde yaşamaktadır. 1990 dan sonrada özellikle 2000 li yılların başında ülkemizin her bölgesinde olduğu gibi Nilüfer ilçesinde de köylerden şehirler hızlı bir iç göç yaşanmaya başlamıştır.

2000 yılında Nilüfer’de toplam nüfus; 178682 kişidir. Bu nüfusun 136311 kişisi ilçe merkezinde iken, 42371 kişisi de köylerde yaşamaktadır. Yüzde olarak ifade edecek olursak % 76.3 şehir merkezide, % 23.7 köylerde yaşamaktadır. Daha sonraki yıllarda hem köylerden şehirlere doğru olan iç göçlerin artması hemde Büyükşehir Kanununda yapılan değişiklik ile Beldelerin mahalleye dönüşmesi ile; 2012 yılında

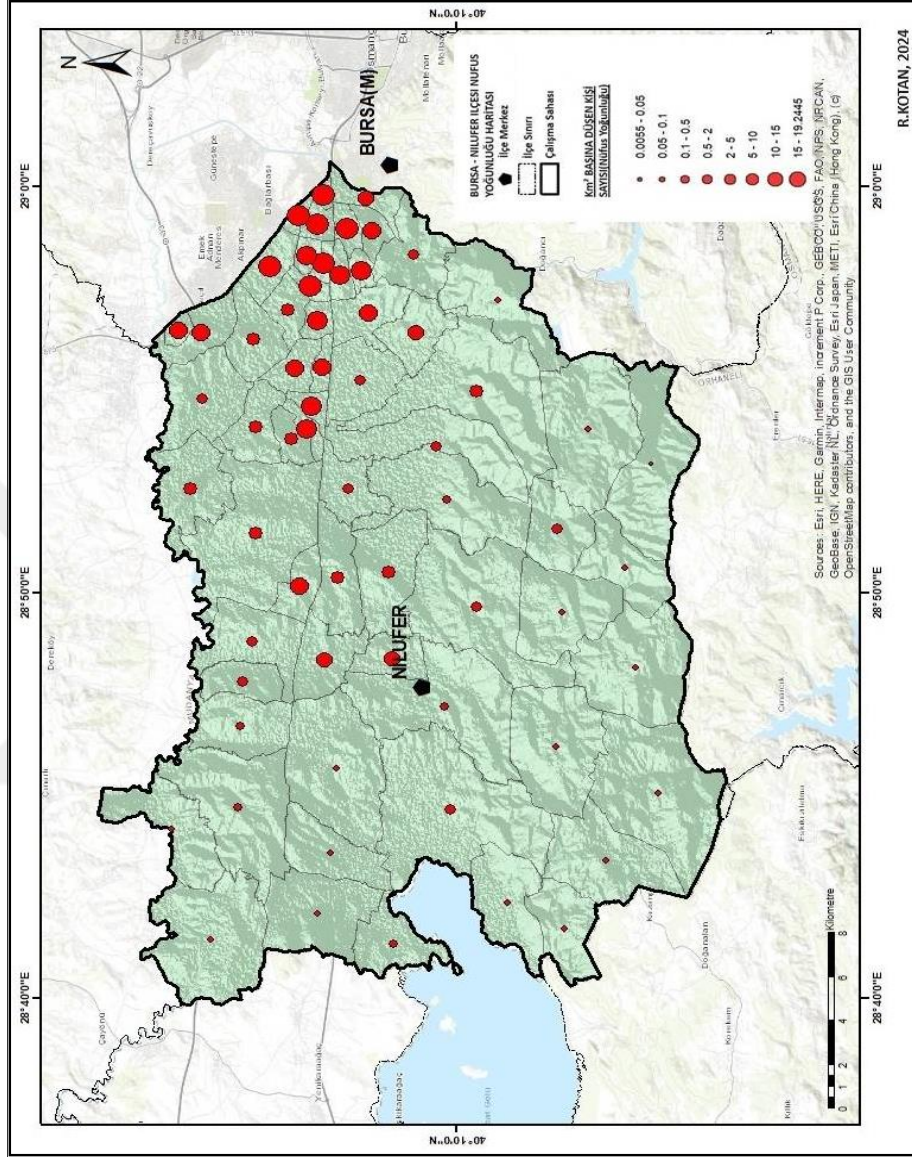
Nilüfer’de toplam nüfus; 339677 kişidir. Bu nüfusun 325911 kişisi ilçe merkezinde iken, 13766 kişisi de köylerde yaşamaktadır. Yüzde olarak ifade edecek olursak % 95,9 şehir merkezide, % 4.1 köylerde yaşamaktadır.

“Bir ülkenin sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi ve dini gibi özelliklerinin belirlenmesinde ve nüfusun gelişimine katkı sağlamasında etkili olan şehirler önemli birer yerleşim birimidir. Şehirler kuruldukları yerde beşerin katkılarıyla yapılan yollar, eğlence merkezleri, ticarethaneler, eğitim, sağlık, kamu kurumları vd. ile bir bütün halindedir. Bu etkileşim beraberinde şehir nüfusunu ortaya çıkarır” (Yağız & Doğan Sertkaya Ö, 2023).

“Şehirleşme; toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik bakımından değişmesinde ve gelişmesinde oldukça etkilidir. Bu nedenle şehirleşmeyle birlikte insanlar yaşamlarını daha iyi koşullarda sürdürebilmek için bulundukları yerden şehirlere göç etmeye başlamışlardır. Şehirleşme, “*kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artmasını anlatır*” (Keleş, 2002: s. 21). Şehirleşme hareketlerinin hız kazandığı 1950 yılı ve sonrasında Türkiye’de konut sorunu ciddi boyutlara ulaşmıştır. Şehirlere yapılan göçler sonucunda nüfus arttıkça plansız yerleşim alanları da arttığından göze hoş gelmeyen çarpık bir görüntü meydana gelmiştir” (Doğan, 2012: s. 240-241).

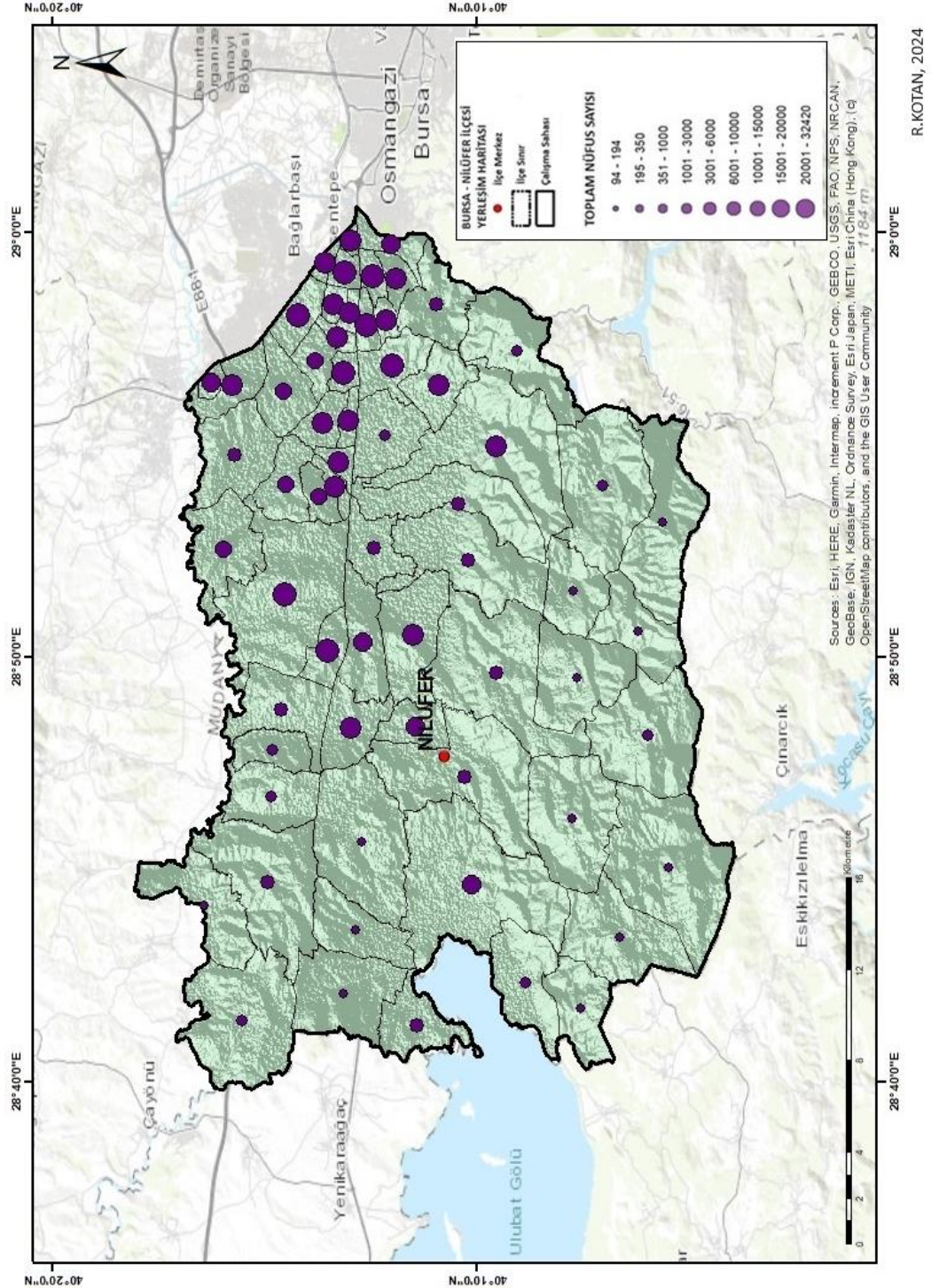
“Yerleşmelerin şehir ve kırsal ayrımında kullanılan bazı kriterler vardır. Bunlar: Nüfus miktarı, nüfus yoğunluğu, mesken yoğunluğu, şehre özgü hayat tarzı, yerleşmelerin merkezi mevki ve yerleşim alanlarının fonksiyonudur (Göney, 2017: s. 7-15). İdari fonksiyon Türkiye’de şehir ve kırsal yerleşmeleri ayrımında belirleyici bir faktör olup şehirlerin en önemli fonksiyonlarından biri durumundadır (Bakırcı, 2012: s. 125). Belirtilen kriterlerin birlikte değerlendirilmesi şehir ve kırsal ayrımının yapılmasına kolaylık sağlayarak ülkelerin kalkınma planlarını hazırlamalarına yön vermektedir”.

Harita 2.7: Nilüfer İlçesinin Nüfus Yoğunluğu Haritası

Kaynak: Google earth ve Harita Genel Komutanlığı verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Harita 2.8: Nilüfer İlçesinin Yerleşim Haritası

Kaynak: Google earth ve Harita Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

2.3.3.1. Nilüfer İlçesi Kentleşme Süreci

“Kent kavramı sahip olduğu sosyal, ekonomik, kültürel ve politik çekirdek nedeni ile ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye ve araştırmacıdan araştırmacıya tanımında görecelik ihtiva eden bir kavramdır. Bu göreceli görüşlerin ortak noktalarından biri ise sanayi devrimi, ardından gelen göç hareketleri ve gelen kentleşme olgusudur. Öteden beri kent ve kentleşme ile gelen kentsel değişim ve dönüşüm, coğrafya biliminin ilke ve yöntemleri çerçevesinde tetkik edilebilen münhasır bir disiplindir” (Duman, 2020).

“Kentlerin tespiti için kullanılan çok çeşitli kriterler yer almaktadır. Bunların başlıcalarını, nüfus, ekonomik fonksiyon, yerel yönetim ve plânlama olarak sıralamak mümkündür. İş bölümü ve uzmanlaşmanın önem arz ettiği; nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu, ekonomik faaliyetler bakımından: ticaret, sanayi, hizmetler sektörü gibi tarım dışı faaliyetlerin ön plana çıktığı kentler, refahın simgesi olarak görüldüklerinden bu nedenle bünyesinde çekicilikler ihtiva eden yerleşme birimleridir” (Duman, 2020).

“Kentleşme veya şehirleşme, en yalın haliyle, belirli bir bölgede, kentlerde yaşayan nüfusun ya da kentsel nüfusun ve kent sayısının artışı şeklinde tanımlanabilir. Şehirlerdeki nüfus birikmesi sürecini anlatan bu tanım, kentleşmenin demografik yani dar anlamdaki tanımıdır. Oysa kentleşme, geniş anlamda sanayileşme ve iktisadi gelişmeye paralel kent sayısının artması ve mevcut kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumda artan oranda örgütleşme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim sürecidir” (Duman, 2020).

“Kentleşme ile birlikte meydana gelen olay, sadece bir nüfus birikim süreci olmayıp kentleşme, demografik bir durumla sınırlı kalmamaktadır. Kentleşmeyle meydana gelen kentsel gelişim veya şehirselleşme ile birlikte, kentlerin dokusu etkilenmekte, yatay ve dikey büyüme ile kentsel mekânlarda genişleme olmaktadır. Bu durumun mekâna yansımaları ise gecekondular, banliyöler, kooperatifleşme ile yapılaşma, alışveriş merkezleri, şehir hastaneleri, kapalı güvenlikli sitelerin

yaygınlaşması vb. gibi kentsel mekânsal unsurların varlığı ile gözlemlenebilmektedir. Yerleşmeler üzerinden de izah edilebilen arazinin; mekânsal ve fonksiyonel değişimine giden bu süreç, kentleşmeden ayrı düşünülemez” (Duman, 2020).

“Sanayileşme süreci ile genel bir hipoez; kentsel mekânda ve kent kültüründe yapısal dönüşümlere tanık olunmaktadır. Kentlerde farklı ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklere sahip toplumsal grupların, yaşam bölgeleri birbirlerinden ayrılmıştır. Kentlerde, tüketim toplumu anlayışının baskın hale gelmesiyle birlikte; bireylerin yaşam tarzları ve dolayısıyla kent kültürü de farklı bir biçimde yapılanmaya başlamıştır. Sanayileşme sürecinde Bursa kentinde de, farklı ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklere sahip toplumsal grupların yaşam alanlarının birbirlerinden ayrılmasıyla mekânsal ayrımlaşma belirginlik kazanmıştır; tüketim toplumu anlayışının yansımalarına paralel olarak kentsel yaşamda geçmiş dönemlerden farklı bir sosyal ve kültürel yapılanma ortaya çıkmıştır” (Karakurt Tosun, 2007).

2.3.3.2. Nilüfer İçin Örnek Mahalle Görselleri

Fotoğraf 2.3: Ramada Otel den Nilüfer İlçesinin Görünümü

Fotoğraf 2.4: Bursa Nilüfer Barış Mahallesi

Fotoğraf 2.5: Bursa Nilüfer Beşevler Mahallesi

Fotoğraf 2.6: Bursa Nilüfer Altınşehir Mahallesi

Fotoğraf 2.7: Bursa Nilüfer Ataevler ve 23 Nisan Mahallesi

Fotoğraf 2.8: Nilüfer Hüdevandigar Park Gece Görünümü 1

Fotoğraf 2.9: Nilüfer Hüdevandigar Park Gece Görünümü 2

Fotoğraf 2.10: Cumhuriyet Mahallesi Dilek Özer Ortaokulu 8 Şubat 2023

2.3.4. Kır Nüfusu

“Kır nüfusu genel bir ifadeyle ‘kırsal alanlarda tarım ve hayvancılık faaliyetleriyle uğraşan nüfus’ olarak nitelendirilebilir. Bir ülkenin temel ihtiyaçlarının karşılanmasında büyük rolü olan ekonomik faaliyetler arasındaki tarımsal faaliyetler ülkemiz için son derece önemlidir. Tarımsal üretimin gerçekleşmesinde kır nüfusun varlığı büyük önem taşır. Ancak 1950’li yıllar itibariyle tarımda makinelerin kullanılması başta olmak üzere diğer birçok sebep kırsal alanlarda nüfusun azalmasına neden olduğundan kırsal nüfus Türkiye genelinde azalma eğilimine girmiştir. Ülkemizde sanayileşme hareketlerinin hız kazanması sonucunda tarımda kullanılan makinelerin işçi gücünün yerini aldığından kırsal alanlarda faal nüfusun işsiz olmasına neden olmuştur. Bu durum kır nüfusun iş olanaklarının yüksek olduğu büyük şehirlere doğru göç etmesine sebep olmuştur. Bunun sonucunda şehirselleşme hızla artarken kırsal nüfus ise azalmıştır” (Yağız & Doğan Sertkaya, 2023).

“Günümüzde Türkiye’de yönetim birimi olarak 81 il, 922 ilçe, 32.170 mahalle ve 18.293 köy vardır (<https://www.e-icisleri.gov.tr>). Artan şehirleşme hareketleri köy sayılarının da değişmesine neden olmaktadır. Köylerin varlığını devam ettirebilmeleri ise kır nüfusuna bağlıdır. 1 Aralık 2013 tarihinde Büyükşehir Kanununda yapılan

değişiklik ile bütün belde ve köyler şehir merkezinin mahallesi kabul edilmiştir” (Yağız & Doğan Sertkaya, 2023).

Tablo 2.13: Nilüfer İlçesi Şehir ve Köy Nüfusu(1990-2023)

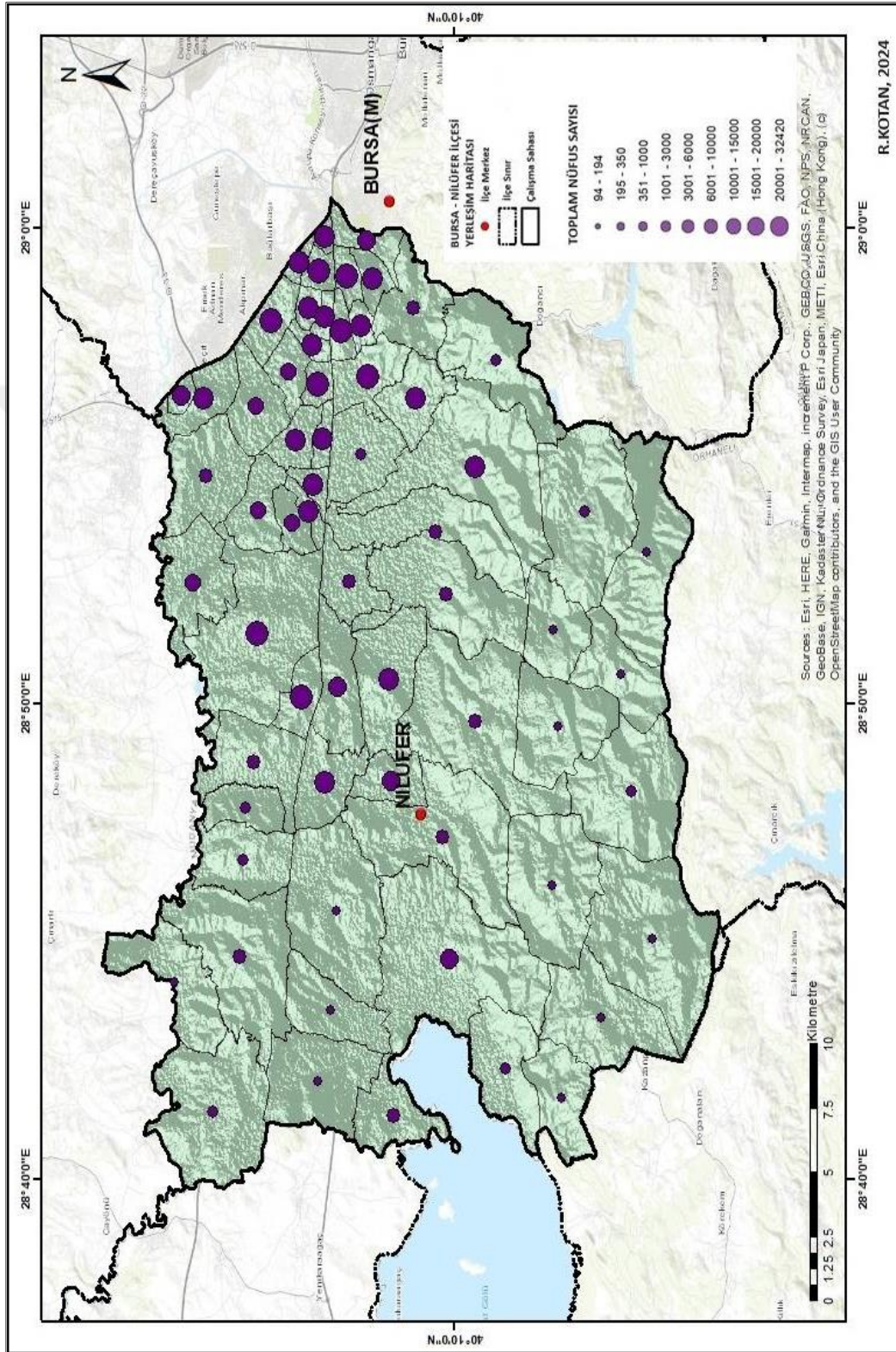
Bursa / Nilüfer İlçesi	Şehir Nüfusu	Köy Nüfusu	%(Ş/K)	Toplam nüfus
1990	36897	28902	%56,1 - %43,9	65799
2000	136311	42371	%76,3 - %23,7	178682
2012	325911	13766	%95,9 - %4,1	339677
2022	536 339	-	%100	536 339
2023	543 734		%100	543 734

Kaynak: TÜİK, ADNKS ve Nilüfer Belediyesi verilerinden alınarak hazırlanmıştır. NOT: 2021 den itibaren köyler Büyükşehir Yasasına göre mahalle kabul edildiği için kırsal nüfus verileri sağlıklı olarak alınamamaktadır.

1990 yılında Nilüfer’de toplam nüfus; 65799 kişidir. Bu nüfusun 36897 kişisi ilçe merkezinde iken, 28902 kişisi de köylerde yaşamaktadır. Yüzde olarak ifade edecek olursak % 56.1 şehir merkezide, % 43.9 köylerde yaşamaktadır. 1990 dan sonrada özellikle 2000 li yılların başında ülkemizin her bölgesinde olduğu gibi Nilüfer ilçesinde de köylerden şehirler hızlı bir iç göç yaşamaya başlamıştır.

2000 yılında Nilüfer’de toplam nüfus; 178682 kişidir. Bu nüfusun 136311 kişisi ilçe merkezinde iken, 42371 kişisi de köylerde yaşamaktadır. Yüzde olarak ifade edecek olursak % 76.3 şehir merkezide, % 23.7 köylerde yaşamaktadır. Daha sonraki yıllarda hem köylerden şehirlere doğru olan iç göçlerin artması hemde Büyükşehir Kanununda yapılan değişiklik ile Beldelerin mahalleye dönüşmesi ile; 2012 yılında Nilüfer’de toplam nüfus; 339677 kişidir. Bu nüfusun 325911 kişisi ilçe merkezinde iken, 13766 kişisi de köylerde yaşamaktadır. Yüzde olarak ifade edecek olursak % 95,9 şehir merkezide, % 4.1 köylerde yaşamaktadır.

Harita 2.9: Nilüfer İlçesinin Nüfus Haritası

Kaynak: Google earth ve Harita Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

2.3.5. Nüfus Hareketleri

“İnsanların yerleşik hayata geçmeden önceki dönemden günümüze kadar sürekli yer değiştirdikleri bilinen bir gerçektir. Göç hareketlerinin meydana gelmesinde kimi zaman olumsuz iklim şartları, yetersiz su kaynakları, tarıma elverişli olmayan toprakların varlığı gibi doğal faktörler etkili olurken kimi zaman da savaş, kıtlık, işsizlik gibi beşeri faktörler de etkili olmaktadır. Bu nedenlere bağlı olarak yaşanan yerin olumsuz şartları insanların o yeri terk etmelerine mecbur bırakabilmektedir. Daimi olarak ikamet edilen yere göre daha iyi yaşam arzusu dünya üzerinde nüfusun durağan bir yapıda olmadığını açıkça göstermektedir. İnsanların sosyo-ekonomik hayata atılmaları nüfus hareketliliğini zorunlu kılmakla birlikte bireylerin zaman içinde kendilerini geliştirmeleri, iş hayatına atılmaları, dinlenme, gezme gibi ihtiyaçlarını karşılamaları için en uygun coğrafyayı seçerek istek ve arzularını yerine getirmeye çalışmaları göç olgusunun yaşanmasını kaçınılmaz kılmaktadır” (Yağız & Doğan Sertkaya Ö, 2023).

“Günümüzde nüfus hareketleri ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak devam etmektedir. Ulaşım ve iletişim insanların beklentilerini yükseltmekte ve bu durum nüfus hareketlerinin hızla artmasına neden olmaktadır. Göçün sadece kişi veya kişilerin bir yerden başka bir yere geçici ya da kalıcı olarak yer değiştirme olayı olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir çünkü bulundukları yerden göç eden insanların gittikleri yerdeki sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetlerdeki eylemleri de değerlendirmeye alınmalıdır. Göç edenlerin gittikleri yerlerdeki insanların yaşam tarzlarına ne kadar uyum sağlayacağı ya da sağlayamayacağı da göç araştırmalarında oldukça önemlidir” (Yağız & Doğan Sertkaya Ö. 2023).

“Göçün çeşitli nedenlere bağlı olarak ülkeden ülkeye göre değişkenlik gösteren bir süreç olduğunu belirtmek gerekir. Bu süreç kimi zaman uzun vadede iken kimi zaman kısa vadede gerçekleşmektedir. Göç hareketleri geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde daha yaygındır. Genellikle göç hareketleri geri kalmış bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru yapılmaktadır. Göç edenler gittikleri yerlere kendi alışkanlıklarını da belirli bir süre boyunca devam ettirdiklerinden sosyo-kültürel bakımından

farklılıkların meydana gelmesinde önemli rol oynamışlardır” (Yağız & Doğan Sertkaya Ö, 2023).

2.3.6. Nüfus Projeksiyonları

“Nüfus projeksiyonları hazırlanırken yaş grupları ve cinsiyete göre nüfus değerleri, yaşa göre doğurganlık hızları ve ölüm oranları, toplam doğurganlık oranları, çocuk ölüm oranları gibi verilere öncelikle ihtiyaç duyulmaktadır” (Kocaman, 2002: s. 10).

“Geleceğe dönük sosyal ve ekonomik politikaların hazırlanmasına yardımcı olan nüfus projeksiyonları demografik bir yöntemdir. Bu yöntem ile bir ülkenin, bir bölgenin ya da herhangi bir yerin nüfus miktarı, nüfus yoğunluğu, nüfusun yaş ve cinsiyet yapısı, göçler ile sosyal, kültürel ve ekonomik değişimleri hakkında öngörülerde bulunmaktadır” (Doğan Sertkaya Ö, 2021: s. 49).

“Literatürde nüfus artışı ve politikalarına yönelik farklı görüşler yer almaktadır. Nüfusun genç olması ve miktar olarak artmasını güç olarak savunan görüşlerin yanısıra nüfusun hem miktar hem de nitelik bakımından dengede olması gerektiğini savunan görüşler de mevcuttur. Nüfusun nitel ve nicel özelliklerinin optimal şartlarda olması gerek Türkiye gerekse dünya nüfusu açısından son derece önemlidir. Nüfusun optimum seviyeye ulaşması bir ülkedeki mevcut doğal ve beşeri kaynakların en verimli şekilde kullanılmasını sağlayarak o ülkenin sahip olabileceği nüfus miktarına ulaşması demektir. Optimum nüfus için ülkelerin bulundukları coğrafi konum, iklim, su kaynakları gibi doğal faktörler ile sanayi ve ticari bölgeler, tarımsal özellikler gibi beşeri unsurlar büyük önem taşır” (Doğan Sertkaya, Ö. 2015b: s. 1910).

Tablo 2.14: 2008 ve 2023 yıllarına göre, Doğum yeri Nilüfer ilçesi olup başka bir ilde ikamet eden nüfus sayısı

Bursa(Nilüfer)	İKAMET EDİLEN İL	NÜFUS SAYISI (Kişi) (2008)	NÜFUS SAYISI (Kişi) (2023)
	İkamet Edilen İl:Adana	35	36
	İkamet Edilen İl:Adıyaman	7	3
	İkamet Edilen İl:Afyonkarahisar	23	29
	İkamet Edilen İl:Ağrı	19	8
	İkamet Edilen İl:Aksaray	8	18
	İkamet Edilen İl:Amasya	11	13
	İkamet Edilen İl:Ankara	371	561
	İkamet Edilen İl:Antalya	221	339
	İkamet Edilen İl:Ardahan	9	2
	İkamet Edilen İl:Artvin	6	12
	İkamet Edilen İl:Aydın	42	108
	İkamet Edilen İl:Balıkesir	286	403
	İkamet Edilen İl:Bartın	12	8
	İkamet Edilen İl:Batman	8	10
	İkamet Edilen İl:Bayburt	8	2
	İkamet Edilen İl:Bilecik	54	74
	İkamet Edilen İl:Bingöl	8	5
	İkamet Edilen İl:Bitlis	2	3
	İkamet Edilen İl:Bolu	19	32
	İkamet Edilen İl:Burdur	9	14
	İkamet Edilen İl:Çanakkale	54	128
	İkamet Edilen İl:Çankırı	10	10
	İkamet Edilen İl:Çorum	16	19
	İkamet Edilen İl:Denizli	41	50
	İkamet Edilen İl:Diyarbakır	30	18
	İkamet Edilen İl:Düzce	10	38
	İkamet Edilen İl:Edirne	74	89
	İkamet Edilen İl:Elazığ	18	12
	İkamet Edilen İl:Erzincan	6	6
	İkamet Edilen İl:Erzurum	21	16
	İkamet Edilen İl:Eskişehir	122	155
	İkamet Edilen İl:Gaziantep	12	24
	İkamet Edilen İl:Giresun	15	35
	İkamet Edilen İl:Gümüşhane	2	15
	İkamet Edilen İl:Hakkari	13	7
	İkamet Edilen İl:Hatay	31	25
	İkamet Edilen İl:Iğdır	5	8
	İkamet Edilen İl:Isparta	23	32
	İkamet Edilen İl:İstanbul	1906	2725
	İkamet Edilen İl:İzmir	547	717
	İkamet Edilen İl:Kahramanmaraş	4	7
	İkamet Edilen İl:Karabük	7	23
	İkamet Edilen İl:Karaman	2	7
	İkamet Edilen İl:Kars	23	9
	İkamet Edilen İl:Kastamonu	8	11
	İkamet Edilen İl:Kayseri	8	25
	İkamet Edilen İl:Kilis	4	14
	İkamet Edilen İl:Kırıkkale	10	15
	İkamet Edilen İl:Kırklareli	51	93

İkamet Edilen İl:Kırşehir	3	4
İkamet Edilen İl:Kocaeli	215	317
İkamet Edilen İl:Konya	54	70
İkamet Edilen İl:Kütahya	62	97
İkamet Edilen İl:Malatya	18	10
İkamet Edilen İl:Manisa	60	96
İkamet Edilen İl:Mardin	18	3
İkamet Edilen İl:Mersin	17	41
İkamet Edilen İl:Muğla	98	201
İkamet Edilen İl:Muş	14	9
İkamet Edilen İl:Nevşehir	4	2
İkamet Edilen İl:Niğde	9	11
İkamet Edilen İl:Ordu	3	8
İkamet Edilen İl:Osmaniye	2	5
İkamet Edilen İl:Rize	4	12
İkamet Edilen İl:Sakarya	66	146
İkamet Edilen İl:Samsun	24	44
İkamet Edilen İl:Şanlıurfa	12	13
İkamet Edilen İl:Siirt	16	11
İkamet Edilen İl:Sinop	5	14
İkamet Edilen İl:Şırnak	26	13
İkamet Edilen İl:Sivas	10	6
İkamet Edilen İl:Tekirdağ	128	232
İkamet Edilen İl:Tokat	7	7
İkamet Edilen İl:Trabzon	32	53
İkamet Edilen İl:Tunceli	10	1
İkamet Edilen İl:Uşak	10	15
İkamet Edilen İl:Van	20	11
İkamet Edilen İl:Yalova	58	116
İkamet Edilen İl:Yozgat	15	6
İkamet Edilen İl:Zonguldak	20	31
TOPLAM	83219	89369

Kaynak:TÜİK verilerinden alınarak hazırlanmıştır.

Tablo 2.15: 2008 ve 2023 yıllarına göre, Doğum yeri başka bir il olup Nilüfer’de ikamet eden nüfus sayısı

Bursa(Nilüfer)	NÜFUSA KAYITLI İL	NÜFUS SAYISI (Kişi) (2008)	NÜFUS SAYISI (Kişi) (2023)
	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Adana	1422	3583
	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Adıyama	510	1833
	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Afyonkarahisar	1758	3703
	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Ağrı	2036	6838
	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Aksaray	794	1744
	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Amasya	1453	2788
	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Ankara	3159	5966
	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Antalya	614	1321
	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Ardahan	1422	3558
	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Artvin	3694	8566
	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Aydın	967	1921
	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Balıkesir	7062	14904
	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Bartın	235	685
	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Batman	506	1445
	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Bayburt	1276	2318

Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Bilecik	1876	4016
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Bingöl	503	1215
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Bitlis	1869	3982
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Bolu	654	1202
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Burdur	310	651
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Çanakkale	1880	3696
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Çankırı	712	1638
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Çorum	1618	3715
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Denizli	840	1913
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Diyarbakır	2994	7296
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Düzce	612	1197
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Edirne	1081	2246
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Elazığ	2172	4594
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Erzincan	1765	3221
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Erzurum	5745	15530
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Eskişehir	3274	5761
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Gaziantep	1197	3095
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Giresun	2359	4696
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Gümüşhane	2097	3759
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Hakkari	76	301
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Hatay	1176	3724
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Iğdır	455	1350
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Isparta	649	1511
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:İstanbul	4365	8281
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:İzmir	2038	4033
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Kahramanmaraş	997	3130
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Karabük	567	1193
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Karaman	287	743
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Kars	2247	5136
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Kastamonu	872	1989
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Kayseri	1622	3391
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Kilis	287	716
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Kırıkkale	791	1847
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Kırklareli	917	1725
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Kırşehir	994	2047
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Kocaeli	829	1786
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Konya	2809	6566
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Kütahya	1942	4903
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Malatya	1721	4513
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Manisa	1838	3959
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Mardin	774	2735
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Mersin	1041	2648
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Muğla	452	915
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Muş	2079	6148
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Nevşehir	541	1374
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Niğde	1425	3579
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Ordu	1946	4090
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Osmaniye	473	1303
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Rize	1854	3736
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Sakarya	1616	3111
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Samsun	4754	10652
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Şanlıurfa	1585	5449
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Siirt	560	2149
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Sinop	814	1751

Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Sırnak	80	350
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Sivas	3431	7012
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Tekirdağ	1062	2031
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Tokat	2802	5938
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Trabzon	6412	11691
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Tunceli	510	1141
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Uşak	503	1078
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Van	1446	5497
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Yalova	614	1356
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Yozgat	2678	6216
Nüfusa Kayıtlı Olunan İl:Zonguldak	1084	3047
TOPLAM	293 233	543 734

Kaynak: TÜİK verilerinden alınarak hazırlanmıştır.

Doğum yeri Nilüfer ilçesi olup da başka illerde ikamet edenler incelendiğinde; 2023 İstanbul 2725, Ankara 561 ve Balıkesir 403 kişi ile illerine belli bir miktar iç göç yaşandığı, diğer illerimize ise fazla bir iç göçün olmadığı görülmektedir.

Doğum yeri başka bir il olup da Nilüfer’de yaşayan nüfus incelendiğinde ise; Ülkemizin hemen hemen her ilinden Nilüfer ilçesine iç göç yaşandığı özellikler bu göçün artarak devam ettiği görülmektedir. 2008 yılı verilerine göre Nilüfer’e en çok iç göçle gelen iller sırası ile; Balıkesir (7062), Trabzon (6412), Erzurum (5745) dur. 2023 verilerine göre bu göçün hızlı bir şekilde artarak devam ettiği görülmektedir. Erzurum (15530), Balıkesir (14904), Trabzon (11691) ve Samsun (10652) kişiyle ilk sırada olan illerimizdir. 2008 yılında Nilüfer ilçesinin nüfusu; 270 502 iken bunun 142 022(%52) kişisi Bursa doğumlu olup, 128 480 (%48) kişinin doğum yeri ise diğer illerimizdir. 2023 yılında ise Nilüfer ilçesinin nüfusu; 543 734 iken; bunun 250 501 (%46) kişisi Bursa doğumlu olup, 293 233 (%54) kişinin doğum yeri ise diğer illerimizdir. Tablolardan da anlaşıldığı gibi Nilüfer ilçesine Türkiye’nin her bölgesinden her ilinden hızlı bir iç göç yaşanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NÜFUS DEĞİŞİMİNDE ETKİLİ OLAN EKONOMİK FAKTÖRLER

“Toplumların yaşadığı demografik dönüşümler; ekonomik, siyasi ve kültürel yapıyla karşılıklı etkileşim halindedir. Sanayileşme süreciyle birlikte, ülkelerin ve şehirlerin gelişmişlik düzeyine göre kırdan kente doğru yaşanan göçler toplumsal yaşamı değiştirmiştir. Nüfusun şehirlerde yığılmasıyla toplumda evlenme, boşanma, doğurganlık oranları doğrudan etkilenmiştir. Nüfus miktarında artış veya azalışın durumu yahut belirli bir dengenin sağlanması şu üç unsura bağlanılarak teşekkül eder; doğumlar, ölümler ve göçler. Bu faktörlerin her birinin ayrı ayrı incelenmesi demografinin en önemli konuları arasında yer almaktadır” (Tandoğan, 1998: s. 5)

Doğal, beşeri ve ekonomik faktörler, insanların yerleşimini ve nüfus dağılımını etkiler. Türkiye'nin coğrafi çeşitliliği, nüfusunun karmaşık ve düzensiz dağılımına neden olmuştur. Ekonomik faaliyetler için uygun koşulların olduğu yerlerde nüfus yoğun, sınırlı olanlarda ise seyrek. Bugün, nüfus dağılımını ve değişimini etkileyen en önemli beşeri faktörlerden biri sanayileşmedir. Ülkemizin önemli bir kısmı, sanayi merkezlerinde toplanmıştır.

İnsanlar tarafından yapılan yapılara beşeri unsur denir. Beşeri unsurlara arasında; ulaşım için yollar, barajlar, göletler, kısacası insan eliyle yapılmış ve insan yaşamına etki eden ne kadar unsur varsa beşeri unsur olarak tanımlanır. Bu tanıma göre nüfus değişimine etki eden ekonomik faktörleri aşağıdaki gibi sayabiliriz;

1. Şehirleşme: Büyük şehirler sunduğu olanaklar nedeniyle nüfus ve yerleşimi etkilerler.

2. Sanayileşme: Bütün Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de de, sanayileşmenin arttığı yerlerde nüfus yoğunluğu artmıştır. İstanbul, İzmit, Adapazarı, Bursa, Adana ve İzmir buna örnektir. Fabrikalar iş imkanı sağladığı için nüfusu etkiler. Fabrikaların bulunduğu bölgelerde yerleşim ve nüfus yoğundur.

3. Tarım: Tarımın geliştiği yerler yoğun nüfusludur. Bursa, Çukurova, Gediz, Bafra ve Çarşamba ovaları çevresi gibi.

4. Yeraltı Kaynakları: Madenlerin veya enerji kaynaklarının işletilmesinde yoğun nüfusa ihtiyaç olduğundan, bu alanlarda da nüfus fazladır. Zonguldak, Soma, Elbistan buna örnektir.

5. Turizm: Ülkemizde, Ege ve Akdeniz kıyılarındaki merkezlerde turizmden dolayı nüfus yoğunlaşmıştır. Mesela yapılan çok büyük bir bina gökdelen veya köprü heykel gibi yapılar turizmi ve dolayısıyla birlikte getirdiği ekonomik etkilerle yerleşim ve nüfusa etki eden beşeri faktörlerdendir.

6. Ulaşım: Ulaşım yolları kavşağında bulunan illerimizin nüfusu artmıştır. Eskişehir, Ankara, Kayseri, İstanbul gibi illerin gelişmesinde, ulaşım yolları üzerinde bulunmalar da etkili olmuştur” (<https://corafyaa.wordpress.com/nufus-dagilisini-etkileyen-faktorler/>).

3.1. Tarım Faaliyetleri

Nilüfer ilçesi arazi eğimlerinin çok yüksek olmaması, tarımsal faaliyetlerin ve ulaşım imkânlarının gelişmesini sağlamıştır. İklim şartlarının uygun olması tarımsal faaliyetlerde çeşitliliği sağlamaktadır.

“Yeryüzünde tarımın nerede ve ne zaman ortaya çıktığı kesin olarak bilinmemekle beraber günümüzden yaklaşık olarak 10-12 bin yıl önce insanların ilk kez yerleşik hayata geçtiği verimli topraklar ve su kenarları kabul edilmektedir (Doğanay vd. 2020: s.183). “*Toprağın işlenerek üzerinde insanın ekim ve dikim yaparak ürün elde ettiği, ekonomik anlamda yarar sağladığı hayvanların beslenmesi ve ürün elde edilmesi, her türlü ormancılık ve avcılık faaliyetine tarım denir*” (Doğan, 2020: s. 122). İnsanların temel besin ihtiyaçlarını karşılayan tarımsal faaliyetler geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemini korumaktadır. Artan dünya nüfusunun besin ihtiyacını karşılamada son derece önemli bir yere sahip olan tarımsal faaliyetlerin sanayi ve ticari faaliyetlere hammadde kaynağı sağlaması dünya ekonomisinin önemli bir payını oluşturmaktadır. Bu nedenle tarım sektörü ülkelerin kalkınmalarında büyük

önem taşır (Akova Balcı, Beşeri ve Ekonomik Coğrafya - Tarım Coğrafyası, 2021: s. 198-199).

“Dünyada ekonomik faaliyetlerin en önemlisi tarımsal faaliyetlerdir. İnsanın beslenme süresi devam ettiği süre de bu önem daha da artacaktır. Tarımsal faaliyetlerin kapladığı alan da çok fazladır. Tarımsal faaliyetler toplam kara yüzeyinin üçte birini kullanmakta ve çalışan nüfusun da önemli bir bölümünü istihdam etmektedir” (Akova Balcı, Beşeri ve Ekonomik Coğrafya - Tarım Coğrafyası, 2021: s. 219). Veya (Akova Balcı, Akova, Doğan Sertkaya vd. Beşeri ve Ekonomik Coğrafya - Tarım Coğrafyası, 2021: s. 219).

“Yeryüzünde bir hektar ekili-dikili toprağa karşılık, 3-4 hektar arazi kuraklık yüzünden vahalar dışında tamamen boş kalmakta veya ekstansif hayvancılık yahut yine ekstansif ziraat şeklinde basit bir geçim ekonomisine imkan vermektedir. Gelişen teknolojiler ve üretimdeki artışa rağmen ekilebilir toprak sıkıntısı çekilmektedir. Bu sebeple tarım topraklarının sahasını genişletmek ve verimini arttırmak önemlidir.” (Akova Balcı, Beşeri ve Ekonomik Coğrafya - Tarım Coğrafyası, 2021: s. 221).

“Tarım, Türkiye ekonomisinde önemli bir sektör olma niteliğini, hala korumaktadır. Son yıllarda yaşanan yapısal değişimler ve iyileştirme çabalarına karşın, Türkiye tarımının önemli sosyo-ekonomik sorunları bulunmaktadır. Bu sorunlara uygun çözümler bulabilmek için, makro ve mikro seviyede tarımsal yapının tüm özellikleriyle göz önüne serilmesi, mevcut durumun sağlıklı veri ve bilgilerle belirlenmesi zorunlu görülmektedir. Ancak bu tespit ve değerlendirmeler sonunda, gerçek sorunları saptamak ve uygun çözümler üretmek mümkün olacaktır” (Turhan, Vural & Erdal, 2013).

İlçede tarım faaliyetleri, ekonomik kalkınma planlarının önceliği olarak sanayi sektörüne verilmesi nedeniyle geri planda kalmıştır. Nilüfer ilçesinde artan sanayi faaliyetleri ve yeni sanayi bölgelerinin kurulması, tarım arazilerinin daralmasına neden olmuştur. Araştırma sahasında, Hasanağa, Badırğa, Kayapa gibi bölgelerde Organize Sanayi Bölgeleri ile Çalı, Alaaddinbey, Akçalar, Tahtalı gibi yerlerde sanayi fabrikaları verimli tarım arazileri üzerine kurulmuştur. Tarım alanlarının, ekonomik olarak daha fazla gelir sağlayan sanayi tesisleri tarafından işgal edilmesi ve uygulanan

tarım politikaları nedeniyle tarım gelirlerinin azalması, insanların sanayi tesislerinde çalışmaya yönlendirilmesine yol açmıştır. Bu nedenlerle, birçok kırsal mahallede ticari amaçlı olarak yapılan tarımsal faaliyetler, günümüzde geçim amacıyla gerçekleştirilen tarım faaliyetlerine dönüşmüştür.

Nilüfer, sulak ve tarıma son derece elverişli arazi yapısıyla tarımsal üretimin önemini korumaktadır. Bursa'nın sembollerinden biri olan şeftali üretiminin büyük bir kısmı Nilüfer köylerinde gerçekleştirilirken, üzüm, incir, kiraz, armut gibi meyvelerin yanı sıra biber, patlıcan, domates gibi sebzeler; başta buğday, arpa, ve yulaf olmak üzere tahıllar; ayçiçeği ve susam gibi endüstri bitkileri ve baklagiller de yetiştirilmektedir. Türkiye'de enginar üretimi için en verimli topraklar Nilüfer'in Hasanağa bölgesinde bulunmaktadır. Nilüfer'de yetiştirilen enginar, büyüklüğü, lezzeti ve kılçıksız olmasıyla diğer bölgelerde yetiştirilenlerden ayrılmakta ve tüm Türkiye'de 'Hasanağa enginarı' olarak bilinmektedir.

“Nilüfer'in köylerinde hayvancılık da önemli bir geçim kaynağıdır. Özellikle küçükbaş hayvancılığın geliştiği ilçede, arıcılık ve tavukçuluk da ön plana çıkmaktadır. Zengin bir tür çeşitliliğine sahip olan Uluabat Gölü'nde de özellikle turna ve sazan ticari olarak avlanmaktadır.”

Tablo 3.1: Nilüfer İlçesinde Tarım Alanlarının Kullanım Durumu

Yıl	Meyve Varlığı (da)	Sebze Varlığı (da)	Tarla Bitkileri (da)	Örtü Altı Sebzeler (da)	Aromatik Bitkiler (da)	Süs Bitkileri (da)
2012	31.347	14.661	97.363	-	-	
2013	31.854	14.661	98.246	-	-	
2014	31.854	14.661	98.138	-	-	37
2015	32.189	13.442	98.997	-	-	37,75
2016	32.692	12.799	98.985	-	-	83
2017	30.904	12.799	98.578	-	-	83,25
2018	31.212	12.892	98.696	-	-	78
2019	31.212	12.907	98.680	-	-	78,5
2020	31.626	13.067	100.316	-	5	162
2021	31.627	13.065	99.812	-	2	162
2022	10.669	13.117	100.440	-	10	107

**Kaynak: TÜİK, ADNKS ve Nilüfer Belediyesi verilerinden alınarak
hazırlanmıştır**

Nilüfer’de tarımsal üretimin yanı sıra, hayvancılık da önemli geçim kaynaklarından birini oluşturmaktadır. İlçe’de küçükbaş hayvan üretimi gelişmiş olup, arıcılık, tavukçuluk, ipekböcekçiliği de ilçe ekonomisinde önemli paya sahiptir. Büyükbaş hayvan üretimi de son yıllarda artmıştır.

Nilüfer’de üreticiler, faaliyetlerini büyük ölçüde kooperatifler çatısı altında sürdürmektedir. İlçede 3 tarımsal kalkınma kooperatifi, 2 sulama kooperatifi ve bir de su ürünleri kooperatifi bulunmaktadır.

Tablo 3.2: Nilüfer İlçesi Meyve Veren Ağaç Sayısı 2020

2020 Yılında Nilüfer İlçesi Meyve Ağaçlarının Sayısı (Meyve Veren)	Yıl	Nilüfer
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.22.14.00.00. (İncir (Yaş)) - Adet Sayısı	2020	35097
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.24.10.00.01. (Elma (Golden)) - Adet Sayısı	2020	3700
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.24.10.00.02. (Elma (Starking)) - Adet Sayısı	2020	6700
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.24.10.00.04. (Elma (Granny Smith)) - Adet Sayısı	2012	7000
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.24.10.00.04. (Elma (Granny Smith)) - Adet Sayısı	2020	6580
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.24.10.00.99. (Diğer Elmalar) - Adet Sayısı	2020	11467
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.24.21.00.00. (Armut) - Adet Sayısı	2020	67260
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.24.22.00.00. (Ayva) - Adet Sayısı	2020	8180
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.24.23.00.01. (Kayısı) - Adet Sayısı	2020	120
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.24.24.00.01. (Kiraz) - Adet Sayısı	2020	16640
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.24.24.00.02. (Vişne) - Adet Sayısı	2020	1100
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.24.25.00.00. (Şeftali) - Adet Sayısı	2020	52950
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.24.26.00.00. (Nektarin) - Adet Sayısı	2020	4550
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.24.27.00.00. (Erik) - Adet Sayısı	2020	5654
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.24.29.00.04. (Hünnap) - Adet Sayısı	2020	360
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.25.19.00.06. (Dut) - Adet Sayısı	2020	280
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.25.31.00.00. (Badem) - Adet Sayısı	2020	160
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.25.32.00.00. (Kestane) - Adet Sayısı	2020	40
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.25.33.00.00. (Fındık) - Adet Sayısı	2020	150
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.25.35.00.00. (Ceviz) - Adet Sayısı	2020	18880
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.25.90.00.03. (Nar) - Adet Sayısı	2020	270
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.25.90.00.04. (Trabzon Hurması (Cennet Elması)) - A.S.	2020	1030
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.26.11.00.00. (Sofralık Zeytinler) - Adet Sayısı	2020	624900
Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve 01.26.12.00.00. (Yağlık Zeytinler (Z.Ür.İçin)) - A.S.	2020	168261

Kaynak: TÜİK, ADNKS ve Nilüfer Belediyesi verilerinden alınarak hazırlanmıştır

Son yıllarda Nilüfer’de tarımsal üretimde öne çıkan en önemli konu organik tarım olmuştur. Nilüfer Belediyesi, özel projelerle üreticileri organik tarıma teşvik

etmektedir. Bursa'nın ilk organik ürün pazarı 2006 yılında Nilüfer'de açılmıştır. Pazar günleri Fatih Sultan Mehmet Bulvarı'nda kurulan bu pazarda, sertifikalı ekolojik ürünler satışa sunulmaktaydı.

Nilüfer Belediyesi bünyesinde oluşturulan Tarım ve Hayvancılık Birimi, bölgede envanter çalışmalarının yanı sıra Uludağ Üniversitesi ile işbirliği yaparak çiftçilere yönelik eğitim faaliyetlerini yürütmektedir. Bu kapsamda, Nilüfer'de düzenlenen köylü pazarlarında Nilüferli çiftçilerin ürünleri doğrudan tüketicilere ulaştırılmaktadır.

Tablo 3.3: Nilüfer İlçesi 2020 Yılı Meyve Ağaçlarından Alınan Verim (Ton)

2020 Yılında Nilüfer İlçesi Meyve Ağaçlarından Alınan Verim (Ton olarak)	Yıl	Nilüfer
Üretim Miktarı ve 01.21.11.01.01. (Sofralık Üzüm, Çekirdekli) - Ton	2020	1068
Üretim Miktarı ve 01.22.14.00.00. (İncir (Yaş)) - Ton	2020	1520
Üretim Miktarı ve 01.24.10.00.01. (Elma (Golden)) - Ton	2020	167
Üretim Miktarı ve 01.24.10.00.02. (Elma (Starking)) - Ton	2020	302
Üretim Miktarı ve 01.24.10.00.04. (Elma (Granny Smith)) - Ton	2020	329
Üretim Miktarı ve 01.24.10.00.99. (Diğer Elmalar) - Ton	2020	573
Üretim Miktarı ve 01.24.21.00.00. (Armut) - Ton	2020	3363
Üretim Miktarı ve 01.24.22.00.00. (Ayva) - Ton	2020	409
Üretim Miktarı ve 01.24.23.00.01. (Kayısı) - Ton	2020	4
Üretim Miktarı ve 01.24.24.00.01. (Kiraz) - Ton	2020	582
Üretim Miktarı ve 01.24.24.00.02. (Vişne) - Ton	2020	39
Üretim Miktarı ve 01.24.25.00.00. (Şeftali) - Ton	2020	2118
Üretim Miktarı ve 01.24.26.00.00. (Nektarin) - Ton	2020	182
Üretim Miktarı ve 01.24.27.00.00. (Erik) - Ton	2020	226
Üretim Miktarı ve 01.25.13.00.00. (Çilek) - Ton	2020	218
Üretim Miktarı ve 01.25.19.00.05. (Böğürtlen) - Ton	2020	2
Üretim Miktarı ve 01.25.19.00.06. (Dut) - Ton	2020	8
Üretim Miktarı ve 01.25.31.00.00. (Badem) - Ton	2020	1
Üretim Miktarı ve 01.25.33.00.00. (Fındık) - Ton	2020	1
Üretim Miktarı ve 01.25.35.00.00. (Ceviz) - Ton	2020	755
Üretim Miktarı ve 01.25.90.00.03. (Nar) - Ton	2020	8
Üretim Miktarı ve 01.25.90.00.04. (Trabzon Hurması (Cennet Elması)) - Ton	2020	46
Üretim Miktarı ve 01.26.11.00.00. (Sofralık Zeytinler) - Ton	2020	5937
Üretim Miktarı ve 01.26.12.00.00. (Yağlık Zeytinler (Zeytinyağı Üretimi İçin)) - Ton	2018	2899

Kaynak: TÜİK, ADNKS ve Nilüfer Belediyesi verilerinden alınarak hazırlanmıştır.

Tablo 3.4: Nilüfer İlçesi 2020 Yılı Sebze Üretim Alanları (Dekar)

Nilüfer İlçesi 2020 Yılı Sebze Üretim Alanları (Dekar)	Yıl	Nilüfer
Ekilen Alan ve 01.11.61.00.01. (Fasulye, Taze) - Dekar	2020	444
Ekilen Alan ve 01.11.62.00.00. (Bezelye, Taze) - Dekar	2020	10
Ekilen Alan ve 01.11.69.00.02. (Bakla, Taze) - Dekar	2020	6
Ekilen Alan ve 01.13.12.00.01. (Lahana (Beyaz)) - Dekar	2020	55
Ekilen Alan ve 01.13.12.00.04. (Lahana (Brüksel)) - Dekar	2012	140
Ekilen Alan ve 01.13.13.00.01. (Karnabahar) - Dekar	2020	55

Ekilen Alan ve 01.13.13.00.02. (Brokoli) - Dekar	2020	73
Ekilen Alan ve 01.13.14.00.01. (Marul (Kıvırcık)) - Dekar	2020	80
Ekilen Alan ve 01.13.16.00.00. (Ispanak) - Dekar	2020	250
Ekilen Alan ve 01.13.17.00.00. (Enginar) - Dekar	2020	2421
Ekilen Alan ve 01.13.19.00.04. (Maydanoz) - Dekar	2020	25
Ekilen Alan ve 01.13.19.00.08. (Dereotu) - Dekar	2020	6
Ekilen Alan ve 01.13.21.00.00. (Karpuz) - Dekar	2020	3023
Ekilen Alan ve 01.13.29.00.00. (Kavun) - Dekar	2020	3277
Ekilen Alan ve 01.13.31.00.01. (Biber (Salçalık, Kapy)) - Dekar	2020	111
Ekilen Alan ve 01.13.31.00.03. (Biber (Sivri)) - Dekar	2020	845
Ekilen Alan ve 01.13.32.00.01. (Hıyar (Sofralık)) - Dekar	2020	16
Ekilen Alan ve 01.13.33.00.00. (Patlıcan) - Dekar	2020	732
Ekilen Alan ve 01.13.34.00.01. (Domates (Sofralık)) - Dekar	2020	997
Ekilen Alan ve 01.13.34.00.02. (Domates (Salçalık)) - Dekar	2020	11
Ekilen Alan ve 01.13.39.00.01. (Bamya) - Dekar	2020	528
Ekilen Alan ve 01.13.39.00.02. (Kabak (Sakız)) - Dekar	2020	12
Ekilen Alan ve 01.13.39.00.03. (Bal Kabağı) - Dekar	2021	9
Ekilen Alan ve 01.13.41.00.01. (Havuç) - Dekar	2022	1
Ekilen Alan ve 01.13.42.00.01. (Sarımsak (Taze)) - Dekar	2020	16
Ekilen Alan ve 01.13.42.00.02. (Sarımsak (Kuru)) - Dekar	2021	4
Ekilen Alan ve 01.13.43.00.01. (Soğan (Taze)) - Dekar	2020	4
Ekilen Alan ve 01.13.43.00.02. (Soğan (Kuru)) - Dekar	2020	83
Ekilen Alan ve 01.13.44.00.01. (Pırasa) - Dekar	2020	210
Ekilen Alan ve 01.13.49.02.00. (Kereviz (Kök)) - Dekar	2022	7
Ekilen Alan ve 01.13.49.03.01. (Turp (Bayır)) - Dekar	2020	2
Ekilen Alan ve 01.13.49.03.02. (Turp (Kırmızı)) - Dekar	2021	7

Kaynak: TÜİK, ADNKS ve Nilüfer Belediyesi verilerinden alınarak hazırlanmıştır.

Tablo 3.5: Nilüfer İlçesi 2020 Yılı Sebze Üretim Miktarları (Ton)

Nilüfer İlçesi 2020 Yılı Sebze Üretim Miktarları (Ton)	Yıl	Nilüfer
Üretim Miktarı ve 01.11.61.00.01. (Fasulye, Taze) - Ton	2020	533
Üretim Miktarı ve 01.11.62.00.00. (Bezelye, Taze) - Ton	2020	10
Üretim Miktarı ve 01.11.69.00.02. (Bakla, Taze) - Ton	2020	2
Üretim Miktarı ve 01.13.12.00.01. (Lahana (Beyaz)) - Ton	2020	83
Üretim Miktarı ve 01.13.13.00.01. (Karnabahar) - Ton	2019	16
Üretim Miktarı ve 01.13.12.00.04. (Lahana (Brüksel)) - Ton	2020	110
Üretim Miktarı ve 01.13.13.00.02. (Brokoli) - Ton	2020	110
Üretim Miktarı ve 01.13.14.00.01. (Marul (Kıvırcık)) - Ton	2020	120
Üretim Miktarı ve 01.13.16.00.00. (Ispanak) - Ton	2020	375
Üretim Miktarı ve 01.13.17.00.00. (Enginar) - Ton	2020	3026
Üretim Miktarı ve 01.13.19.00.04. (Maydanoz) - Ton	2020	28
Üretim Miktarı ve 01.13.19.00.08. (Dereotu) - Ton	2020	5
Üretim Miktarı ve 01.13.21.00.00. (Karpuz) - Ton	2020	7558
Üretim Miktarı ve 01.13.29.00.00. (Kavun) - Ton	2020	5735
Üretim Miktarı ve 01.13.31.00.01. (Biber (Salçalık, Kapy)) - Ton	2020	333
Üretim Miktarı ve 01.13.31.00.03. (Biber (Sivri)) - Ton	2020	1690
Üretim Miktarı ve 01.13.33.00.00. (Patlıcan) - Ton	2012	1865
Üretim Miktarı ve 01.13.32.00.01. (Hıyar (Sofralık)) - Ton	2020	1830

Üretim Miktarı ve 01.13.34.00.01. (Domates (Sofralık)) - Ton	2020	2991
Üretim Miktarı ve 01.13.34.00.02. (Domates (Salçalık)) - Ton	2020	66
Üretim Miktarı ve 01.13.39.00.01. (Bamya) - Ton	2020	244
Üretim Miktarı ve 01.13.39.00.02. (Kabak (Sakız)) - Ton	2020	25
Üretim Miktarı ve 01.13.39.00.03. (Bal Kabağı) - Ton	2021	27
Üretim Miktarı ve 01.13.41.00.01. (Havuç) - Ton	2022	3
Üretim Miktarı ve 01.13.42.00.01. (Sarımsak (Taze)) - Ton	2020	16
Üretim Miktarı ve 01.13.42.00.02. (Sarımsak (Kuru)) - Ton	2021	2
Üretim Miktarı ve 01.13.43.00.01. (Soğan (Taze)) - Ton	2020	4
Üretim Miktarı ve 01.13.43.00.02. (Soğan (Kuru)) - Ton	2020	144
Üretim Miktarı ve 01.13.44.00.01. (Pırasa) - Ton	2020	420
Üretim Miktarı ve 01.13.49.02.00. (Kereviz (Kök)) - Ton	2022	14
Üretim Miktarı ve 01.13.49.03.01. (Turp (Bayır)) - Ton	2020	3
Üretim Miktarı ve 01.13.49.03.02. (Turp (Kırmızı)) - Ton	2021	11
Üretim Miktarı ve 01.13.80.00.01. (Mantar (Kültür)) - Ton	2018	25

Kaynak: TÜİK, ADNKS ve Nilüfer Belediyesi verilerinden alınarak hazırlanmıştır.

“Türkiye’nin kendi kendine yetebilen bir ülke olmaktan giderek uzaklaştığı ve pek çok gıda kalemini ithal ettiği bir dönemde kırsal kalkınmaya ağırlık vererek yerel tohum, doğal gübre, temiz toprak gibi konularda farkındalık yaratmak isteyen Nilüfer Belediyesi, 2020 yılını “*Tarım Yılı*” ilan ederek, bu alanda önemli adımlar attı. Tarımsal üretimin azaldığı ve sağlıklı gıdaya ulaşmanın giderek zorlaştığı günümüzde, Nilüfer’in toprak varlığının 3’te 2’sinin tarımsal üretim potansiyeline sahip olduğunu düşünerek bu potansiyeli değerlendirmek amacıyla, Kent Bostanları’nda başlatılan ekolojik tarım çalışmaları daha geniş bir boyuta taşındı. “*Tarım Yılı*” ilan edilen 2020 yılı boyunca, Nilüfer’e “*Tarım kenti*” kimliğini kazandıracak pek çok çalışma başlatıldı (<https://www.nilufer.bel.tr/kategoriler/hizmet/tarim-uretim-etkinlikleri/2020-tarim-yili> - Erişim: 14.09.2023).

Fotoğraf 3.1: Nilüfer Belediyesi Tarım Fuarı “Tarım Kenti” Tanıtım Stantları

Kaynak: Nilüfer Belediyesi verilerinden alınarak hazırlanmıştır.

Kaliteli, sağlıklı, sürdürülebilir tarım için birçok etkinliği ve projeyi başlattığımız 2020 yılı sona erdi. 2021 yılında tarım alanında başlattığımız çalışmalar devam ederken, “Herkes için eşit, ulaşılabilir, sağlıklı gıda” diyoruz ve 2021’i Gıda Yılı ilan ediyoruz.

Fotoğraf 3.2: Nilüfer Belediyesi Tarım Fuarı Konaklı Mahallesi Ekoçiftlik Alanı

Kaynak: Nilüfer Belediyesi verilerinden alınarak hazırlanmıştır.

3.1.1. Nilüfer İlçesi Organik / Ekolojik Tarım

“Gıda, yaşamdır. Yetiştirdiğimiz ve yediğimiz gıdalar vücudumuzu ayakta tutar. Kültürümüzü canlandırır. Toplumlarımızı güçlendirir. Ne olduğumuz konusunda her şeyden daha belirleyicidir” (Tirado, 2015).

“Ekolojik tarım, organik tarım, biyolojik tarım aynı kavramlardır. İngilizce konuşulan ülkelerde, üretimlerinde ekolojik prensipler uygulanan tarımsal metotlar için “*Organik Tarım*” terimi, Almanca ve Kuzey Avrupa dillerinde “*Ekolojik Tarım*” terimi, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca konuşulan ülkelerde “*Biyolojik Tarım*” Türkiye’de ise “*Ekolojik veya Organik Tarım*” eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. 2092/91 sayılı AB Regülasyonu hazırlanırken Avrupa Komisyonu her üç (Organik, Ekolojik, Biyolojik) terimin de korunacağını, AB resmi dillerinde Bio veya Eco kelimelerinin de kullanılabileceğini belirtmiştir” (Eyiler, 2014).

Ekolojik tarım, bitkisel, hayvansal ve su ürünlerinin üretiminde kullanılacak girdilerin ekolojik tarım yöntemlerine uygun şekilde üretilmesi veya temin edilmesini, orman ve doğal alanlardan ekolojik tarım prensiplerine uygun olarak ürünlerin toplanmasını, işlenmesini, ambalajlanmasını, etiketlenmesini, depolanmasını, taşınmasını; modern tarım üretim tekniklerini kullanmayı kabul eden, üretimden tüketime kadar her aşaması kontrol altında olan, pazarlanmasını, kontrolünü, sertifikalandırılmasını ve denetimini amaçlayan, çevreye ve insan sağlığına zarar vermeyen, kayıtlı ve sertifikalı bir üretim yöntemidir. Her aşaması kontrollü ve sertifikalı olan bu üretim biçimi kendine özgü standartlara sahiptir. Üretim süreci ulusal ve uluslararası geçerliliğe sahip kurallara göre gerçekleştirilir ve bağımsız denetim kuruluşları tarafından standartlara uygunluğu kontrol edilerek sertifikalandırılır.

“Ekolojik tarım, “*agroekoloji*” ilkelerini takip eden bir gıda ve tarım sistemidir. Sadece ekolojik açıdan kuvvetli değil, aynı zamanda ekonomik açıdan da uygulanabilir. Toplum ve kültürlerimize saygı duyar, adil ve bütünsel bir yaklaşım sunar. En güçlü yanlarından biri çeşitli olmasıdır. Ekolojik tarımda kullanılan

uygulamaların evrensel olmadığı, yerele özgü olduğu anlamına gelir, hem küçük hem de büyük çiftliklerde uygulanabilir.”

Ekolojik Tarımın Amacı: Temel amaç insanın kullandığı her türlü gıda ve besin maddeleriyle, barınma ve giyinme maddelerinin insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde ve devamlı olarak üretilmesidir. Bu bağlamda ekolojik tarımdan bahsedebilmek için;

- Genetik değişikliğe uğratılmış tohum kullanmamak,
- Toprakta zararlı etki bırakabilecek kimyasal gübre kullanmamak,
- Zararlılarla ve hastalıklarla mücadelede doğaya zarar veren ve parçalanmayan kimyasallar kullanmamak gerekirken,
- Ürünün sertifikasyon etiketlendirmesini yaptırmak, şeklinde özetlenebilecek dört temel unsurun bir araya gelmesi gerekmektedir (Akgün, 2013).

Ekolojik tarım sadece ürün miktarını değil ürün kalitesini de yükseltmeyi amaçlamaktadır. Eski ve yeni teknoloji ile yöntemlerin bir arada kullanılması ve bilimsel araştırmaların katkısıyla dünyamızdaki eko-sistemin dengesi korunmaya çalışılmaktadır. Ekolojik tarım eskiye dönüş olmayıp eko-sistemin çok iyi tanınmasını ve üretim tekniklerinin bilinmesini gerektiren bir sistemdir. Böylece su kirliliğinin azaltılması, su ve toprağın arazide muhafaza edilmesine yardımcı olunmaktadır.

Ekolojik tarım, çeşitlilik gösterir ve bilgi odaklıdır. Dış girdi ve fosil yakıt kullanımı ise düşüktür (Tittonell, 2013). Tarıma yönelik çeşitliliği de (toprağın, suyun, havanın ve iklimin korunması) kapsayacak şekilde, tarladan bölgesel seviyeye bütüncül bir yaklaşım gerektiriyor ama bu yaklaşımın nasıl olması gerektiğiyle ilgili evrensel çapta tek bir reçete dayatmıyor, tüm çeşitliliğine rağmen, “*Ekolojik Tarım*” sisteminin temelini oluşturan yedi genel ilke ile açıklıyor. Greenpeace’in gıda sisteminde yapılması gereken değişimlerin odak noktası olarak gördüğü 7 ilkeyi ana hatları ile aşağıdaki gibi açıklamaktadır (Tirado, 2015).

1. **Gıda egemenliği:** Bir avuç büyük şirket, gıda sistemimizin büyük bir kısmını şu anda kontrol altında tutuyor ve bunu da birbirinden kopuk bir yapıya sahip emtia borsasının taleplerini göz önünde tutarak yapıyorlar.

Gıda egemenliği kavramı bu kontrolü gıdayı üreten, dağıtan ve tüketen insanlara teslim ediyor. Çiftçilerin, toplulukların ve insanların kendi gıda sistemlerini tanımlama hakkına sahip olmalarını sağlıyor.

2. **Çiftçilere ve kırsal topluluklara fayda sağlamak:** Şirketler ve gıda politikasındaki karar alıcılar küresel bir hedef olarak verim artışına odaklanıyor. Bu durum gerçek sorunun üstünü örtüyor; yapılması gereken üretilen gıdayı nasıl kullanılacağı üzerine düşünceler olmalı. Gelecek için daha iyi bir gıda sistemi, ekolojik hayvancılık sistemleri tarım arazilerinden ve beşeri gıda ihtiyaçları için gerekli olmayan kaynaklardan faydalanabilir; aynı zamanda küresel olarak üretilen ve tüketilen hayvansal gıdaların miktarını gözle görülür ölçüde düşürebilir.
3. **Akıllı gıda üretimi ve verimi:** Gıda mevcudiyetini küresel olarak artırmak ve daha yoksul bölgelerdeki geçim kaynaklarını geliştirmek için günümüzde yetiştirilen gıdaların sürdürülebilir olmayan kullanımını azaltmak zorunluluğu ortaya çıkıyor. Gıda israfını azaltmak, et tüketimini düşürmek, biyoenerji için arazi kullanımını en aza indirmelidir. Ekolojik yöntemlerle, ihtiyaç duyulan yerlerde daha yüksek verim elde etmektir.
4. **Biyoçeşitlilik:** Ekolojik tarım merkezine doğanın çeşitliliğini koyuyor. Bu çeşitlilik, tohumdan sofraya bütün süreci ve tarımsal peyzajın tamamını kapsıyor. Ekolojik tarım yediğimiz besinlerin tatlarını, değerlerini, kültürünü yüceltmeyi, beslenme düzenlerini ve sağlığı geliştirmeyi öne çıkarmaktadır. Tarım modelimiz monokültürleri destekliyor. Geniş arazi alanları genetik olarak tek tip bitkilere tahsis ediliyor; bu alanlarda biyoçeşitlilik çok az, yabani bitki ya da hayvanlar için herhangi bir sığınak yok. Bu tarım şekli faal bir ekosistemin sağlayabileceği hizmetleri en aza indiriyor. Böylece beslenme düzenlerinin zayıf, besin çeşitliliğın eksik oluşu sağlığını olumsuz yönde etkiliyor.
5. **Sürdürülebilir toprak sağlığı ve daha temiz su:** Toprak verimliliğini kimyasal kullanmadan artırmak mümkün. Ekolojik tarım aynı zamanda toprağı erozyondan, kirlilikten ve asitlenmeden koruyor. Gereken yerlerde toprak organik maddesini artırarak su tutma kapasitesini iyileştirebilir, arazi bozunumunu önleyebiliriz. Ekolojik tarım toprağı beslemeye çok

önem veriyor. Toprak organik maddesini (örneğin kompost ve gübrelik dışkı ile) koruyor ya da kuvvetlendiriyor; bunu yaparak toprak organizmalarının çeşitliliğini besliyor. Aynı zamanda kuyuları, nehirleri, gölleri kirlilikten korumayı amaçlıyor, suyun en verimli şekilde kullanılmasını hedefliyor (Steffen et al., 2015).

6. **Ekolojik haşere yönetimi** Ekolojik tarım çiftçilerin haşere ve yabancı otları pahalı kimyasal pestisitler kullanmadan kontrol edebilmesini sağlıyor. Pestisitler toprağımıza, suyumıza, ekosistemlere, çiftçilerin ve tüketicilerin sağlığına zarar veriyor. Toksik kimyasal pestisitler hem bizim sağlığımız hem de gezegenimizin sağlığı için tehlike teşkil ediyor. Maalesef endüstriyel tarım modeli büyük miktarlardaki herbisit (ot öldürücü), fungusit (mantar öldürücü) ve insektisitlere (böcek öldürücü) kimyasallara dayanıyor. Mevcut gıda sistemimiz çiftçileri bu kimyasalları satan şirketlerle pahalı bir ilişki kurmaya zorluyor.
7. **Dayanıklı gıda sistemleri** Ekolojik tarım dayanıklılık yaratıyor ve güçlendiriyor. Gıda sistemimizin değişmekte olan iklim koşullarına ve ekonomik gerçekliklere etkili bir şekilde uyum sağlamasını sağlıyor. Tarımda çeşitlilik yani tarla ve peyzaj seviyesinde farklı ürünler yetiştirmek, tarımımızı iklimdeki öngörülemez değişikliklere karşı dayanıklı hale getirmenin kanıtlanmış ve güvenilir bir yolu olmaktadır. Organik madde açısından zengin, iyi korunmuş toprak kuraklık esnasında suyu çok daha iyi tutuyor; sel esnasında erozyona daha dayanıklı oluyor. Ayrıca belirsiz dönemlerde bu yöntem çiftçilere de güvence sağlıyor. Çünkü farklı ürünlerin ekilmesi, ekonomik gelir açısından da seçenekler ve garanti sunabiliyor.

Yeniden tasarlanan bir gıda sistemi geniş ölçekli karbon yutakları sağlamanın yanı sıra, atmosferdeki sera gazlarını azaltmanın pek çok farklı yolunu sunuyor (iklim değişikliğinde azaltım - mitigasyon). Besin döngüsü, biyolojik azot fiksasyonu ve toprağın yenilenmesi karbon emisyonlarını düşürüyor. Hayvancılık agro-ekosistemlerde kilit rol oynarken, hayvan üretimi ve tüketimi köklü bir değişikliğe uğruyor. Tüm bunlar ekolojik tarımı iklim değişikliği ile mücadelede en güçlü araçlardan

biri haline getiriyor. BM kurum ve süreçleri uzun bir süredir, değişen iklim ve istikrarsız pazar şartlarında küçük ölçekli geçim kaynaklarını ve uzun vadeli gıda güvenliğini desteklemek için dayanıklılığı artırmanın önemine vurgu yapıyor (FAO, 2008).

Tüm dünyadaki ekolojik tarım hareketlerini bir çatı altında toplamayı, hareketin gelişimini sağlıklı bir şekilde yönlendirmeyi, gerekli standart ve yönetmelikleri hazırlamayı, tüm gelişmeleri üyelerine, çiftçilere aktarmayı amaçlayan ve en büyük sivil toplum kuruluşlarından biri olan IFOAM'a göre; *“ekolojik tarım, sürdürülebilir bir ekosistem, güvenli gıda, sağlıklı beslenme, sosyal adalet ve hayvanlar için daha iyi çevresel yaşam şartları ile sonuçlanan bir süreçler dizisine dayalı, bütünsel bir sistem yaklaşımı”* şeklinde tanımlanmaktadır (IFOAM, 2013).

Ekolojik Ürün: Üretimden tüketime (üretim, depolama, işleme, paketlenme ve taşıma) kadar tüm aşamalarında hiçbir katkı maddesi ya da kimyasal kullanılmadan ve bitki koruma ve zararlılarla mücadelede doğal yöntemler kullanılarak üretilen ve tüm safhalarda, bağımsız kontrol firmaları tarafından denetlenerek sertifikalandırılan gıda maddeleri, ekolojik ürün olarak kabul edilmektedir. Ekolojik ürün üretimden tüketiciye ulaşıncaya kadar tüm süreçlerde, yani, üretim, ambalajlama, taşıma, etiketleme, depolama ve pazarlama aşamalarında kontrol edilmiş ve sertifikalandırılmış olmak zorundadır. Ekolojik ürünler içeriklerine göre üçe ayrılmaktadır:

- Eğer nihai ürünün içeriğindeki maddeler tamamen ekolojik ise ve sertifikalandırılmış ise, bu ürün “ %100 Ekolojik Ürün ” olarak tanımlanabilir.
- Nihai ürün içeriğindeki maddeler en az %95 oranında ekolojik ise, ürün “Ekolojik Ürün” olarak tanımlanabilir.
- Eğer nihai ürün içeriğindeki maddeler %70 oranında ekolojik ise, bu ürün “Ekolojik Maddelerle Yapılmış Ürün” olarak tanımlanabilir. Ayrıca geri kalan yüzde içinde, genetik değişime uğramamış ve kirli su atıklarıyla üretilmemiş konvansiyonel tarım ürünleri kullanılmalıdır.

“Organik tarım, tüm dünyada yıllardan beri süregelen bilinçsiz ve aşırı gübre ve pestisid (tarımsal ilaçlar) kullanımı sonucu bozulmaya yüz tutan tarımsal ekosistemi ve insan sağlığını korumak amacı ile geliştirilen ve önerilen ve tamamen saf, sağlıklı, bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretilmesi yanında, tarımsal ekosistemi de koruyan bir tarım sistemi olarak ortaya çıkmıştır. Daha geniş bir tanımlamayla, hiçbir yapay kimyasal madde kullanılmadan yapılan çiftçiliğe organik tarım denilmektedir”.

İlk defa 1940 yıllarında, Kuzey Avrupa’da bazı araştırmacılar tarafından ileri sürülmüştür. Ancak, 1920’li yıllarda Almanya’da, Avusturyalı Filozof Rudolf Steiner tarafından “**Biyodinamik Tarım**”; İngiltere’de 1940 yılında Albert Howard tarafından “**Organik Tarım**” ve İsviçre’de, 1930’lu yıllarda Hans-Peter Rusch ve Hans Müller tarafından “**Biyolojik Tarım**” olarak ortaya atılmıştır.

Brüksel, Avrupa Parlamentosu’nun düzenlemesine göre (27 Nisan 2018), organik tarım, iklim ve çevre dostu uygulamalar ile yüksek biyoçeşitlilik seviyeleri sağlayan, doğal kaynakları koruyan, doğal maddeler ve yöntemler ile üretilen ürünlerin günden güne artan tüketici talebi doğrultusunda yüksek hayvan refahı ve üretim standartlarının uygulanmasına özen gösteren kapsamlı bir tarım yönetimi ve gıda üretimi sistemi olarak tanımlanmaktadır (<https://wikifarmer.com/tr/organik-tarim-nedir-organik-tarimin-tanimi-ve-ornekleri/> - Erişim: 25.08.2023).

3.2.Sanayi ve Ticaret Faaliyetleri

“Sanayinin ekonomik faaliyetlerin önemli bir kolunu oluşturması, günlük hayatta ihtiyaç duyulan her türlü ürünlerin üretimini gerçekleştirmesi ve geniş ölçekte ticaretin yapılmasını sağlaması açısından büyük önem teşkil eder. Bu kapsamda “*Sanayi; ham veya yarı işlenmiş maddeleri işleyerek mamul madde haline getirilmesi işidir*” (Doğan, 2021: s. 265). Diğer bir ifadeyle “*Sanayi, gerek işleme süresince ihtiyaç duyulan hammadde dışı unsurlar ve gerekse işlemenin yapıldığı tesisin özellikleri itibarıyla farklı bileşenleri bir araya getiren ekonomik faaliyet alanı durumundadır*” (Bakırcı, 2019: s. 272). Ticaret ise “*Ekonomik faaliyetler (tarım, sanayi, turizm, ulaşım-iletişim- bilişim, madencilik, enerji kaynakları, sağlık, eğitim ve finans) sonucu elde edilen her türlü fazla mal ve ürünlerin alınıp satılması*” (Doğan,

2019: s. 635) şeklinde tanımlanmaktadır. Sanayi ve ticaretin birbirini tamamlayan iki önemli ekonomik faaliyet olması ülkelerin kalkınma hızlarını etkileyen en önemli parametrelerden biridir.”

“Tarih boyunca, insanın hayatta kalması ve refah içerisinde yaşaması bazı ‘kaynaklara’ sahip olmakla mümkün olmuştur. Bahsi edilen bu kaynaklar beşeri tarihin erken dönemlerinde ‘ham’ iken (bitkisel ya da hayvansal ürünler); yerleşik hayata geçişin ardından, insanın artan bilgi birikimi ve ihtiyaçlarına bağlı olmak üzere, ‘işlenmiş ürünlere’ evrilmiştir. Gerek insanın kendi çevresindeki alanın yer altı ve yer üstü kaynakları gerekse de ticaretle elde ettiği mamul ürünleri işlemesiyle ortaya çıkardığı ‘emtialar’ günümüzde İkincil (sekonder) Sektör olarak adlandırılan uygulamaların temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, günümüzde ‘sanayi’ faaliyetleri ve üretilen emtianın ‘ticareti’ Neolitik Çağ’ a kadar inmektedir” Özdemir, 2020).

Nilüfer, nüfus artışına paralel olarak hareketli bir ticari yaşama sahne olmakta, ticaret merkezleriyle de kent ekonomisi için katma değer yaratmaktadır. Nilüfer Ticaret Merkezi (NİLTİM) ve Gıda Toptancılar Sitesi dışında ilçede özel sektör tarafından çok sayıda alışveriş merkezi kurulmuştur. Nilüfer Metro Grossmarket, Carrefoursa, Magazin Outlet Center, Arena Alışveriş Merkezi, Nilpark Alışveriş Merkezi ve Bauhaus gibi büyük alışveriş merkezlerine ev sahipliği yapmaktadır.

Nilüfer ilçesi, sanayinin yoğunlaştığı bölgeler arasında öne çıkmaktadır. Kırsal alanlarda konumlanan organize sanayi bölgeleri, yakın çevredeki yerleşimleri de etkilemektedir. OSB'ler, tarım arazilerinin amaç dışı kullanılmasına neden olarak bazı kırsal yerleşimlerde yatırımların ve nüfusun artmasına yol açmaktadır. Hızlı sanayileşme ve şehirleşme, yakın çevredeki kırsal yerleşimlerin sosyal ve ekonomik yapısını değiştirmiştir. Tarımsal üretimle geçimini sağlayan insanlar, arsa fiyatlarının değerlenmesiyle tarım arazilerini satmaktadırlar. Ticari amaçlı tarımsal faaliyetlerin sürdürüldüğü tarlalar hızla emlak arazisine dönüşmektedir. Kırsal yerleşimlerde tarım arazileri toplu konutlara, ulaşım yollarına ve sanayi alanlarına yer açarken, çiftçilik emlakçılığa dönüşmektedir.

“Ham maddelerin ve yarı işlenmiş malların, fabrika ya da atölyelerde işlenerek kullanılabilir mallar durumuna getirilmesine sanayi ya da endüstri denir. Sanayi faaliyetleri, yeryüzüne eşit bir biçimde dağılıp göstermemiştir. Sanayi faaliyetlerinin dağılıpını ve bu dağılıpıta etkili olan coğrafi faktörlerin araştırılması sanayi coğrafyasının konusunu oluşturmaktadır(Ünal, 2010: s. 5). Sanayi faaliyetleri hammadde, enerji, sermaye, işgücü, ulaşım ve pazar imkânlarının varlığına bağılıdır (Doğanay, 2011: s. 397-398). Sanayinin kuruluş yer seçimini etkileyen bu faktörler, sanayiden sanayiye, mekândan mekâna ve zamandan zamana değışiklik göstermektedir (Tümertekin & Özgüç, 2009: s. 429). Bu yüzden, sanayi faaliyetlerinin rasyonel bir şekilde sevk ve idaresinin yapılabilmesinin başlıca şartlarından birisi de tesislerin sahip oldukları sanayi kolunun özelliklerine ve niteliklerine göre en uygun bir yerde kurulmuş olmalarıdır (Özeken, 1942: s. 345). Nitekim araştırma sahasını oluşturan Nilüfer’de Türkiye’nin ilk pilot organize sanayi bölgesi olarak seçilmiştir”.

“Türkiye’de yerli sanayiye geliştirmek, sanayi üretimini arttırmak ve teşvik etmek amacıyla geliştirilen bir dizi önlem arasında yer alan OSB’leri, bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarının azaltılması ve dağınık sanayi işletmelerinin planlı bir yerleşme düzeni içinde yer almalarının sağlanması için fiziki bir unsur olarak ortaya çıkmıştır (Kanbak, 2011: s. 80). 1960 yılında başlayan planlı kalkınma döneminde sanayinin “*lokomotif*” sektör olarak görülmesiyle, ekonomik ve toplumsal kalkınmanın birlikte yürütülmesi için, büyüme ve sanayileşmeye önem veren uzun vadeli politikalar belirlenmiştir (Cansız, 2010: s. 28). Bu politikalar sonucunda sanayinin geliştirilmesi için OSB uygulamalarına ilk defa 1961 yılında Bursa’da başlanmıştır. Sanayi bölgelerinin sağladığı çeşitli teşvik unsurlarıyla özellikle ucuz arsa imkânı sağlanması, bölgenin üst ve alt yapısının devlet teşvikiyle yapılması sayesinde Bursa, kısa sürede otomotiv ana sanayi kuruluşları için yeni bir yatırım bölgesi haline gelmiştir. Bölgede önce Karsan, ardından Tofaş ve Oyak-Renault gibi kuruluşlar faaliyete geçmiştir ve Bursa otomotiv sanayi faaliyetlerinin en fazla yoğunlaştığı yer olmuştur” (Yulu, 2018: s. 164).

Tablo 3.6: Nilüfer İlçesinde Yer Alan Sanayi Bölgeleri ve Özellikleri

Sanayi Bölgesi	Sanayi Bölgesinin Özellikleri
Bursa OSB	679 hektar alanda ve 1962 yılında kurulmuş olup, 293 fabrika faaliyet göstermektedir. Bunlar; tekstil (85), otomotiv yan sanayi (31), gıda (5), makine (21), kimya sanayi (8), kağıt ambalaj, taşıt imali, elektrik üretim ve mobilya tesisleridir.
Nilüfer OSB	2001 yılında kurulmuş olup, 234 hektar alanda 322 tesis faaliyettedir. Bunlar; makina-metal-otomotiv(151), kauçuk (16), ambalaj-sünger (13), plastik (21), koltuk (10), tekstil (45), elektrik, temizlik kimya malzemesi tesisleridir.
Hasanağa OSB	2003 yılında kurulmuş olup, 155,4 hektar alanda 84 tesis faaliyet göstermektedir. Bunlar; Otomotiv yan sanayi (26), kauçuk plastik sanayi (17), mobilya (5), tekstil (6), gıda (5), boya ve yağ, ihracat ve ithalat lojistik tesisleridir.
Kayapa Islah OSB	2014 yılında kurulmuş olup, 134 hektar alanda 85 fabrika faaliyet göstermektedir. Otomotiv yan sanayi ürünleri ve plastik sanayi tesisleri bulunmaktadır.
Akçalar Islah OSB	2015 yılında kurulmuş olup, 686 hektar alanda 22 fabrika bulunmaktadır. Hasanağa OSB ile birleştirilmesi planlanmaktadır.
Bursa İhtisas Deri OSB	1994 tarihinde kurulmuş olup, 177 hektar alanda 40 adet fabrika faaliyet göstermektedir.
Küçük Sanayi Sitesi	1970 yılında kurulmuştur. 124,3 hektar alanda 1.550 iş yeri bulunmaktadır.
Çalı Sanayi Bölgesi	1988 yılında kurulmuştur ve 115 hektar alanda 330 fabrika faaliyet göstermektedir.
Tekstil Boyahaneleri İhtisas OSB	1. kısım altyapı çalışmaları bitirilmiş olan OSB’de 2. kısım çalışmalarının ardından 2 yıl içerisinde faaliyette olması planlanmaktadır.

**Kaynak: (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 04.02.2019
<http://www.nilufer.gov.tr/ekonomi>)**

3.2.1. Bursa Organize Sanayi Bölgelerinde Firmaların Sektörel Dağılımı

17 OSB’de toplam 2.237 firma faaliyet göstermektedir. Sektörel dağılıma göre ilk sırada 887 firma ile Tekstil, ikinci sırada 305 firma ile Otomotiv ve Yan Sanayi, üçüncü sırada 175 firma ile Metal Sektörü yer almaktadır.

Tablo 3.7: Bursa İli Organize Sanayi Bölgeleri

Bursa İlindeki 17 adet Organize Sanayi Bölgesi	
Karma OSB'ler	
1	Bursa Organize Sanayi Bölgesi (BOSB)
2	Demirtaş Organize Sanayi Bölgesi (DOSAB)
3	Nilüfer Organize Sanayi Bölgesi (NOSAB)
4	Uludağ Organize Sanayi Bölgesi
5	Hasanağa Organize Sanayi Bölgesi (HOSAB) (Bakanlığımız, 23.07.2019 tarih ve 325628 sayılı yazısı Akçalar OSB, Hasanağa OSB ile birleşmiştir)
6	Kestel Organize Sanayi Bölgesi (KOSAB)
7	İnegöl Organize Sanayi Bölgesi
8	Teknoloji Organize Sanayi Bölgesi (TEKNOSAB)
9	Mustafakemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi
10	Yenişehir Organize Sanayi Bölgesi (YOSAB)
11	Yenice Organize Sanayi Bölgesi
12	Kayapa Organize Sanayi Bölgesi
13	Barakfakih Organize Sanayi Bölgesi
Karma ve İhtisas	
14	Bursa Deri İhtisas ve Karma Organize Sanayi Bölgesi
İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri	
15	Bursa Tekstil Boyahaneleri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (TOSAB)
16	Mustafakemalpaşa Mermerciler İhtisas Organize Sanayi Bölgesi
17	İnegöl Mobilya Ağaç İşleri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi

Kaynak: Bursa Sanayi ve Ticaret Odası Teknoloji Brifingi

Tablo 3.8: Bursa Sanayi ve Teknoloji Brifing Verileri 1

SEKTÖR	BURSA OSB	DEMİRTAŞ OSB	NİLÜFER OSB	KESTEL KOSAB	ULUDAĞ OSB	HASANAĞA OSAB	TEKSTİL BOYAL TOSAB	İNEGÖL	İNEGÖL MOBİLYA İHT.	MİKP OSB	MİKP MERMER İHTİSAS	YENİŞEHİR	İNEGÖL YENİCE	DERİ İHT. KARMA	TEKNOSAB	KAYAPA	BARAKFAKİH	GENEL TOPLAM
TEKSTİL	84	409	24	59	178	3	0	27	0	3	0	0	3	3	1	7	86	887
OTOMOTİV VE YAN SAN.	57	11	114	2	6	50	0	3	1	0	0	0	0	1	1	59	0	305
MAKİNA	24	17	44	0	7	22	0	0	0	5	0	0	1	1	1	19	10	151
ELEKTRİK VE ELEKTR. ARAÇL.	4	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	10
MOBİLYA VE ORMAN ÜRN.	5	10	8	0	8	6	0	24	82	0	0	0	18	1	0	9	4	175
METAL	36	15	35	5	6	14	0	1	0	6	0	0	3	4	2	36	6	169
GIDA	9	4	5	5	10	4	0	4	0	10	0	0	3	0	0	7	9	70
KİMYA	28	15	27	1	14	28	0	2	0	8	0	0	4	17	0	16	10	170
AMBALAJ	8	4	10	0	0	0	0	2	1	0	0	0	1	1	0	5	0	32
DERİ	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	38	0	0	0	39
PETROL ÜRÜNÜ.	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
DİĞER (cam, döküm vb)	29	93	11	8	13	5	0	5	6	10	11	4	6	9	0	9	9	228
TOPLAM	284	583	278	82	242	132	0	68	90	42	11	4	39	76	5	167	134	2.237

Kaynak: Bursa Sanayi ve Ticaret Odası Teknoloji Brifingi

Tablo 3.9: Bursa Sanayi ve Teknoloji Brifing Verileri 2

SEKTÖRLER	BURSA	DOSAB	NOSAB	KOSAB	ULUDAĞ	HOSAB	TOSAB	İNEGÖL	İNEGÖL MOB. İHT.	MKP OSB	MKP MERMER	YENİŞEHİR	YENİCE	DERİ İHT. KARMA	TEKNOSSAB	KAVAPA	BAKAKAĞI	TOPLAM
TEKSTİL	12693	18822	1400	3620	8820	236	0	9441	0	290	0	0	275	100	200	725	4322	60944
OTOMOTİV-YANSAN	30344	10295	11780	80	1000	6861	0	1245	96	0	0	0	0	20	1000	3940	0	66661
MAKİNA	5110	1232	2100	0	350	1503	0	0	0	498	0	0	48	20	123	950	362	12296
ELEKTRİK-ELKARÇI	472	583	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	0	0	0	1075
MOBİLYA-ORMAN	860	714	350	0	110	770	0	2363	5236	0	0	0	1993	20	0	715	300	13431
METAL	4041	546	1910	210	1000	1483	0	200	0	106	0	0	160	120	684	1200	330	11990
GIDA	1127	1255	184	100	1075	61	0	1003	0	240	0	0	330	0	0	120	523	6018
KİMYA	2034	349	1246	49	1445	1711	0	278	0	129	0	0	366	220	0	850	423	9100
AMBALAJ	581	175	298	0	0	0	0	170	20	0	0	0	18	40	0	825	0	2127
DERİ	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2370	0	0	0	2371
PETROLÜRÜNL.	0	0	0	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20
Diğer	2373	10252	1432	370	1200	878	16	550	290	837	300	1160	156	70	0	675	219	20778
TOPLAM	59635	44223	20700	4450	15000	13503	16	15250	5642	2100	300	1160	3346	3000	2007	10000	6479	206811

Kaynak: Bursa Sanayi ve Ticaret Odası Teknoloji Brifingi

3.3. Ulaşım Faaliyetleri

“Ulaşım, insanların veya onların üretmiş oldukları mal ve hizmetlerin bir yerden başka bir yere nakledilmesi olarak ifade edilmektedir. Ulaşımın şekli ve kapsamı zaman içinde değişen sosyal ve ekonomik faktörlerin etkisiyle oldukça gelişmiştir (Sandal & Tıraş, 2012: s. 125). Ulaşım faaliyeti yeryüzünde çeşitli yerler ve bölgeler arasındaki ilişkilerin kurulmasında, ölçülebilmesinde ve coğrafi görünümün şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir” (Tümertekin & Özgüç, 2009: s. 495).

Nilüfer ilçesi, şehir içi ulaşım ağında kara yolu ve hafif raylı sistemle önemli bir konuma sahiptir. Ayrıca, şehirlerarası ulaşımında geçiş güzergâhı üzerinde bulunması, ulaşım imkânlarını çeşitlendirmiştir. Organize sanayi bölgeleri, ulaşım imkânlarına bağlı olarak gelişmiştir; çünkü ekonomik faaliyetlerin gelişmesi ve sürdürülebilmesi, ulaşım faaliyetlerinin gelişmesine bağlıdır. Dolayısıyla, sanayi ve ticaretin geliştiği şehirler, ulaşımın gelişimiyle paralel olarak büyümüştür. Şehirlerin gelişimi, mesafeleri azaltan, işgücü ve yatırımların hareketliliğini sağlayan yollara bağlıdır.

“Şehirde yaşayan nüfusun günlük faaliyetlerini devam ettirebilmesi için doğal olarak meydana getirdikleri yolcu ve mal hareketlerinin tamamını kapsayan şehiriçi

ulaşım bir şehrin gelişimine katkı sağlayan parametreler arasında yer alır. şehirlerde nşfusun hızla artması yolculuk oranlarının da yşkselmesine neden olduğundan kent içi trafik kaçınılmaz bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum şehir alanlarında ulaşım faaliyetleri kapsamının genişlemesinde oldukça etkilidir” (Doğan Sertkaya, 2013: Marmara Coğrafya Dergisi, s. 137).

BursaRay’ın Gelişimi ve Tarihçesi : BursaRay, 39 km hat uzunluğuna ve 38 istasyona sahip olan hafif raylı sistemdir. Bu hafif raylı sistem faaliyetleri Bursa Bşyşkşehir Belediyesi iştiraklerinden olan Burulaş tarafından idare edilmektedir. Burulaş, Bursa ulaşım-toplu taşıma işletmeciliği turizm sanayi ve ticaret A.ř. unvanı ile faaliyetlerine fiilen 14 Aralık 1998 tarihinde başlamıştır. Burulaş genel olarak, toplu taşımacılık ve ulaşım faaliyetlerini yapmak, yaptırmak, işletmek ve işlettirmek amacına yşnelik olarak kent içi raylı ulaşım sistemlerin işletmeciliği gibi diğer kent içi ulaşım hizmetleri alanında da yetkili bir şirkettir (Bursa Bşyşkşehir Belediyesi, 2018).

Bursa Bşyşkşehir Belediyesi tarafından 8 Temmuz 1998 tarihinde BursaRay’ın temelleri atılmıştır. Burulaş ise 29 Ekim 2001 yılında BursaRay’ın tek yetkili işletmecisi olmuştur. Bursa ilinde yaşanan hızlı sanayileşme, kentin coğrafı konumu ve diğer iş olanaklarının çekiciliği il nşfusunu her zaman artırmaya açık hale getirmiştir. Bursa’da artan nşfusun yaratmış olduğu kentsel sorunlara yşnelik 1990’lardan beri uluslararası, ulusal ve yerel anlamda şşşmler aranmaya başlanmıştır. şzellikle ulaşım alanında sorunları şşzmeye yşnelik adımlar atılmıştır. Bu anlamda BursaRay (Bursa Hafif Raylı Sistem) faaliyete başladığı 2002 yılından beri kent içi ulaşımda oldukça şnemli hale gelmiştir. BursaRay gşzergâhı Osmangazi, Nilşfer, Yıldırım, Kestel ve Gşrsu ilçelerini kapsadığı için bu araştırma 5 ilçe ile sınırlandırılmıştır.

Tablo 3.10: BursaRay'ın Tarihçesi

Tarihler	BursaRay Tarihçesi
8 Temmuz 1998	BursaRay'ın temeli atıldı.
23 Nisan 2002	Küçük Sanayi - Şhreküstü ve Organize Sanayi - Acemler hatlarını kapsayan BursaRay 1. Etap A Bölümünde yolculu tren işletimine başlandı. (17 İstasyon)
2 Ocak 2005	BursaRay 1. Etap B Bölümü inşaat çalışmaları başladı.
12 Mayıs 2008	Şhreküstü - Arabayatağı hattını kapsayan BursaRay 1.Etap B Bölümünde yolculu tren işletimine başlandı. (6 İstasyon)
28 Ekim 2008	BursaRay 2. Etap inşaat çalışmaları başladı.
24 Aralık 2010	Küçük Sanayi-Üniversite ve Organize Sanayi - Emek hatlarını kapsayan BursaRay 2. Etapta Altınşehir, Ertuğrul / Dörtçelik Çocuk Hastanesi ve Özlüce / 29 Ekim istasyonları hizmete başladı.
30 Temmuz 2011	3. Etap Kestel hattının temeli atıldı.
19 Eylül 2011	BursaRay 2. Etap Üniversite Hattının tamamı yolculu tren işletimine açıldı (6 istasyon)
15 Aralık 2011	BursaRay 2. Etap Mudanya Caddesi uzatması yolculu tren işletimine açıldı (2 istasyon)
19 Mart 2014	BursaRay 3. Etap Kestel hattının ilk 4 istasyonu (Mimar Sinan, Hacivat, Şirinevler ve Otosansit) yolculu tren işletimine açıldı.
26 Mart 2014	BursaRay 3. Etap Kestel hattının 5. ve 6. istasyonu (Cumalıkızık - Değirmenönü ve Gürsu) yolculu tren işletimine açıldı.
5 Haziran 2014	BursaRay 3. Etap Kestel hattının son istasyonu olan Kestel istasyonu açıldı.
15 Ocak 2016	Kestel Etabı sinyalizasyon sistemi devreye alınarak, Üniversite - Kestel arasında aktarmasız işleme başlandı.
2 Nisan 2021	Emek-Şehir Hastanesi uzatmasının temeli atıldı.
4 Kasım 2021	Odunluk istasyonu kullanıma açıldı.
21 Ocak 2023	Görükle uzatmasının temeli atıldı.
1 Eylül 2023	Acemler Seyahat Kartları Ofisi açıldı.
20 Mart 2024	Emek – Şehir Hastanesi Raylı Sistem Hattı üzerindeki ilk istasyon (Balat İstasyonu) kullanıma açıldı. Şehir Hastanesi yönünde çalışmalar devam ediyor, toplam 6.1 kilometre uzunluğunda 4 istasyonlu olacak.

Kaynaklar: Burulaş; <https://www.burulas.com.tr/tarihce.aspx>, (Erişim: 25.09.2019) ve Burulaş; <https://www.burulas.com.tr/bursaray-genel-bilgiler.aspx>, (Erişim: 28.09 2019).

("Bursa demir ağlarla örölüyor". www.bursa.bel.tr. 21 Nisan 2021 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim : 7 Nisan 2021)

("Metronun yeni rotası: Görükle". www.bursa.bel.tr. 25 Ocak 2023 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim : 25 Ocak 2023)

(<https://www.trthaber.com/haber/gundem/bursada-emek-sehir-hastanesi-metro-hattinin-ilk-istasyonu-acildi-845623.html> - Erişim : 15.05.2024)

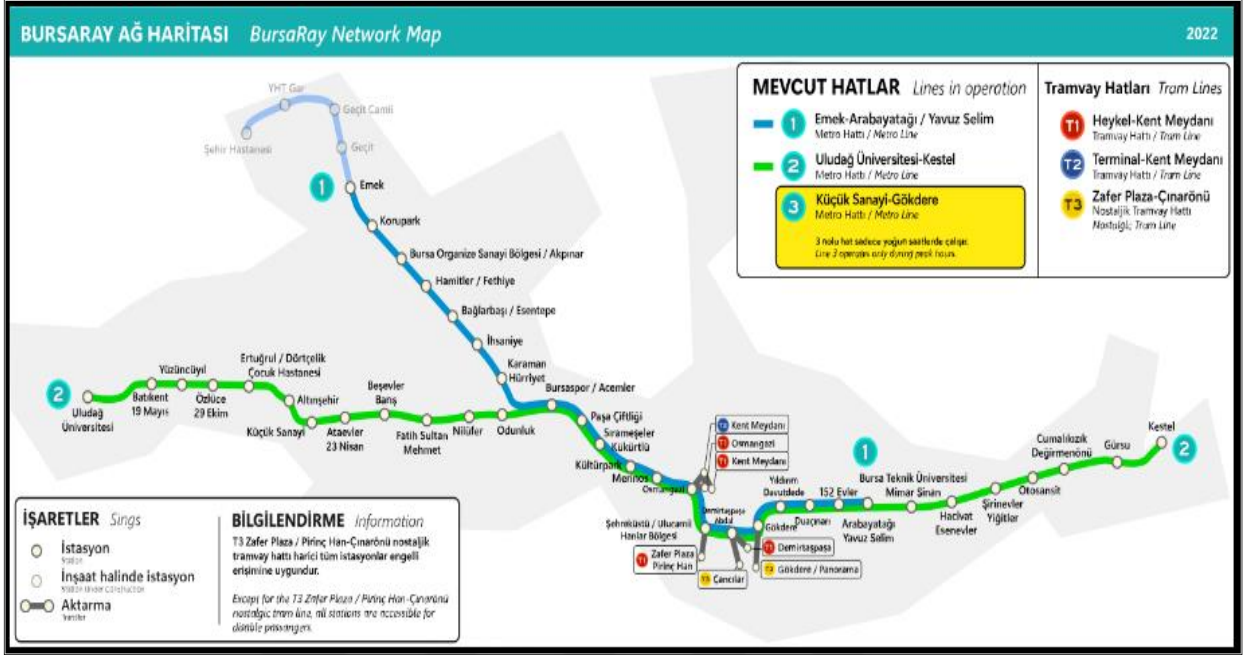
(**Tablo 3.10**)’de görüldüğü üzere BursaRay’ın 2002 yılında ilk hizmete giren hattı 1. Etap A’ da toplam 17 istasyon vardır. İzmir Caddesi (Batı) boyunca uzanan Şehreküstü-Küçük Sanayi hattı arasında 12 istasyon varken Mudanya Caddesi (Kuzey) boyunca uzanan Şehreküstü-Organize Sanayi arasında 5 istasyon bulunmaktadır. 2008 yılında işleme giren ve Ankara Caddesi (Doğu) üzerinde olan 1. Etap B hattı, Şehreküstü-Arabayatağı arasında toplam 6 istasyon ile hizmet vermektedir. 2010 yılında hizmete açılan 2. Etap hattı, 1. Etap A’ nın İzmir caddesinde bulunan Küçük Sanayi istasyonunun devamına eklenen 6 istasyon ve Mudanya Caddesinde bulunan Organize Sanayi istasyonunun devamına eklenen 2 istasyondan oluşmaktadır. Toplamda 8 istasyon ile hizmetine devam etmektedir.

Tablonun devamına göre, 2014 yılında BursaRay’ın 3. Etap çalışması sona ererek faaliyete başlamıştır. Bu hat 1. Etap-B bölümünde son istasyon olan Arabayatağı ile başlayıp Mimarşinan istasyonu dâhil olmak üzere 4 istasyon ile hizmete girmiştir. Yine aynı sene içerisinde bu hatta önce 2 en son ise 1 istasyon eklemesi yapılarak (**Harita 3.1**)’deki görünümü almıştır (İşlek, 2020).

BursaRay hattının günümüzdeki hali (**Harita 3.1**)’de gösterilmiştir. Hattın en batısında Uludağ Üniversitesi istasyonu (tamamlanma yılı 2011) en doğusunda Kestel istasyonu (tamamlanma yılı 2014) ve en kuzeyinde ise Emek istasyonu (tamamlanma yılı 2010) bulunmaktadır. Bursa ilinin Osmangazi, Yıldırım, Nilüfer, Gürsu ve Kestel ilçelerini kapsayan bu raylı sistem hattı 2016 yılı itibarıyla aktarmasız işletim gerçekleştirmektedir (İşlek, 2020).

“Günümüzde T1 ve T3 tramvay hatları (**Harita 3.1**) her gün 07:00-23:00 arasında hizmet vermektedir. T1 hattı ile entegrasyon sağlayacak şekilde Kent Meydanı-Terminal arasında hizmet vermesi planlanan T2 tramvay hattı inşaat aşamasındadır. Bu hattın uzunluğunun yaklaşık olarak 9.5 km olması hedeflenmekte ve toplam 11 istasyon yapılması planlanmaktadır. Bu hat üzerinde 3 demiryolu köprüsü ve 2 karayolu köprüsünün de olması adına yapım işleri bu doğrultuda sürdürülmektedir (Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2017: s. 162). Bu hattın inşaat başlangıç tarihi 2015 yılı olmasına rağmen günümüzde hala daha yapımı tamamlanamamıştır. Bunun sebebi ise bu raylı sistem yapımına dair mahkeme

Harita 3.2: Bursa ve Nilüfer İlçesi Raylı Sistem (RS) Ulaşım Ağ Şeması

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/BursaRay> - Erişim: 20.02.2024

Fotoğraf 3.3: Bursa İzmir Yolu BursaRay 2. Etap Beşevler-Barış İstasyonu

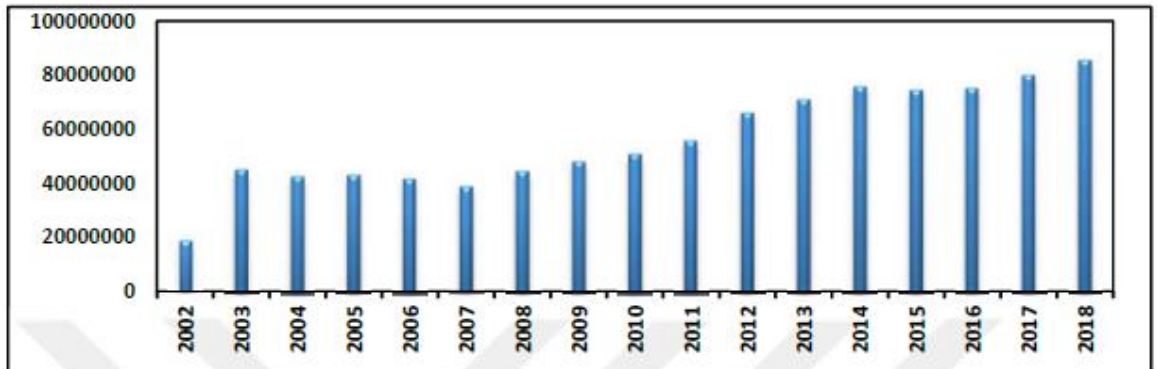
Fotoğraf 3.4: BursaRay 2. Etap Üniversite İstasyonu

Kaynak: <https://fotograf.bursa.com.tr/bursaray-universite-hatti-istasyon-ocak-2012/>
- Erişim: 20.02.2024

Grafik 3.1'de 2002-2018 yılları arasında (2002-2023 dahil sadece BursaRay'ın yıllık yolcu sayıları verilmiştir. BursaRay'ın 1. Etap A ile 17 istasyonla ilk faaliyete geçtiği 2002 yılında yıllık yolcu sayısı 18.747.663 olarak gerçekleşmiştir. 1. Etap B ile 6 istasyon eklemesi yapılan 2008 yılında 44.810.456' ya yükselmiştir. 2. Etap inşaatının tamamlanması ile 8 istasyonun eklendiği 2010 yılında yıllık yolcu sayısı 50.776.101'e ulaşmıştır. 3. Etapın tamamlanmasının ardından 4 istasyonun eklendiği 2014 yılında yıllık yolcu sayısı 75.682.398'e yükselmiştir. Son olarak 2018 yılında ise BursaRay'ın yıllık yolcu sayısı 85.902.763'e ulaşmıştır.

Grafik 3.1: Bursaray Yıllık Yolcu Sayısı (2002-2018 bin kişi olarak)

Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin 2017 ve 2018 Yılı Faaliyet Raporundan derlenerek hazırlanmıştır, (Erişim: 25.09.2019). (İşlek, 2020)
Tezinden alıntı yapıldı.

3.3.1. Nilüfer İlçesi Besleme Hatlar ve Kırsal Kesim Ulaşımı

Nilüfer ilçesinde nüfusun hızla artması, yoğun göçlerin bu bölgeye yönelmesi ve sanayi faaliyetlerinin yoğunlaşması, ulaşım faaliyetlerini çeşitlendirmiştir. Artan okul sayısı ve bazı iş kollarının ilçede kalması gibi faktörlerle birlikte Nilüfer, kendi içinde ve diğer yerleşim bölgeleriyle güçlü bir ulaşım ağına sahip olmaya başlamıştır. Özellikle araştırma sahasının batısından geçen İzmir Yolu'nun varlığı, Nilüfer ilçesinin hinterlandını genişletmiştir. Kestel ve İnegöl gibi büyük ilçelerin, Osmangazi, Yıldırım ve Nilüfer gibi diğer büyük ilçelerle bağlantı noktasında Gürsu ilçesi bulunmaktadır.

BursaRay'ın 2014 yılında 3. aşaması tamamlandı ve halk arasında metro denilen hafif raylı sistem hattı Nilüfer'de Uludağ Üniversitesinden Gürsu'ya kadar ulaşmış oldu. Böylelikle şehrin doğusundaki Kestel ve Gürsu ilçelerinden geçen ve Bursa'nın tam şehir merkezinden geçen bir hat oluştu. Bu hat Uludağ Üniversitesi'ne kadar uzanmaktadır ve böylelikle Nilüfer ilçesinin ulaşım alternatifi iyice artmıştır. Söz konusu metro hattı ile ilçe merkezi arasında ring adı verilen otobüs seferleri konuldu ve İzmir - Ankara Yolu üzerinde yer alan bu hatta ulaşım kolaylığı sağlandı.

“Ayrıca araştırma sahasındaki organize sanayi bölgeleri ulaşım imkanlarına bağlı olarak gelişmiştir. Çünkü ekonomik faaliyetlerin gelişmesi ve varlığını sürdürebilmesi, ulaşım faaliyetlerinin gelişmesine bağlıdır. Bu yüzden sanayi ve ticarete bağlı olarak gelişen Şehirler ulaşımın gelişmesine paralel olarak bir gelişim göstermiştir. Şehirlerin gelişimleri mesafeleri ortadan kaldırarak, işgücü ve yatırımların hareketliliğini sağlayan yollara bağlıdır” (Koday, 2014: s. 140).

“Araştırma sahasında sanayinin hızla gelişmesi şehir ile kırsal alanlar arasındaki ulaşımın gelişmesini sağlamıştır. Sanayi tesislerinde çalışmak için işçilerin günlük yer değiştirmesi ulaşım yoğunluğunu da artmıştır. Sahadaki kırsal yerleşmelerin büyük çoğunluğunda insanlar kırsal özgü faaliyetler yerine sanayi tesislerinde çalışmayı tercih etmektedirler. Araştırma sahasında kırsal mahallelerde yaşayan nüfusun büyük çoğunluğu faaliyetleri ile şehre bağımlı olup, kırsal alanlarda sadece ikamet etmektedirler. Sanayi tesislerindeki fabrikaların ulaşım için sağladığı

belediye otobüsleri ve özel dolmuşlarla ulaşım sağlanırken, özellikle dağlık kesimde yer alan yerleşimlerde günde bir veya iki kez otobüs seferleri düzenlenmektedir. Kadriye, Üçpınar, İnegazi, Atlas mahallelerine hafta içi ve hafta sonu günde iki kez Cuma günü ise üç sefer düzenlenmektedir. Korubaşı, Unçukuru, Maksempınarı mahallerinde hafta içi üç kez hafta sonu ise iki kez sefer düzenlenmektedir. Araştırma sahasındaki yüksek ve engebeli arazide ulaşım önemli bir sorun olmaktadır. Nitekim Kuruçeşme ve Ayvaköy sakinleri mahallelerine otobüs seferi düzenlenmediğini belirtmişlerdir. Kuruçeşme mahallesinde özel aracı olmayan insanlar şehre gitmek için Güngören yoluna inmek mecburiyetinde kalmaktadırlar. Güngören’den günde bir kez şehre otobüs seferi bulunmaktadır. Bu yüzden otobüse yetişemeyenler ertesi günü beklemek zorundadır. Gerekli hizmet ve imkânların sağlanamaması kırsal alanların hızla nüfus kaybetmesine neden olmaktadır ki Kuruçeşme mahallesi sayım yıllarına göre nüfusu sürekli azalan ve en düşük nüfusa sahip kırsal yerleşimlerden biridir. Ayvaköy mahallesinde ise hiç toplu taşıma aracı bulunmadığı için insanlar kendi imkânlarıyla şehre gitmek zorunda kalmışlardır. Aracı olmayanlar ise komşu veya yakın akrabalarının araçlarıyla şehre gidebilmektedir. Aynı zamanda Ayvaköy’de sağlık ocağının bulunmaması ve aile hekimliklerinin ise yaklaşık 10 km uzaklıktaki Akçalar’a bağlı olması nedeniyle ulaşım en önemli sorunların başında gelmektedir” (Doğan Uzun, 2019).

Sonuç olarak, araştırma sahasında, şehrin yakın çevresindeki yerleşmelerde ulaşım sıkıntısı bulunmazken ilçe merkezinden uzaklaştıkça ulaşım ile ilgili problemlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Aynı belediye sınırları içerisinde yer alan kırsal mahallelerin, diğer mahallelerle eşit koşullarda hizmet alması sağlanmalıdır. Özellikle hiç ulaşım hizmeti verilmeyen kırsal yerleşimlerin, toplu taşıma araçlarının güzergâhına dahil edilmesi gerekmektedir. Bu şekilde, kırsal kesimde yaşayan insanlar da şehir merkezine daha rahat bir şekilde erişebilir ve kentle entegrasyonları artırılabilir.

3.4.Turizm Faaliyetleri

Bursa, aldığı uluslararası ziyaretçi sayısı ve elde ettiği turizm geliri açısından Türkiye de dünya turizminde söz sahibi olan illerden biridir. Özellikle Marmara Bölgesi çevresinde alternatif turizm türleri bir hayli gelişim göstermiştir. Bursa alternatif turizm konusunda Marmara Bölgesi'nin öne çıkan sahalarındandır.

Nilüfer ilçesindeki bazı mahallelerin özellikle meyve ve sebze ürünleri bakımından öne çıkması, önemli turizm değerlerinin ön plana çıkması, tarihi ve kültürel varlıklar, ilçenin Bursa ekonomisindeki önemini ve payını artırmıştır. Bu çalışmada ayrıca Nilüfer ilçesi genelden özele ele alınmış ve mahalle yerleşmelerinde özellikle turizm faaliyetleri olarak detaylı olarak incelenmiştir.

Tarihi ve doğal güzellikleri ile turizmde belli bir yere sahip olan Akçalar, Demirci, Gölyazı, Misi Mahalleleri ile diğer bazı mahallelerde ziyaret edenlerin gezebileceği kültürel mekanlar anlatılmıştır. Nilüfer Belediyesi, örneğin Edebiyat Müzesi, Misi Çocuk Kütüphanesi, Fotoğraf Müzesi, Misi Yazıevi ve Sanat Evi'nin ardından, uzun süredir kapalı olan İpek Evi'ni de yeniden düzenleyerek turizme kazandırmıştır.

3.4.1. Nilüfer İlçesi Tarihi ve Kültürel Değerler

Nilüfer Misi ve Gölyazı Yazıevleri : Yazar, şair, çevirmen, akademisyen, editör ve araştırmacıları bir ev ortamında ağırlamak, dingin bir çalışma ortamda çalışmalarını tamamlamalarına olanak sağlamak üzere Nilüfer Belediyesi tarafından hayata geçirildi. Dünyada sanata, edebiyata, kültüre değer veren pek çok ülkede benzeri bulunan; çalışmak için ferah bir ortam özlemi duyan yazı emekçilerinin konaklayabilecekleri bu evler, Bursa'da tarihi ve doğal güzellikleriyle öne çıkan Gölyazı ve Misi'de bulunuyor (<https://www.nilufer.bel.tr/haber/misi-yazievi-konuklarini-agirlamaya-hazirlaniyor> Erişim : 20.02.2024).

Misi Fotoğraf Müzesi : “Tarihi dokusuyla restore edilen Nilüfer Belediyesi Fotoğraf Müzesi, 7 Ekim 2017 tarihinde Misi köyünde ziyarete açılmıştır. Yerli ve yabancı birçok fotoğrafçının durak yeri olan Bursa'da görsel birikimin bir kazanımı

olarak açılan müzede; fotoğraf sanatının tarihten günümüze kadar geçirdiği aşamaların öyküsü, Türk fotoğrafı ve sanatçıları, Bursa'nın fotoğraf değerlerinin görsel ve işitsel anlatımı, körüklü fotoğraf makineleri, flashlar, negatifler sergilenmektedir. Küratörlüğünü Engin Özendes'in üstlendiği Nilüfer Belediyesi Fotoğraf Müzesi; kütüphanesi, koleksiyonu, yayınları, düzenlediği sergi, atölye ve eğitim çalışmaları ile çağdaş müzecilik anlayışı taşımaktadır. Giriş katı geçici sergilere ev sahipliği yapan müze; siyah-beyaz karanlık oda eğitimleri, atölye çalışmaları ile ziyaretçileri fotoğrafın büyüğü dünyasına götürmektedir. Müze, Pazartesi hariç her gün 09.00 – 18.00 saatleri arasında ziyarete açıktır” (<https://www.nilufer.bel.tr/kategoriler/tesisler/muzeler/fotograf-muzesi> Erişim : 20.02.2024).

Fotoğraf 3.5: Misi Fotoğraf Müzesi

Kaynak: <https://www.nilufer.bel.tr/kategoriler/tesisler/muzeler/fotograf-muzesi>

Misi Edebiyat Müzesi ve Arşivi : “İki katlı bir Anadolu evinin restore edilmesiyle, 19 Mart 2018 tarihinde ziyarete açılmıştır. Edebiyat tarihine yön veren yüzlerce ismin yazın değerlerini bünyesinde barındıran Nilüfer Belediyesi Edebiyat Müzesi'nin giriş katı, belli periyotlarda düzenlenen temalı sergilere ve akabinde düzenlenen söyleşi, konferans, atölye gibi etkinlikler düzenlemek için ayrılmıştır. Üst katta 240 farklı şair ve yazarın el yazmaları, mektupları, kitap eskizleri, gözlükleri, daktiloları, pipoları, mühürleri ayrıca dönem dergi ve gazete

nüshaları sergilenmektedir. Zengin bir belleğe sahip olan müze, tematik sergileri ve öğrenme programlarıyla ziyaretçilerine farklı deneyimler sunan yaşayan bir müzedir. Müze, Pazartesi hariç her gün 09.00 – 18.00 saatleri arasında ziyarete açıktır” (<https://www.nilufer.bel.tr/kategoriler/tesisler/muzeler/edebiyat-muzesi-ve-arsivi> Erişim : 20.02.2024).

Fotoğraf 3.6: Misi Edebiyat Müzesi ve Arşivi

Kaynak: <https://www.nilufer.bel.tr/kategoriler/tesisler/muzeler/edebiyat-muzesi-ve-arsivi>

Gölyazı (Apollonia) : “Apollonia Ad Rhyndacum, antik dönemde Yunan mitolojisi tanrısı Apollon'a adanmış ve *Apollonia* adı verilmiş Yunan kentlerinden birisidir. "Apollonia" adlı diğer kentlerden ayırabilmek için verilen "Apollonia Ad Rhyndacum" adı, "Rhyndakos kenarındaki Apollonia" anlamına gelir. *Rhyndakos*, Uluabat Gölü'nü havzasındaki Mustafakemalpaşa Çayı (Kocasu veya Orhaneli Çayı)'dır. Bursa'nın Nilüfer ilçesindeki Gölyazı'da bulunan ve Uluabat Gölü'nün içine doğru uzanan bir yarımada üzerine kurulu Apollonia kentinin Apollonia Ad Rhyndacum olduğu kabul edilmiştir. Ancak, Apollonia Ad Rhyndacum kentinin, Rhyndakos'un Marmara Denizi'ne döküldüğü bir yerlerde bulunması muhtemel bir başka Apollonia kentinin adı olabileceği de düşünülmektedir”.

Fotoğraf 3.7: Gölyazı (Apollonia)

Kaynak: <https://blondiesontheroadagain.com/2020/05/27/golyazi-gezi-rehberi/>

Gölyazı Nekropol Alanı : “Nilüfer Belediyesi ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Müzeler Genel Müdürlüğü arasında 2015 yılında imzalanan protokol çerçevesinde geçtiğimiz yıl Gölyazı’da başlayan kazılar devam ediyor. Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. Mustafa Şahin’in başkanlığını yürüttüğü kazılarda Nekropol ve Kutsal Alan’daki kazılar sona erdi. 30’a yakın mezarın bulunduğu kazılardan 2500 yıl öncesine ait eşyalar ve Roma dönemine ait seramik ve cam fırınlar da çıkarıldı. Bu iki alanda kazı çalışmalarını tamamlayan ekipler, Kız Ada’da Apollon Tapınağı’nın kalıntılarını ortaya çıkarmak için çalışma başlattı. Karadan yaklaşık 800 metre uzaklıkta bulunan Kız Ada’da sürdürülen çalışmalarda öncelikle bölgenin bitki temizliği yapıldı. Temizlik çalışmasının ardından yüzey altındaki kalıntıların tespit edilebilmesi için adada sondaj işlemi uygulanıyor”.

Fotoğraf 3.8: Gölyazı Nekropol Alanı

Kaynak: <https://www.nilufer.bel.tr/haber/golyazi-daki-nekropol-ve-kutsal-alan-kazilari-sona-erdi>

Gölyazı Kızada Apollon Tapınağı : “Bursa’nın Nilüfer ilçesinde yer alan Gölyazı’daki 5 bin kişilik olduğu düşünülen antik tiyatro ve Apollon Tapınağı’nın yer aldığı Kız Ada kazıları hala devam etmektedir. 2500 yıllık geçmişe sahip Apollonia ad Rhyndacum Antik Kenti kazı çalışmalarında Helenistik Dönem’e ait kalıntılar gün yüzüne çıkmaya devam ediyor. 2016 yılında başlayan Kız Ada kurtarma kazıları Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Derya Şahin’in başkanlığında sürdürülmektedir”.

Fotoğraf 3.9. Gölyazı Kızada Apollon Tapınağı

Kaynak: <https://arkeonews.com/apollon-tapinaginin-bulundugu-kiz-ada-kazilari-devam-ediyor/>

Gölyazı Antik Tiyatro Kalıntıları : “Roma çağında gelişen Gölyazı, Bizans döneminde daha çok dinsel içerikli eserler kazanmıştır. Bugüne dek sürekli arkeolojik kazılar gerçekleştirilmeyen bölgeyle ilgili bazı bilgiler burada bulunan sikkelerin incelenmesi ile elde edilmiştir. Bölgede, M.Ö. 1. yüzyılda Apollonia’da kerevit kabartmalı sikkeler darp ediliyordu. Bölgede bol miktarda Bizans imparatorluk sikkeleri de bulunmuştur. 1303 Dimboz zaferinden sonra Kite (Ürünlü) Tekfuru’nun topraklarını alan Osman Gazi, Gölyazı Bölgesini de Türklere açmıştır. Hem bölgede, hem de Uluabat Gölü üzerindeki adalardan Alyos ve Manastır adalarında Bizans döneminden kalma ören yerleri vardır. Halk arasında “Deliktaş” olarak anılan ve su kemeri olduğu tahmin edilen bir yapı ile “Taş Kapı” diye adlandırılan antik kale kalıntılarının yanısıra, Kız Adası’nda bulunan Apollon Tapınağı’nın kalıntıları, antik tiyatro kalıntıları, yarımadanın çevresinde kalıntılara rastlanan surlar, 19. yüzyılda burada yaşayan Rum azınlık tarafından yaptırılan Hagios Georgios Kilisesi ve Manastır Adası’nda kalıntıları bulunan Hagios Konstantinos Manastırı Kilisesi bölgenin en ilgi çekici tarihi kalıntılarıdır. SİT alanı ilan edilerek koruma altına alınan bölgede ayrıca, yapılış tarihi bilinmeyen tarihi bir cami ve hamam bulunmaktadır” (<http://www.bursa.gov.tr/cennetten-bir-kose-golyazi> Erişim : 25.02.2024).

Fotoğraf 3.10: Gölyazı Antik Tiyatro Kalıntıları

Kaynak:

<https://www.google.com/search?q=Gölyazı+Antik+Tiyatro+Kalıntıları&source>

Gölyazı Kale ve Kent Surları : “Modern yerleşim altında kaybolmaya başlayan Antik kalıntılar, 2006 yılı ve sonrasında yapılan yüzey araştırmaları ile hak ettiği önemi kazanmaya başlamıştır. İki adayı çepeçevre saran surlar; ilk ada olan Zambaktepe’de bir giriş kapısı ile başlar. Giriş kapısından başka herhangi bir sur kalıntısına rastlanmayan tepe üzerinde, surların stadionu da çevreleyerek devam ettiği düşünülür. İkinci ada olan Gölyazı’da ise, çift kapılı savunma ile başlayan surlarda, savunmanın kırıldığı adanın dönüş yerlerinde 4 büyük kule yer alır. Bu kuleler arasında yer alan sur duvarlarının çoğu modern yerleşimde evlerin temel duvarları olarak kullanılmış, modern yapı ile bütünleşmeyen duvarlar ise günümüze ulaşmayı başaramamıştır. Surların yapımında kullanılan yoğun devşirme malzeme, kentte yer alan ve sur yapımından önce kullanılmış olan mimari örüntü hakkında bilgiler sunmuştur”.

Fotoğraf 3.11: Gölyazı Kale ve Kent Surları

Kaynak: <https://kulturenvanteri.com/tr/yer/apollonia-ad-rhyndacum-sur-kalintilari/#17.1/40.166184/28.679867>

Gölyazı Zambak Tepe : “Eskiden Rum mezarlığı olan tepede mezarların üstünde zambaklar olduğundan dolayı ismi Zambak Tepe olarak anılmaktadır. Ayrıca tepenin hemen yanında antik dönemlerden kalma bir tiyatronun kalıntıları da bulunmaktadır. Zambak Tepe 'den, Gölyazı Köyü 'nün ve Uluabat Gölü 'nün muhteşem manzarası görülmektedir”.

Fotoğraf 3.12: Gölyazı Zambak Tepe

Kaynak: <https://turkeyoutdoor.org/2023/10/02/bursa-gezilecek-yerler-golyazi-koyu-zambak-tepe-seyir-tepesi/>

Gölyazı Antik Liman : “Tarihi olarak çok bir kalıntısı kalmayan Antik liman ise size çok güzel sesiz, sakin ve huzurlu bir göl manzarası sunuyor. Burada kiralık kayıklar ile dolaşıp tarihi dokuları ve yapıları görebilirsiniz. Saltanat kayığı Güzel bir çalışma olmuş, isterseniz diğer küçük kayıklar la da göl gezisi yapabiliyor. Yalnız Su seviyesi zamanla düşmesine rağmen, antik liman kalıntısına rastlamak pek mümkün değil, Belki su seviyesi yükselseydi, kalıntılara ulaşmak mümkün olabilirdi. Güzel bir yer teknelerle göl turu yapabilirsiniz küçük bir balıkçı köyü, bayram tatilleri harici gunlerde gidilmek tercih edilmeli”.

Fotoğraf 3.13: Gölyazı Antik Liman

Kaynak: <https://www.bursahayat.com.tr/bursa/cennetten-bir-kose-golyazi-ya-nasil-gidilir-520627>

Gölyazı Kültürevi (Aziz Panteleimon Kilisesi) : “1908-1918 yılları arasında inşa edilen kilise, Apolyont’taki beş kilisenin arasında en yenisiydi. Aziz Panteleimon Kilisesi, 1900 yılında ortaya çıkan yıkıcı yangının ardından Apolyont köprüsünün kuzeyinde kurulan “Yeni Mahalle”nin kilisesi olarak inşa edilmiştir”.

“Yarımada girişinde bulunan kilise XIX. yüzyılın ikinci yarısında yapılmıştır. Dikdörtgen planlı yapının duvarları tuğla ve moloz taşları ile almalı teknikte örülmüştür. Dış cephedeki duvar payeleri ile pencere çerçeveleri ve saçak altı silmesinde kesme taş kullanılmıştır. Özgün ahşap yapının bir kısmı günümüze değin gelmiştir. Çatının ahşap dışında demir bağlantılarla da korunduğu gözlenmiştir. Dört duvarı son derece sağlam olan kilisenin içinde, bazı ilginç kabartmaları olan sütun başlıkları da vardır. Bursa’da sağlam kalmış ender kiliselerden biri olan Hagios Panteleiman Kilisesi, Yunan klasik mimarisinin önemli örneklerinden biridir”.

“İki katlı olarak inşa edilen Aziz Panteleimon Kilisesi, üç nefli, dikdörtgen planlı bir bazilikadır. Batısında narteksi bulunur. Kilisenin doğusunda bulunan üç bölümlü apsis bölümündeki iki (orijinal) direğin kaidesi olarak Antik Çağ yapılarına ait mermerden bir sütun başlığı ve bir mermer sunak kullanılmaktadır. İçte ve dışta düzensiz almaşık teknikle örülen kilise, sade neoklasik öğeleri, ebatları ve heybetli ön cephesi ile geç Osmanlı Dönemi İstanbul Rum mimarlığının özelliklerini yansıtmaktadır”.

“Türk-Yunan Savaşı ve Mübadele döneminde terk edilen Azizi Panteleimon kilisesi, çeşitli amaçlarla kullanılmış; ancak zamanın ve yangınların etkisiyle günümüze ciddi hasarlarla ancak ulaşabilmiştir. Bursa Nilüfer Belediyesi tarafından restorasyonu gerçekleştirilen kilise, yenilenme çalışmalarının ardından kültürevi olarak işlev kazanmış ve 2014 yılında hizmete açılmıştır”.

“Bu kilise 19. yüzyıl Anadolu Rum Ortodoks miraslarından birisi. Anadolu şehirlerinde eşine pek de rastlanmayan yapılardan olduğundan aslında çok büyük öneme sahip. Mübadele yıllarına kadar aktif bir şekilde ibadet yeri olan kilise, mübadele sonrası da bakımsızlık, yangınlar ve başka amaçlarla kullanılmaktan zarar gören yerlerden. Neyse ki Nilüfer Belediyesi’nin restorasyon çalışmalarıyla burası yakın zamanda tekrardan kamusal hayata kazandırılarak bir kültür evi olmuş”.

Fotoğraf 3.14: Gölyazı Kültürevi (Aziz Panteleimon Kilisesi)

Kaynak: <https://www.gotobursa.com.tr/tr/mekan/aziz-panteleimon-kilisesi-golyazi-kulturevi-1247/>

Gölyazı Eski Cami : “Cami Gölyazı’da tarihi yerleşim bölgesinin en üst noktasında yer almaktadır. Kareye yakın dikdörtgen planlı olan caminin üzeri kırma

çatı ile örtülmüştür. Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından aslına uygun olarak restorasyonu gerçekleştirilmiştir” (<https://www.gotobursa.com.tr/tr/mezan/golyazi-eski-cami-590/> Erişim : 28.02.2024).

“Nilüfer ilçesine bağı Göllyazı Köyü'nde bulunan cami büyük ölçüde yenilenmiştir. Yapım tarihi hakkında kesin bilgi bulunamadı. Doğı-batı yönünde dikdörtgen planlı yapının üzeri çatıyla örtülü ve kiremit kaplıdır. Yapı büyük yığma ve kesme taştan yapıldır. Minaresi tek şerefiyeli ve şerefe altı işlemelidir. Mihrap üstü pencerelerinde ikisi vitray işlemelidir. Son dönem restorasyon geçiren cami mihrabı kalem işi süsleme ve ayet işlemelidir. Minber ile kürsü ahşap malzemeden yapılmıştır. Kadınlar mahveli de ahşap malzemeden yapılmıştır. Caminin hemen arkasında yıkık vaziyette sibyan mektebi bulunmaktadır. Cami ibadete açık durumdadır” (<https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=1655> Erişim : 25.02.2024).

Fotoğraf 3.15: Göllyazı Eski Cami

Kaynak: <https://www.gotobursa.com.tr/tr/mezan/golyazi-eski-cami-590/>

Göllyazı Yel Değirmeni : “Göllyazının girişinde bulunan yel değirmeni, Osmanlı dönemine ait bir yel değirmeni ve Türkiye’ de pek az yerde bulunan yapılardan biri. Bir okulun bahçesinde olan bu yapının etrafında zeytin ağaçları da var.

Yel değirmeni işlevini yerine getiremez haldeyken, üzeri yoğun bitki örtüsüyle kaplıyken ve okulun kömürlüğü olarak kullanılıyorken belediyenin katkılarıyla değirmen ustası tarafından restore edilmiş ve turizme kapılarını aralamış. Değirmenin olduğu bahçeye girmek için demir kapıdan geçiyorsunuz. Değirmenin önemli özelliği yapımında yığma taş ve kerpiç derz kullanılması Silindir şeklinde olan değirmenin açık kahverengi, taş örmeli dış cephesi var. Taşlar her bir sırada tek tek örülmüş. Değirmenin etrafı bir basamak kaldırımıyla çevrili. Çatısı tıpkı bir şapka gibi oturtulmuş ve karşılıklı iki yandan üçgen şeklinde pencereler bırakılmış. Pencerelerin birinden değirmenin çarkları, bir uzun demire takılarak çıkarılmış. Değirmende 12 adet çark var. Değirmenin etrafında 4-5 adım dönüldüğünde karşınıza değirmenin kapısı çıkıyor. Değirmenin kapısına çıkmak için değirmenin iki basamak merdiven var. Merdiveni çıkıp bir adım gittiğinizde kapıya ulaşıyorsunuz. Kapısı ise kahverengi oval şeklinde, üst tarafında pencereleri var. Pencereler altta 4 tane bölmeli kare şeklinde, üst tarafta ise kapı oval olduğu için sağa sola ve ortaya dikey çizgilerle bölünerek bir motif oluşturulmuş. Kapının sağ tarafında kilidi var. Değirmenin ayrıca dış cephesinde bir tane penceresi de mevcut” (<https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=1656> Erişim : 25.02.2024).

Fotoğraf 3.16: Gölyazı Yel Değirmeni

Kaynak: Kör Seyyah Fotoğraflar: Erol Şaşmaz
(<https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=1656>)

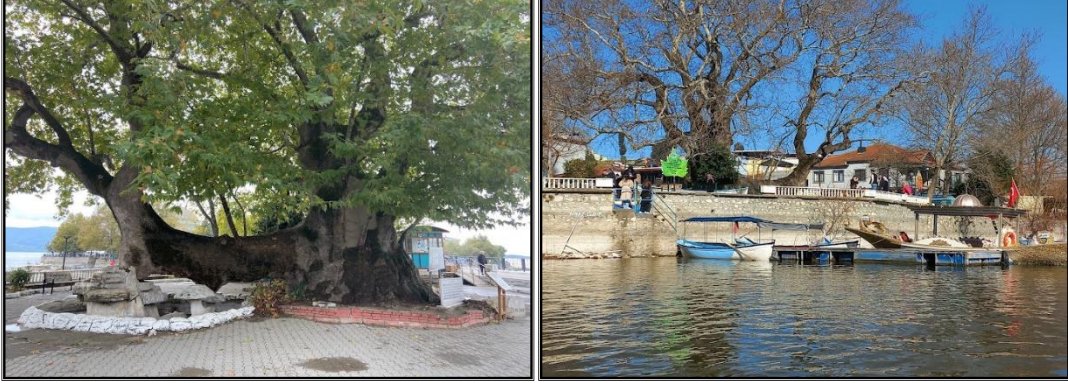
Gölyazı Ağlayan Çınar : “Gölyazı’ya ayak basar basmaz köy meydanındaki Ağlayan Çınar karşılıyor sizi. Bu çınar 750 seneyi aşmış ömrüyle ilçenin en görmüş geçirmiş. Tabii kar fırtına gibi çetin hava şartları derken yaşlı çınarın devrilmeden bunca yıl atlatması da hiç kolay olmamış. Zamanla yana yatan gövdesi tekrar filiz vermiş ve hayata tutunmayı başarmış”.

“Yedi buçuk asırlık ağaca ‘Ağlayan Çınar’ denmesinin sebeplerinden biri bazı dönemlerde gövdesinden akan kırmızımsı reçine. İkinci sebep ise yürek burkan bir efsaneye dayanıyor. Birbirlerinin çocukluk aşkı olan Rum kızı Eleni ile Türk genci Mehmet’in mübadeleyle ayrılan kaderleri de bu ağacın altında olmuş. İki genç kavuşamadan bu ağacın altında can vermiş. Ağacın ortasındaki koca oyuk da yarım kalan bu aşkın yarattığı hissiyatı simgeliyor”.

“Bugün ‘uluslararası anıt’ işaretiyle özel koruma altındaki bu yüce ağacın gövdesinin yanında durup bir Gölyazı fotoğrafı çekirmek de adetten. Çevresindeki balık lokantaları ve çay bahçeleri de hem çınarın altında gölgelenmek hem de gölü izlemek için en güzel mola noktaları mevcuttur”
(<https://www.neredekal.com/blog/bursada-bir-hafta-sonu-rotasi-golyazi/> Erişim : 28.02.2024).

Yarımadayı Gölyazı Adası’na bağlayan köprünün başındaki tarihi çınar Bursa’nın en yaşlı çınarlarından biridir. 2010 yılı itibariyle 735 yaşında olan çınar uluslararası anıt ağaç işareti taşımaktadır. 400 metrelik gölgesi bulunan çınar, gövdesinde özsuğu aktığı için ‘Ağlayan Çınar’ adını almıştır. Çevresinde bir balık lokantası ve bir çay bahçesi yer alır. Karayolları tarafından anıt ağaç işareti ve ‘Ağlayan Çınar’ tabelasının yerleştirilmesi Biyolog Mehmet Okatan’ın uğraşları sonucu gerçekleşmiştir. Çınarın önündeki tabelada Mehmet Okatan’ın şu şiir yer almaktadır: “Tarihin verdiği yorgunlukla, yan yatmış ulu bir çınar. Lakin aşamaktan umudunu kesmemiş, uzanmış öylesine Bağrı yanık, yaprakları hüznün, içi kan ağlarcasına Savaşlara, acılara, kara sevdalara, tercüman olurcasına Ardında, sevgi bahçesi açamayan gonca bir gül Önünde, oluk oluk göz yaşlarının eseri, koca bir göl”
(http://www.bursadakultur.org/niluferin_tarihi.htm Erişim : 28.02.2024).

3.17: Gölyazı Ağlayan Çınar

Kaynak: <https://www.neredekal.com/blog/bursada-bir-hafta-sonu-rotasi-golyazi/>

Alaaddinbey Cami : “Nilüfer’in ilk mahallelerinden biri olan Alaaddinbey’in Osmanlı dönemindeki adı ‘Fodra’dır, ancak ‘Erikli/Erihli’ adıyla da anılmıştır. Orhan Gazi’nin ağabeyi Alaaddin Bey’in vakfı olan mahallenin yeni adı da buradan gelmektedir. Aşıkpaşazade tarihine göre, Bursa’nın fethinden sonra Alaaddin Bey, kardeşi Orhan Gazi’nin “İmdi sen bana paşa ol” diyerek, yakınında görev vermesi önerisini kabul etmedi. “Kite ovasında Fodra derler bir köy vardır. Anı bana ver” dedi. Orhan Gazi de ağabeyinin isteğini kabul etti. Osmanlı döneminde, Kite kazasına bağlı ve Rum kökenlilerin çoğunlukta olduğu bir yerleşim yeri idi. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı’ndan sonra Balkan göçmenlerinden küçük bir grup yerleştirildiği Alaaddinbey’de, 1907 (Hicri 1325) tarihli Hüdavendigâr Vilayeti Salnamesi’ne göre 107 hane bulunmaktaydı” (http://www.bursadakultur.org/niluferin_tarihi.htm Erişim : 28.02.2024).

Fotoğraf 3.18: Alaaddinbey Cami Dış Görünümü ve Tavan Süslemesi

Kaynak: http://www.bursadakultur.org/niluferin_tarihi.htm

Ayvaini Mağarası : “Türkiye'nin en uzun 6. mağarası olan Ayvaini Mağarası, Nilüfer ilçesi Ayvaköy’de yer alır. Hidrolojik olarak etkin durumda olan mağaranın Ayva ağzından yer altı suları çıkmaktadır. Mağaranın ikinci ağız ise, Mustafakemalpaşa İlçesi’ne bağlı Kazanpınar ve Doğanalan köyleri arasındadır. Mezozoik zamandan günümüze gelen ve 1970 yılında 3 kişilik bir İspanyol ekip tarafından keşfedilen mağaranın uzunluğu 5,5 kilometreyi bulmaktadır”.

“Mustafakemalpaşa İlçesinin yaklaşık 30 km. kuzeybatısında Doğanalan Köyü yakınlarında başlayan mağara 5,5 km. sonra Bursa, Ayvaköy civarında sonlanmaktadır. Her iki yönden girişi bulunan Mağara, girişlerinin sarp olması nedeniyle turizme kapalı olmakla beraber profesyonel dağcı ve mağaracılar tarafından tercih edilebilir. İçinden geçen Karadonlu deresi mağara boyunca 60’dan fazla irili ufaklı gölet oluşturmuştur. Her adımda mağarayı süsleyen sarkıtlar, dikitler ve travertenler birer doğa harikasıdır”.

“Mağaranın, Doğanalan köyü yakınlarındaki başlangıç kısmına Mustafakemalpaşa ilçesinden 17 km uzaklıktaki Söğütalan köyünün yolu ile ulaşılır. Doğanalan Köyü Söğütalana yaklaşık 12 km uzaklıktadır. Mağaranın başlangıç kısmına ulaşabilmek için, Doğanalan köyünden kuzeydoğu yönüne giden stabilize yoldan yaklaşık 2 km ilerlemek gerekir. Bursa'yı Mustafakemalpaşa'ya bağlayan 82 km’lik eski yol, mağaranın yakınından geçer. Ayvaini'ne bu yoldan gidilebildiği gibi gölün kuzeyinden geçen Bursa-Balıkesir yolundan da gidilebilir”.

“Bursa ilinin batısındaki Uluabat Gölü’nü (Apolyont Gölü) güneyden çevreleyen Söğütalan Platosu’nun kuzey kenarında, Mustafakemalpaşa ile Nilüfer ilçesi sınırları arasında bulunan Ayvaini Mağarası’nın iki girişi vardır. Geniş bir bölgenin yer altı ve yer üstü sularını toplayan Ayvaini Mağarası, hidrolojik olarak aktif bir mağaradır. Aralarında 80 m’lik yükselti farkı ve 4 km’lik mesafesi olan iki girişe sahip olan mağara nemli ve ılık bir havaya sahiptir. İlkbahar aylarında suyun yükselmesine rağmen mağaradan geçilebilir”.

“Güney Marmara Bölgesi'nin en uzun mağarası olan ve turizm hareketlerinin yoğun olduğu bir bölgede bulunan Ayvaini Mağarası’nda görünimleri oldukça ilginç ve güzel damlataşlar (sarkıt, dikit, sulu damlataş havuzları) sürekli akışı olan bir yer

altı deresi ve göller bulunmaktadır. Ayvaini Mağarası'nın ulaşımı oldukça kolay ve bulunduğu doğal çevre son derece güzel olup turizm amaçlı değerlendirilebilir niteliktedir” (Kaynak: Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi). (<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/TurizmAktiviteleri/ayvaini-magarasi267851> Erişim : 28.02.2024)

Fotoğraf 3.19: Ayvaini Mağarası İçini Süsleyen Sarkıtlar, Dikitler ve Travertenler

Kaynak: <http://www.nilufer.gov.tr/ayvaini-magarasii>

Deliktaş Mağarası : “Kadriye ile Üçpınar Mahallelerimiz arasında olup içerisindeki deresiyle ve mesire alanıyla doğada enerji depolayabileceğiniz huzurlu vakit geçirme fırsatı sunuyor”.

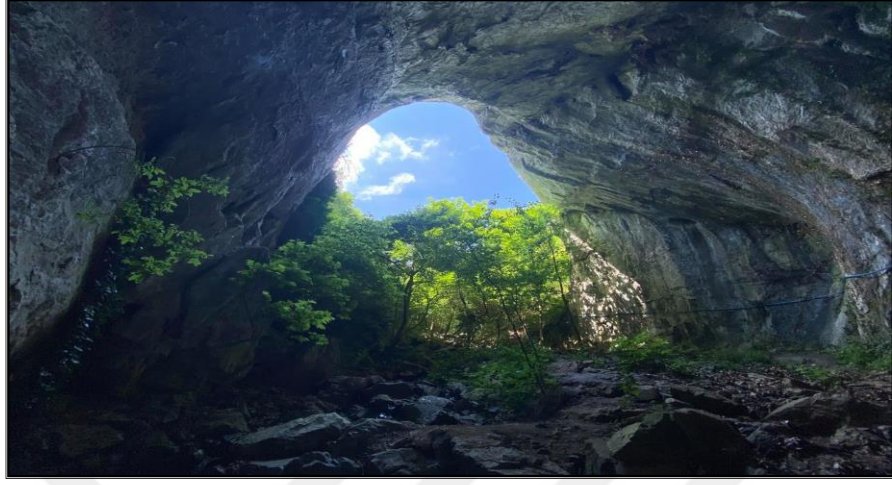
“Nilüfer Belediyesi tarafından çevre düzenlemesi yapılan Deliktaş Piknik Alanı, Kadriye ve Üçpınar mahallerinin hemen yanı başında bulunuyor. Uludağ’ın eteklerinde yer alan bölge Türk Bayrağı’nın Güney Marmara’nın en yüksek tepesinde dalgalanması açısından da ayrı bir özelliğe sahip. Bir yanda orman, diğer yanda doğal su kaynaklarının bulunduğu alan, doğanın eşsiz büyüklü güzelliğini taşıyor. Piknik alanının yakınında bulunan Deliktaş Mağarası da bölgeye esrarengiz bir atmosfer katıyor. Cennet Bursa’nın cennet köşesi keşfedilmeyi bekliyor”.

Deliktaş Mağarası özellikleri;

- Mağaranın içi yatay fiziki uzanım sergiliyor ve uzunluğu 40-50 mt kadardır.
- Mağara aktif ve su giriş-çıkışı var.
- Mağara girişine kadar araçla ulaşım var, Mağara Üçpınar köyünden Kadriye köyüne giderken yolun solunda kalıyor.
- Ana kaya tipi.
- Sarkıt, sütun, akmataşı, dikit, bayrak, perde traverten, soda çubuğu niteliğinde oluşumlara rastlanmadı.
- Hava akımı var, gaz kokusu yok.
- Mağara içi zemin iri blok kara kaplı.
- Biyolojik bulguya rastlanmamıştır.
- Yosunlanma, yapraklı bitki, diğer flora bulgusuna rastlanmamıştır.
- Arkeolojik bulguya rastlanmamıştır.
- Mağarada tahribat gözlemlenmedi.
- Koordinatlar: 40 10’46.0410’’K - 28 86’ 15.80’’D
- Rakım 578 mt.

Çalışma ekibi: Attila Ülgen (<https://www.madbursa.org/faaliyet-raporlari/187-bursa-nilufer-ucpınar-koyu-deliklitas-magarasi.html> Erişim : 28.02.2024).

Fotoğraf 3.20: Deliktaş Mağarası

Kaynak: <https://www.madbursa.org/faaliyet-raporlari/187-bursa-nilufer-ucpinar-koyu-deliklitas-magarasi.html>

Özlüce Kültür Evi (Bursa'nın Ayasofyası) : “Nilüfer’in eski yerleşim yerlerinden biri de Bursa’ya 11 kilometre uzaklıkta bulunan Özlüce Mahallesi’dir. ‘İnesi’ ve ‘Eğnesil’ adlarıyla da anılan Özlüce, Osmanlı döneminde Müslüman ve Hristiyan kökenlilerin birlikte yaşadıkları bir köydü. Özlüce, Kurtuluş Savaşı sonrasında Mübadele Anlaşması ile Yunanistan’dan gelen göçmenlerin yerleştirildiği bir yöre oldu. 1907 (Hicri 1325) tarihli Hüdavendigar Vilayeti Salnamesi’ne göre köye 88 hane kayıtlıdır.

Bölgedeki en önemli tarihi yapı, XIX. yüzyıla tarihlenen ve geçmişte hem kilise hem cami olarak kullanıldığı için Bursa’nın Ayasofyası olarak nitelendirilen Özlüce Kilisesi’dir. Kilisenin tarihi ve hangi azize adandığı bilinmemektedir. Doğuya yönelmiş, üç nefli bazilikal planlıdır. Batıda kemerlerle dışa açılan bir nartkes yer alır. İçten beşik tonoz, dıştan çift eğimli kırma çatı örtülüdür. Duvarlar taş tuğla almalı örgü, tonoz örtü ise bağdadi teknik ile yapılmıştır. Köşelerdeki ahşap merdivenlerden galeri katına çıkılmaktadır. Batıda, kuzey ve güneyde uzanan galerilerin döşemeleri ahşaptır. Sıva ve boyaların altında izleri seçilebilen parapet levhaları ile naosa açılır. Duvar ile örtünün birleşme noktasında yapıyı içten ve dıştan profilli bir silme çevreler. Kilise yapısı, stilistik özellikleri, malzeme ve yapım tekniği bakımından değerlendirildiğinde 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Rum Ortodoks Kilisesi iken, mübadeleden sonra camiye dönüştürülen, ancak 1992’de yeni caminin yapılmasından sonra kullanılmayan yapı, Nilüfer Belediyesi’nce restore edilerek költürevine dönüştürülmüştür” (http://www.bursadakultur.org/niluferin_tarihi.htm Erişim : 28.02.2024).

Fotoğraf 3.21: Özlüce Költür Evi

Kaynak: http://www.bursadakultur.org/niluferin_tarihi.htm

3.5.Hizmet Sektörü Faaliyetleri

“Hizmetler sektörü; ulaştırma, turizm, haberleşme, bankacılık, sigortacılık ve ticareti de içine alacak biçimde son derece geniş bir faaliyet alanıdır. Hizmetler sektörü bazı iktisatçılarca üretici olmayan “kısır” bir sektör olarak algılanır ve kalkınma için sanayi ve tarım gibi “üretken” sektörlerin geliştirilmesi, hizmetler gibi “üretken olmayan” sektörlerin ağırlığının giderek azaltılması önerilir. Bu görüşlere katılmak mümkün değildir. Zira hizmetler sektörünün icra ettiği fonksiyon olmaksızın diğer sektörlerde faaliyetin yürütülebileceği düşünülemez. Hizmetler sektöründe, ticaret de

dahil olmak üzere, sınai ve tarımsal mal üretilmemekle birlikte çeşitli hizmetler üretildiğini belirtmek gerekir” (<https://meps.bursa.bel.tr/wp-content/uploads/2022/10/Ticaret-ve-Hizmetler.pdf> – Erişim: 09.09.2023).

“Hizmetler sektörü şu alt sektörlerden meydana gelmektedir: Ticaret, mali sektör (sağlık, eğitim, güvenlik vb. gibi). Bu sektörlerden her birisi kalkınmada ayrı bir öneme sahiptir. Örneğin, ticaret, mali sektör, ulaştırma, haberleşme sektörleri yeterince gelişmeden tarım ve sanayi sektörlerinin gelişebileceği düşünülemez. İnşaat ve konut ise gelişen ülkelerde önemli bir ihtiyaç ve yoğun bir özel teşebbüs yatırım alanıdır. Ayrıca, emek yoğun olduğundan istihdam açısından da önemlidir. Turizm sektörü de gerek dış ödemeler dengesi ve döviz geliri gerek istihdam sağlamak açısından ağırlık verilmesi gereken bir alt sektördür. Sağlık, eğitim, güvenlik vb. gibi devlet hizmetleri ise sosyal adalet, devletin bekası gibi sosyal ve politik hayati fonksiyonlar görür. Bununla birlikte; eğitim ve sağlık yatırımları verimliliği yükseltir, çalışma arzusunu artırır ve böylece iktisadi kalkınmanın 3 gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynar. İster beşeri, ister fiziki alanda olsun altyapı yatırımlarının verimliliği arttırıcı etkisi kesindir. Diğer bir ifadeyle, milli gelirin arttırılmasında tutarlı bir altyapı politikası, ekonomide istihdamedilen işgücü, fizikisermaye unsurları ve doğal kaynaklardan daha iyi yararlanma imkanı sağlar. Bir ülke, sahip olduğu işgücünü, verimliliği düşük faaliyetler ve sektörlerinden yüksek olana aktardıkça, eğitim ve öğretim yoluyla işgücünün kalitesini arttırdıkça iktisadi kalkınmasını hızlandırır. Eğitim işgücünün, geleneksel ya da vasıfsız mesleklerden daha çok teknik uzmanlık gerektiren mesleklere geçişini kolaylaştırır. Bu nedenlerden dolayı gelişen ülkelerde kalkınma, sanayileşme ve tarım sektörünün gelişmesine paralel olarak hizmetler sektörünün gelişmesine önem verilir ve Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) içinde hizmetler sektörü %50’ye yakın veya daha fazla bir paya sahip olur. Aynı ağırlığı ve oranı Türkiye’de de görmekteyiz” (<https://meps.bursa.bel.tr/wp-content/uploads/2022/10/Ticaret-ve-Hizmetler.pdf> – Erişim: 09.09.2023).

“Hizmetler sektörünün ekonomik açıdan taşıdığı önemin belirlenmesinde bazı güçlükler ortaya çıkmaktadır. Bunun en önemli nedeni ise bu sektöre bağlı birçok faaliyetin sanayi sektörü ile bütünleşmiş olması ve bundan dolayı ekonomik göstergelerde sanayisektörü içinde yer almasıdır. Aynı belirsizlik istihdam konusunda

da ortaya çıkmakta ve sanayiye bağılı hizmetlerde çalışan nüfus, sanayi sektöründe çalışıyor olarak görülmektedir. Gelişmiş ülkelerin hemen hepsinde en belirgin özelliklerden biri, hizmetsektörünün Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH) içinde diğer sektörlerle oranla daha fazla paya sahip olmasıdır. Özellikle istihdam alanında giderek önem kazanana hizmetler sektörü, bu alanda yarattığı iş imkanlarıyla ülke ekonomilerinde itici bir güç oluşturmaktadır” (<https://meps.bursa.bel.tr/wp-content/uploads/2022/10/Ticaret-ve-Hizmetler.pdf> – Erişim: 09.09.2023).

“Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomileri, sektörel bazda incelendiği takdirde, gerek girişim sayısı gerekse de istihdam verileri bakımından mali hareketlerin en yoğun şekilde gerçekleştiği sektör ‘hizmet’ olarak karşımıza çıkmaktadır. Serbest piyasada küçük, orta ve büyük işletmeler (KOBİ, tek veya çok ulus ortaklı holdingler vs.) olarak gündelik yaşamda karşılaşılan, sanayi ve tarım dışı tüm oluşumlar hizmet sektörünü meydana getirmektedirler” (Özdemir, 2020).

“Şehirlerin ihtiyaçları doğrultusunda mal veya hizmet üretimi gerçekleştiren esnaf - zanaatkarlar; insanın bilgi ve teknoloji seviyesini artırması, günlük ihtiyaçlarının çeşitlenmesi ve ülkeler/kıtalararası ticaretin gelişmesiyle birlikte piyasaya daha geniş, büyük ölçeklerde hizmet/emtia sağlamaya başlamışlardır. Ürünlerin sınır tanımaksızın dünya piyasasında herhangi bir pazar alanında alıcı bulmaya başlaması üretim baskısını beraberinde getirmiş, kabaca 18. yüzyılın ikinci yarısına rastlayan ‘Sanayi Devrimi’ hareketi de bu baskının bir sonucu olarak gerçekleşmiştir” (Özdemir, 2020).

“Beşeriyet tarihinin ilkel dönemlerine kadar takibi yapılabilecek ticaret hareketlerinde; geçmişte Mezopotamya ve Avrupa’nın çeşitli bölgelerinde ilk örneklerine rastlanılan bankaların sayısında, sanayi devrimiyle ortaya çıkan ‘Kapitalist Ekonomi’ modelinin piyasalara büyük para girişi sağlaması sonucunda artış görülmüştür. 20. yüzyılda vuku bulan teknolojik, bilimsel yenilik veya gelişmelerin beşerin günlük hayatına daha fazla etki etmesi, toplumların tüketim alışkanlıklarının değişmesine ve ihtiyaçların çeşitlenmesine neden olmuştur. Toplumların ihtiyaç ve alışkanlıklarında ortaya çıkan yeni durum yeni sektörleri beraberinde getirmiş, bugün bildiğimiz anlamda ‘hizmet sektörü’ ortaya çıkmıştır. Banka, kredi, finans hizmet

faaliyetlerinde bulunan kurumlar, sigorta ve reasürans şirketleri gibi mali aracı kurum ya da kuruluşların yanında; holding, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler(toptan ve perakende ticaret işletmeleri - küçük ölçekli bakkal, zincir marketler vs); yiyecek - içecek faaliyeti gösteren restoran, kafe, barlar; ulaştırma ve depolama hizmetleri, konaklama faaliyetleri sektörü meydana getiren alanlardır” (Özdemir, 2020).

Nilüfer İlçesine ait 2021-2022-2023 yılları arası nüfusun istihdam durumu verileri (Tablo 3.)’te sunulmuştur. TÜİK verilerine göre toplam dağılımlar tarım, sanayi, inşaat ve hizmetler olarak 4 grupta sınıflandırılmıştır.

Tablo 3.11: Nilüfer İlçesi 2021-2022-2023 Yılları Nüfusun İstihdam Durumu

Ekonomik Faaliyete Göre İstihdam Edilenler (15+ yaş ve üzeri / Bin kişi) (Rev.2)																				
Yıllar	Toplam	Tarım	Sanayi			İnşaat	Hizmetler													
		Tarım, ormancılık ve balıkçılık (A)	Madencilik ve taş ocaklığı (B)	İmalat (C)	Elektrik, gaz, buhar, su temini ve kanalizasyon (D-E)	İnşaat (F)	Toptan ve perakende ticaret (G)	Ulaştırma ve depolama (H)	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri (I)	Bilgi ve iletişim (J)	Finans ve sigorta faaliyetleri (K)	Gayrimenkul faaliyetleri (L)	Medi, bilimsel ve teknik faaliyetler (M)	İdari ve destek hizmet faaliyetleri (N)	Kamu yönetimi ve savunma (O)	Eğitim (P)	İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri (Q)	Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor (R)	Diğer hizmet faaliyetleri (S-T-U)	
Toplam																				
2021	I. Çeyrek	27.391	4.570	145	5.486	324	1.629	3.847	1.241	1.100	255	310	307	937	941	2.031	1.826	1.518	109	815
	II. Çeyrek	28.448	5.060	143	5.611	322	1.776	3.894	1.319	1.267	231	325	278	916	953	2.023	1.833	1.599	107	792
	III. Çeyrek	29.652	5.432	151	5.712	337	1.857	4.191	1.363	1.661	253	286	263	929	1.025	1.944	1.687	1.582	141	838
	IV. Çeyrek	29.815	4.734	161	5.948	362	1.818	4.272	1.433	1.662	257	272	310	925	1.094	1.941	1.886	1.721	148	869
2022	I. Çeyrek	29.418	4.362	143	6.058	343	1.622	4.178	1.494	1.606	249	306	329	961	1.044	2.037	1.885	1.805	129	869
	II. Çeyrek	30.765	4.984	152	6.270	342	1.833	4.260	1.463	1.638	251	310	317	919	1.074	2.036	1.959	1.844	156	957
	III. Çeyrek	31.160	5.263	167	6.113	357	1.904	4.454	1.450	1.752	312	319	320	918	1.119	1.980	1.781	1.813	150	987
	IV. Çeyrek	31.556	4.650	161	6.217	347	2.025	4.562	1.563	1.772	321	330	349	975	1.175	2.063	1.984	1.899	178	984
2023	I. Çeyrek	30.856	4.156	149	6.322	353	1.825	4.483	1.588	1.674	278	332	387	977	1.136	2.079	2.035	1.981	166	936
	II. Çeyrek	31.507	4.690	151	6.365	301	1.937	4.536	1.535	1.747	308	321	357	936	1.085	2.124	1.964	2.002	187	961
	III. Çeyrek	32.043	5.174	163	6.141	322	2.085	4.537	1.527	1.942	314	341	341	952	1.124	2.088	1.795	1.979	207	1.011
	IV. Çeyrek	32.020	4.494	157	6.168	331	2.115	4.626	1.629	1.816	352	357	357	1.052	1.169	2.068	2.053	2.061	189	1.026

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri; **Not: 1)** Rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir. **Not: 2)** Beş bin kişiden az gözlem değerlerinde örnek büyüklüğü güvenilir tahminler için yeterli değildir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SOSYO-EKONOMİK VE MEKÂNSAL ÖZELLİKLER

Sosyo-ekonomik yapı, bir toplumu oluşturan bireylerin istenen kaynaklara erişimini ölçen bir kavramdır ve belirgin bir tanımı yoktur. Genel olarak, sosyo-ekonomik yapı, demokratik ve katılımcı karar verme süreçleri temelinde çalışan, resmi olarak teşkilatlanmış özel işletmeler ve ağları içeren bir yapı olarak tanımlanabilir. Bu yapı, ekonomi, sağlık, eğitim, demografi ve sosyal statü gibi birçok alanı etkiler. Bir bölgenin sosyo-ekonomik yapısını analiz ederken, sağlık hizmetleri, para, mal, güç, güvenlik gereksinimleri, istihdam şartları ve eğitim fırsatları gibi faktörler dikkate alınır. Bu faktörler, bir bölgedeki yaşam standartlarını, ekonomik gücünü, eğitim seviyesini ve genel refah düzeyini belirlemede önemli bir rol oynar. Dolayısıyla, sosyo-ekonomik yapı, bir toplumun genel refahını ve yaşam kalitesini anlamak için önemli bir araçtır.

“Sosyo - mekansal analiz genel olarak; sosyal ve mekansal dokuyu bütünleştiren, doğal çevrede büyük ölçekli alt ve üstyapı uygulamaları ve yapıları çevrenin işlevlendirilmesi için yapılan detaylı incelemeleri içeren, Batı’da yaklaşık seksen-yüz yıldır geniş uygulama alanlarına sahip olmakla birlikte ülkemizde önemi son on, on beş yıldır anlaşılmaya başlanmış bütünleşik bir kavram olarak değerlendirilebilir. Çevrenin tahribatı, iklim değişikliği, devam eden kentsel gelişme ve jeopolitik çatışmalar karşısında; altyapı ve üstyapı planlaması ve tasarımı, riskli çevreye uyum, karşı karşıya bulunulan riskleri tanımlama ve sürdürülebilirliği sağlama açısından önemlidir.” (Tanrıku, 2017).

Bu çalışmada, sosyo-mekansal özelliklerin sadece bir arada bulunduğu değişkenler olarak değil, aynı zamanda birbirleriyle etkileşim içinde olan süreçler olarak ele alınması önerilmektedir. Bu yaklaşım, kent mekanının nasıl oluşturulduğunu anlamak için sosyal organizasyon ve mekan organizasyonu kavramları arasında yeni bir ilişki kurmayı hedefler. Bu, hem sosyo-mekansal süreçlerin hem de mekanın üretiminin daha derinlemesine anlaşılmasına ve

kavranmasına yardımcı olabilir. Geleneksel olarak, kentlerin nasıl oluştuğunu anlamak için genellikle sosyal ve mekansal faktörler ayrı ayrı ele alınmıştır. Ancak bu yaklaşım, kent mekanının karmaşık dokusunu tam olarak açıklamada yetersiz kalabilir. Bu nedenle, sosyal organizasyon ile mekan organizasyonu arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılması, kentlerin nasıl şekillendiğini ve dönüştüğünü daha kapsamlı bir şekilde açıklayabilir. Bu kuramsal yaklaşım, kentsel planlama ve politika oluşturma yanı sıra kentsel dönüşüm süreçlerini anlamak için önemli bir araç olabilir. Bu bağlamda, sosyo-mekansal süreçlerin ve mekanın üretiminin birlikte ele alınması, kentlerin daha sürdürülebilir, kapsayıcı ve yaşanabilir hale getirilmesine katkıda bulunabilir.

“Çalışmada sosyo-mekansal özellikleri süreç olarak göz önüne alarak ya da kent mekanını üreten güçlerin veya değişkenlerin neler olduğu yerine; sosyal organizasyon ve mekan organizasyonu kavramları arasında yeni bir bağlantı kurarak, hem sosyo-mekansal süreçlerin hem de mekanın üretiminin daha derinlemesine anlaşılabilmesi ve kavranabilmesi çabalarına kolaylaştırıcı bir kuramsal katkı yapabilmeyi amaçlamanın daha iyi olduğu öne çıkmaktadır” (Hovardaoğlu, 2020).

“Sosyo-mekansal süreçlerin ve mekanın üretiminin daha derinlemesine anlaşılabilmesine yardımcı olacağını düşündüğüm böyle bir kolaylaştırma, öncelikle sosyal organizasyon meselesini anlamaya ve anlaşılabilir hale getirmeye dayanıyor. Mekan organizasyonu terimi ise, İlhan Tekeli’nin yukarıda da sözünü ettiğim 1979 tarihli “*Mekan Organizasyonlarına Makro Yaklaşım*” kitabındaki kavramlaştırmayla eş yönlü bir anlam içeriyor. Sosyal organizasyon terimi ise en basit anlamıyla insan türünün sosyalleşmesini, bu sosyalleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan işleri, işbölümünü ve kurallar bütünü adlandırmak amacıyla kullanılmıştır. Bu terimin kesinlikle toplumun mahiyetini açıklama iddiası taşıyor. Literatürdeki olası tüm anlamlarından soyutlayarak, sadece sosyalleşmeye bağlı ortaya çıkan işleri, işbölümünü ve kuralları temsil ediyor. Buna ek olarak, mekan organizasyonu teriminin de kuramsal bir bütünleyicisi olma amacını içeriyor” (Hovardaoğlu, 2020).

Sanayileşme, kentsel yaşamı etkileyen önemli bir özelliktir ve günümüz kentlerinde mekânsal farklılaşmayı artırır. Bu süreç, ekonomik yapılanma ile birlikte kentsel alanlarda sosyo-ekonomik özelliklerde ve farklılaşmalarda artışa neden olur.

Büyük metropol alanlardaki ayrışmanın temel unsurlarından biridir. Ayrıca, kentteki nüfusun yaş dağılımı, doğurganlık oranı, aile yapısı, eğitim seviyesi ve göç örüntüsü gibi faktörler, kentsel alanlardaki sosyal yaşamı önemli ölçüde etkiler. Bu nedenle, belirli grupların belirli bölgelerde yaşamayı tercih etmesi sonucunda, kentsel dokuda demografik farklılaşmayı gösteren örüntüler ortaya çıkar. Bu durum, kent içindeki sosyal ve ekonomik yapıların çeşitlenmesine ve kent yaşamının heterojenleşmesine yol açabilir.

“İçinde bulunduğumuz yüzyılın en önemli sosyo-ekonomik olgusu olarak görülen kentler, kuşkusuz sanayileşme süreçlerinin etkisiyle hem kendi içinde hem de diğer kentlerle olan farklılıkların belirginleştiği ve hızlıca değişmekte olduğu yaşam alanlarıdır. Sanayi akışları işlerliğini sağlayan aktörler olarak bireyler ile ekonomik unsurların kentlerde konuşlanması, ekonomik yeniden yapılanma süreçlerine dayalı bir istihdam yapısı, bu yapıya dayalı sınıfların oluşumu, nüfusun demografik, ekonomik ve sosyal kompozisyonlarındaki farklılaşmalarla örtüşük bir yapı sergilemektedir” (Kesiriklioğlu, 2010).

Bu alıntıda, göçün kentlerdeki hızlı değişimi ve bu değişimin beraberinde getirdiği sorunları ele alınıyor. Özellikle, kırsal kesimden gelen göçmenlerin sosyoekonomik ve kültürel farklılıklarından kaynaklanan uyum sorunları kentlerde önemli bir mesele olarak ortaya çıkıyor. Bu durum, bireylerin kentle bütünleşememesine ve belirli toplulukların bir araya gelmesine, ayrışmasına veya kutuplaşmasına neden olabilir. Bu kavramlar, sosyal ve mekansal yapıdaki farklılaşmayı ifade etmek için kullanılır ve batı dünyasındaki kentlerde birçok sorunun temelinde yer alabilir. Bu sorunlar arasında sosyal ve ekonomik eşitsizlik, erişim fırsatlarının dengesizliği ve toplumsal uyumun zorlanması gibi durumlar bulunabilir.

4.1.Sosyo-Ekonomik Özellikler

“Sosyo-ekonomik yapı veya statü, içerisinde birçok faktörü barındıran önsezili bir kavrayışın ötesine geçmektedir. Sosyo-ekonomik yapı, sosyal hiyerarşide bir konumun, hiyerarşinin nasıl yapılandırıldığını ve çoğu zaman birey ve toplumların yaşam koşulları ve standartları hakkında bilgi vermesi nedeniyle sosyal bilimler için

önemli bir unsur durumundadır. Sosyo-ekonomik farklılaşma ve mekânsal ayrışmaya yönelik yapılan araştırmalar, sosyo-ekonomik statünün tanımlanmasında çok daha detaylı sosyo-ekonomik özelliklerin incelendiğini göstermektedir. Buradan hareketle sosyo-ekonomik statü tanımı içine mal, para, güç, sağlık hizmetleri, eğitim fırsatları, istihdam gibi bireyin istenen kaynaklara ulaşım imkânını gösteren unsurlar dâhil edilmektedir” (Uçkan, 2019).

“Sosyo-ekonomik düzey; önemli göstergelerinden biri olan aylık gelire göre, alt, orta ve üst olmak üzere kategorize edilebilmektedir. Alt sosyo-ekonomik düzey, yoksulluk kavramıyla da karşılanabilir. Yoksulluk, ilk olarak ekonomik düzeyde bireyin temel ihtiyaçlarını karşılayamaması durumudur. İktisadi ve toplumsal koşulların birbirini olumlu ya da olumsuz yönde etkilemesine sosyo-ekonomik denir. Bu kavrama göre bireyin aylık geliri ile sosyal yaşantısı arasında doğrudan bir ilişki vardır. Bu nedenle ekonomik parametreler sosyal standartları belirler” (Karayığit, 2017).

“Sosyo-ekonomik durum: İktisadi ve toplumsal koşulların birbirini olumlu ya da olumsuz yönde etkilemesine sosyo-ekonomik denir. Bu kavrama göre bireyin aylık geliri ile sosyal yaşantısı arasında doğrudan bir ilişki vardır. Bu nedenle ekonomik parametreler sosyal standartları belirler. Sosyo-ekonomi, toplumsal değerler ve ekonomi arasındaki ilişkiyi inceleyen bilim dalıdır. Ekonomik değişimlerin toplum üzerindeki etkilerini ele alır” (Karayığit, 2017).

“Çalışmanın konusunun bu kısmını Bursa ili Nilüfer ilçesinin sosyo-ekonomik gelişmişliğin mekânsal profili oluşturmaktadır. Çalışma, nicel araştırma tekniklerinden faydalanılarak tasarlanmış, sosyo-ekonomik gelişmişliğin ölçülmesine yönelik özgün bir ölçek olarak düşünülmüştür. Çalışma alanında bölgelere göre gelişmişlik düzeyleri belirlenmiştir, gelişmişlikle etkili unsurların neler olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın temel bulguları olarak; ilçenin sosyo-ekonomik gelişmişlik durumu mahalle ve semtlere göre farklılık göstermektedir. Şehrin batı ve kuzey bölgeleri diğer bölgelerine göre daha fazla gelişmiştir. Gelişmişlik üzerinde belirleyici iki faktör; Üniversite, sanayi bölgeleri ve tarım alanlarının bulunmasıdır. Buna göre

Çalışma alanında sosyo-ekonomik gelişmişliğin büyük ölçüde sanayi ve özel sektör ile tarımsal faaliyetleri söylemek mümkündür” (İlhan Akgiş & Karakaş 2021).

“Nilüfer ilçesinde ekonomik faaliyetlerin büyük çoğunluğunu sanayi sektörü oluşturmaktadır. Büyük Organize Sanayi Bölgesi, Nilüfer Organize Sanayi Bölgesi, Hasanağa Organize Sanayi Bölgesi, Deri Organize Sanayi Bölgesi ve Küçük Sanayi Sitesi ilçe sınırları içerisinde bulunmaktadır. Ayrıca Alattinbey, Çalı, Yaylacık, Tahtalı ve Kayapa’da organize sanayi bölgesi kapsamında olmayan çok sayıda fabrika yer almaktadır. Bu yönüyle Nilüfer ilçesi, istihdam ve ekonomik gelir kaynakları açısından önemli bir yere sahiptir” (Doğan Uzun, 2019).

4.1.1. Sosyo-Ekonomik Yapı

Sosyo-ekonomik yapı: nüfus, gelir, ulaşım, eğitim, sağlık, işgücü, tarım, turizm, kültür, seçim ve adalet gibi önemli göstergelerin farklı biçimlerde kullanılıp bir araya gelmesiyle oluşan çok değişkenli bir kavram olarak tanımlanabilir.

Nilüfer ilçesi son yıllarda yoğun bir sanayileşmeye sahne oldu. Bursa nüfusunun önemli bölümüne istihdam olanağı sağlayan Bursa Organize Sanayi Bölgesi ilçe sınırları içindedir. Bursa'nın en büyük sanayi kuruluşları olan Oyak Renault, Bosch, Sifaş, Bisaş, Besaş, Beltan, Bosen Enerji, Coats, Coşkunöz, Çemtaş, Polylen, SKT, Gemsat, Beyçelik, Valeo, Durmazlar Makine, Ermaksan Makine, Baykal Makine, İnoksan, Martur, Bursa Sanayi ve Ticaret Odası, Uludağ İhracatçılar Birliği vb. gibi önemli sanayi kuruluşların fabrikaları bu bölgededir.

Bursa-Mudanya yoluyla, Bursa-İzmir yolunun arasında çok geniş bir alana yayılan Bursa Organize Sanayi Bölgesi ayrıca Nilüfer Organize Sanayi Bölgesi, Beşevler Sanayi Sitesi ve bu bölgelerin dışında Çalı, Kayapa, Hasanağa, Akçalar ve Görükle sınırları içindeki sanayi bölgeleri ile birçok büyük iş merkezini bünyesinde barındıran Nilüfer, bu özelliği ile Bursa nüfusunun % 80'ine istihdam olanağı yaratan ve ülke ekonomisine önemli oranda gelir sağlayan bir sanayi ilçesidir.

Şekil 4.1: Bursa’da Başlıca Ekonomik Faaliyetler

Kaynak: <https://prezi.com/yleghyx6wba3/bursadaki-ekonomik-faliyetler/>

Bursa kenti ve Nilüfer ilçesindeki ekonomik yapı ile ilgili olarak “Bursa Valiliği, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü: Bursa Ekonomik Göstergeler Ve Sosyal Göstergeler Ocak 2023” çalışma verileri kullanılmıştır. Ekonomik yapı; İş ve çalışma hayatı, sanayi ve ticaret, dış ticaret, turizm, tarım ve hayvancılık, ormancılık, madencilik, bankacılık, ulaşım, Bebek ve Kosgeb faaliyetlerini kapsamaktadır.

4.1.2. Sosyo-Ekonomik Göstergeler

Bir ekonomik faaliyet hakkında istatistiktir. Ekonomik göstergeler, ekonomik performansın ve gelecekteki performans tahmin analizine olanak sağlar. Ekonomik göstergelerin kullanıldığı uygulamalardan birisi iş döngüsü çalışmalarıdır. Ekonomik göstergeler çeşitli endeksleri, kazanç raporlarını ve ekonomik özetleri kapsar: örneğin işsizlik oranı, işten ayrılma oranı, konut başlangıçları, tüketici fiyat endeksi (enflasyon), ters verim eğrisi, tüketici kaldırma oranı, sanayi üretimi, iflaslar, gayri safi yurt içi hâsıla, internet erişimi, perakende satışlar, fiyat endeksi ve para arzı değişiklikler vb. olmaktadır. Burada sadece bilgi amaçlı tanımlar kullanıldı.

4.2.Kültürel Özellikler

“Sosyo-kültürel; bireyin ve toplumun sosyal yaşantısını ve kültürel kimliğini oluşturan etkenlere sosyokültürel denir. Örneğin Brezilya’da futbol kültürünün çok fazla gelişmiş olması, toplumsal yaşamı şekillendirmiştir. Fiziksel ve sosyokültürel özellikleri ile farklılık gösteren bir çok kentte yapılan uygulama çalışmaları; sürdürülebilir kentsel gelişmenin, ekolojik, ekonomik ve sosyal bileşenleri ile bir bütün olarak ele alındığında başarılı sonuçlar elde edilebileceğini göstermiştir”.

“Sosyo-kültürel bakış açısı, ekolojik prensiplerin bilimin bir parçası, bilimin ise insan kültürünün bir parçası olarak ele alınarak, sürdürülebilirliğin tüm bileşenleri ile modern bilimin sosyal yapısının bir parçası olduğunun anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu bakış açısını içeren yaklaşımlar arasından Hatfield Dodds’un (2000) “*alternatif etik*” yaklaşımı ile Baker vd. (1997) “*ideal sürdürülebilirlik*” yaklaşımı çalışma kapsamında benimsenmiştir. Yaklaşımların, toplumların sosyal ve kültürel alt yapılarında kapsamlı değişiklikler yapılmadan sürdürülebilir gelişmenin sağlanamayacağını vurgulayarak bu değişiklikler için kavramsal temeller oluşturmaları bu tercihte etkili olmuştur” (Çahantimur & Turgut Yıldız, 2009).

“Kendinden gelişim gösteren her kent kendi kültürel, sosyal ve ekonomik koşulları doğrultusunda şekil alırken günümüz kentleri neden birbirine benzemektedir sorusu mimarlık ve kentsel tasarım bağlamında pek çok araştırmaya konu olmuştur. Kentler değişen yaşam koşulları, toplumun ihtiyaçları ve artan nüfus sebebiyle organik bir oluşumdan çıkmış, planlı ve modern kentleşme sürecine girmiştir. Ancak bu süreç pek çok kentte kimliksiz, geçmişi ile bağ kuramayan bir şehirleşmeye sebep olmuştur. Bu sebeple bir kentin mimari belleğinin yaşatılabilmesi ve anlaşılabilmesi için geleneksel dokuya dair yapılan araştırmalar büyük önem taşımaktadır” (Yıldırım & Çağdaş, 2018).

“Çalışma kapsamında sayısal bir analiz yöntemi olan mekân dizimi kullanılarak, Bursa’nın geleneksel kent dokusu, dokunun oluşum mekânizması ve sosyal ilişkiler ağının anlaşılması, kentsel oluşum sürecine dair bilgi edinilmesi ve sosyo-kültürel farklılıkların kentsel dokuya yansımalarının okunması amaçlanmıştır.

Elde edilen bu bilgilerin geleneksel kent dokusu içinde yapılacak olan yeni kentsel tasarımlara yol gösterici nitelikte kullanılabileceği ve araştırma yönteminin benzer karakteristikteki kentler için de yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Sosyokültürel yönde sürdürülebilir kent olarak incelenmiştir” (Yıldırım & Çağdaş, 2018).

“Şehirselleşmenin algılanması veya şehirselleşme imajının önemi büyüktür. Şehirselleşme imajı şehir içinde yaşayanlar tarafından deneyimle elde edilen, şehirselleşmeye ait inanç, fikir ve görüşlerin bütünüdür. Şehirselleşme imajı, şehrin mekânsal özellikleri, zaman, bazı kurum ve kuruluşların faaliyetleri ve şehrin bir parçası olan insanların sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerine bağlı olarak oluşmaktadır” (Aliağaoğlu, A., & Çildam, S. Y., 2017).

“Sürekli etkileşim halinde olan ekolojik, sosyokültürel ve ekonomik sürdürülebilir gelişme bileşenleri birbirlerini tamamlamakta ve farklı bakış açılarıyla yorumlayan yaklaşımlar farklı gereklilikler ortaya koymuşlardır. Odak noktası “yaşam kalitesi” kavramı olan gerekliliklerin ortak amacı yaşam kalitesinin yükseltilmesidir. İçinde yaşadığımız dünyayı oluşturan doğal, bireysel, fiziksel, ekonomik, politik, kurumsal, teknolojik, kültürel ve sosyal sistemlerin tümünde yeniden yapılanmanın sağlanması amaca ulaşabilmenin tek yoludur” (Çahantimur & Turgut Yıldız, 2009).

“Kentlerdeki yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacı, kentleri yaşanılabilir kılan tüm sistemlerin yaşam kalitesi bağlamında ele alınması gerekliliğini gündeme getirmiştir. Böylelikle sürdürülebilirlik kavramı ile birlikte “sürdürülebilir kentsel gelişme”nin nasıl olması gerektiği tartışmaları başlamış ve bu yöndeki çalışmalar artmıştır. Sonuçta sürdürülebilir kentsel gelişme; *“kentlerin yaşam kalitelerini geliştirip mevcut doğal kapasitelerini koruyarak fiziksel olarak gelişirken, gelecek kuşakların da gereksinimlerini karşılayabilme olanaklarını ellerinden almadan, ekonomi ile ekosistem arasındaki dengeyi koruyarak, sosyal dengeyi bozmayan ekonomik gelişmeler”* olarak belirlenmiştir” (Çahantimur & Turgut Yıldız, 2009).

“Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanmasını hedefleyen farklı kentsel gelişme modelleri doğrultusunda yeni kentsel konut alanları planlanmış, mevcut yerleşmelerde ise iyileştirme çalışmaları başlatılmıştır. Farklı modellerin sürdürülebilir kentin özellikleri üzerinde vardıkları ortak noktalar şöyle sıralanabilir;

fiziksel özellikler-yüksek yaşam kalitesi, optimum yoğunluk, karma fonksiyonlu yaşama alanları, kuvvetli toplu taşıma ve yaya trafiği, minimum doğal kaynak ve enerji kullanımı; sosyal özellikler- etkin ve güçlü yerel yönetim, fırsat eşitliği, yoğun sosyal etkileşim; kültürel özellikler-tarihi ve kültürel süreklilik, güçlü aidiyet/bağlılık/kentlilik duyguları, canlı ve yaşayan kent merkezi” (Çahantimur & Turgut Yıldız, 2009).

“Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sosyokültürel bir yaklaşım ile irdelenmesi için, insan yaşamının büyük bir kısmının geçtiği konut alanları uygun özelliklere sahiptir. Konut alanlarının yapı taşı olan konut biriminin insanlar için taşıdığı önem irdelenirken; konutun fiziksel bir barınak olmaktan öte insan yaşamındaki psikolojik ve sosyal anlamı, kültürel bir ürün ve değer olma özelliği ve bu boyutları ile sürdürülebilir kentsel gelişme üzerindeki etkileri sosyokültürel bir bakış açısıyla ele alınmalıdır. Özellikle “ev-yuva” kavramlarının sosyo-psikolojik önemi, sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanmasının önemli bir şartı olan “*sürdürülebilirlik kültürü*” nün toplumda oluşması amacıyla etkin bir şekilde kullanılabilir niteliktedir. Önemli olan, uygun yaklaşımlar ile üretilen doğru politikaların uygulanabilmesidir” (Çahantimur & Turgut Yıldız, 2009).

“Bu çalışmada sürdürülebilir kentsel gelişme, kentsel çevrenin oluşumu ve yaşanmasında önemli rolü olan konut alanlarında, sosyokültürel bir bakış açısıyla ele alınarak irdelenmiştir. Bu kapsamda, konut alanlarında sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanabilmesi için alternatif yollar belirlemek amacıyla Bursa kentinde uygulanmak üzere bir model geliştirilmiştir. Tarihi, sosyal ve ekonomik açılardan Türkiye’nin önemli kentlerinden biri olan Bursa, yaşadığı hızlı endüstrileşme ve kentleşme sürecinin getirdiği farklı boyutlardaki sorunlar ile karşı karşıyadır. Özellikle, toplumun sosyokültürel yapısının ve yaşam şeklinin en önemli fiziksel ve mekânsal yansıması olan geleneksel konut dokusunun hızla yok olması, önemli tarihi ve sosyal belgelerin ortadan kalkması sonucunu getirmektedir. Bu olumsuz gelişmelere engel olarak, kentin yitirmeye başladığı anlam ve önemini çok geç kalmadan geri kazanabilmesi için bir adım olabileceği düşünülen modelin kuramsal alt yapısı aşağıdaki bölümde açıklanmaktadır” (Çahantimur & Turgut Yıldız, 2009).

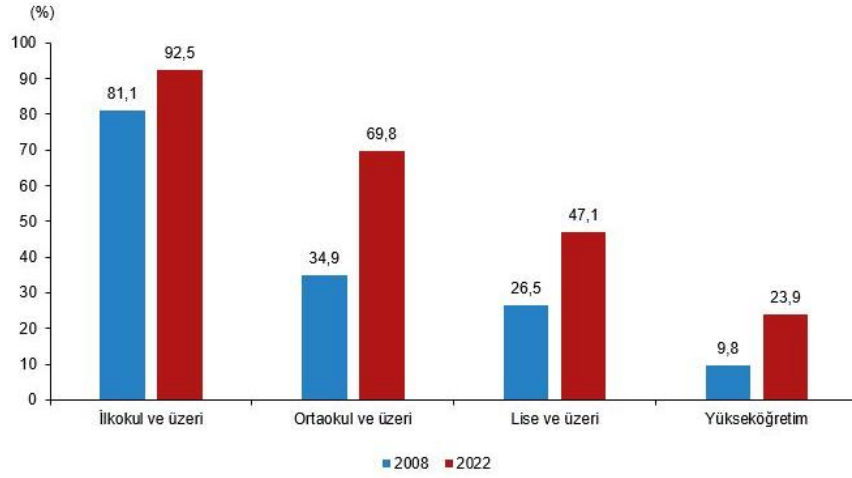
4.2.1. Ulusal Eğitim İstatistikleri (2022)

Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı (UEİVT), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) çalışmaları sırasında kişilerden alınan eğitim bilgileri ile idari kayıtlardan elde edilen bilgilerin birleştirilmesiyle 2008 yılında oluşturulmuştur. UEİVT kullanılarak ADNKS'de yer alan 6 yaş ve üzerindeki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının eğitim durumları yerleşim yeri, cinsiyet ve yaşa göre hesaplanmıştır.

Bununla birlikte, uluslararası büyük bir öneme sahip olan 'ortalama eğitim süresi' göstergesi, 2011-2022 yılları için resmi istatistik olarak ilk kez bu haber bülteni ile sunulmaktadır. Ortalama eğitim süresi, 25 yaş ve üzeri nüfusun hâlihazırda almış olduğu eğitim süresinin ortalamasını göstermektedir. Ortalama eğitim süresi, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından hesaplanan İnsani Gelişme Endeksi (HDI), Cinsiyet Gelişme Endeksi ve Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi gibi çalışmalarda kullanılmaktadır.

Yükseköğretim mezunlarının oranı 25 yaş ve üstü nüfusta %23,9 oldu. 25 yaş ve üzerindeki ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora mezunlarının 25 yaş ve üzeri toplam nüfus içindeki oranı 2008 yılında %9,8 iken, 2022 yılında bu oran %23,9 oldu. Söz konusu yaş grubu içindeki ilkokul ve üzeri eğitim seviyelerinden mezun olanların oranı ise 2008 yılında %81,1 iken, 2022 yılında bu oran %92,5 olarak gerçekleşti.

Grafik 4.1: 25 Yaş ve Üstü Nüfusun Bitirilen Eğitim Seviyesine Göre Oranı

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=National-Education-Statistics-2022-49756> Erişim:08.0.2024

4.2.2. Nüfusun Medeni Durumu

Toplumun yapı taşlarından biri olan aile, ülkelerin düzenli yaşam sürdürmelerine yardımcı olan en önemli parametredir. Aile yapısının ortaya çıkmasını sağlayan evlilik Türkiye için oldukça önemlidir. Geçmiş yıllarda ülkemizde anne,baba, çocuk, dede, nine gibi aile fertlerinin bir arada yaşadığı geniş aile olarak da adlandırılan bir aile yapısı hakimken günümüzle birlikte son yıllarda ülkemizde eğitim seviyesinin yükselmesine bağlı olarak kadınların iş hayatına katılması sonucunda doğum oranlarının azalması, yaşlı nüfusun artmasına bağlı olarak genellikle kırsal kesimde yaşamayı tercih etmeleri gibi nedenler anne, baba ve çocuk olacak şekilde çekirdek aile olarak da adlandırılan bir aile yapısının yaygın olmasında etkili olmuştur.

Tablo 4.1: Nilüfer İlçesi Medeni Durum ve Cinsiyete Göre Nüfus (2013-2023)

Nilüfer ilçesi medeni durum ve cinsiyete göre nüfus 2013-2023						
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus						
Yıl	Cinsiyet	Toplam	Hiç evlenmedi	Evli	Boşandı	Eşi öldü
2013	Toplam	57 419 108	15 723 234	36 701 526	1 870 053	3 124 295
	Erkek	28 614 172	9 025 599	18 364 814	782 167	441 592
	Kadın	28 804 936	6 697 635	18 336 712	1 087 886	2 682 703
2014	Toplam	58 384 240	15 998 024	37 228 272	1 979 260	3 178 684
	Erkek	29 092 191	9 177 050	18 630 285	833 034	451 822
	Kadın	29 292 049	6 820 974	18 597 987	1 146 226	2 726 862
2015	Toplam	59 299 679	16 264 563	37 718 083	2 084 472	3 232 561
	Erkek	29 555 739	9 332 271	18 879 858	882 558	461 052
	Kadın	29 743 940	6 932 292	18 838 225	1 201 914	2 771 509
2016	Toplam	60 202 558	16 517 396	38 225 326	2 174 559	3 285 277
	Erkek	29 999 598	9 465 209	19 140 661	924 096	469 632
	Kadın	30 202 960	7 052 187	19 084 665	1 250 463	2 815 645
2017	Toplam	61 017 157	16 739 568	38 666 419	2 272 911	3 338 259
	Erkek	30 398 505	9 583 439	19 366 441	970 478	478 147
	Kadın	30 618 652	7 156 129	19 299 978	1 302 433	2 860 112
2018	Toplam	61 844 096	16 993 863	39 055 012	2 402 247	3 392 974
	Erkek	30 814 302	9 724 281	19 568 704	1 033 587	487 730
	Kadın	31 029 794	7 269 582	19 486 308	1 368 660	2 905 244
2019	Toplam	62 689 647	17 289 109	39 398 212	2 553 989	3 448 337
	Erkek	31 228 240	9 881 443	19 743 476	1 106 230	497 091
	Kadın	31 461 407	7 407 666	19 654 736	1 447 759	2 951 246
2020	Toplam	63 455 902	17 708 198	39 540 631	2 670 461	3 536 612
	Erkek	31 594 606	10 099 638	19 821 059	1 162 605	511 304
	Kadın	31 861 296	7 608 560	19 719 572	1 507 856	3 025 308
2021	Toplam	65 704 310	18 696 816	40 487 035	2 878 252	3 642 207
	Erkek	32 691 409	10 632 903	20 270 284	1 257 456	530 766
	Kadın	33 012 901	8 063 913	20 216 751	1 620 796	3 111 441
2022	Toplam	66 544 442	19 019 325	40 772 417	3 059 626	3 693 074
	Erkek	33 091 390	10 797 799	20 412 021	1 343 950	537 620
	Kadın	33 453 052	8 221 526	20 360 396	1 715 676	3 155 454
2023	Toplam	67 060 744	19 231 798	40 876 455	3 205 212	3 747 279
	Erkek	33 339 609	10 911 913	20 460 478	1 415 476	551 742
	Kadın	33 721 135	8 319 885	20 415 977	1 789 736	3 195 537

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçları, 2013-2023

(1) Yabancı nüfus dahil edilmemiştir.

(2) Yabancı nüfus dahil edilmiştir.

Tablo 4.2: Nilüfer İlçesi Medeni Durum ve Cinsiyete Göre Nüfus (2021)

İL KAYIT NO	İL ADI	İLÇE KAYIT NO	İLÇE ADI	MEDENİ DURUM	TOPLAM	ERKEK	KADIN	% ORANI
								Toplama Göre
16	BURSA	1829	NİLÜFER	HİÇ EVLENMEDİ	110.165	58.766	51.399	27
16	BURSA	1829	NİLÜFER	EVLİ	257.809	128.550	129.259	64
16	BURSA	1829	NİLÜFER	BOŞANDI	20.751	8.276	12.475	5
16	BURSA	1829	NİLÜFER	EŞİ ÖLDÜ	16.327	2.111	14.216	4
16	BURSA	1829	NİLÜFER	TOPLAM	405.052	197.703	207.349	

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Sonuçları

Bilgi 15 ve üzeri yaştaki nüfus içindir. Yabancılar dâhil değildir.

4.3. Mekânsal Özellikler

“1980’lerden sonra etkilerini daha çok kentsel mekânlarda görebildiğimiz toplumsal, kültürel, ekonomik, politik değişim ve dönüşümler küresel bir süreç olarak işlemektedir. Sanayileşmenin etkilerin daha da belirginleştiği 21. Yüzyıl kentinde, ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki göz alıcı gelişmelerle zaman ve mekân kavramlarının değişen algısı, özellikle kentler üzerinden türemektedir. Kent artık, sınırlarının gittikçe silikleştiği, yereldeki bütünselliğinin parçalandığı bir mekân olarak algılanmaya başlanmış ve sanal bir nitelik kazanarak “olmayan yer” haline dönüşmüştür” (Yüceşahin & Tuysuz, 2011).

“Sanayileşmenin tetiklediği daha dinamik bir yeniden yapılanma süreci içinde, aldıkları iç ve dış göçlerle kentlerin nüfusları milyonları aşmaktadır. Bugünün kentleri, farklı bireysel ve toplumsal yaşam biçimlerinin, tercih, tavır ve tutumların biçimlendirdiği heterojen bir toplum yapısına sahip mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır” (Sezal, 1992 ve Es, 2010).

“Salt ekonomik yeniden yapılanma içinde ise üretimin kentte ortaya çıkardığı yeni örgütlenme biçimleri ve dolayısıyla hizmet sektörünün bilgi üretimine dönük yeni

alanlarının ortaya çıkışı, kentlerde çalışan nüfusun kompozisyonunda da değişimlere yol açmaktadır. Özellikle 1970’lerden sonra ‘farklılığın’ yüceltilen bir değer olarak ortaya çıkmasıyla üretim ve tüketim kalıpları bakımından sınıf içi toplumsal katmanlarda ortaya çıkan çeşitlenme ve bu alanların giderek birbirinden ayrışması kentsel mekâna açıklıkla yansımaktadır” (Türkün & Kurtuluş, 2005: s. 14).

“Diğer taraftan kentlere göç yoluyla gelerek kentsel hayata tutunmaya çalışan yeni sakinler ile kente daha önceden göç etmiş olan gruplar ve kentlileşmiş grupların sosyalleşme düzeyleri ve kentlileşme çabaları da hem istihdam edilen hem de işgücünde olmayan nüfusun kompozisyonunda değişimlere neden olmaktadır. Böylece kent toplumunda birbirinden giderek kopan ve farklılaşan grupların yeni yaşam alanlarını tercih etmesi, kentlerdeki yaşam alanlarının da dönüşmesinde ve farklılaşmasında rol üstlenmektedir” (Uzun, 2006a).

“Mekân olgusu, beşeri coğrafyanın gelişme sürecinin değişik dönemlerinde farklı şekillerde değerlendirilmiştir. Castells’in *“farklı sosyal gruplar arasındaki çatışma ve mücadelelerin yansıtıldığı yer”* olarak tanımladığı mekân (Aktaran: Yılmaz, 2004: s. 254), Aytaç (2006: s. 881)’in çalışmasında kültürel ve düşünsel imgelerin, toplumsal ilişki ağlarının vücut bulduğu yer olarak ifade edilmektedir. Önceleri daha çok kentlerin morfolojik unsurlarına dayalı olarak algılanan kentsel mekân, sonradan nesnelerin soyutlandığı ve geometrinin dil olarak kullanıldığı bir kavram haline dönüşmüş ve beşeri coğrafyanın çeşitli yaklaşımlarıyla, günümüzde, toplumsal süreçlerle iç içe geçmiş bir nitelik kazanmıştır. Başka bir ifadeyle “doğal çevre toplumsalı belirlerken, toplumsal olan mekânı üretir” hale gelmiş (Tekeli, 2010: s. 82), böylece toplumun mekân üzerine yansıyan hareketleri, yapısı ve yerleşme kalıpları mekânsal farklılaşma kavramını üretmiştir.”

“Ampirik araştırmalar mekânsal farklılaşmaların çeşitli parametrelere göre şekillendiğini göstermektedir. Sosyo-kültürel özelliklerin eritildiği bir pota olarak düşünülen kentler, toplumsal statü, mesleki özellikler, kültür, yaşam biçimi, gelir, akrabalık, hemşerilik gibi ağlarla nüfusun belli yerleşim bölgelerine dağılmasına ve kümeler oluşturmaya yol açmaktadır. Dolayısıyla sosyo-ekonomik farklılıklar kenti meydana getiren unsurları ayrışmaya ve kümelenmeye götürmekte, bu da sosyo-

mekânsal farklılıkların oluşumuna/belirginleşmesine neden olmaktadır. Mekân üzerindeki sosyal farklılıklara işaret eden bir başka parametre de göçmen nüfusun varlığıdır” (Yüceşahin & Tuysuz, 2011).

“Özellikle yakın geçmişte kırsaldan kentlere doğru yoğun bir biçimde gerçekleşen iç göçlerin yaşandığı Türkiye’de, nüfusun mekânsal hareketliliği toplumsal, sosyo-kültürel ve ekonomik açılardan olumlu ve olumsuz sonuçları beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla Türkiye için iç göç, kentlerde belirginleşen ve görünürlüğü artmakta olan toplumsal farklılaşmalar için önemli bir katalizör durumundadır” (Es, 2010).

“Kır kökenli grupların yoğun göç ettiği kentlerde sosyo-mekânsal kutuplaşmanın yarattığı yeni örüntüler olumlu ve olumsuz açılardan değerlendirilse de, geleneksel kentlerdeki sosyo-kültürel-ahlaki alt bölgeler ile modern kentlerde geleneksel değerleri en azından kentlileşinceye kadar devam ettiren yeni göçmenlerin geleneksel yaşam biçimlerinin ön plana çıktığı yerler, postmodern kent tasarımı anlayışı çerçevesinde sürdürülen kentsel bütünleşme çabalarının önündeki engeller olarak görülmektedir” (Özyurt, 2007).

“Mekânsal ayrışmaya bağlı olarak sosyal yapıya uyumun zorlaştığı yerlerde uyum sağlayamamaktan kaynaklanan suç işleme oranlarının arttığı ve bütünleşme sorunlarının yoğunlaştığı bilinmektedir (Musterd & Ostendorf, 2009). Kente göç yoluyla gelmiş grupların zaman içinde kent yaşamına alışacağı ve kentle bütünleşeceği varsayımına dayanılsa da, akrabalık bağları ve hemşericilik olgusunun kentle bütünleşmeyi engelleyen önemli sosyal ağlar olduğu ve bunların kentselde farklılaşmış cemaat oluşumlarına neden olduğu görülmektedir (Asunakutlu & Safran, 2005). Gerçekten de kentin yeni sakinleri durumunda olan göçmenler, akraba, hemşeri gibi unsurlarla birlikte yaşama düşüncesi etrafında birleşmekte, kentsel yaşamın vazgeçilmez unsuru olan heterojenlik ve sosyalleşme, ben olma duygusundan uzaklaşan cemaatleşmiş gruplar içerisinde önemini yitirmektedir. Böylece kentlerde sosyalleşme biçimleri ve çeşitli ağlarla ortaya çıkan farklılaşmalar “*sınıfsal ilişkilerin ve toplumsal farklılaşmaların üretildiği ve sürdürüldüğü süreçler içerisinde*” doğmakta ve mekânsallaşmaktadır (Harvey, 2002: s. 170)”.

“Bursa sanayi gelişimi 1960 sonrası ilk OSB’nin Bursa’da kurulmasıyla ivme kazanmaya başlamıştır. Organize sanayi bölgeleri, sanayi bölgeleri, küçük sanayi siteleri ve alanları ile konut dışı kentsel çalışma alanları il genelinde sanayi sektörünün gelişim gösterdiği alanlardır” (Giritlioğlu & Ocakçı, 2012: s.15-16).

“Bursa organize sanayi bölgeleri açısından Türkiye’nin en zengin kentlerinden biridir. 12’si faal 13 organize sanayi bölgesi kurulmuş durumdadır. 1 organize sanayi bölgesi bölgesinin planlama çalışmaları devam etmektedir. Organize sanayi bölgelerinin bir bölümü OSB olarak BTSO OSB, İnegöl OSB gibi) kurulmuş olup bir bölümü sanayi bölgelerinden OSB’ye (Nilüfer OSB, Hasanağa OSB, Gürsu ve Kestel OSB gibi) dönüştürülmüştür”.

Organize sanayi bölgeleri dışında sanayi bölgeleri, küçük sanayi siteleri ve sanayi gelişimine olanak sağlayan konut dışı kentsel çalışma alanları kentin sanayi alanlarını oluşturmaktadır. Kentte Gemlik ilçesi sınırlarında kalan serbest bölge bulunmaktadır. Bursa da sanayi alanları toplamı 7826 ha’dır.

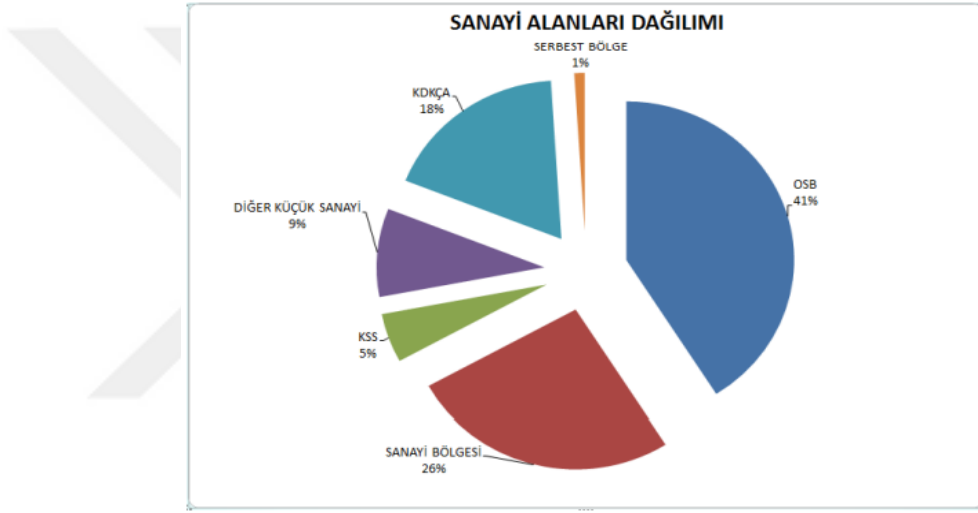
Tablo 4.3: Bursa Sanayi Alanları Dağılımı

Sanayi Alanları Dağılımı								
	OSB (ha)	Sanayi Bölgeleri (ha)	KSS (ha)	Diğer Küçük San. (ha)	KDKÇA (ha)	Serbest Bölge (ha)	Toplam	Yüzde
Osmangazi	475	14		86	248		823	10
Yıldırım		31	47	200	61		229	4
Nilüfer	1386	503	63	83	390		2425	31
İnegöl	710	75	136	4	242		1167	15
Kestel	73	320	1	367	54		815	10
Gürsu	101		3				104	1
Gemlik		183	20		170	80	453	6
Orhangazi		274	22		3		299	4
Yenişehir	173	89	19		72		353	5
İznik			8		118		126	2
Mudanya		6			1		7	0
Karacabey		426	29				455	6
M.Kemalpaşa	300	88	9	29	34		460	6
Toplam	3218	2009	357	769	1393	80	7826	
Yüzde	41	26	5	9	18	1		100

Kaynak: <https://meps.bursa.bel.tr/wp-content/uploads/2022/10/sanayi-sentez-raporu.pdf>

“Sanayi alanları dağılımında organize sanayi alanları %41 ile en yüksek payı almaktadır. Organize sanayi bölgeleri alanlarına planlama çalışması devam eden Tekstil Boyahaneleri OSB alanı 191 ha olarak dahildir. Sanayi bölgelerinin oranı %26’dır. %18 ile 3. Sırada yer alan konut dışı kentsel çalışma alanlarının sanayi dışı kullanımlarına da olanak sağlaması nedeniyle bu alanlar mutlak sanayi alanı potansiyeli taşımamaktadır.” (<https://meps.bursa.bel.tr/wp-content/uploads/2022/10/sanayi-sentez-raporu.pdf>)

Grafik 4.2: Planlı Sanayi Alanları Dağılımı

Kaynak: <https://meps.bursa.bel.tr/wp-content/uploads/2022/10/sanayi-sentez-raporu.pdf>

“Sanayi alanlarının ilçelere dağılımlarında Nilüfer sanayi alanlarının en yoğun olduğu (%31) ilçe konumundadır. Osmangazi, Yıldırım, İnegöl, Kestel, Gürsu, Gemlik, Orhangazi, Yenişehir, Karacabey ve Mustafakemalpaşa sanayi gelişiminin olduğu ilçelerdir. İznik ve dağ yöresi olarak tanımlanan güney ilçeler sanayinin gelişmediği ilçelerdir. Dağ yöresinde ulaşım ve topoğrafik özelliklere bağlı olarak sanayi gelişimi gerçekleşmemiştir”.

Grafik 4.3: Sanayi Alanlarının İlçelere Dağılım Oranları

Kaynak: <https://meps.bursa.bel.tr/wp-content/uploads/2022/10/sanayi-sentez-raporu.pdf>

“Doğal kaynakların mekân kullanımında ön plana çıkarılması kentlerin sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Yapılan çalışmada Bursa örnek olarak alınmış ve mekân kullanımında doğal çevre faktörlerinin kente etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla mekanın kullanımını etkileyen jeomorfoloji, yükselti, eğim, bakı, iklim, hidroloji, bitki örtüsü ve toprak parametreleri Bursa kenti örneğinde mekânı etkileyen faktörler ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Çalışmanın sonuçları doğrultusunda yükselti, eğim, bakı parametrelerinin kentteki eski semt/mahallelerde 100 m. üzerinde yükseltide, 15-100° arasındaki eğimli alanlarda ve kuzey bakılı yamaçlarda bulundukları tespit edilmiştir. Bursa’da yeni kurulan mahallelerin ise 100 m. altında yükseltide bulunduğu, eğimin 2-15° arasında değiştiği, güney bakılı yamaçların yerleşim yeri olarak seçildiği analiz sonuçlarında belirlenmiştir. Fakat kentsel gelişmenin çok hızlı olması, doğal kaynakların (jeomorfoloji, hidroloji, bitki örtüsü, toprak) üzerinde baskıya neden olmaktadır. Kentsel sürdürülebilirliğin sağlanması için eko-kent gibi doğaya uyumlu kent planlamaları Bursa’da uygulanmalıdır” (Şerbetçi, 2018).

BEŞİNCİ BÖLÜM

NÜFUSUN MEKÂNSAL DAĞILIMI VE ARAZİ KULLANIMINDAKİ DEĞİŞİM

5.1. Sosyal, Kültürel ve Mekânsal Değişimin Nüfusa Etkisi

“Sanayileşme sürecinin etkilerinin en yoğun gözlemlendiği mekân, kentlerdir. Sanayileşme sürecinin etkilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte, bir yandan kentin anlamı ve küresel düzlemde sahip olduğu rolü, diğer yandan kentsel yapının iç dinamikleri bir diğer ifadeyle kentlerin mekânsal, sosyal ve kültürel yapısı dönüşüme uğramıştır. Bu dönüşümün önemli yansımalarından biriside, kentlerdeki farklı sosyo-kültürel kesimlerin mekandaki ayrımlaşmasıdır” (Ertürk & Tosun 2009: s. 37).

“Sanayileşme ile ilgili şöyle bir hipotez kurulabilir: Sanayileşme sürecinin yarattığı etkiler sonucunda kentlerde, farklı ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklere sahip kişilerin, yaşam bölgeleri birbirlerinden ayrılmıştır. Kentlerde tanık olunan mekânsal ayrışma sürecine paralel olarak farklı sosyal ve kültürel özelliklere sahip olan kişilerin sosyal ve kültürel yaşamları da birbirinden ayrılmaya ve kopmaya başlamıştır. Sanayileşmeye bağlı olarak kentlerde farklı özelliklere sahip kişiler arasında meydana gelen mekânsal, ekonomik, sosyal ve kültürel ayrımlaşma olgusu Nilüfer ilçesinde de gözlenmektedir” (Ertürk & Tosun 2009: s. 38).

“Ekonomik düzlemdeki dönüşüm, kentlerin uluslararası ilişkilerin içine girmesini mümkün kılmaktadır. Bu süreç içinde, birbirine bağlı üretim kompleksleri küresel bir ağ oluşturmakta ve farklı derecede gelişmiş bölgeler, kentler ve mahaller ortaya çıkmaktadır. Küresel ölçekte ivme kazanan entegrasyon, kentlerde parçalanma ve dağılma süreçlerini doğurmaktadır. Kentin bütünü değil, yalnızca belli merkezler - sınırları net olarak çizilmiş, toplumsal, ekonomik ve mekânsal kesimleri küresel toplumun bir parçası haline gelmektedir” (Berner 2005: s. 138–141).

“Sanayi süreçleri, kentlerin konumları ve üstlendikleri fonksiyonları yanında kentsel mekânda da değişikliğe neden olmaktadır. Sanayileşme sürecinde sadece ulus

devlet içindeki kentler farklılaşmamış, kentler içindeki mekânlar da farklılaşmıştır” (Massey 1993: s. 7).

“Kentlerdeki nüfus ve ekonomik faaliyetlerin artışına bağlı olarak, kentsel mekânda farklı sosyo-kültürel özelliklere sahip olan kişilerin yaşam alanları birbirlerinden ayrılmaya başlamıştır ve kentte mekânsal ayrımlaşma belirginlik kazanmıştır. Kentlerde tanık olunan mekânsal ayrımlaşma sürecine paralel olarak bu kişilerin sosyal ve kültürel yaşamları da birbirinden ayrılmaya ve kopmaya başlamıştır” (Ertürk & Tosun 2009: s. 38).

“Kentin, nüfus ve ekonomik faaliyetlerle birlikte büyümesi; daha geniş bir mekâna yayılmasını, kent içinde farklı toplumsal gruplar arasında ayrımlaşmayı ve alt merkezlerin oluşmasını ortaya çıkarmaktadır. Böylece, çok merkezli bir kent yapısı oluşmaktadır. Kentsel mekânda çok merkezli bir yapılanmanın ortaya çıkışıyla, kentsel nüfusun hızlı bir biçimde artması arasında doğrusal bir ilişki vardır” (Ertürk & Tosun 2009: s. 38).

5.1.1. Nilüfer’de Sosyal, Kültürel ve Mekânsal Değişimin Analizi

“Nilüfer İlçesi, Bursa kent merkezinin en yeni yerleşim bölgesidir ve kent merkezinden farklı olarak Uludağ’ın eteklerinde değil, Bursa ovasında konumlanmaktadır. Yeni bir yerleşim bölgesi olmasının bir sonucu olarak; bölgedeki konutlar daha büyük, ferah ve modern bir görünüme sahiptir. Ayrıca bölgedeki sokaklar kent merkezindeki sokaklara oranla daha geniş ve düzenlidir. Nilüfer’de yüksek yoğunluklu apartman tarzı yerleşimlerden, villa / müstakil konut tarzı düşük yoğunluklu yerleşimlere kadar çok çeşitli yapılanmalara rastlamak mümkündür”.

“Nilüfer İlçesi, kuruluşundan itibaren çok kısa bir zaman dilimi içinde büyümüştür. Nilüfer İlçesi, 1990’lu yıllardan itibaren Bursa’nın en hızlı büyüyen ilçesi olmuştur. 1990 ile 1997 yılları arasındaki yedi yıllık dönemde, ilçenin toplam nüfusu %105.82’lik bir artış göstererek 65.799’dan 135.430’a yükselmiştir. Nilüfer İlçesi’nin, 2000 yılı sayımına göre nüfusu 178.682’ye ve 2007 yılında ise 251.344’e yükselmiştir.yükselmiştir” (Akkılıç, 2002: s. 1257).

“İlçe nüfusu, her yıl ortalama olarak %13 artmaktadır. Nilüfer İlçesi’nin büyüme hızı, Bursa’nın diğer iki merkez ilçesine oranla daha yüksektir. Buna göre Osmangazi İlçesi’nin yıllık büyüme hızı % 20.90 ve Yıldırım İlçesi’nin yıllık büyüme hızı % 38.85 iken, Nilüfer İlçesi’nin yıllık büyüme hızı % 99.92’dir” (Karakurt Tosun, 2007).

Nilüfer, Bursa ve Türkiye’ye sağladığı ekonomik katkı açısından da Bursa’nın ilçeleri arasında ilk sıradadır. Bursa nüfusunun önemli bölümüne istihdam olanağı sağlayan Bursa Organize Sanayi Bölgesi, Nilüfer Organize Sanayi Bölgesi ve Beşevler Küçük Sanayi Sitesi, Nilüfer İlçesi sınırları içerisindedir. Bu bölgelerin dışında Çalı, Kayapa, Hasanağa, Akçalar ve Görükle sınırları içindeki sanayi bölgeleri ile birçok büyük iş merkezini bünyesinde barındıran Nilüfer, bu özelliği ile Bursa nüfusunun %80’ine istihdam olanağı yaratan ve ülke ekonomisine önemli oranda gelir sağlayan bir sanayi ilçesidir (<http://www.nilufer-bld.gov.tr/pages.asp?id=29&tab=5>)

“Özellikle 1990’lı yıllardan itibaren Nilüfer İlçesi, yeni konut projelerinin yoğunlaştığı bir mekan haline gelmiştir. Sanayileşme sürecine bağlı olarak kentsel mekanda, farklı ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklere sahip kişilerin yaşam alanlarının birbirlerinden ayrılmasıyla ortaya çıkan mekansal ayrımlaşma sürecinde, özellikle üst ve orta gelir gruplarının yaşamayı için tercih ettiği bölge, Nilüfer olmuştur. Sanayileşme faaliyetlerine bağlı olarak Bursa’ya yönelen göçlerle birlikte kent merkezinde nüfus yoğunluğunun artması ve trafik problemlerinin ortaya çıkmasıyla orta ve üst gelir grupları, kent merkezindeki konutlarını terk ederek farklı bir yaşam alanı arayışına girmişlerdir. Bu süreçte belediyelerin düzenli kentleşmeyi sağlamak amacıyla, sundukları planlı arsalarda, öncelikle kooperatifler eliyle toplu konut uygulamaları başlatılmıştır. Bölge, düzenli ve sağlıklı bir yapılaşmanın ortaya çıkmasıyla birlikte Bursalıların yaşamayı tercih ettiği bir yer haline gelmiştir. Bu bölgeye ilginin artmasına paralel olarak inşaat şirketleri tarafından gerçekleştirilen konut projeleriyle, Nilüfer İlçesi, yeni yaşam alanı olarak orta – orta üst gelir grupları tarafından sahiplenilmiştir” (Ertürk & Tosun 2009: s. 41).

“Sanayileşmenin etkisiyle Bursa’ya yönelen göçlerle birlikte kent merkezinde nüfus yoğunluğunun artması ve trafik problemlerinin ortaya çıkmasıyla orta ve üst

gelir grupları, kent merkezindeki konutlarını terk ederek farklı bir yaşam alanı arayışına girmişlerdir. Bu süreçte Nilüfer Belediyesi'nin düzenli kentleşmeyi sağlamak amacıyla, sunduğu planlı arsalarda, öncelikle kooperatifler eliyle toplu konut uygulamaları başlatılmıştır. Bölge, düzenli ve sağlıklı bir yapılaşmanın ortaya çıkmasıyla birlikte orta ve üst gelir gruplarının yaşamayı tercih ettiği bölge, Nilüfer olmuştur. Sanayileşme sürecine bağlı olarak kentsel mekânda, farklı ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklere sahip kişilerin yaşam alanlarının birbirlerinden ayrılmasıyla ortaya çıkan mekânsal ayrımlaşma sürecinde Nilüfer İlçesi, yeni yaşam alanı olarak orta ve üst gelir grupları tarafından sahiplenilmiştir” (Ertürk & Tosun 2009: s. 41).

“Bugün bölgede, sanayileşme sürecinin etkisiyle ortaya çıkan farklı konut projelerine rastlamak mümkündür. Literatürde “korunaklı yaşam bölgeleri (*fortified territories*)” olarak bilenen yaşam alanları, İstanbul'dan sonra Bursa'da, özellikle Nilüfer İlçesi'nde de hızla gelişmeye başlamıştır. ‘Rezidans’ olarak adlandırılan bu yapılar, az katlı müstakil konutlar şeklinde olabileceği gibi çok katlı apartmanlar şeklinde de olabilmektedirler. Buralarda yaşayan kişiler, güvenlik kaygısı ile kendilerini korumak adına, çevrelerinden izole olmaktadır. Böylece kentsel mekânda korunaklı alanlar yan yana, birbirlerinden ve kentin diğer yaşam bölgelerinden uzaklaşmaktadır. Bu konutlarda; alışveriş ve spor aktivitelerinden, temizlik hizmetlerine kadar birçok hizmet sunulmaktadır. Bu mekânlara ilişkin reklâmların artması ve reklâmlar yoluyla kişilere, kentsel problemlerin uzağında yeni bir yaşam tarzının vaat edilmesiyle birlikte, Bursa'da bu tip konutlara talep artmıştır. İnşaat şirketleri tarafından taleplere cevap verebilmek amacıyla gerçekleştirilen projeler sonucunda, özellikle Nilüfer İlçesi sınırlarında korunaklı yaşam bölgeleri olarak adlandırılan konutların sayısı hızla artmaktadır” (Ertürk & Tosun 2009: s. 42).

“Nilüfer İlçesi bugün, yapılanan yeni yerleşim bölgelerine; farklı tipteki konut / işyeri projelerine; tüketim toplumu anlayışının etkisiyle sayıları hızla artan alışveriş mekânları, restoranlar / kafeler ve parkların, bölgenin mekânsal coğrafyasında oluşturduğu yapısal değişime paralel olarak, Bursa kentinde sanayileşme sürecinin etkilerinin en çok hissedildiği ve bu etkilerin kentsel mekânda yansımalarının yoğunlaştığı bölge konumundadır” (Ertürk & Tosun 2009: s. 42).

5.2.Nüfusun Mekânsal Dağılımı ve Arazi Kullanımındaki Değişimi

“Yerbilimi verileri, kentsel-bölgesel planlamalarda, yararlanılan en önemli veri grubudur. Planlama çalışmalarının ilk aşamasında, yerbilimi verilerinin karar vericilerce gözetilmesi, bu verilerin planlama ve uygulama sürecine katkısını arttıracaktır. Bu anlayış çerçevesinde sunulan çalışmada, Nilüfer ilçesinin arazi kullanım planlamalarında yararlanılabilir temel yerbilim verileri sunulmuştur”.

“Bursa kentsel alanı ve yakın çevresi ile Kestel, Gürsu, İnegöl, Yenişehir, İznik, Orhangazi, Gemlik, Mudanya, Karacabey, Mustafakemelpaşa, Orhaneli, Büyükşehir, Keles ve Harmancık ilçeleri ve çevresinde, 1/25 000 ölçekli mühendislik jeolojisi, jeomorfoloji ve eğim analizleri konularında arazi çalışmaları yapılmıştır. Bursa Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kalan Nilüfer, Yıldırım ve Osmangazi ilçeleri Bursa kentsel alanı içinde, diğer ilçe merkezleri ve çevresi, ortaya koyulan yerbilimi verileri ve doğal kaynaklı afetlerin özellikleri irdelenerek, bu özellikler kentsel yerleşime uygunluk açısından değerlendirilmiştir” (Ateş & Aktimur, t.y.).

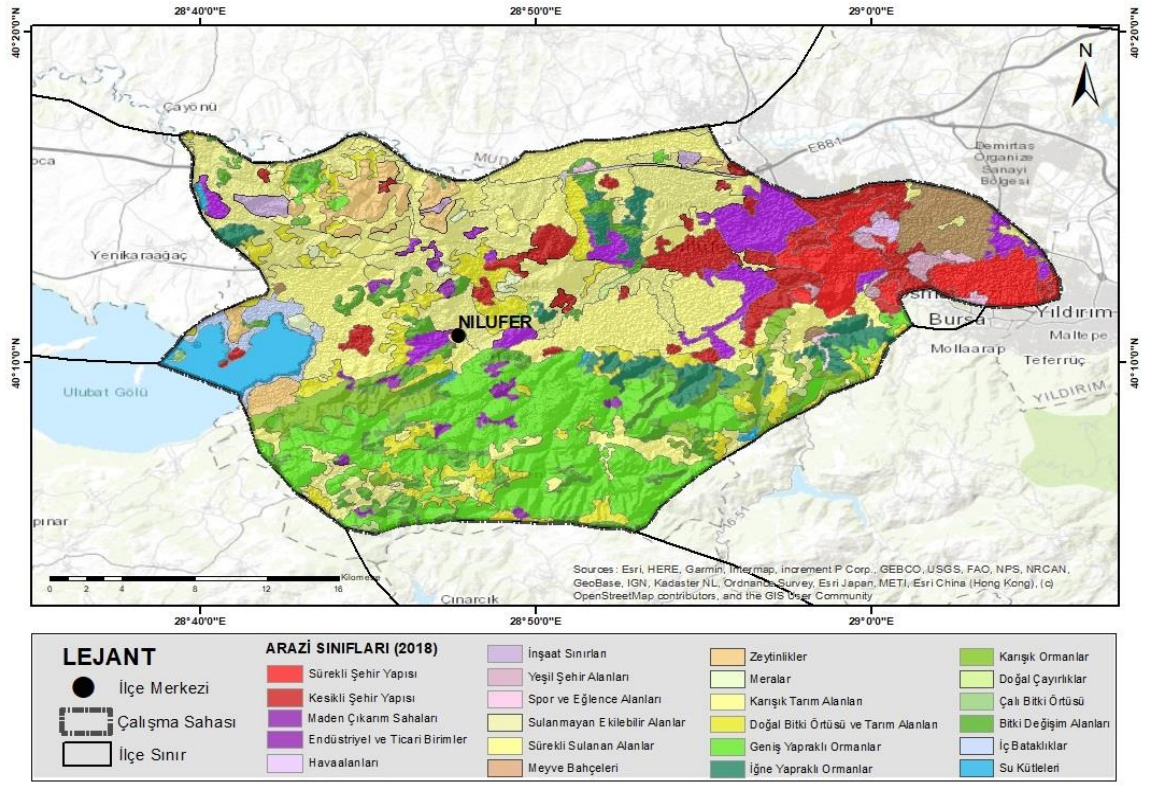
“Mekânsal analiz yapmanın birçok yolu vardır. Arazi çalışmaları, uydu görüntüleri ve topografyayı haritalandırma bunlardan bazılarıdır. Günümüzde mekânsal analiz çalışmalarının önemli araçlardan biri Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS)’dir. CBS, karmaşık yapıdaki birtakım mekânsal veriyi çözmek için geliştirilmiş bir bilgisayar programıdır” (Ertürk, 2021).

“Yerbilimi verileri, arazi kullanım planlamasında ve değerlendirilmesinde gözetilmesi gereken en önemli veri grubudur. Bu veriler, ortaya koyulduktan sonar, yerleşim yerleri ve endüstriyel alanlarının yer seçimi kolaylıkla yapılabilir; alt yapı uygulamalarının niteliği, arazi kullanımının hangi amaçlar doğrultusunda en verimli şekilde kullanılabileceği konularında daha nesnel kararlar verilebilir. Diğer meslek gruplarının değerlendirme ve katkıları, bu veriler ışığında yönlendirilebilir. Yapılan planlamaların, uygulanabilir ve kalıcı olabilmesinin önemli koşullarından biri, planlamalarda ve uygulama aşamalarında yerbilim verilerinin gözetilmesidir. Bu amaçla sunulan metinde, Bursa İli’nin bölgesel ve çevre düzeni planlamalarına temel

olacak ölçek ve nitelikte, yerbilim verileri ve doğa kaynaklı afetlere dair süreçler incelenmiştir” (Ateş vd., 2009).

“Öncelikle jeolojik, jeomorfolojik ve hidrojeolojik özellikler ile doğa kaynaklı afetler irdelenmiştir. Arazi kullanımı için gereksinim duyulan veriler çerçevesinde bölgesel planlamalar ve uygulamalar yönlendirilmiştir. Amaç, bölgede yapılacak yer seçiminde, uygulama ve geleceğe yönelik planlamada hataya düşmemektir. Bu çerçevede, yer seçimi ile doğa kaynaklı tehlikeler ele alınmıştır. Böylece gerçekçi planlama ve arazi kullanımlarına katkının sağlanması amaçlanmıştır” (Ateş & Aktimur, t.y.).

Harita 5.1: Nilüfer İlçesinin Arazi Kullanımı Haritası (2018)

Kaynak: Google earth ve Harita Genel Müdürlüğü verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

“Kentsel mekânlarda doğal ve toplumsal kaynakların eşit şekilde dağılmadığı, bu eşitsiz dağılımın dengeli olmayan bir gelişmeye ve kentsel mekanda sosyo-ekonomik farklılıkların ortaya çıkmasına sebep olduğu görülmektedir. Sosyo-

ekonomik özelliklerin çeşitlendiği kentlerde; toplumsal statü, mesleki ve kültürel özellikler, yaşam biçimi, gelir, akrabalık, hemşerilik gibi dinamikler, nüfusun kentsel alanda farklı bölgelerde yer seçmesine yol açmakta ve bu sosyo-ekonomik farklılıklar mekanı şekillendirmektedir. Bu çalışmanın amacı, Bursa kentinde yaşayan nüfusun sosyo-ekonomik özelliklerinin mekanı nasıl şekillendirdiği ve bunun kentsel mekanda nasıl bir farklılaşma yarattığının incelenmesidir. Kentin sosyo-ekonomik ve mekânsal yapısındaki farklılaşmayı ortaya koyabilmek için 2000 ve 2010 TÜİK nüfus verilerinden ve 2013 yılında Bursa metropoliten alanı içerisindeki mahallelerde uygulanan geniş kapsamlı hanehalkı anket çalışmasından yararlanılmıştır. Yapılan çalışmada, mahalle ölçeğinde sosyo-ekonomik yapının değişimi ortaya konulmakta; anket çalışmasından elde edilen verilerle; sosyo-ekonomik ve mekânsal yapının farklılaşmasında, hangi değişkenlerin hangi mahallelerde etkili olduğu analiz edilmekte ve değişkenler arasındaki ilişki ki-kare ve temel bileşenler analizleri ile irdelenmektedir” (Mutlu & Varol, 2017).

5.2.1. Nilüfer İlçesi Kentsel Dönüşüm Süreci

“19. yüzyılda sanayileşme ile birlikte Batı ülkelerinin büyüyen kentlerinde işçi sınıflarının yaşadığı sosyal ve ekonomik çöküntü alanlarını iyileştirme gereksinimi ile 20. yüzyılın daha sonraki dönemlerinde işlevsizleşmiş sanayi alanlarını yeniden değerlendirme girişimleri, kentsel dönüşümün temellerini oluşturmaktadır” (Duman, 2020).

“Kentler, var olduklarından bu yana mekânsal değişim ve dönüşüme uygun, canlı organizmalar olarak gelişimlerini sürdürmektedirler. Kentlerin dinamik yapısından kaynaklanan bu durum, insanoğlunun öteden beri yaşadığı mekânları, coğrafi çevre unsurlarına koşut olarak değiştirme ve şekillendirme gayesinin başlıca gerekçelerinden biri sayılabilir. 20. yüzyılda dünya nüfusundaki patlama ve kentsel nüfusta gerçekleşen artışla birlikte; planlama çalışmalarının yetersiz kalması, mekânsal sorunların baş göstermeye başlaması, kentsel alanları; mekânsal, sosyo-ekonomik açıdan yeniden canlandırma fikirleri; mekânın yeniden üretilmesi ve tasarlanması olayını gündeme getirmiştir. Bu süreci, genel olarak kentsel dönüşüm uygulamalarının arka planı olarak ifade etmek mümkündür” (Duman, 2020).

“Sonuç olarak kentsel dönüşümle birlikte mekânda bir takım değişim ve dönüşümler ortaya çıkmakta, mekândaki bu dönüşüm sadece arazideki fiziki bir değişimle sınırlı kalmamaktadır. Kentsel gelişim ve kentleşmenin de etkin rol oynadığı kentsel dönüşüm ile gelen süreçte, kentteki bu mekânsal değişim, yalnızca konut alanları veya fiziki bir silüetle sembolleştirilemez. Arazideki değişimin, ilaveten kentsel donatı alanlarından örneğin; sosyal donatı alanlarından, ulaşım akslarından ve ticari unsurlardan da okunabilmesi mümkündür. Bunun içinde mekânın değişimi ve dönüşümü ile birlikte ortaya çıkan sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel değişimi de incelemek gerekir. Kentsel dönüşümle, arazide meydana gelen çerçeveyi coğrafi açıdan; mekânsal, sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel boyutlar olarak gruplandırılması mümkündür”:

- Mekânsal (Fiziksel) Boyut: kent dokusunda, silüetinde meydana gelen değişimler, cadde-sokakların formu, yerleşmelerin strüktürü, mülkiyet kullanımı, arazi kullanımı, ulaşım aksları, tarım arazilerinin yerleşime açılması, arazinin jeolojik ve jeomorfolojik etkisi, vb. gibi,
- Ekonomik boyut: taşınmazın değeri, mülkiyet durumu, ulaşım aksları, ticari kentleşme unsurları, sanayinin yer seçimi, istihdam vb. gibi,
- Sosyal Boyut: eğitim, sağlık, kamu alanları, sosyal donatı alanlarının mekânsal değişimi, bağımlılık çalışmaları vb. gibi,
- Kültürel Boyut; mekânsal ayrışma, gentrifikasyon (soylulaştırma), homojen veya heterojen ailelerin olduğu mekânlar, hemşericilik, inançlar vb. gibi,
- Çevresel Boyut: afetler, arazinin altyapı durumu, hava, su, toprak ve gürültü kirliliği, peyzaj çalışmaları vb. gibi (Duman, 2020).

“Kentsel dönüşüm çalışmaları Nilüfer ilçesi için gerekli ve son derece titizlikle yapılması gereken uzun bir süreçtir. Bu sayede sosyo-ekonomik bakımından gelişmemiş alanlar yerine yeni ve deprem yönetmeliklerine uygun binaların yapılması o alanın sosyal ve ekonomik anlamda canlı kalmasını sağlayacaktır. Bu süreçte nüfusun sosyal yapısının olumsuz yönde etkilenmemesine dikkat edilmelidir.”

“Kentsel dönüşüm çalışmalarının ilçenin önemli sorunları arasında yer alan güvenlik sorununun ortadan kalkabilme fırsatını vermesi, temiz ve sağlıklı bir yaşam

ortamını sunması, ilçenin ekonomik anlamda gelişmelere açık olmasına imkân tanınması açısından son derece önemlidir. Ancak dönüşüm sürecinde insanların oturdukları yerde kalmaları sağlanarak sosyal yapının olumsuz yönde değişmesine izin verilmemeli ve doğal çevrenin yapısını bozmadan ilçenin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısının olumlu yönde gelişmesine katkı sağlanmalıdır. Ayrıca ilçenin tarihi yerleşimi açısından önemli bir yere sahip olan Osmanlı Döneminden kalma tarihi su kemerleri ve çeşmelerin olduğu alanlarda bu yapıların zarar görmemesi için kentsel dönüşüm çalışmaları hassas bir şekilde yapılmalıdır.”

“Kentsel mekânlardaki binaların cinsinin; çok katlı apartmanlar, iki-üç-dört katlı, tek katlı veya villa tipi binalar olmak üzere ayrılması, nüfusun sosyo-ekonomik yapısının tayin edilmesine yardımcı olur” (Denker, 1976: s. 34).

“Kent morfolojisinin bileşenlerinden biri de cadde ve sokak sistemidir. Cadde ve sokak, kısaca yol sistemi; birçok faktörün etkisiyle ortaya çıkmaktadır (Aliağaoğlu, 2003: s. 66). Eski Türk kentlerinde yol dokularının, kendi kendine, zaman içinde oluşan ve ihtiyaçlar doğrultusunda şekillenen biçimler olduğu bilinmektedir. Bu tür kentsel mekânlar; bütün İslam kentlerinde görülebilmekte, batı kentlerinin planlı geometrik doku biçimlerine karşın, plansız organik form yapısını taşımaktadır” (Arû, 1998: s. 177).

“Ataevler’de, organik dokuya bakıldığında geleneksel mahalle yapısının unsurlarından olan çıkmaz sokaklar ve sürekli yön değiştiren sokaklara çalışma sahasında karşılaşılmamıştır. Fakat organik dokunun unsurlarından cami ve ticaret alanlarını arazide görebilmek mümkündür. Çarşı mahallesi olarak da bilinen bu form, mahallenin silüetinde hâkimdir. Yalnız, mahallede geleneksel ve modern mahalle anlayışının harmanlandığı ve bunun cadde- sokaklara yansıdığı da ifade edilmelidir. Fakat mahallenin planlı ve sistematik bir biçimde inşa edildiğini vurgulamakta fayda vardır.”

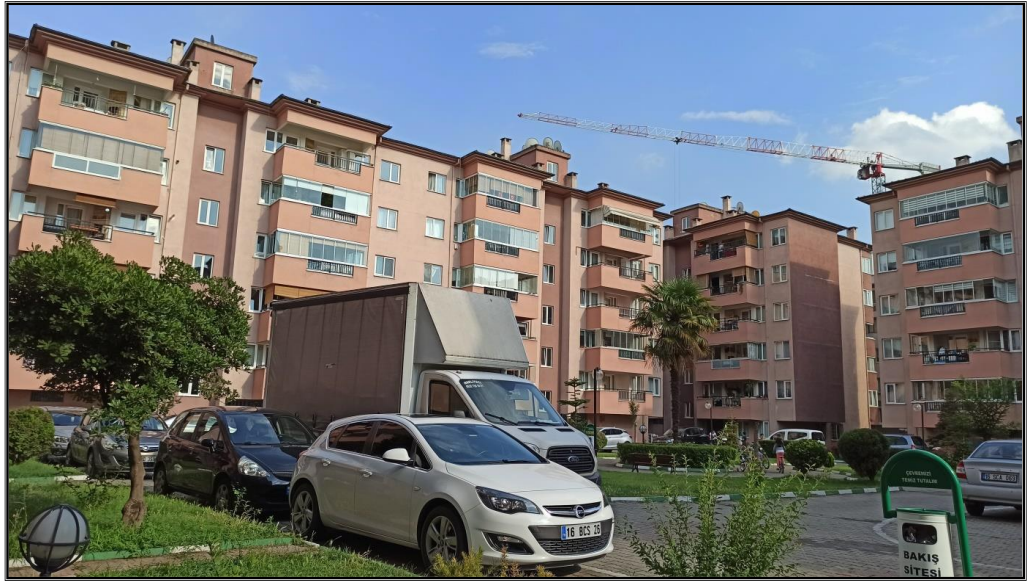
“Araştırma sahasında konutlar site tarzı yapılaşmalar olup, büyük oranda 1999 yılı öncesi inşa edilmiştir (Nilüfer Belediyesi, 2014). 1980’li yıllardan itibaren mahallede vuku bulan imar çalışmaları ile birlikte Ataevler Mahallesi, içe dönük sitelerin olduğu üst ve orta gelir grubuna hitap eden bir yerleşke kimliğini

yansıtmaktadır. Mahalle, Bursa'da "ie dönük" yerleşmelerin 1980'den itibaren inşa edildiği yerleşim alanlarından biridir. İe dönük yerleşimler ile ifade edilmek istenilen kendi kendine yetebilen konut alanları olarak açıklanabilir (obaner, 2019: s. 319). Daha çok kooperatifler aracılığıyla üretilen bu konutlar; dört veya beş katlı, grup bloklar halinde bitişik nizamlı veya birbirinden ayrı bloklar biçiminde ayrı nizamla inşa edilmiş site görünümünde yapılarıdır" (Fotoğraf 4.1 ve 5.2).

Fotoğraf 5.1: Ataevler Mahallesinde İe Dönük Site Yerleşim rneği

Fotoğraf 5.2: Ataevler Mahallesi İe Dönük Site Yerleşmelerine Bir rnek: Bakış Sitesi

“2016 yılında dönüşüm uygulamalarının başladığı mahallede yaklaşık % 30-40 oranında riskli yapı yıkılmış ve mevcut 4-5 katlı binaların yerlerine 8-10 katlı binalar inşa edilmiştir. Yeni yeni inşa edilen bu konut alanları, kapalı güvenli yerleşmelerdir, başka bir ifade ile bu yeni konut alanları literatürdeki kilitli yerleşmelerin bazı fonksiyonlarını karşılamaktadır.”

Fotoğraf 5.3: Kentsel Dönüşümden Önce Ataevler Mahallesi Bazı Konut Alanlarının Görünümü ve Lokasyonu

Kaynak: Google Earth (01.07.2023)

“Ataevler’de kentsel yenileme uygulamaları sonrasında inşa edilen bu konut alanları, çok katlı bloklardan oluşan dışa kapalı konut yerleşmeleridir. Çok katlı bloklardan oluşan dışa kapalı konut yerleşmelerinde basketbol sahası, çocuk oyun alanları, yüzme havuzu, tenis kortu gibi belli sosyal donatılar bulunmaktadır. Bununla birlikte futbol sahası, jimnastik salonu, yürüyüş ve koşu parkurları, alışveriş ve eğlence merkezi gibi çok farklı sosyal donatılar da yer alabilmektedir. Bütün bu yerleşmelerde kontrollü bir girişin yanında 24 saat site güvenliği hizmeti sunulmaktadır” (Tümer & Dostoğlu, 2008: s. 67).

Fotoğraf 5.4: Kentsel Dönüşümden Sonra Ataevler Mahallesi Bazı Konut Alanlarının Görünümü ve Lokasyonu

Kaynak: Google Earth (01.07.2023)

“Kentsel dönüşüm sonrası ortaya çıkan bu konut alanlarına yönelik yapılabilecek başlıca tespitlerden biri de, konutlar yapılırken uygulanan Taban Alan Kat Sayısı (TAKS) ve Konut Alan Kat Sayısı (KAKS)’nın dönüşümden sonraki bazı etkileri ile ortaya konulabilir. Alandaki 4-5 katlı blokların yıkılarak yerlerine 8-10 katlı dikine dikine yapıların inşa edilmesi bu iki kavramla yakından ilişkilidir. Çalışma, coğrafi bir araştırma olduğu için bu kavramların terminolojik durumları burada irdelenmeyecektir. KAKS, emsal değerini temsil eder. Dönüşümden önce mahalledeki ortalama emsal değeri 1.47’dir (Nilüfer Belediyesi, 2014). Yukarıda sıralanan siteler, kentsel dönüşüm sonucunda meydana gelmiştir ve 0.50 emsal artışının eseridirler. Bu durumun ortaya çıkışında ise kentsel rantın yansımaları görülmektedir.”

“Sonuç olarak; Kentsel dönüşüm, kentsel dokuda mekânsal sorun ihtiva eden alanların fiziki silüetinde değişim ve dönüşümü hedefleyen bir araç olarak açıklanabilir. Literatüre bakıldığında kentsel dönüşümün, bu dar anlamli tanımından çok daha fazlası olduğu karşımıza çıkmaktadır. Kentsel dönüşüm olgusunun sadece binaların yenilenmesi olarak algılanması, uygulamada aksaklıklara neden olmakta böylece bu durum, kentsel alanların gelir unsuru olarak görüldüğü bir sürecin tetiklenmesini de kolaylaştırmaktadır. Hiç kuşku yok ki sağlıklı, güvenilir meskenlerin ve planlı kentsel alanların inşası için kentsel dönüşüm, bir fırsat olarak görülebilir. Fakat kentsel mekânların yeniden inşasında sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel boyutların göz ardı edilmesi, mekânsal değişimin sorgulanmasını beraberinde getirmektedir. Literatürde konuya yönelik ön plana çıkan bir başka unsur, kentsel dönüşüm projelerini ortaya çıkaran ve sonuçlandıran parametrelerin odağında, demografik, sosyo-ekonomik ve mekânsal nedenlerin olmasıdır.”

5.2.2. Nilüfer İlçesi Eko-Kent Projesi

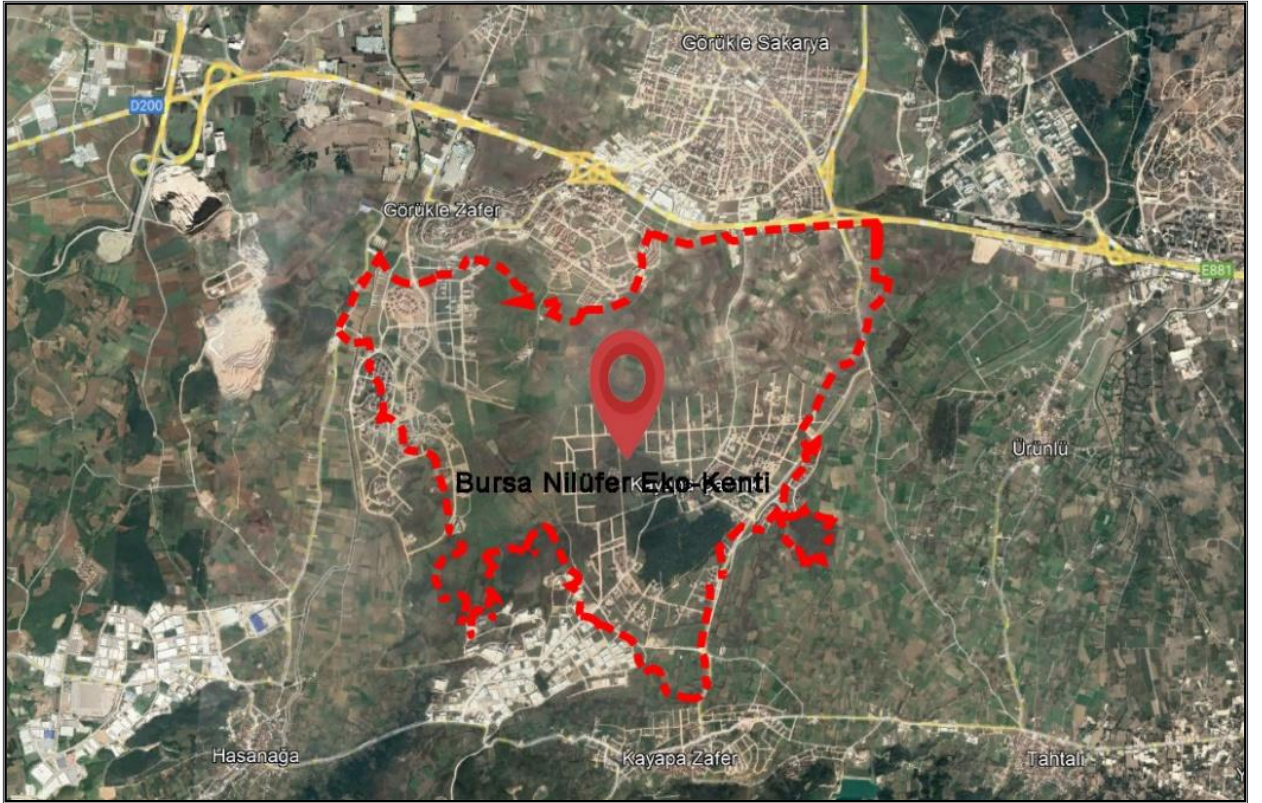
“Nilüfer semti uzun yıllardan beri Bursa’nın yerleşim yeri olarak görülmektedir. Semtte birçok alan arkeolojik sit kapsamına alınmış bölgelerden oluşmaktadır. Tarihin çeşitli dönemlerine ait cami, kilise, manastır-kale, çeşme ve hamam gibi yapılar, tescilli anıt ağaçlar ve tarih öncesine ait kalıntılar bulunmaktadır. Nilüfer bölgesinin var olduğu tarihsel, fiziksel ve çevresel özellikler çerçevesinde Bursa’nın en ilgi çeken bir semti olması nedeniyle nüfusu hızlı artmaya başlamaktadır. Nilüfer bölgesi 1990-2010 yılları arasında Bursa’nın konut ihtiyacına karşılık veren bir bölge olup ve yerleşim yeri olarak önemli yol kat ettiği bilinmektedir (Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı, 2016 dan alıntılandı)” (Tekeci Şengül, 2022).

“Ekolojik kentleşme kavramının temelini sürdürülebilir kentsel gelişme oluşturmaktadır. Sürdürülebilir kentsel gelişme, günümüzde “sürdürülebilirlik” kavramı üzerine yapılan tartışmalarda öne çıkan temel konulardan birisidir. Kavram, Ortak Geleceğimiz (Brundtland) Raporu’nda *“bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanaklarından ödün vermeksizin karşılamak”* olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı, kentsel gelişmeyle birlikte sorunların ortaya çıktığı ekolojik ortamların belirlenmesi, düzenlenmesi ve

planlanması gibi daha geniş kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşımın gelişimine yol açmıştır. Ekolojik yaklaşım olarak ele alınan bu yaklaşımın temel çıkış noktası doğanın korunması ve bununla birlikte kentsel kalitenin (toplumsal, kültürel ve mekânsal kalitenin) arttırılmasıdır” (Akyol & Sönmez, 2018).

“Nilüfer Eko-kent Projesi Bursa’da yer almakta ve 2150 hektar planlama alanından oluşmaktadır. Toplamda 216000 nüfusa hizmet etmesi beklenen projenin planlamasına 2010 yılında başlamış ve 2012 yılında tamamlanmıştır. Henüz uygulama aşamasına geçmeyen proje uygulanacağı tarihi beklemektedir (Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı, 2016). Nilüfer Eko-Kent Projesi Haritasına (**Harita 5.2**)’de yer verilmektedir.”

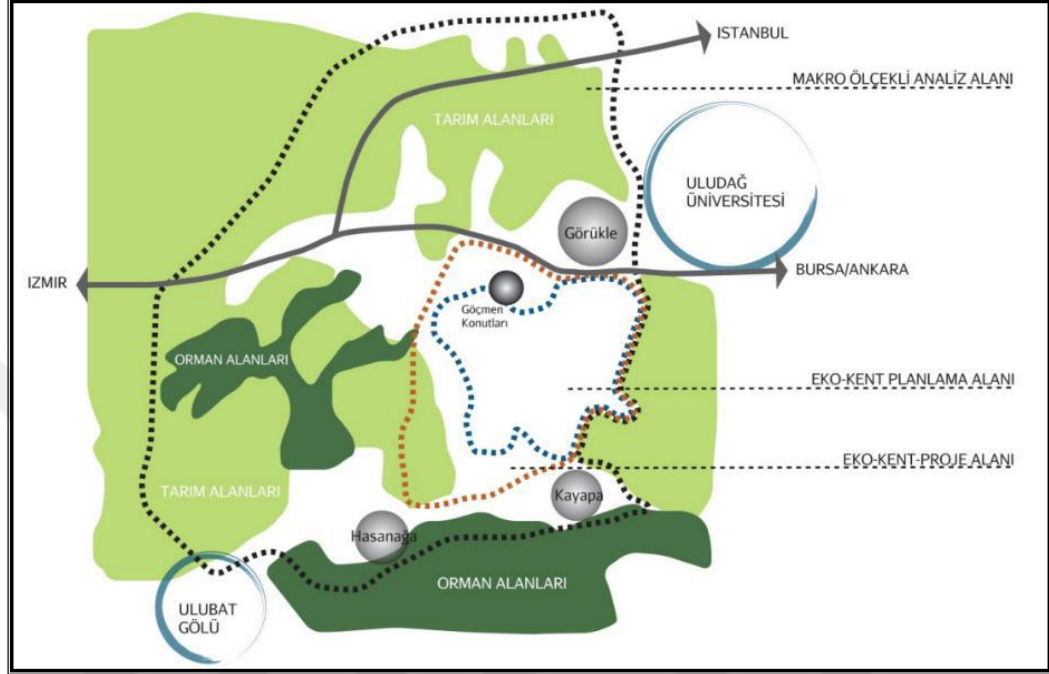
Harita 5.2: Nilüfer Eko-Kent Projesi Haritası

Kaynak: (Tekeci Şengül, 2022). “Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı, 2016” dan alıntılandı.

“Artan nüfus ile birlikte sürdürülebilirlik kaygıları ortaya çıkmakta ve buna bir çözüm aranmaya başlamaktadır. Nilüfer Belediyesi tarafından ele alınan bu proje bu

Harita 5.4: Eko-Kent Proje Alanı ve Planlama Alanı Sınırları ile Yakın Çevre Değerleri İlişkisi (Bursa Nilüfer Belediyesi, 2012)

Kaynak: (Tekeci Şengül, 2022). “Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı, 2016” dan alıntılandı.

“Türkiye eko-kent projelerine örnek bir proje olarak gösterilen Bursa-Nilüfer Eko-Kent projesi için hedefler belirlenmektedir. Bu hedefler; mahalle kavramı ve mahalle bileşenlerini dikkate almak, yayalaştırma alanına yönelmek, doğa konusunda hassas olmak ve yapılan projenin çevresi ile uyumlu olması, Bursa merkezi ile güçlü bir bağlantı yolu planlamak, ulaşım sistemlerini birbirine entegre bir şekilde planlamak ve yaşama ve çalışma birlikteliği sağlamak olarak sıralanmaktadır (Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı, 2016). Henüz uygulama aşamasını bekleyen Nilüfer Eko-Kent Projesi 3D modelleme görsellerine (Şekil 5.1 ve 5.2)’de yer verilmektedir”.

“Yayalaştırma stratejisi geliştirmek; kent içinde motorlu taşıt kullanımını kısıtlayacak kurallar ile halkı yaya kullanımına teşvik etmeyi içermektedir. Doğa konusunda hassas olmak ve yapıları çevre ile uyumlu bir şekilde tasarlamak; yapılarda kullanılan malzemelerin yere malzemelerden seçilmesini ve enerji tasarruflu yapıların planlanmasını içermektedir. Ulaşım sistemini birbirine entegre bir hale getirmek,

kentte bulunan bölgenin var olan ulaşım ağlarını birbiri ile entegre ederek ulaşımı kolay bir hale getirmeyi içermektedir” (Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı, 2016).

“Projede, insan ve çevre sağlığına öncelik vermek amaçlanmaktadır. Projenin tasarlandığı alanın topoğrafyası ile uyumu dikkate alınmaktadır. Yenilenebilir enerji sistemlerinin kullanıldığı, karbon salınımını en aza indirmeyi amaçlayan ekolojik hassasiyetlerin yüksek olduğu bir projedir. Ulaşım konusunda yayalara ve bisiklet kullanıcılarına öncelik verilen proje istihdam olanakları oluşturmayı da amaçlamaktadır” (Kaya & Susan, 2020).

Şekil 5.1: Nilüfer Eko-Kent Projesi 3D Modelleme Görseli 1 (Bursa Nilüfer Belediyesi, 2012)

Kaynak: (Tekeci Şengül, 2022). “Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı, 2016” dan alıntılandı.

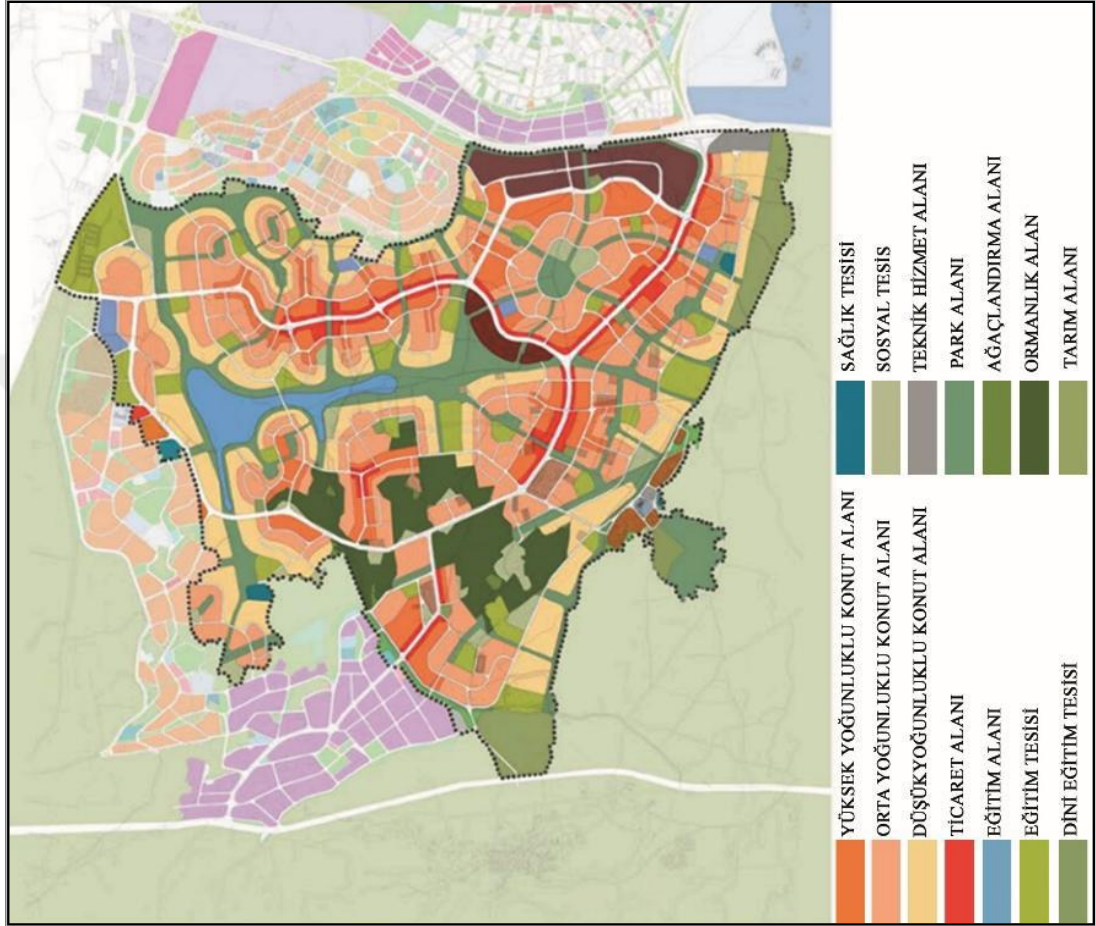
Şekil 5.2: Nilüfer Eko-Kent Projesi 3D Modelleme Görseli 2 (Bursa Nilüfer Belediyesi, 2012)

Kaynak: (Tekeci Şengül, 2022). “Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı, 2016” dan alıntılandı.

“Temel olarak projenin güçlü bir kimliği sahip olması ve yaşamın doğa ile iç içe olmasını hedeflenmektedir. Kademeli kat yükseklikleri ile topoğrafyaya uyum sağlanması amaçlanan proje, yeşil alanları, güvenli ve konforlu yürüyüş yolları, caddeler, açık alanlar, ticari alanlar ve üniteler, spor alanları, parklar, gölet, orman ve sosyal kültürel alanları (**Harita 5.5**) içermektedir” (Kavcar, 2017).

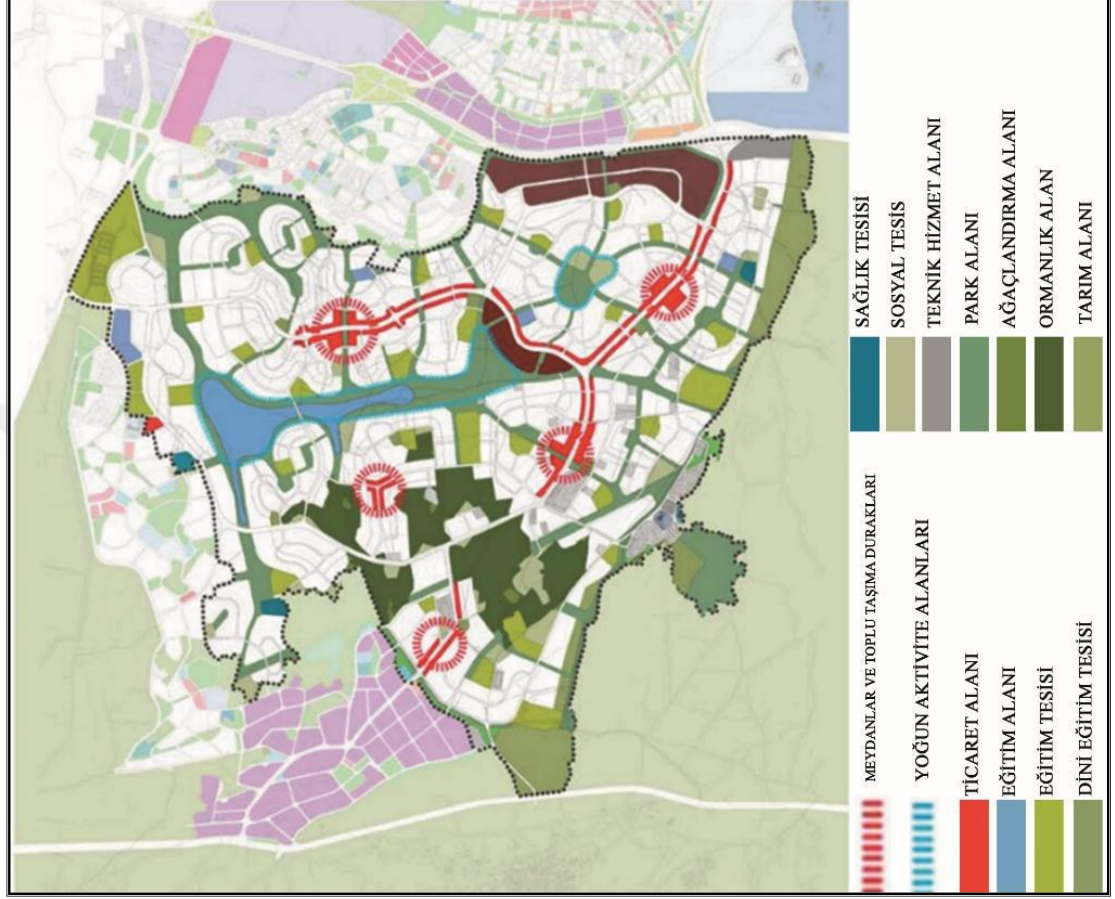
Harita 5.5: Bursa-Nilüfer Eko-Kent Projesi Tasarımı-1(Bursa Nilüfer Belediyesi, 2012)

Kaynak: (Tekeci Şengül, 2022). “Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı, 2016” dan alıntılandı.

“Projede yer alan rekreasyon ve orman alanları toplumun sosyalleşmesine yardımcı olmakla beraber uzun vadede ekonomik getirisinin de olması beklenmektedir. Proje gerek yenilenebilir kaynak kullanımı gerek doğal kaynaklarının verimli kullanılması konusunda önemli tasarımlarda bulunmakta ve gelecek toplumlara da sağlıklı bir çevre bırakmayı amaçlamaktadır (**Harita 5.6**)” (Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı, 2016).

Harita 5.6: Bursa-Nilüfer Eko-Kent Projesi Tasarımı-2(Bursa Nilüfer Belediyesi, 2012)

Kaynak: (Tekeci Şengül, 2022). “Sürdürülebilir Enerji Eylem Planı, 2016” dan alıntılandı.

5.3. Nilüfer İlçesi Stratejik Plan ve Swot Analizi

Nilüfer ilçesinde, Nilüfer Belediyesi, 2002 yılında ilk stratejik plan sürecini hazırlayarak uygulamaya alan bir belediyedir. Bu süreç ile kent halkı, özellikle yeni nesil genç nüfus için faydalı olunabilecek çalışmalara başlatmıştır. Kapasite, kent sorunları, kaynaklar ve öncelikler nelerdir gibi sorulara çözüm arayan Nilüfer Belediyesi, bütçesini stratejik plan dahilinde önceliklere göre dağıtıp, süreçlerin izlenebildiği ile şeffaf ve hesap verilebilir bir yapı oluşturup çalışmalara başlamıştır. Nilüfer Belediyesi tarafından 2002 yılında başlatılan bu uygulama örnek teşkil edilerek, Türkiye’de 2006 yılından itibaren, nüfusu 50.000’in üzerinde olan başka belediyelerin de stratejik plan yapma zorunluluğuna teşvik etmiştir.

Nilüfer Belediyesi, stratejik plan yapma çalışmalarına, yönetim süreçlerine kent halkının da katılımını sağlayacak bir süreç olarak önemsettiğini belirtmektedir. 2020-2024 dönemi için yapılan stratejik plan çalışmalarına “Birlikte Yönetim” anlayışı ile tüm paydaşlar ile ortak bir çalışma yürütmüştür. “Benim Mahallem Benim Geleceğim” sloganıyla Mahalle Çalıştayları düzenleyerek, yeni nesil çocuklarla ve gençlerle organize olarak anket çalışmaları yaparak “Benim Kentim, Benim Geleceğim Fikir Buluşmaları” gibi projeler ile tüm Nilüferlilerin sürece katılımını sağlayarak kentin ihtiyaçlarını ve önceliklerini birlikte belirlemiştir.

2020-2024 Stratejik Planından, 5 stratejik amaç başlığı çalışmada kullanılmıştır: Bunlar, “Kurumsal Gelişim, Kentsel ve Kırsal Gelişim, Toplumsal Gelişim, Ekolojik Denge ve Ekonomik Gelişim”dir. Bu stratejik amaçlar ile hizmet-yatırım planlaması yapılırken “Yeni Nesil Nilüfer” kavramını adı altında projeler hayata geçirilerek öncelik tanınmıştır. “Yeni Nesil Nilüfer” kavramına bir çocuğun, bir gencin gözünden dünyaya bakarak, sadece gelecek nesiller için değil, içinde bulunulan dönemdeki çocuk ve genç kuşağın ihtiyaçlarını gözeterak bir kent yapılanması kurgulanmıştır. Stratejik Plan hazırlama sürecinde Nilüfer’de yaşayan tüm gençleri temsilen Nilüfer Kent Konseyi Gençlik Meclisi ile ortak çalışmalar yapılarak gençleri yerel karar alma mekanizmalarına dâhil edilerek, görüşleri ile katkı sağlanmıştır.

Yeni teknolojilerin kent yaşamına entegre edilerek, çocukların kendi oyun araçlarını kendilerinin tasarlayacağı, oyun oynayarak hayatı deneyimleyebileceği sokak ve park projeleri hayata geçirilerek, kodlama atölyeleri kurularak çocukların bilgisayar bilimini-yazılımı anlayarak hayata hazırlama programları oluşturulmuştur.

Ayrıca çeşitli etkinlik parkları ve yeşil alanlar oluşturulmuştur, yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik çalışmalar yapılamıştır. Sokak hayvanlarına yönelik projeler hazırlanmıştır. Çocuk, genç, kadın, yaşlı ve engelli kitleleri de sosyal yaşamın içinde daha aktif yer almalarına yönelik sosyal belediyecilik uygulamaları ile sanat ve sporu günlük yaşama dahil edilmiştir.

PESTEL Analizi: 2014 yılından beri dış çevre analizi yöntemi olarak kullanılan PESTEL Analizini yaparken; politik, ekonomik, sosyal, teknoloji ve çevre

olmak üzere beş ayrı etken doğrultusunda gönüllü çalışanlar katılım sağlamıştır. Strateji Geliştirme Müdürlüğü koordinasyonunda, ilgili birimlerde konusunda uzman kişilerin ekip liderliği ile gönüllü kişilerle yapılan toplantılarda, ilk olarak beyin fırtınası ile genel konu başlıkları belirlenmiş, kaynak araştırması için görev paylaşımı yapılmış, İkinci Stratejik Plan Çalıştayında da, PESTEL analizi (**Tablo 5.1**) sonucu ortaya çıkan tehdit, fırsatlar ile iç çevre analizi kapsamında ortaya çıkan güçlü ve iyileştirme açık yönler eşleştirilerek GZFT analizi yapılmış ve stratejiler üretilmiştir.

Tablo 5.1: Nilüfer Belediyesi Pestel Analizi

Etkenler	Tespitler	Fırsat	Tehdit
Politik	Çok sesliliğin karar mekanizmalarında yer almalarını sağlaması	X	
	Yerel yönetimlerin yerel sorunlara hakim olması	X	
	Kentin turizm potansiyelinin fazla olmasına rağmen bürokratik engeller ve bölge halkının desteklememesi		X
	İmar Barışı ile çarpık kentleşmenin artması, kaçak yapılaşma ile mücadelenin zorlaşması ve suiistimal olasılığı, sosyal adaletsizlik		X
	Kentsel Dönüşüm politikaları sonucu oluşabilecek riskler		X
Ekonomik	Nilüfer ilçesinde yaşayan halkın, eğitim düzeyinin ve gelir seviyesinin yüksek olması sebebiyle vergi bilincinin yüksek olması	X	
	Değişken nüfus müşteri veya üretici olarak ortaya çıkmakta ekonomik hayatın canlılığını arttırmaktadır.	X	
	Dış kaynakların çeşitliliğinin artıyor olması	X	
	Organize sanayi bölgelerine tanınan emlak vergisi muafiyetinin yerel yönetimlerde ciddi gelir kaybı oluşturması		X
	Nüfus artışının giderleri büyük oranda arttırırken gelirleri aynı oranda arttırmaması		X
	Ülkemizde genç işsizlik oranının son yıllarda hızlıca artış göstermesi		X
Sosyal	Kentsel dönüşüm ve ekonomik kriz ile birlikte konut fiyatlarının artmasından dolayı konuta erişim eşitsizliğinin yaşanması		X
	Bakım ya da çeşitli nedenlerle bireysel barınma ihtiyacını karşılayamayan bireylere (şiddet, istismar vb.) sunulan olanakların kısıtlılığı		X
	Engelli bireylerin erişim ve ulaşım olanaklarının kısıtlılığı ve fırsat eşitsizliğine maruz kalmaları		X
	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadına yönelik şiddet ve çocuk işçiliği, akran zorbalığı, çocuğa yönelik ihmal ve istismar		X
	Özel okulların sürekli artmasının daha fazla sosyal çalışma alanı ve eğitime daha fazla erişim olanağını yaratması /sosyal ayırışma ve eğitim kalitesindeki farklılıkları yaratması	X	X

	Uludağ Üniversitesi'nin Nilüfer ilçesinde olması ile kültür, sanat, sosyal, spor, bilim, teknoloji alanlarına katılımın yüksek olması	X	
	Eğitime genel anlamda ilginin ve eğitim seviyesinin yüksek olması ve engelli özel eğitim kurumlarının fazla olması	X	
	Hizmet sınırlarının genişlemesi sonucu hizmetlere erişimin zorlaşması.		X
	Gelir düzeyinde bölgesel farklılıkların çok olması ve ekonomik krizin varlığı ile alım gücünün azalması ve sosyal desteğe ihtiyacın artması.		X
	Nilüfer'de istihdam olanaklarının fazla olması	X	
	Sivil toplum hareketinin gelişmiş ve yaygın olması	X	
	Kültür sanata ilginin yoğun olması ve katılımı arttırması/ gereken talebi karşılamada zorluk yaratması	X	X
	Halkın temel afet bilinci düzeyinin düşük olması		X
	Dezavantajlı grupların kamusal hizmetlere erişimlerinin güçleşmesi		X
Teknoloji	Yenilenebilir enerji yatırım maliyetlerinin ve bürokratik engellerin fazla olması		X
	İlçenin sosyolojik yapısının sürdürülebilir enerji kaynaklarının kullanımını için yatkın olması	X	
	Nilüfer'de son teknolojiyi kullanan genç ve eğitimli nüfusun fazla olması, teknoloji kullanımının yaygınlaşıyor olması	X	
	Elektrikli araçlar için gerekli altyapı eksikliği (Bu anlamda gerekli işbirlikleri ile öncü olma potansiyeli - Nilüfer sınırları içinde otomotiv sektörünün bulunması), Elektrikli araçlar için vergi teşviklerinin olması ve yaygınlaştırılması	X	X
	Arge ve İnovasyon alanında bilincin artması, ULUTEK ilçe sınırlarında olması	X	
	Sanayinin ve Üniversitenin Nilüfer de bulunması sebebiyle işbirliği fırsatı	X	
	Kendin Yap (Maker) Kültürünün Sosyal sorumluluk projelerinde kullanılabiliyor olması – Teknolojiye erişimi güç olan bölgelerde yaygınlaştırılabilmesi	X	
	Devletin akıllı kentler strateji ve eylem planının bulunması	X	
	Doğal afet riski sonucu teknolojik altyapının yetersiz kalması; Nilüferin Deprem bölgesinde bulunması ve deprem frekansının yaklaşmakta olması		X
	Ulusal e-devlet Stratejisi ve Eylem Planı, Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı ile Teknoloji geliştirme, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği konularının çeşitli fon ve hibelerle desteklenmesi (TKDK, BEBKA vb.)	X	
Çevre	Çevresel atıkların toplama, ayrıştırma ve geri kazanım konusunda yeni teknolojilerin gelişmesi	X	

	Sanayi ve evsel atıkların çevresel kirliliğe ve hayvan sağlığına olumsuz etkisi		X
	Çevre ilçelerden sahipsiz hayvanların Nilüfer'deki imkanların fazla olması sebebi ile Nilüfer ilçesine bırakılması		X
	Kar amaçlı yenilenebilir enerji üretimi yapılıyor olması Ekosistem ve canların yaşamını tehdit etmesi		X
	Ulusal İklim değişikliği stratejisi ve eylem planı doğrultusunda yapılan çalışmalar ile STK ların çevre ve doğal yaşam alanlarında yaptığı çalışmalar	X	
	Sıcaklığın artışı ve küresel ısınma sonucu yaşanan doğal afetler ve bitki örtüsü ve tarımsal dokunun değişmesi yaşam kalitesinin değişmesi ve tüm canlıların sağlık açısından etkilenmesi		X
	Nilüfer ilçesinde sanayi bölgelerinin artması ile birlikte atıkların ve çöp depolama sahasının Nilüfer sınırları içerisinde kurulacak olması nüfus artışı ve hareketliliğini etkilemektedir		X
	İyi tarım uygulamaları ve organik tarım ve kooperatifleşmenin desteklenmesi	X	
	İmar planlarında bir standart olmasına rağmen yeterli yeşil alanın bırakılmaması yol genişliklerinin ağaçlandırmaya fırsat tanımaması ve tarım alanlarının azalması		X

Kaynak: Nilüfer Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı
(<https://www.nilufer.bel.tr/i/pdf/45.pdf> - Erişim: 02.11.2023)

GZFT Analizi (Swot Analizi): Strateji Geliştirme Kurulu ve Stratejik Planlama Ekibinin katılımı ile gerçekleşen Stratejik Planlama Çalıştayında yapılan tüm analizler, konulara göre belirlenerek güçlü yönler ve iyileştirmeye açık alanlar(zayıf yönler) tespit edilmiştir (**Tablo 5.2**).

Tablo 5.2: Nilüfer Belediyesi 2020-2024 Startejik GZFT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
- Çevre bilinci ve iklim değişikliğine uyum çalışmalarının yapılması - Zirai ilaç atıklarının pilot bölgelerden toplanmasına yönelik çalışmaların yapılması - Nilüfer Belediyesi, Nilüfer Kent Konseyi ve EKODER işbirliğiyle hayata geçirilen “Ekobahçe” projesinin tahsis edilen alanda, ekolojik tarım felsefesine uygun üretim ile GDO’suz tohumlar üretim çalışmaları - Parklar ve bahçelerin sulamalarında şebeke suyu yerine yeraltı suyu kullanılması, planlanan	- Çok sayıda veri izlenmesine rağmen bu verilerin bilgiye dönüştürülmesinde ve süreçlerin iyileştirilmesi amacıyla kullanılması için yapısal yaklaşımlar geliştirilememesi - Ses kirliliğine sebep olabilecek uygun olmayan yerlere yapı ruhsatı verilmesi - Yenilenebilir enerji konusunda planlanan çalışmaların uygulamaya geçirilememesi - Üretilen Tarımsal ürünlerin bireylere erişiminin sağlanması, gıdaların taşınması,

yatırım projelerinde sağlık etki değerlendirmesinin yapılıyor olması • Enerji ve Tarımsal Kalkınma Kooperatifi üyelik talepleri oluşturulması, Uludağ Üniversitesi ve STK lar işbirliği ile kırsal kesimlerde yaşayan vatandaşlara tarım ile ilgili eğitimler verilerek tarıma teşvik edilmesi • Çevreye duyarlı, üretim ve geri dönüşüm uygulamalarının önemsenmesi üzerine kompost üretim projesinin hayata geçirilmesi • Sokak hayvanlarının rehabilitasyonu için yasal sorumluluklarının yerine getirilmesi • Yerli tohum ve ekolojik tarım koşullarına göre üretim yapılması için “Kent Bostanları” alanların oluşturulmuş olması • Kent halkının spor yapmasına ve ulaşımını sağlaması için oluşturulmuş bisiklet istasyonlarının yapılmış olması (NİLESPİT) • Stratejik Planların, Katılımcılık ilkesi göz önünde bulundurularak hayata geçirilmesi • Nilüfer Kent Konseyi faaliyetlerinin desteklenmesi ve Gençlik Meclisinin kente dair kararlara aktif katılımının desteklenmesi • Akademik odaların tek bir yerleşke altında toplanmış olması, Bursa Akademik Odalar Birliği (BAOB), derneklerin faaliyetlerine devam edebilmeleri için yenilikçi mekanlar olan Nilüfer Dernekler Yerleşkesi ve Karaman Dernekler Yerleşkelerinin hayata geçirilmiş olması • Yenilikçi projelerin geliştirildiği Nilüfer İnovasyon Merkezinin hayata geçirilmiş olması • Vatandaş Memnuniyet Anketleri ve hizmet memnuniyet anketlerin yapılması, analiz edilmesi, Öneri ve İstek Sistemi’nin uygulanması • Kentsel mekanların özellikle engelli bireylere göre tasarlanması ve çocuklar için de “Oyun Engel Tanımaz Parkı” larının hayata geçirilmiş olması • Spora teşvik amaçlı çalışmaların en önemlilerinden olan uluslararası düzeyde “Nilüfer Spor Şenliği”nin hayata geçirilmiş olması • Mahalle Muhtarlıkları, mahalle komiteleri ve Kent Konseyi ile etkili iletişim işbirliği sayesinde halka çabuk ve birebir ulaşım sağlanması	depolanması konusunda mevcut çalışmaların az olması • Biyoçeşitliliğin korunmasına yönelik işbirliklerinin ve politikaların yetersizliği • İstihdam olanağı oluşturmak suretiyle toplumun gelir seviyesini yükseltecek yerel ekonomik kalkınma stratejilerinin olmaması • Mahalle Komitelerinin, sadece talep eden değil, üreten, sosyal projeler yapan, topluma katkı sağlayan bir proje haline getirilememesi • Mevcut Kooperatiflerin iyileştirilememesi ve tabandan örgütlenememesi • Global seviyedeki kuruluşlar ile yeteri sevide kıyaslama ve karşılaştırma yapılmaması • Etkinliklerin planlama ve karar alma süreçlerinde çocuk ve gençlerin yeterince katılımının sağlanmaması • Kurumlar arası koordinasyon eksikliğinin olması • Kaçak yapı tespiti ve yıkım ekiplerin yeterli olmaması • Kentsel dönüşüm kapsamındaki inşaatların güvenlik açısından yeterli kontrolünün yapılamaması • Kamuya ait tesislerin doğru işlevlendirilememesi; bakımı ve kontrolünün tam sağlanamaması • Düzenlenmiş yeşil alanların yeterli olmaması ve bakımındaki eksiklikler • Kırsal kalkınmaya yönelik çalışmaların yetersiz olması • Üniversite öğrencilerine yönelik kamusal etkinlik alanları olmaması • Üniversite ve yakın çevresinde gençlerin aktif kullanabileceği gençlik merkezi / merkezlerinin olmaması (2023 tek Uludağ Üniversitesi Kampüsü içinde inşaatına başlandı) • Engelli bireylerin geçebilecekleri yürüyüş yollarında araçların park edilmesi ve takibinin düzenli olarak yapılamaması
---	---

• Yaya ve bisiklet öncelikli yolların tasarlanması, bisiklet yol ağının uzunluğu ve yaya güvenliğini sağlayan düzenlemelerin yapılması • Bursa Büyükşehir Belediyesi sorumluluğunda olan (örn.: orta refüj, park alanı vb.), devlet ve özel okullar, resmi kurumlar, camiler, dernekler, lojmanlar gibi yerlere düzenleme ve bakım yapılması • Dezavantajlı gruplara yönelik çalışmaların bütüncül bir bakış açısıyla planlanması • Kültür, sanat ve spor alanında faaliyet, hizmet binası atölyelerin çeşitliliğinin olması • Din görevlisi hizmeti, hasta nakil, cenaze nakil ve evine de yemek hizmetinin sağlanıyor olması • Müzik, resim, heykel başta olmak üzere çeşitli sanat dallarında sergiler, festivaller, sempozyum ve çalıştaylar ile kültür ve sanatta örnek olması • 2. el eşya toplama ve ihtiyaç sahiplerine dağıtım faaliyetlerinin ücretsiz yapılıyor olması, ihtiyaç sahiplerine ulaştırmak için “Giymiyorsanız Giydirin” atölyesinin var olması • Dar gelirli vatandaşlar için yaşam standartlarını yükseltmek ve gıda ihtiyaçlarını karşılamak için “Halk Kart” projesinin hayata geçirilmiş olması ve Üniversite öğrencilerine yönelik kahvaltı ve çorba dağıtımı, Nil-Pak çamaşır evinin hayata geçirilmiş olması • İhtiyaç sahibi vatandaşlara kişisel bakım, ev bakım, sıcak yemek dağıtım imkânlarının sunuluyor olması • Nilüfer Belediyesi, Uluslararası ve Türkiye’deki çeşitli konferans, festival, kültür sanat faaliyetlerine katılım gösterilmesi ve birçok farklı branşta ödül alması • İnternet üzerinden bilgi paylaşımı, E-Belediyecilik hizmetlerinin yürütülmesi. İletişim araçları (telsiz, telefon, araç, bilgisayar, araç takip sistemi) işlerin ve ekiplerin koordinasyonu ve iletişiminin sağlanması	• Kütüphane / kütüphanelere erişimin kentin her noktasından sağlanamaması • Gençlerin ve çocukların kapasite gelişimini sağlayacakları uygun etkinlik alanlarının bulunmaması • Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) kapsamında veri tabanının yeterince güçlü olmaması ve bu verilerin kullanılamaması • Kamusal alanlarda internet erişiminin eksik sağlanması veya sağlanamaması • Kadın sığınma evinin olmaması • Uludağ Üniversitesi ile istenen düzeyde işbirliğinin olmaması • Kişisel bilgilerin korunmasına yönelik yaklaşım geliştirilmemesi (KVKK) • Asfaltlama çalışmaları ile ilgili Bursa Büyükşehir Belediyesi ile yaşanan koordinasyon eksikliği • Toplumsal beklentiler için yapılan anket çalışmalarına ve toplantılara katılımın düşük olması sonucunda paydaşlardan alınan geribildirimlerin bütünü yansıtmaması
---	--

Kaynak: Nilüfer Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı
(<https://www.nilufer.bel.tr/i/pdf/45.pdf> - Erişim: 02.11.2023)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyada yaşanan hızlı değişimi ve bu değişimin sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarını vurguluyor. Sanayileşme ve teknolojik ilerlemeler, dünya genelinde yaşayan insanların yaşamlarını etkileyen küresel olayları ve kararları şekillendirmeye başlamıştır. Bu süreç, ekonomiden siyasete ve kültürel yaşama kadar toplumsal yapıdaki değişimleri kapsar ve ulusal sınırların ötesinde küresel bir boyuta ulaşır. Sanayileşme, toplumsal değişimlerin yanı sıra kimliklerin, sorunların ve çözümlerin ulusal düzeyden ziyade küresel ölçekte tanımlandığı bir dönemi işaret eder.

Sanayileşme sürecinde kentlerdeki toplumsal grupların yaşam alanlarının farklılaşmasının iki ana nedenine odaklanılıyor. Birincisi, kentlere artan göçle birlikte orta ve üst gelir gruplarının merkezdeki olumsuz yaşam koşullarından uzaklaşıp banliyölere yönelmesiyle ortaya çıkan banliyöleşme olgusu. İkinci neden ise, kentsel mekanın tüketim toplumunun ideolojik yapısına uygun olarak şekillenmesi ve bu çerçevede yaşam alanlarının sahip oldukları özelliklerin, bireylerin toplumsal statülerini belirleyen unsurlar olarak öne çıkması. Bu durum, kentlerde yaşayan toplumsal gruplar arasında belirgin mekansal ayrımlara yol açmaktadır.

Bu çalışmada Bursa'nın nüfus bakımından önemli ilçeleri arasında yer alan Nilüfer ilçesinin 1990-2023 yılları arasındaki nüfus özellikleri, nüfus dağılışımda etkili olan beşeri ve ekonomik faaliyetler, nüfusun yapısında geçmişten günümüze meydana gelen değişim ve gelişimi ile sosyo-ekonomik, kültürel ve mekânsal özellikler coğrafyanın nedensellik, karşılıklı ilgi ve dağılışı ilkelerine göre ele alınmıştır.

“Bursa’da, sanayileşme sürecinin özellikle 1990’lı yıllardan itibaren kentsel mekânı ve toplumsal yapıyı etkilemeye başladığı görülmektedir. Kentsel mekânda ortaya çıkan şekillenme süreci özellikle; yerleşim bölgelerinde ve tüketim mekânlarında belirgin olarak gözlemlenmektedir. Bursa’daki sanayileşme hareketlerine bağlı olarak yaşanan göç ve hızlı nüfus artışıyla birlikte orta ve üst gelir grupları açısından, kent merkezinin çekiciliği azalmaya başlamıştır. Söz konusu süreçte eş zamanlı olarak, kentsel mekânın çevresinde bulunan, görece olarak daha

ucuz arsalarda yapılaşmanın yoğunlaşması ve otoyolların iyileştirilmesi neticesinde kentin batı bölgesinde, Nilüfer İlçesi'nde banliyöleşme süreci hızlanmıştır. Nilüfer İlçesi'nde oluşan bu yeni yerleşim bölgeleri, genellikle orta ve üst gelir grupları tarafından sahiplenilmiştir.”

“Nilüfer ilçesi kent mekânında ekonomik, sosyal ve kültürel özellikler açısından farklı olan toplumsal grupların yaşam alanları arasındaki mekânsal ayrışma sürecine ve kişilerin boş zamanları değerlendirme alışkanlıklardaki dönüşüme paralel olarak kişilerin sosyal ve kültürel yaşamları da birbirinden ayrılmaya ve kopmaya başlamıştır. Böylece toplumsal yapıda ve mekânsal makro formda farklı yapılanmalar ortaya çıkmıştır. Bir diğer ifade ile Marcuse'nin dile getirdiği, *'ikiye bölünmüş kent'* olgusuna ilişkin oluşumlar Bursa'da belirginlik kazanmaya başlamıştır.”

Bu çalışma kapsamında elde edilen verilere göre, çalışmanın hipotezi doğrulanmıştır. Bir diğer ifadeyle: Sanayileşme süreciyle birlikte Nilüfer ilçesinde farklı ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklere sahip kişiler arasında mekânsal, sosyal ve kültürel ayrımlaşma olgusu da gözlenmektedir. Kentlerin kalkınma planlarının hazırlanmasında nüfus özellikleri, özellikle üzerinde durulması gereken konuların başında gelmektedir.

Nilüfer ilçesinde sürekli artan nüfusun, özellikle göçlerle birlikte, ulaşım, istihdam ve altyapı gibi birçok alanda sorunlara neden olduğu vurgulanıyor. Özellikle ulaşımın, otopark sorununun ve istihdamın ilçenin en büyük problemleri olduğu belirtiliyor. Nüfus artışının, özellikle ilçe merkezinde araç trafiğini yoğunlaştırdığı ve BursaRay gibi toplu ulaşım araçlarının fazlalığının bu trafiği daha da yoğunlaştırdığı ifade ediliyor. Bu sorunların çözümü için nüfusun yoğun olduğu bölgelerde yolların genişletilmesi veya yeni yolların yapılması gibi çözümler öneriliyor. Bu çalışmaların hayata geçirilmesinin ulaşım açısından fayda sağlayabileceği belirtiliyor.

Çalışma sahasının diğer önemli sorunları arasında yukarıda bahsettiğimiz otopark sorunu gelmektedir. İlçe merkezinden batıya doğru gidildikçe yeni yerleşim alanları ve sanayi bölgelerin artması sebebi ile nüfus yoğunluğunun artmasına bağlı olarak toplam araç sayısı da artmaktadır. Günümüzde neredeyse pek çok kişinin kendi aracı olması ve birçok mahallede kendi aracı olanların ya da ticari araç kullanıcılarının

sayısı sürekli arttığından dolayı otopark sıkıntısı oluşmaktadır. Bu durum mahallelerde otopark konusunda ciddi tartışmalara yol açmaktadır. Araçların cadde ve yol kenarlarına park edilmesi kimi zaman toplu ulaşım araçlarının yoldan geçmesine engel olmakla birlikte acil durumlarda yolun kapanmasına neden olarak ambulans, itfaiye ve polis araçlarının yolda kalıp ilerleyememesine sebep olmaktadır. Bunun için nüfus yoğunluğunun fazla olduğu Merkez mahallelerden batı garajı ve çevresi, odunluk mahallesi, Fethiye ve İhsaniye mahallesi çevresinde katlı otopark alanları ya da yeraltı otoparkların oluşturulması bu sorunların ortadan kalkmasına yardımcı olacaktır.

Nilüfer ilçesi ulaşım bakımından Bursa'nın batı yakasında İzmir yönünde sürekli gelişen merkez ilçe olarak yer alan ve nüfusu sürekli artan bir ilçe konumundadır. İlçenin sosyo-ekonomik, kültürel ve mekansal anlamda sürekli gelişmekte olduğu açıktır. Ancak çalışma sahasının sahip olduğu nitelikleri en iyi şekilde değerlendirilmeli ve nüfusun yoğun olduğu mahallelerde demografik yatırımların arttırılması gerekmektedir.

Niüfer ilçesi özellikle, doğal özellikleri beşeri varlığın tesis edilmesinde ve ekonomik faaliyetlerin gerçekleşmesine olanak sağlaması bakımından en önemli parametredir. Bu parametre, ifade edildiği üzere, Balkan göçlerinin çok olduğu bir bölge çekici faktörler göz önüne çıkmaktadır. Çalışmada ilçenin 'Yerleşim Tarihi', 'İklim Özellikleri', 'Su Kaynakları' ve 'Sanayi Kaynakları' bölümlerinde ifade edildiği üzere; Nilüfer'in beşeri faaliyetlere uygun yapısı bölgeye iskân eden göçmen toplulukların kalıcı yerleşim alanı oluşturmada etkili olmuştur. Balkanlar bölgesinden yurda göç eden toplulukların beraberlerinde getirmiş oldukları ziraat zanaatı, sanayi bölgelerinde aktif iş yaşamına adapte olmaları ve çalışkanlıkları ile geçmişte hâlihazırda uygulanmış birincil faaliyetlerin tekrar canlanmasında etkili olmuştur.

Nilüfer ilçesi geçmişte yapılan ekonomik faaliyetlerde yaşanan 'değişim/kayma' hareketleri; artan istihdam olanakları mekânsal genişleme ve gelişimi sağlamıştır. Özetle; ekonomik faaliyetler bölgenin gelişiminde belirleyici rol oynamıştır denilebilir. Burada dikkat edilmesi gereken, ilçe tarihinde de ilk defa

gerçekleşen, tarımdan endüstriye doğru kayan sektör organizasyonu bölgenin doğal dokusunun önce bozulmasına ve ardından ortadan kalkmasına neden olmuştur.

Nilüfer ilçesinin gelişiminde tarımsal faaliyetlerin ve ekonomik sektörlerin yanı sıra hizmet sektörünün de önemli bir rol oynadığı vurgulanıyor. İlçenin sınırları içinde faaliyet gösteren endüstriyel girişimlerin desteklenmesinin önemine değiniliyor ve bu desteğin devam etmesi gerektiği ifade ediliyor. Nilüfer Belediyesi, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Valilik, Bursa Sanayi Odaları ve T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı gibi kurumların ortak veya tekil çalışmalarının endüstriyel üretimin korunması açısından önemli olduğu belirtiliyor. Bu şekilde, istihdamın artırılması ve modern ekonominin gereksinimlerinin karşılanması hedefleniyor.

Yaşanabilir kentsel mekânların ekonomik refahın ötesinde insanların esenlik ve huzur içinde yaşayabildiği alanlar olarak tanımlanması vurgulanıyor. Bu tanım, insan ve çevre sağlığını önemseyen, yaşam kalitesi ve çevresel kaliteyi yüksek tutan, insan ile doğa arasında denge ve uyum sağlayan bir kentsel planlama ve tasarım anlayışını içeriyor. Ayrıca, ekonomik kalkınma ve büyümenin yanı sıra ekolojik ilkelere de hassasiyet gösterilmesi gerektiği vurgulanıyor. Sonuç olarak, sağlık, eğitim, sosyal ve kültürel ihtiyaçları karşılayan, insanlara ve doğaya saygı duyan, sürdürülebilir yaşam alanlarının önemi üzerinde duruluyor.

“Eko-kent; doğa ile uyumlu, doğal dengeyi muhafaza eden, çevresel bir bilinçle hareket ederek çevresini kirletmeyen, doğal, tarihi ve kültürel çevrenin muhafaza edilmesine önem veren, yaşanabilir ve sürdürülebilir kentsel mekânlar inşa etmek ve ekolojik bir kentsel planlama hedefi ışığında ekoloji-ekonomi-teknoloji arasındaki dengeyi sağlayabilen insan-doğa ve üretim-tüketim ilişkilerinde ahenk oluşturabilen, düzenli kentsel planlama anlayışına sahip ekolojik bir kent yönetimi konseptidir.

“Bursa Nilüfer Belediyesi Eko-Kent Projesi’nin, Türkiye’nin en büyük dördüncü kenti ve tarih, kültür, ticaret, sanayi ve turizm kenti olan Bursa kentinde ortaya konulması Türkiye’deki diğer önemli kentler için bir referans noktası olmaktadır. Dünyanın birçok gelişmiş ülkesinde örnekleri ile karşılaşılan eko-kent,

ütöfik bir kent konsepti olmayıp uygulanabilirliği mümkündür. Türkiye açısından Bursa/Nilüfer Belediyesi eko-kent konseptinin önemli bir örneğini teşkil etmektedir”.

“Bursa kentinin bulunduğu stratejik konumu, ticaret ağlarının merkezinde olması, Türkiye’nin sanayi bakımından en gelişmiş bölgesi olan Marmara Bölgesi’nde konuşlanması, sanayi ve tarım kenti olması, ekonomik, tarihi, sosyal, kültürel ve çevresel özellikleri ile nüfusu düşünüldüğünde eko-kent konseptinin hayata geçirilmesi için oldukça önemli ve uygun bir kent olduğunun altı çizilmelidir. Bulunduğu coğrafyada tarımsal, ekonomik, ekolojik özellikleri ile sanayi ve ticaret bakımından gelişmiş olan ve aynı zaman bir metropol kent olan Bursa kenti, eko-kent tasarımının uygulanabileceği bir örnek teşkil etmektedir”.

“Sonuç olarak eko-kent konseptinin dünyada birçok kentte olduğ u gibi Türkiye’de de uygulanabilir olduğ u kabul edilmektedir. Nilüfer Belediyesi Eko-Kent Projesi, diğer kentlere de önemli bir referans noktası sunmaktadır”.

“Günümüzün kentlerinin yaşanabilir ve sürdürülebilir kentsel yaşam alanları olmadığı ve kentsel tasarım ve planlamada alışıl agelen yaklaşımlar terk edilerek yeni bir kentsel tasarım konsepti olan ekolojik kentsel tasarım paradigması savunulmaktadır. Geleceğin kentlerinin yaşanabilir, sürdürülebilir, kendine yeterli, ekolojik ilke ve değerlere saygılı olan ve kenti bütün bileş enleriyle tasarlayan ekolojik kentler olmasının gerekliliği ve yaşanabilir ve sürdürülebilir ekolojik kentlerin ideal kentsel tasarım olduğunu söylemek mümkündür”.

“Bir göçmen kenti olarak kabul edebileceğimiz Bursa Nilüfer ilçesi kentin kültürel ve sosyal hayatının canlanmasına yol açmış lardır. Göçmenler, geldikleri bölgelerin kendilerine has giyim-kuş am, dil, yemek ve beslenme alış kanlıkları, eğ lence gibi bazı gelenekleri ile ş ehrin kültürel dokusunu önemli derecede etkilemiş lerdir. Ve oluş an kültürel doku, Nilüfer’i cazip ve yaşanılabilir bir kent kılmakta ve günümüzde de çeş itli bölgelerden Nilüfer’e yönelik göç dalgaları ve bireysel olarak devam etmektedir”.

“Günümüzde beş eri coğrafyanın dört ana paradigması durumunda olan kantitatif (quantitative), davranış sal (behavioural), yapısalcı (structuralist) ve post

yapısalcı (poststructuralist) yaklaşımlar kent coğrafyası araştırmalarında da her yönüyle etkisini göstermektedir. Son yıllarda, post yapısalcı yaklaşımın dikkat çektiği toplumsal eşitsizliklerin çeşitlenmesine bağlı olarak toplumsal farklılaşmaların kentsel mekândaki görünürlüğünün daha da artışı, kentleri sadece fiziksel yapılar olarak görmekten ziyade, insanın yaratma ve hayal gücünün yansıdığı yapılar olarak algılama biçiminin benimsenmesini sağlamıştır. Kentsel mekânların tarımsal olmayan üretimi içeren ve gerçekleştiren, her şeyi denetleyen ve tabakalaşmış bir nüfus yapısını barındıran yerleşim birimleri oldukları hatırlanırsa, günümüzde özellikle metropoliten kentleri çalışmanın sosyal yapıyı mekânla ilişkilendirebilme yetisine bağlı olduğu kavranmaktadır” (Yüceşahin & Tuysuz, 2011).

“Geliştirilen modelin Bursa’daki geleneksel bir konut alanında uygulanması sonucunda sürdürülebilirlik kültürünün oluşmasında konut alanının fiziksel, sosyokültürel ve psikolojik özelliklerinin etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, *“sürdürülebilir kentsel gelişme-kültür-konut alanları etkileşim sistemi”*nin geçerliliğini göstermektedir”.

“Sürdürülebilir kentsel gelişmenin sağlanması çalışmalarında konut alanlarından yola çıkılarak bu etkileşim sisteminden yararlanılması, yerel özelliklere uygun çözümler üretilmesine imkan tanımaktadır. Uygulamanın gerçekleştirildiği geleneksel konut alanının sürdürülebilir kentsel gelişiminin sağlanabilmesi için çevrenin sahip olduğu tarihi, kültürel, mimari değerlerin korunarak geliştirilebilmesi ile çevre halkının ihtiyaç ve isteklerinin karşılanabilmesini uyum içinde bir araya getirecek stratejiler geliştirilmiştir”.

“Bu stratejiler şöyle özetlenebilir: çevrenin sahip olduğu değerler ile birlikte korunup geliştirilerek günümüz ve gelecek kullanımlarına uygun mekanlar sunmasını sağlayacak, çevrenin fiziksel kalitesi ile birlikte insanların yaşam kalitelerini yükseltecek mimari ve kentsel tasarım projeleri geliştirilmelidir. Bu projeler çevrenin kent bütünündeki yerini ve önemini fiziksel ve sosyokültürel boyutta ortaya koyarak kentin diğer geleneksel alanları için örnek niteliğinde olmalıdır”.

“Çevre, taşıma kapasitesi sınırları dahilinde mümkün olduğunca yoğun bir konut alanı ve beraberinde farklı sosyal, kültürel ve ticari aktivitelere imkan verecek

şekilde planlanmalı, böylelikle kendi sınırları dahilinde gelişirken kentin sürdürülebilir gelişimine de katkıda bulunması sağlanmalıdır. Yerel halkın çevrelerinden beklentilerinin gerçekleşebilmesi için sürdürülebilirlik kültürünün geliştirilmesi gerekliliği, yüksek oranda halk katılımının sağlandığı eğitim programlarıyla açıklanmalıdır. Çalışmalarda etkin rol alacak; yerel yönetim yetkilileri ve profesyonellerin sürdürülebilirlik gereklilikleri ile ilgili bilgilendirilmelerini, sorumluluklarının farkına varmalarını ve halk katılımının önemini anlamalarını sağlayacak eğitim programları gerçekleştirilmelidir”.

“Geliştirilen stratejiler doğrultusunda; kentin yerel değerleri ile küresel değerler arasındaki dengeyi kurarak, kısa ve uzun vadeli hedeflere ulaşabilmeyi sağlamak üzere bireysel ve toplumsal sorumluluğu arttıracak, bir yandan kentteki kültürel ve mekânsal çeşitliliği koruyup geliştirirken, diğer yandan bu değerlerin yaşam kalitesini yükseltecek standartlara ulaşmasını sağlayacak eylem planları hazırlanmalıdır. Ele alınan konut alanı ölçeğinde başlatılacak çalışmalar Bursa’nın sürdürülebilir kentsel gelişiminin sağlanması sürecinde önemli bir adım niteliğindedir.” (Çahantimur & Turgut Yıldız, 2009).

“Günümüzde kentsel mekânın dönüşümünün araçlarından bir diğeri ise kentsel dönüşüm projeleri olmaktadır. Kentsel dönüşüm kavramı temelde her ne kadar kentlerin işlevini yitirmiş alanlarına yapılan müdahaleleri kapsasa da günümüzde sermaye kavramının öne çıkması ve kentlerin yatırım çekme yarışında olması, kentsel dönüşümün çoğunlukla ekonomik saiklerle uygulanmasını getirmiştir. Genel olarak kentlerin köhneleşme eğilimi gösteren alanlarının ekonomik değerlerinin, hareketliliğinin yükseltilmesi üzerine odaklanan bu çalışmalar günümüzde ekonomik değeri yüksek alanlar içerisinden seçilmektedir. Dolayısıyla kentsel dönüşüm yatırımcının kârına odaklanan çerçevede uygulanmaktadır. Bu doğrultuda kentsel dönüşüm de alışveriş merkezleri ve kapalı konut siteleri gibi sermayenin yeniden üretiminin sağlandığı bir araç olurken, kentsel mekânın dönüşümü de bu doğrultuda ilerlemektedir” (Recepoglu, 2018).

“Ekolojik yaklaşımli kent planlamanın doğurduğu eko-kent kavramı, belirli kriterler doğrultusunda tüm canlılar ve ekosistem için önüne geçilemez bir başarı

getirmektedir. Uzun vadede getirilerinin her anlamda yüksek olduğu bu kavram evrensel bir planlamadır. Planlandığı bölgenin her kuşağı için sağlıklı, zengin doğalkaynakları olan ve tasarruflu bir ortam bırakmaktadır. Gelecek kuşaklara sağlıklı, ekonomik, keyifli, erişilir ve temiz bir ekosistem bırakmak için her planlamada olması gereken bir kavramdır”.

“Doğal kaynaklarımız hızla tükenmekte ve çözümü ekolojik yaklaşımı kent planlamadadır. Sadece doğal kaynakları değil, değişen iklimi, bozulan insan sağlığını da iyileştirmektedir. Daha sağlıklı yarımlar bırakmak için bu kriterler göz önünde bulundurulmalı ve dünya üzerinde var olan örnekler ilham kaynağı olmalıdır”.

“Eski tarihlerde ortaya atılmış eko-kent kavramı için şu an dünya üzerinde birbirinden başarılı birçok örnek mevcuttur. Bu başarılarını eko-kent kriterleri üzerine durdukları kararlılıklarına borçlu olan bu kentler, günümüzde yaşayan en sağlıklı ekosisteme sahip alanlardan oluşmaktadır”.

KAYNAKÇA

- Abi, K., (2010), "*İklim Değişiklerinin Bursa'nın Sıcaklık Özellikleri Üzerine Yansımaları*", Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akbana, A. & Bulut, Y. (2021). Uluabat Gölü Ramsar Alanının Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 8(2), 286-294.
- Akış İlhan, Ö., & Karakas, E. (2021). Bilecik Şehrinin Sosyoekonomik Gelişmişlik Profiline Mekânsal Analizi. *Sosyoekonomi*, 29(48), 205-227.
- Akgün, T. (2013). Organik tarım. [http. ubyo. pau. edu. tr/dosyalar/organik-tarim-nedir. pdf](http://ubyo.pau.edu.tr/dosyalar/organik-tarim-nedir.pdf). (29.05. 2013).
- Akkılıç, Y. (2002). *Bursa Ansiklopedisi*, Burdef Yayınları No:3, Bursa.
- Akova, İ. (2021). Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, (Editörler: Doğan, M., Doğan Sertkaya, Ö.) Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Akyol, D., & Sönmez, İ. Ö. (2018). Kentin Yönetiminde Ekolojik Yaklaşımlar: Ankara, İstanbul ve İzmir Uygulamaları Üzerinden Bir Değerlendirme. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 27, 45-70.
- Aliağaoğlu, A. (2003). Afyon'da şehir morfolojisinin iki unsuru: cadde-sokak sistemi ve konutlar. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1(2), 63-83.
- Aliağaoğlu, A., & Çildam, S. Y. (2017). Balıkesir'de Şehrsel İmaj: Şehrsel Problemlerin Tespitine Yönelik Bir Araştırma. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 35-52.
- Ardel, A. (1945). "Bursa Ovası Ve Çevresi", *Türk Coğrafya Dergisi*, (7-8), ss. 62-96.
- Arıkan, R. (2017) *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic.Ltd.Şti, 3.b., Ankara.

- Arınç, K. (2003). "Ekolojik Yönleriyle Bursa Ovası'nda Arazi Kullanılışı Ve Çevresel Etki Değerlendirmesi", *Doğu Coğrafya Dergisi*, 8(10), ss. 81-113.
- Arınç, K. (2011). Ekolojik Yönleriyle; Bursa Ovası'nda Arazi Kullanılışı Ve Çevresel Etki Değerlendirmesi, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 8(10).
- Arû, K. A. (1998). Türk kenti: Türk kent dokularının incelenmesine ve bugünkü koşullar içinde değerlendirilmesine ilişkin yöntem araştırması.
- Asunakutlu, T. & Safran, B. (2005). "Örgütsel çatışma açısından hemşehricilik üzerine bir araştırma", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 157-176.
- Atalay, I. (2013). Uygulamalı Klimatoloji, META Basım, 2. Baskı, İzmir.
- Ateş, Ş. & Aktimur, H.T. (t.y.). *Arazi Kullanım Planlaması Yerbilim Verileri Ve Araştırma Yöntemleri: Bursa Örneği, Jeoloji Mühendisleri Odası, ANKARA*
- Ateş, Ş., Mutlu, G., Bulut Üstün, A., Özata, A., Özerk, O. C., Karakaya Gülmez, F., & Osmañcelebioğlu, R. (2009). Bursa İli ve Kentsel Alanların Yer Bilim Verileri (Derleme no: 11163). *Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (yayımlanmamış)*.
- Aytaç, Ö. (2006). "Mekan(ın) sosyolojisi: Toplumsalın yeniden kuruluşu", İçinde Sosyoloji ve Coğrafya, Eğribel, E., Özcan, U. (der.), Kızılelma Yayıncılık, İstanbul, 876-896.
- Bahçalı, S., & Kahraman, S. Ö. (2016). Artvinlilerin göç tercihlerinde Bursa'nın yerinin sosyo-ekonomik ve mekânsal analizi. *Coğrafya Dergisi*, (33), 37-52.
- Baker, S., Kousis, M., Richardson, D. ve Young, S., (1997). *The theory and practice of sustainable development in EU Perspective*, in Baker, vd, (eds.), *The Politics of Sustainable Development: Theory, Policy and Practice within European United*, Routledge, 8-17, London.
- Bakırcı, M. (2012). Bir Cumhuriyet Dönemi Şehri: Kahta.

- Bakırcı, M. (2019). Türkiye Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, (Editörler: Taşlıgil, N., Güven, Ş.) Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Başar, Ö. (2019). *Yaşanabilir Kente Katkısı Bağlamında Eko-Kentler: Bursa / Nilüfer Belediyesi Eko-Kent Projesi Örneği* (Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya).
- Berner, E. (2005). Mekân Kültür İktidar: Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler, Leyla Şimşek-Nilgün Uygun (çev.), *Metropol İkilemi: Küresel Toplum, Yerellikler ve Manila’da Kent Arazisi İçin Yürütülen Mücadele* (ss.137–162), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Beyhan, E. (2008). Sürdürülebilir Kalkınma – Çevre ve Yerel Yönetimler. *Yerel Siyaset Aylık Bilimsel Siyasi Dergi*, 35, 12-17.
- Boz, Y. (2021). *Sürdürülebilir Kentsel Dönüşüm Modeli Üzerine Bir Çalışma* (Doktora Tezi, Konya Teknik Üniversitesi).
- Bursa Ekonomik ve Sosyal Göstergeler Ocak 2023. Erişim adresi: http://www.bursa.gov.tr/kurumlar/bursa.gov.tr/Bursa.gov/dosyalar/PLANLAMA/BURSA-2023-EKO_SOSYGOSTERGELER-_SITE_.doc. Erişim tarihi: 06.08.2023
- Bursa Nilüfer’in Coğrafi Yapısı. Erişim adresi: <https://www.rehberim.gen.tr/turkiye-rehberi/bursa-nilufer/cografya>. Erişim tarihi: 04.08.2023
- Bursa Valiliği Çevre Şehircilik Müdürlüğü (2011). Bursa İl Çevre Durum Raporu, Bursa, 587s.
- Bursa Valiliği Çevre Şehircilik Müdürlüğü (2017). Bursa İl Çevre Durum Raporu, Bursa, 130s.
- Bursa Valiliği, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü: “Bursa Ekonomik Göstergeler Ve Sosyal Göstergeler Ocak 2023” (Valiliği, B. (2023). Bursa Ekonomik Ve Sosyal Göstergeler 2023. *İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü*.)

- Büyüköztürk Ş., Çakmak Kılıç E., Akgün E. Ö., Karadeniz Ş., Demirel F. (2018) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 24.b., Pegem Akademi, Ankara.
- Cansız, M. (2010). *Türkiye'de organize sanayi bölgeleri politikaları ve uygulamaları*. Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü.
- Cennetten Bir Köşe: Gölyazı. Erişim Adresi: <http://www.bursa.gov.tr/cennetten-bir-kose-golyazi>
- Ceylan, S., & Somuncu, M., (2018). "Kırsal Alanların Dönüşümünü Kavramsal Bakımından Yeniden Düşünmek" *Tücaum 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu (3-6 Ekim)*, Ankara, ss.1141-1155.
- Cillov, H. (1960). *Nüfus istatistikleri ve demografinin genel esasları*. İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi.
- Çahantimur, A., & Turgut Yıldız, H. (2009). Sürdürülebilir kentsel gelişmeye sosyokültürel bir yaklaşım: Bursa örneği. *İTÜDERGİSİ/a*, 7(2).
- Çakır, A. (1999). Kuresellesme Eksenli Yönetim Stratejileri, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli.
- Çobaner, B. (2019). Bursa Ataevler Mahallesi'nin LEED ND Kriterleri Kapsamında İncelenmesi. *Kent Akademisi*, 12(2), 309-339.
- Doğal çevre ile yapay çevre karşılaştırması. Erişim adresi: https://fenokulu.net/yeni/Fen-Konulari/Konu/Dogal-cevre-ile-yapay-cevre-karsilastirmasi_1358.html. Erişim tarihi: 04.08.2023
- Doğan Sertkaya, Ö. (2013). İstanbul'un Ulaşımında Deniz Yollarının Yeri ve Önemi. Prof. Dr. Süha Göney'e Armağan Kitabı (Ed. Mehmet Bayartan), İstanbul Şehircilik İl Müdürlüğü Yayını, İstanbul, 137-163.
- Doğan Sertkaya, Ö. (2019). Türkiye Beşeri ve İktisadi Coğrafyası (Editörler: Taşlıgil, N., Şahin, G), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Doğan Sertkaya, Ö. (2021). Beşeri ve Ekonomik Coğrafya (Editörler: Doğan, M., Sertkaya Doğan, Ö.), Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Doğan Sertkaya, Ö. (2021). Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, *Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.*

Doğan Sertkaya, Ö. (2015b). Growth of Population and Population Policies Implemented in Turkey between 1965 and 2014, International Journal of Science and Research (IJSR), Volume 4, Issue 4. P: 1907- 1911.

Doğan Uzun, P. (2019). *Bursa İli Nilüfer İlçesindeki Kırsal Yerleşmelerin Mekânsal Analizi* (Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi).

Doğan, M. (2012). Prof. Dr. Süha Göney'e Armağan, (Editör: Bayartan, M.), Yazın Basın Yayın Matbaacılık, İstanbul.

Doğan, M. (2019). Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası (Editörler: Taşlıgil, N., Şahin, G.) Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Doğan, M. (2021). Beşeri ve Ekonomik Coğrafya (Editörler: Doğan, M., Doğan Sertkaya, Ö.) Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Doğanay, H. & Orhan, F. (2019). Türkiye Beşerî Coğrafyası, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Doğanay, H. (1994). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Gazi Büro Kitabevi, Ankara.

Doğanay, H. (2011). "Türkiye Ekonomik Coğrafyası", Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

Doğanay, H. (2014). "Türkiye Beşeri Coğrafyası", Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Doğanay, H., Orhan , F. (2019). Türkiye Beşerî Coğrafyası, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Dönmez, Y., (1979). "Umumi Klimatoloji Ve İklim Çalışmaları", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul.

Duman, S. (2020). *Kentsel Dönüşüm Projelerinin Mekânsal Etkilerinin Coğrafi Açıdan Analizi* (Bursa İli Nilüfer İlçesi Ataevler Mahallesi Örneği) (Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi).

Dursunoğlu, D., Şengün, H., & Kapusizoğlu, M. (2019). Modernleşme Bağlamında Türkiye'nin Sosyo-Politik Yapısı, İmaj Yayınevi, Ankara.

Dünya Nüfus Günü, 2023. (2023, Temmuz 6). Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2023-49688>. Erişim tarihi: 25.08.2023

Ekonomik ve Sosyal Göstergeler. Erişim adresi: <http://www.bursa.gov.tr/ekonomik-ve-sosyal-gostergeler>. Erişim tarihi: 06.08.2023

Erinç, S. (1949). Uludağ üzerinde glasyal morfoloji araştırmaları. *Türk Coğrafya Dergisi*, (11-12), 79-94.

Erinç, S. (1996). Klimatoloji ve Metodları, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 4. Basım, İstanbul.

Erol, O., (2010). "Genel Klimatoloji", Çantay Kitapevi, İstanbul, 445s.

Erten, S., Gündüz, P. (2011). Peyzaj Planlama ve Kentsel Tasarımda Koruma-Kullanma için Yeni Bir Sistem Yaklaşımı Önerisi: Uludağ Milli Parkı ve "Rejenerasyon". *Megaron*, 6(2), 109-122.

Ertürk, H. (2021). *Bursa ili Gürsu ilçesindeki mahalle yerleşmelerinin mekânsal analizi* (Yüksek Lisan Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa).

Ertürk, H., & Tosun, E. K. (2009). Küreselleşme sürecinde kentlerde mekânsal, sosyal ve kültürel değişim: Bursa örneği. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(16), 37-53.

- Ertürk, S. A. (2008). "Bursa Ve Çevresinin Ziraat Hayatı", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Es, M. (2010). "21. Yüzyıl kentlerinde göçlere bağlı olarak ortaya çıkan mekânsal ve sosyal ayrımlaşma olgusu", İçinde E. Karakurt Tosun (Ed.), Mekân, Kültür ve Yönetim Perspektifinde 21. Yüzyıl Kentleri, Ekin Kitabevi, Bursa, 77-138.
- Eyiler, R. Y. (2014). *Ekolojik Tarım Ve Sürdürülebilir Kalkınma: Türkiye Örneği* (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul).
- FAO (2008). UN High Level Task Force on the Global Food Crisis, UN Commission on Sustainable Development, UN Special Rapporteur on the Right to Food (Birleşmiş Milletler, 2008, Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu, 2008, De Schutter, 2008, FAO, 2008).
- Giritlioğlu, C. & Ocakçı, M. (2012). 1/100000 Ölçekli Bursa İl Çevre Düzeni Planına Altılık Oluşturacak İmalat Sanayi Ve Madencilik Analizi Sentez Raporu.
- Göney, S. (2017). Şehir Coğrafyası II. *Beta Basım Yayın, İstanbul*.
- Güngördü, M. (1982). Güney Marmara Bölümünün (Doğu Kesimi) Bitki Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi. *Edebiyat Fakültesi (basılmamış doktora tezi), İstanbul*.
- Gürlük, S. (2001). Dünyada ve Türkiye’de Kırsal Kalkınma Politikaları ve Sürdürülebilir Kalkınma, *Uludağ üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, 19 (4), 1-12.
- Gürtan, K. (1969). *Demografik analiz metodları*. İstanbul Üniversitesi.
- Harvey, D. (2002). "Sınıfsal yapı ve mekânsal farklılaşma kuramı", İçinde Duru B. ve Alkan A. (der. ve çev.), *20. Yüzyıl Kenti*, İmge Kitabevi, Ankara, 147-172.
- Hatfield Dodds, S., (2000). *Pathways and paradigms for sustaining human communities in Lawrence, R., (ed.), Sustaining human settlements, a challenge for the New Millennium*, Urban International Pres, 30-43, Great Britain.

- Hovardaoğlu, O. (2020). Platon'un Devlet'inden Mekan Organizasyonuna: Sosyo-Mekansal Süreçleri Anlamak için bir Kavramsal Çerçeve Önerisi. *İdealkent*, 11(29), 238-258.
- IFOAM (2013). "Organic Landmarks-Definition of Organic Agriculture" <http://www.ifoam.org> (Erişim:1 Eylül 2013).
- Ilıca Erzene, Ş. (2013). *Kentsel Dönüşüm Ve Uygulanabilirliği İle İlgili Bir Yöntem Yaklaşımı* (Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi).
- ISRM Commission on the Classification of Rocks and Rock Masses (1981). Basic geotechnical description of rock masses. *Int J Rock Mech Min Sci Geomech Abs* 18:85–110.
- İlhan Akgiş, Ö. & Karakaş, E. (2021). Bilecik Şehrinin Sosyoekonomik Gelişmişlik Profiline Mekânsal Analizi. *Sosyoekonomi*, 29(48), 205-227.
- İşlek, M., (2020). *Ulaşım yatırımları ile kentsel toprak rantı arasındaki ilişki: Bursaray (Hafif raylı sistem) özelinde bir değerlendirme* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- İzıbrak, R. (1975). Coğrafya Terimleri Sözlüğü, Mektupla Öğretim Merkezi Yayınları, Ankara.
- Kanbak, A. (2011). "Organize Sanayi Bölgelerinin Kentsel Gelişimdeki Yeri: Dilovası Örneği", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karaaslan., G. E. (2011). *Sürdürülebilir kent için eko-teknolojik tasarım BartınAmasra örneği*. (Yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Karadağ, A. (1999). Türkiye'nin Kalkınmasında Bir Güç Kaynağı: Nüfus. *Ege Coğrafya Dergisi*, 10(1).
- Karakurt Tosun, E. (2007), *Küreselleşme Sürecinde Kentlerde Mekansal, Sosyal Ve Kültürel Değişim: Bursa Örneği* (Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üninersitesi).

Karayigit, N. (2017). Sosyo-Ekonomik Düzeyin Psiko-Sosyal Gelişim ve Dindarlığa Etkileri. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(7), 119-133.

Kavcar, B. (2017). *Eko-Kent Kent Modeli*. ŞBP Türkiye.

Kaya, H. E., & Susan, A. T. (2020). Sürdürülebilir bir kentleşme yaklaşımı olarak, ekolojik planlama ve eko-kentler. *İdealkent*, 11(30), 909-937.

Keleş, R. (2002). Kentleşme Politikası, S. 341. *İmge Kitabevi, Ankara*.

Kesiriklioğlu, F. (2010) “Küreselleşme sürecinde etik ve kent etkileşimi”, İçinde E. Karakurt Tosun (Ed.), *Mekân, Kültür ve Yönetim Perspektifinde 21. Yüzyıl Kentleri*, Ekin Kitabevi, Bursa, 13-47.

Kocaman, T. (2002). *Plan nüfus projeksiyon yöntemleri*. DPT.

Koday, S., (2014). "Haydarpaşa-Gebze Arasındaki Demiryolu Banliyö Ulaşımı", *Türk Coğrafya Dergisi*, (35), s.140-156.

Massey, D. (1993) Power-Geometry and A Progressive Sense of Place, J.Bird-B.Curtis (ed.) *Mapping The Futures Local Cultures Global Change*, London: Routledge Publications.

Musterd, S. & Ostendorf, W. (2009). “Residential segregation and integration in the Netherlands”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35 (9), 1515-1532.

Mutlu, E., & Varol, Ç. (2017). Sosyo-Ekonomik Farklılaşma ve Mekânsal Ayırışma: Bursa Metropolitan Alanı Analizi. *Megaron*, 12(1)

Nilüfer Belediyesi, 2020 Tarım Yılı. Erişim adresi: <https://www.nilufer.bel.tr/kategoriler/hizmet/tarim-uretim-etkinlikleri/2020-tarim-yili>. Erişim tarihi: 14.09.2023

Nilüfer Belediyesi (2014). *Plan ve Proje Müdürlüğü*.

Nilüfer Belediyesi (2016). Strateji Geliştirme Müdürlüğü: 2017-2019 Stratejik Planı.

Erişim adresi: <https://www.nilufer.bel.tr/i/pdf/37.pdf>. Erişim tarihi: 04.08.2023

Nilüfer Belediyesi (2019). 2020-2024 “Yeni Nesil” Stratejik Planı. Erişim adresi:

<https://www.nilufer.bel.tr/i/pdf/45.pdf>. Erişim tarihi: 04.08.2023

Nilüfer Belediyesi (2022). Nilüfer Kent Sağlık Profili.

Nilüfer Belediyesi. Erişim adresi: <http://www.nilufer-bld.gov.tr/pages.asp?id=29&tab=5>. Erişim tarihi: 06.08.2023

Nilüfer İlçesindeki Tarihi Eserler. Erişim adresi:

http://www.bursadakultur.org/niluferin_tarihi.htm. Erişim tarihi: 22.02.2024

Nüfusu Etkileyen Beşeri Faktörler Nedir? Erişim adresi: <https://nufusu-etkileyen-beseri-faktorler.nedir.org>

Organik (Ekolojik) Tarım. Erişim adresi:

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/ttae/Sayfalar/Detay.aspx?SayfaId=65>. Erişim tarihi: 25.08.2023

Özdemir, U. (2020). Bayrampaşa İlçesinin Nüfus Coğrafyası; Sosyo-Kültürel ve Mekansal Analiz (Yüksek Lisans Tezi) / Population geography of Bayrampaşa district; Socio-cultural and spatial analysis.

Özeken, A. (1942). Sanayi Tesis Yerleri Problemi ve Türkiye'nin Sınâî Kalkınmasında Tesis Yeri Davası. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 3(3-4).

Özergiş, M., & Karahan, F. (2021). Kalkınma Odaklı Mekânsal Tasarım ve Uygulama Girişimlerinin Sürdürülebilirliğinin Değerlendirilmesi: Sakin Şehir Uzunlere Örneğinde Bir Çalışma. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 23(1), 45-58.

Öztürk, M., (2010). "Uludağ (Zirve) Ve Bursa Meteoroloji İstasyonlarının Karşılaştırmalı İklimi", *Türk Coğrafya Dergisi* (55), ss. 13-24.

Özyurt, C. (2007) “20. yüzyıl sosyolojisinde kentsel yaşam”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (8), 111-126.

Paksoy, S., Paksoy, H. M., & Alancıoğlu, E. (2013). Küreselleşmenin sosyo-politik etkileri: Arap baharı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 2-15.

Pekel, S. (2010). *Bursa metropol ilçelerindeki köy yerleşimlerinin kasabalaşma süreci*, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Türkiye.

Recepoğlu, S. (2018). *Türkiye’de kentsel mekanın dönüşümü Bursa örneği* (Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Reyes Tirado (2015). Greenpeace Araştırma Laboratuvarları, Exeter (Çev.: F. Tülek, Greenpeace).

Sandal, E. K. & Tıraş M. (2013). Adana’da Ulaşım Problemlerinin Şehir Coğrafyası Açısından Değerlendirilmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17(28), 125-140.

Sezal, İ. (1992), Kentleşme, Ağaç Yay., İstanbul.

Sosyopolitik Ne Demektir? Erişim adresi: <https://www.nedemek.page/kavramlar/sosyo%20politik>. Erişim tarihi: 02.09.2023

Sosyopolitik ve Platon. Erişim adresi: <https://www.aktiffelsefeadana.org/sosyopolitik-ve-platon/>. Erişim tarihi:02.09.2023

Steffen, W., Richardson, K., Rockström, J., Cornell, S. E., Fetzer, I., Bennett, E. M., Biggs, R., Carpenter, S. R., de Vries, W., de Wit, C. A., Folke, C., Gerten, D., Heinke, J., Mace, G. M., Persson, L. M., Ramanathan, V., Reyers, B. & Sörlin, S. 2015. Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. *Science*.

Suzer, S. (t.y.). Organik / Ekolojik Tarım <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/ttae/Sayfalar/Detay.aspx?SayfaId=66> – Erişim: 25.08.2023

- Şahin, S. (2020b). Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası, (Editörler: Karabağ, S., Şahin S.) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara.
- Şen, S. (2018). *Uluabat Gölü Ve Yakın Çevresinde (Nilüfer/Bursa) Doğal Ortam - İnsan İlişkileri* (Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Şerbetçi, Z. (2018). Bursa Kentinde Mekânın Kullanımını Etkileyen Doğal Faktörlerin İrdelenmesi, Vol 10, No. 2, 207-224.
- Şerbetçi, Z. S. (2017). "Bursa'nın Ketsel Gelişim Sürecinde Coğrafyanın Etkileri", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tandoğan, A. (1998). Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu, *Eser Ofset Matbaacılık, Trabzon*.
- Tanoğlu, A. (1969). Nüfus ve Yerleşme, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Tanrıkulu, M. (2017). Türkiye'de sosyo-mekansal analizler ve harita. *Pegem Atıf İndeksi*, 321-348.
- Tekeci Şengül, S. (2022). *Kent planlamada ekolojik yaklaşımlar ve eko-kent örneklerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, İstanbul).
- Tekeli, İ. (2010). *Mekânsal ve Toplumsal Olanın Bilgibilimi Yazıları*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (2) , 57-73.
- Ticaret ve Hizmetler. Erişim adresi: <https://meps.bursa.bel.tr/wp-content/uploads/2022/10/Ticaret-ve-Hizmetler.pdf>. Erişim tarihi: 09.09.2023

- Tittonell, P. 2013. Farming Systems Ecology. Towards ecological intensification of world agriculture. 16 Mayıs 2013, Wageningen Üniversitesi Tarım Sistemleri Ekolojisi Bölüm Başkanı'nın göreve başlangıç törenindeki konuşması. <http://www.wageningenur.nl/en/show/Feeding-the-world-population-sustainably-andefficiently-with-ecologically-intensive-agriculture.htm>.
- Tolun Denker, B. (1976). Şehir içi arazi kullanılışı: Gelibolu, Malkara ve Babaeski'de örnek araştırmalar (No. 83). Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Tosun, E. K. (2017). Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekolojik Kent Söylemi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(4), 169-189.
- Tuna, F., (2008). Ortaöğretim Coğrafya Derslerinde Proje Tabanlı Öğrenimi Desteklemek Amacı İle Coğrafi Bilgi Sistemlerinden (CBS) Yararlanma. *Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul*.
- Turhan, Ş., Vural, H., & Erdal, B. (2013). Bursa tarımının sosyo-ekonomik yapısının analizi. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 27(1), 27-38.
- Tümer, H. Ö., & Dostoğlu, N. (2008). Bursa'da dışa kapalı konut yerleşmelerinin oluşum süreci ve sınıflandırılması. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 13(2).
- Tümertekin, E. & Özgünç N. (2009). "Ekonomik Coğrafya Küreselleşme Ve Kalkınma", Çantay Kitapevi, İstanbul, 759s.
- Tümertekin, E., & Özgünç, N. (2009). Beşeri Coğrafya İnsan, Kültür, Mekan. *Çantay Kitabevi, İstanbul*, 576s.
- Türkün, A. & Kurtuluş, H. (2005). "Giriş", *İçinde İstanbul'da Kentsel Ayırışma: Mekânsal Dönüşümde Farklı Boyutlar*, Kurtuluş, H. (Yayına hazırlayan), Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 9-24.

- Uçkan, M. (2019). *Gaziantep ili'nin sosyo-ekonomik yapısının analizi* (Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi).
- UN (2015). Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E - (Erişim:30.08.2023)
- Uzun, C. N. (2006a). “Kentsel dönüşümde yeni bir kavram: Seçkinleştirme”, İçinde Eraydın, A. (der.), *Değişen Mekân: Mekânsal Süreçlere İlişkin Tartışma ve Araştırmalara Toplu Bakış: 1923-2003*, Dost Kitabevi, Ankara, 340-360.
- Ünal, Ç. (2010). "Türkiye’de Sanayi Tarihi Gelişimi Ve Bugünkü Yapısı", Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 226s.
- Valiliği, B. (2019). Bursa Ekonomik Ve Sosyal Göstergeler 2019. *İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü*.
- Valiliği, B. (2023). Bursa Ekonomik Ve Sosyal Göstergeler 2023. *İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü*.
- Yağız, Z. & Doğan Sertkaya, Ö. (2023). Nüfus Coğrafyası Açısından Bir Değerlendirme: İstanbul Gaziosmanpaşa İlçesi Örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 6(2), 421-438.
- Yakar, M. (2014). Türkiye’de İlçelere Göre Medyan edyan Yaş Dağılımının Mekansal ve İstatistiksel Analizi. *Electronic Turkish Studies*, 9(11).
- Yegin, C. (2019). Tekstil sektöründe ergonomik riskleri esas alan sürdürülebilirlik modeli ve uygulaması (Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Yıldırım, E. G., & Çağdaş, G. (2018). Gaziantep geleneksel mimari dokusunun sosyo-kültürel bağlamda mekân dizimsel analizi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(2), 508-532.

- Yıldız, A. (2022). Bir Araştırma Metodolojisi Olarak Sistematik Literatür Taramasına Genel Bakış. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 367-386.
- Yılmaz, N. (2004). “Farklılaştıran ve ayrıştıran bir mekanizma olarak kentleşme”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı: 48, 249-268.
- Yulu, A. (2018). Türkiye’de otomotiv sanayisinin coğrafi dağılışı.
- Yüceşahin, M. M. (2011). Küresel bir süreç olarak demografik dönüşüm: Mekânsal bir değerlendirme. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9(1), 11-28.
- Yüceşahin, M. M., & Tuysuz, S. (2011). Ankara kentinde sosyo-mekânsal farklılaşmanın örüntüleri: Ampirik bir analiz. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9(2), 159-188.
- “What is an Ecocity?” Ecocity Builders (İngilizce). 20 Ocak 2017 tarihinde kaynağından arşivlendi. Erişim: 12.09.2023
- Wikifarmer, Organik Tarım. Erişim adresi: <https://wikifarmer.com/tr/organik-tarim-nedir-organik-tarimin-tanimi-ve-ornekleri/>. Erişim tarihi: 25.08.2023
- Wikipedia, Doğal Çevre. Erişim adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Do%C4%9Fal_%C3%A7evre%22. Erişim tarihi: 04.08.2023
- Wikipedia, Eko Kent. Erişim adresi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Eko-kent>. Erişim tarihi: 12.09.2023
- Wikipedia, Nilüfer. Erişim adresi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Nil%C3%BCfer>, Bursa. Erişim tarihi: 04.08.2023
- “World Bank Eco-city Definition” (PDF). siteresources.worldbank.org. 21 Şubat 2015 tarihinde kaynağından (PDF) arşivlendi. Erişim: 12.09.2023